

Central and
Eastern
European Online
Library

ISSN 2587-4365

E-ISSN 2587-4373

Nr. 1 (377) 2024

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică

LAW AND LIFE

Scientific-practical publication

ЗАКОН И ЖИЗНЬ

Научно-практическое издание

Chișinău • 2024

Se editează din ianuarie 1991

Tipul C

DECIZIA

Consiliului de conducere al ANACEC nr. 17 din 24 februarie 2023

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă de Justiție, Asociația Judecătorilor din Republica Moldova, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” (Cahul), Universitatea „Spiru Haret” (Constanța), Universitatea „Petre Andrei” (Iași)

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef: prof. univ., dr. **Radion Cojocaru**

Redactor-șef adjunct: conf. univ., dr. **Vitalie Ionașcu**

din străinătate:

prof. univ., dr. **C. Voicu** (București, România); prof. univ., dr. **Gh. Popa** (București, România); prof. univ., dr. **G.-M. Țical** (Constanța, România); prof. univ., dr. **C. Peța** (Constanța, România); prof. univ., dr. **W. Plywaczewski** (Olsztyn, Polonia); conf. univ., dr. **E. Krzysztofik** (Lublin, Polonia); conf. univ., dr. **T. Kurylo** (Szczeciń, Polonia); conf. univ., dr. **C. Andruș** (București, România); dr. **M. David** (Constanța, România); conf. univ., dr. **G.-A. Nicula** (Galați, România); dr. **M.-G. Stoian** (București, România); prof. univ., dr. **O. Krișevici** (Kiev, Ucraina); conf. univ., dr. **A. Politova** (Mariupol, Ucraina).

din Republica Moldova:

prof. univ., dr. **Iu. Larii**; prof. univ., dr. hab. **V. Cușnir**; conf. univ., dr. **D. Ostavciuc**; prof. univ., dr. hab. **Gh. Costachi**; prof. univ., dr. hab. **Gh. Gladchi**; prof. univ., dr. **V. Bujor**; prof. univ., dr. **Șt. Belecciu**; prof. univ., dr. **T. Osoianu**; prof. univ., dr. **Al. Mariț**; prof. univ., dr. **V. Ursu**; conf. univ., dr. **Iu. Odagiu**; conf. univ., dr. **I. Erhan**; conf. univ., dr. **Ig. Trofimov**; prof. univ., dr. **M. Gherman**; conf. univ., dr. **B. Glavan**; conf. univ., dr. **C. Rusnac**; conf. univ., dr. **V. Rusu**; conf. univ., dr. **V. Chirița**; conf. univ., dr. **M. Pavlencu**; conf. univ., dr. **Gr. Ardelean**; conf. univ., dr. **A. Nastas**; conf. univ., dr. **I. Odinokaia**; conf. univ., dr. **S. Pilat**; dr. **V. Jitariuc**; dr. **I. Slisarenco**; drd. **A. Lungu**; drd. **Ig. Soroceanu**; drd. **V. Vasilița**.

COLEGIUL TEHNIC DE REDACȚIE

Ruslan Condrat, redactor-șef tehnic

Iulian Bogatu, redactor

Nicolae Jantić, redactor

Angela Pareniuc, traducător

Ala Antoniuc, specialist principal

Adresa redacției:

str. Gh. Asachi nr. 21, mun. Chișinău, MD - 2009, Republica Moldova

tel.: 022-234 132 (contabilitate)

© Legea și Viața

pagina web: <https://academy.police.md/reviste/legea-si-viata>

CONDIȚII DE PUBLICARE

Materialele destinate publicării se transmit de către autori numai pe suport electronic, prin adresa de e-mail ruslan.condrat@gmail.com.

Odată cu înaintarea oricărui material autorul/autorii trebuie să indice următoarele date:

- prenumele (complet) și numele;
- afilierea instituțională și denumirea funcției deținute;
- adresa poștală pentru expedierea revistei „Legea și Viața” în care urmează să fie publicat articolul trimis redacției;
- adresa de mesagerie electronică și un număr de telefon (mobil sau fix);
- fotografia autorului/ autorilor în format **jpg.** sau **tiff.**
- este obligatorie indicarea CZU pentru fiecare articol.

Materialele trimise vor fi însoțite de un rezumat (în limbile română și engleză), cuprinzând 1.000-1.500 de caractere și de cel puțin cinci cuvinte-cheie (în limbile română și engleză). Rezumatul trebuie să cuprindă identificarea subiectului tratat, obiectivele urmărite de autor, rezultatele cercetării și implicațiile teoretice și practice ale studiului.

Conținutul articolului științific va include în mod obligatoriu următoarele elemente structurale: rezumat, cuvinte-cheie, introducere, metodologie, rezultate, concluzii, referințe bibliografice.

Pentru materialele care urmează să fie publicate la rubricile „Recomandări editoriale”, „Practică judecătorească rezumată și comentată” și „Interviuri” nu sunt necesare rezumatul, cuvintele-cheie și bibliografia.

Mod de redactare:

- **format A4;**
- **marginii:** sus – 2 cm; jos – 2 cm; stânga – 2,5 cm; dreapta – 2 cm;
- **hârtie** interlinie – 1,15;
- **font** Times New Roman;
- **titlul:** corp 14, numele autorului și afilierea - corp 12, textul - corp 12.
- **tabelele:** se încadrează în text, se numerotează în dreapta sus, iar titlul se scrie în stânga sus;
- **figurile:** vor fi încadrate în text și vor fi numerotate;
- **ilustrațiile:** vor fi în format **jpg.** sau **tiff.** cu următoarele caracteristici: 300 dpi și minim 1 MB;
- **formulele și ecuațiile:** inserate în text vor fi numerotate în dreapta paginii;
- **referințele la sursele bibliografice:** se indică în paranteze pătrate, inserate în text, de exemplu [8]. Dacă sunt citate anumite părți ale sursei, după indicele bibliografic se indică și pagina, de exemplu [8, p. 231].

La sfârșitul articolelor se atașează bibliografia utilizată la notele din paranteze pătrate, potrivit următoarelor modele, după caz: [se trec doar referințele la lucrări/articole de specialitate, ordonate alfabetic, apoi cronologic]:

[Model lucrare]

Stătescu C. Drept civil. Persoana fizică. Persoana juridică. Drepturile reale, București: Editura Didactică și Pedagogică, 2020. 234 p.

Семенов В.В. Философия: итог тысячелетий. Философская психология. Москва: Эврика, 2000. 64 с.

[Model lucrare cu mai mult de trei autori]

Stan N. ș.a. *Tratat de criminalistică*. București: Ed. Timpul, 2004. 282 p.

[Model contribuție într-o lucrare]

Kuglay I. „Procedura de cameră preliminară. Soluțiile”. În: M. Udriou (coord.), *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, ediția a 2-a, București: Ed. C.H. Beck, 2004, p. 1422-1423.

[Model articol]

Adăscăliței M. Tăierea ilegală a vegetației forestiere. În: *Revista de Drept*, nr. 9, 2018, p. 17-22.

[Model articol în lucrări științifice]

Rurac M. Insolvabilitatea fictivă. În: *Culegere de lucrări științifice a Universității de Stat din Moldova*, 2001, vol. 9, p. 95-99.

[Model articol în materialele simpoziunilor]

Babuc V. ș.a. Cercetări și realizări în tehnica criminalistică. În: *Realizări, programe, perspective. Tezele conf. jubiliare internaționale*. Chișinău: Universitatea Tehnică a Moldovei, 1995, p. 152-157.

[Alte surse]

Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova. Nr. 259-XV din 15 iulie 2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 30.07.2004, nr.125-129 (1479-1483).

[Model websites]

Mihai R. Relațiile de muncă în contextul prevenirii riscului de îmbolnăvire cu coronavirus (COVID-19), disponibil pe www.juridice.ro, accesat la 13 martie 2020.

Articolele propuse spre publicare vor fi supuse unui proces de evaluare de tip peer-review, efectuată de către doi referenți independenți.

Evaluarea are în vedere, îndeosebi, valoarea științifică a materialelor propuse spre publicare, aspectele de noutate doctrinară, documentarea și informarea bibliografică a autorilor, interesul publicistic al articolelor, respectarea cerințelor tehnice de redactare și stilul publicistic al autorilor.

Articolele acceptate de redacție intră în procesul de tehnoredactare și tipărire cu o lună înaintea publicării.

Redacția recomandă autorilor ca dimensiunile materialelor transmise spre publicare să nu depășească, de regulă, **20.000-40.000** de semne (fără spațiu).

Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

Privitor la materialele care se publică, redacția își rezervă următoarele drepturi:

- să le redacteze în conformitate cu regulile de stil proprii revistei „Legea și Viața”;
- să le publice și în ediția electronică a revistei.

În vederea asigurării respectării deontologiei, prevenirii falsului științific și a plagiatului, autenticitatea textelor ce urmează a fi publicate în *Revista Științifică „Legea și Viața”* va fi verificată prin programul pentru detectarea plagiatului *Plagiarism detector*. Nu vor fi publicate, iar cele publicate vor fi retrase dacă articolele conțin elemente plagiat sau suspiciuni de plagiat, fraude științifice sau date și rezultate falsificate, așa cum sunt definite de *Codul de etică și deontologie profesională a personalului științific și științifico-didactic* aprobat prin decizia CC al ANACEC din 18.12.2018.

De specificat că, opinia autorilor nu exprimă opinia redacției în abordarea subiectelor de referință.

Precizăm că regulile de stil proprii revistei „Legea și Viața” care trebuie avute în vedere la redactarea materialelor trimise redacției de către autori, precum și procesul de evaluare a acestora sunt disponibile în pagina web: www.academy.police.md

SUMAR:

STUDII ȘI COMENTARII

Pavel MORARU

The 1938 Constitution – the new political and territorial-administrative reality in Romania*Constituția din 1938 – noile realități politice**și teritorial-administrative din România.....7*

Ion POSTU, Svetlana GHEORGHIEVA

Access to information technology and prospects of distance education in penal institutions in Moldova*Accesul la tehnologia informațională și perspectivele educației**la distanță în instituțiile penitenciare din RM.....15*

Simion CARP, Dianu GORDILĂ

Dezertarea militarilor din armata sovietică în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial*Desertion of military from the soviet army during the Second World War.....22*

Marcel BOȘCANEANU

Impactul infracțiunilor economice asupra relațiilor economico-financiar-fiscale din R. Moldova*The impact of economic crimes on economic-financial-fiscal relations from Moldova.....36*

Andreea Nicoleta DRAGOMIR

Drepturile refugiaților și securitatea națională*Refugees` rights and national security.....44*

Liliana CREANGĂ, Mariana GOLOVATII

Politici pasive de muncă în Europa – exemplul Italiei*Passive work policies in Europe – the example of Italy.....58*

Sofia PILAT, Artiom PILAT

Argumentarea actelor procesuale în cadrul urmăririi penale*Argumentation of procedural documents within**the framework of the criminal prosecution.....65*

Iustin-Florin VANCEA

Activitățile, privilegiile și imunitățile atașatului militar ca parte componentă a diplomației militare*Activities, privileges and immunities of the military attaché**as component part of military diplomacy.....71*

Andrei LUNGU, Ludmila ZGHIBARȚĂ

Abordări proactive: integrarea metodelor psihologice și a poligrafului în administrarea justiției penitenciare*Proactive approaches: integrating psychological methods**and polygraph in the administration of penal justice.....77*

TÂNĂRUL CERCETĂTOR

Elena-Ana DUDA

**Particularități identificate în cercetarea subiectului activ
al infracțiunii prevăzute la articolul 200 alin.(1) CP al României**

*Particularities identified in the research of the active subject of
the crime provided for in article 200 paragraph (1) of the penal Code of the Romania.....86*

Corneliu RADU

**Gestionarea frontierelor UE în contextul politicii europene de vecinătate
– experiența Republicii Moldova**

*Management of EU borders within the context of the european
neighborhood policy – the experience of the Republic of Moldova.....95*

Alexandru CEBAN

Împuternicirile Curții Supreme de Justiție în lumina Legii nr. 246 din 31.07.2023

The powers of the Supreme Court of Justice in the light of law no. 246 of 31.07.2023.....105

Alexandru NEGOIȚĂ

**Necesitatea incriminării tâlhăriei săvârșite
pe timp de noapte în legea penală a Republicii Moldova**

*The necessity of night robbery criminalizing
in the criminal law of the Republic of Moldova.....113*

INTERVIURI

Ina BOGATÎI

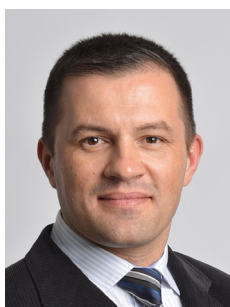
**Professional journey and strategic vision within
the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova**

*Traectoria profesională și viziunea strategică în cadrul
Ministerului Afacerilor Interne din Republica Moldova.....120*

STUDII ȘI COMENTARII

CZU 94(4)

DOI 10.5281/zenodo.10926665

Pavel MORARU
PhD,
Associate Professor
dr. hab., conf. univ.

THE 1938 CONSTITUTION – THE NEW POLITICAL AND TERRITORIAL-ADMINISTRATIVE REALITY IN ROMANIA

During the 1930s in several countries of the world, dictatorial regimes were established. At the same time, international relations began to tense up. In Romania, the rise of right-wing extremism had determined King Carol the Second to establish an authoritarian regime. It was a result of the coup d'état on the night of February 10-11 in 1938. Afterwards the royal decree no. 856 has been issued, which had established a curfew to restrict citizens' freedom and rights. Soon after, on February 24 followed the adoption of the new Constitution in a plebiscite. It was an unconstitutional situation. The new Constitution, which was valid for almost two and a half years, established the authoritarian nature of the new political regime. The King held both legislative and executive power. Separately, through an administrative organization law (entered into force on August 14, 1938), was carried out a new territorial-administrative division of Romania. It was the last division from the interwar period. The authoritarian character of the regime was reflected also in the new law, so that a Royal Resident controlled the ten regions, into which Romania was divided.

Keywords: Constitution, Romania, Carol the Second, territorial-administrative reform, authoritarian regime.

CONSTITUȚIA DIN 1938 – NOILE REALITĂȚI POLITICE ȘI TERRITORIAL-ADMINISTRATIVE DIN ROMÂNIA

Pe parcursul anilor '30 ai secolului trecut, în mai multe țări ale lumii s-au instaurat regimuri dictatoriale, iar relațiile internaționale au început să se tensioneze. În România, ascensiunea forțelor de extremă dreaptă l-au determinat pe regele Carol al II-lea să instaureze, în urma loviturii de stat din noaptea de 10 spre 11 februarie 1938, un regim autoritar. Atunci a fost emis decretul regal nr. 856, care a instituit starea de asediu în toată țara, cu limitarea drepturilor și libertăților cetățenești. La scurt timp, în ziua de 24 februarie, a urmat adoptarea noii Constituții prin plebiscit, ceea ce era anticonstituțional. Noua Constituție, care a fost valabilă aproape doi ani și jumătate, a consfințit caracterul autoritar al noului regim politic. Regele deținea atât puterea legislativă, cât și puterea executivă. Separat, printr-o lege de organizare administrativă (intrată în vigoare la 14 august 1938),

a fost realizată o nouă împărțire teritorial-administrativă a României – ultima din perioada interbelică. Caracterul autoritar al regimului s-a văzut și în noutatea acestei legi, și anume în cele zece ținuturi în care a fost împărțită România, fiecare în frunte cu câte un rezident regal.

Cuvinte-cheie: Constituție, România, Carol al II-lea, reformă teritorial-administrativă, regim autoritar.

1. INTRODUCTION.

The interwar period was one of the most politically and diplomatically destructive periods in history. The first interwar decade was marked by intense diplomatic activity - creating the League of Nations, holding international conferences, concluding non-aggression pacts. The initiative was held by the victorious powers, who promoted collective security. On the domestic level, in most European countries, liberal-democratic principles were implemented. In the 1930s, the initiative in the arena of international relations was taken over by the revisionist countries, and the Versailles system began to falter. Authoritarian regimes have been installed in several European countries (Italy, Hungary, Germany, and Spain). This political-diplomatic transition was largely determined by the world economic crisis of 1929-1933, which, in addition to negative socio-economic effects, generated instability and a radicalization of political life in a number of countries of the world. Among them also was Romania, where King Carol the Second established the regime of personal authority.

2. METHODOLOGIES.

Taking into account the degree of research on the topic, when preparing the article we were guided by the principle of objectivity, in other words, the events were analyzed impartially and without subjectivity in presentation and interpretation. When using documentary sources, we applied the principle of ranking the sources – ancient documents had a special importance, priority, compared to the other historical sources - memoirs, testimonies, etc. In addition, the principle of dialectics was applied – processes, events, facts were examined in the sequence of their production, explaining cause and effect.

3. RESULTS.

3.1. Establishment of the regime of King Carol the Second.

Towards the end of the 1930s, the political situation also became complicated in Romania. "Democracy appeared as an outdated form of government" [10, p. 228]. At the end of January 1938, one of King Carol II's closest advisers, Armand Călinescu, told him that "the country is sick" and the solution was "to put the parties on vacation", by the immediate establishment of a royal dictatorship. Other leaders proposed to the king the establishment of a government of national union [11, p. 100-101]. The rise of extreme right-wing forces, but also the inability of the democratic parties to govern, led King Carol the Second to establish an authoritarian regime, following the coup d'état from the night of February 10 to 11, 1938. Thus, the regime of parliamentary democracy was replaced by that of authoritarian monarchy.

Immediately, the government headed by Patriarch Miron Cristea was inaugurated and there has been issued a royal decree no. 856 of February 11, 1938, establishing a state of siege¹ throughout the country, having the purpose to restore order ("the higher necessity to ensure public tranquility and State order"); institutionalization of the new regime and the establishment of absolute control over the entire society and political organizations, primarily targeting the Iron Guard. In art. II of the decree it was mentioned that "all the powers assigned by laws and regulations, in everything related to the maintenance of public order and the se-

¹ After the strike at the Grivița Workshops in Bucharest, the "Law for authorizing the state of siege" was promulgated (February 4, 1933). According to it, the government could decree, if necessary, a state of general or partial siege, for a period of six months. After the intensification of the activities of the extreme right, the new laws regarding the establishment of the state of siege were adopted (on March 16, 1934 and on March 15, 1937).

curity of the State, pass entirely into the hands of the military authorities. The police and general security duties of the State will be exercised under the orders of the Ministry of the Interior". The military courts acquired powers to judge much more crimes and misdemeanors provided by the Criminal Code. The military authorities had the right: to conduct "searches wherever and whenever it is necessary"; to order "the deposit of arms and ammunition and to proceed with their search and recovery"; to censor the press and stop the appearance of any publications, news or articles; to prohibit or dissolve any gathering, regardless of the number of participants and the place of the meeting. Art. IV provided that the state of siege would be lifted only when deemed necessary [5, p. 2].

New county prefects were immediately appointed from among senior officers (active) and the convening of the electoral body was revoked [9, p. 42].

In specialized literature, the regime established by Carol the Second is called "regime of monarchical authority" [10, p. 228], royal dictatorship [11, p. 101], and in communist historiography - royal dictatorship, equivalent to "the establishment of fascist rule in Romania" [12, p. 191].

3.2. The 1938 Constitution.

Considering the political situation created, in the meeting of the council of ministers on February 12, 1938, chaired by Carol the Second, it was decided, among other things, to draw up a new Constitution of the country [3]. The king appointed a commission to draft the Constitution, which included Istrate Micescu, Armand Călinescu, Constantin Argetoianu, Gheorghe Tătărescu and Mircea Cancicov [2, p. 75]. Already on February 20, 1938, the king issued a proclamation by which he presented the new Constitution to the Romanian people [8, p. 2-10], and on February 24, the draft Constitution was submitted for approval by plebiscite (it was the first Romanian Constitution submitted to a plebiscite): of the 4,303,064 voters, 4,297,581 were "pros" and 5,483 "cons" [6, p. 2]. Participation in the vote was mandatory (ab-

sence was fined by 1,000 lei), and the citizens' vote was not direct and secret, but expressed by raising their hands in public meetings or by verbal declaration in front of the polling station. Consequently, the result of almost 99% of the votes in favor of the Constitution was obtained; which was specific to authoritarian and totalitarian regimes. The act of organizing the plebiscite was unconstitutional, because it was not provided for by the 1923 Constitution [2, p. 76-77].

Thus, on *February 27, 1938, the Constitution has been promulgated* in a ceremony held at the Royal Palace, in the presence of all members of the government [2, p. 76], and on the same day it entered into force, being published in the "Monitorul Oficial" [6, p. 5-25].

From a structural point of view, the Constitution was similar to the previous ones - it had eight titles and 100 articles (with small exceptions, even the names of the titles were similar).

Title I contained provisions similar to those in Title I of the 1923 Constitution, with the exception of the article on the administrative organization of the country (by counties and communes), which was previously missing. The authors of the Constitution left to the future administrative organization law (entered into force on August 14, 1938) the administrative division of Romania, the type, number and size of the territorial-administrative units, the attributions of the administrative bodies, etc.

Already in title II - "On the duties and rights of the Romanians" - one could see the authoritarian character of the Carlist fundamental law, considering that the "Rights of the Romanians" (chapter II) were placed after the "Duties of the Romanians" (chapter I). According to art. 4, all Romanians, regardless of ethnic origin or religion, were obliged "to consider the Motherland as the most important basis of their purpose in life" and to contribute to the defense of its territorial integrity and independence, to fulfill all the obligations established by law. No one could be absolved from his civil and military obligations, public or private, for religious or other reasons. The equality of all citizens before the law was declared, but the

citizens, in turn, were obliged to obey and respect it. No social discrimination, propagation of the change in the form of government, class struggle, sharing or distribution of other people's wealth was allowed. Political propaganda through the church (regardless of religion), the activity of political associations based on religion, the taking of oaths, apart from those provided by law, were prohibited. Any citizen who entered the service of another state, without the approval of the Romanian government, or benefited from the protection of another state, was losing his Romanian citizenship. These last provisions were directed against the Legionary Movement.

Art. 10 provided for freedom of conscience (widely regulated in art. 19), work, education (primary education was compulsory and free in state schools – art. 21), press, assembly (in public places this freedom was subject to police laws – art. 24), of association (without the right to be legal entities – art. 26) and others, which stemmed from the laws in force. In separate articles, individual freedom was guaranteed (art. 11), the inviolability of the domicile (art. 14), freedom of expression, within the limits established by law (art. 22), confidentiality of correspondence (art. 23), of petitioning (art. 25). The death penalty could only be applied during wartime, according to the code of military justice. But here it came with an addition, namely that the government was vested with the right to decide the application of the death penalty in peacetime, in the case of attacks on the king, members of the royal family, foreign dignitaries, as well as in cases of robbery with murder and political assassination (art. 15).

Property of any kind was declared inviolable and guaranteed. The punishment with the confiscation of wealth (another innovation of the Carlist fundamental law) could only be applied in cases of high treason and embezzlement of public funds. Expropriations could only be made for reasons of public utility and only after prior compensation (art. 16). Mining deposits and any underground resources were state property (art. 17).

Only Romanian citizens could hold public, civil and military dignities, considering the

“majority and state-creating nature of the Romanian nation” (art. 27).

Title III contained provisions regarding the powers in the state. The king was declared the “Head of the State” (art. 30). The legislative power was exercised by the king, through the bicameral Parliament (Senate and Assembly of Deputies) and not together with the Parliament, as provided for in the 1923 Constitution. The king sanctioned and promulgated laws (without the royal sanction the law was not valid), but only after it was discussed and voted by the majority of deputies and senators. The legislative initiative belonged to the king, the Parliament having the right to propose “only laws in the public interest of the State” (art. 31), which constituted a considerable restriction of the Parliament's right of legislative initiative. Executive power belonged to the king, which he exercised through the government (art. 32). The authorized bodies exercised judicial power. Court decisions were pronounced by virtue of the law and executed in the name of the king (art. 33).

Art. 34-47 contained provisions regarding the king, which were broadly similar to those in the 1923 Constitution. An additional prerogative was that the king could issue decrees with the force of law between sessions of Parliament or when Parliament was dissolved, and the decrees that had to be ratified by Parliament at its first session (art. 46).

Art. 48-64 contained provisions regarding the legislative power. Art. 61 and 62 established new conditions for voters and candidates for the Chamber of Deputies: they had to be at least 30 years old, and the voters had to practice an activity in agriculture or “manual work”, commerce or industry, “intellectual occupations”. On the other hand, no condition was provided for the candidates who had to be elected to the Senate. It should be emphasized that raising the age of voters and candidates to 30 was, first of all, an anti-legionary measure, aimed at excluding youth from political life and, respectively, the annihilation of the Legionary Movement and its electoral weight [2, p. 77].

According to the Constitution, a new electoral law had to be adopted, which would

establish the electoral constituencies, and the deputies to be elected based on the uninominal ballot (which was a first in the history of Romanian electoral law), for a six-year mandate. Thus, the law established the number of deputies for each constituency.

The Senate was made up of senators appointed by the king (a new category of senators), senators by right (the heir to the throne, from the age of 18; all princes of the royal family, who have reached the age of majority; the patriarch, metropolitans and bishops of the Romanian Orthodox churches and Greek-Catholic; one leader of the confessions recognized by the state; senators by law in office until the promulgation of the Constitution) and senators elected by mandatory, secret vote, expressed by uninominal ballot. The proportion of appointed senators was half of the elected senators. The mandate of the senators was for 9 years. *De jure* senators were losing their mandate with the termination of the respective quality or dignity. The seats of the elected senators were renewed once every three years, in the proportion of 1/3.

Art. 65-71 contained provisions relating to the government (called the "council of ministers"). It was made up of ministers and state undersecretaries. Ministers exercised power on behalf of the king and were politically responsible only to the king. Only the person who held Romanian citizenship for at least three generations could be appointed to the position of minister. Exceptions to this condition were the people who earlier were ministers. Likewise, ministers could not be members of the royal family.

The king and each of the two chambers of the Parliament could demand the investigation and prosecution of the ministers. The Court of Cassation and Justice could only judge ministers, for crimes and misdemeanors committed in the exercise of their duties; outside the exercise of the function, they were judged according to the rules of common law. The start of the prosecution of the ministers had to be approved by the Senate and the Assembly of Deputies, with 2/3 of the votes of those present.

The former ministers of justice could not

practice law for one year after resigning from office, and the other resigned ministers, for the next three years, could not be part of the boards of directors of the companies with which they concluded contracts.

Art. 72 referred to the Legislative Council, which had to function based on the organic law in force. Art. 73-78 contained provisions regarding the judicial power. It was emphasized that no jurisdiction could be established outside the law; it was not allowed to establish extraordinary commissions and tribunals for civil or criminal trials, or for the trial of certain persons. Instead, the juries were abolished. The reason was that the jury had acquitted political assassination cases in the past. For example, members of the Legionary Movement were several times acquitted in such cases, of assassination. The jury at that time did not condemn the intention of the assassination, but only the act, did not condemn the initiator, but only the perpetrator [2, p. 71].

The provision regarding the existence of a single Court of Cassation and Justice, which was the only one in law to judge the constitutionality of laws, remained valid. Judges were immovable, but immovability was to be regulated by a special law (which was to be adopted no later than six months after the promulgation of the Constitution). Until then, they were to be disciplined only by royal decrees.

A single and short article (art. 79) referred to the county and communal administration, which stipulated that "Administrative institutions are established by laws". The other provisions - "Regarding the Finances", "Regarding the Army", "General Provisions", "Revision of the Constitution", "Transitional and Final Provisions" - were almost the same as those in the previous Constitution, from 1923. The exception was the fact that, in the chapter "Regarding the Finances", in addition to the Court of Accounts, a higher control body was established, subordinated to the prime minister. Another exception was that the revision of the Constitution could only be done at the initiative of the king and with the prior consultation of the two chambers of the Parliament.

At the end of the text of the Constitu-

tion, published in the "Monitorul Oficial", the document was inserted, verifying the results of the national plebiscite of February 24, 1938, for the adoption of the Constitution: out of the 4,303,064 voters, 4,297,581 voted "pros" and 5,483 "cons" [6, p. 23].

The constitution was valid for almost two and a half years. Carol the Second suspended it on September 5, 1940, by royal decree no. 3,052, and the Legislative Bodies were dissolved [7, p. 2].²

3.3. Other political and legislative regime strengthening measures.

In order to keep the prominent personalities of the country close to the throne, the idea of setting up a council next to the king, which would oversee the government's activity, was launched. Thus, on March 30, 1938, the decree establishing the Crown Council was published, as a permanent body with an advisory role, made up of members ("royal advisors") appointed by the king [10, p. 240]. King Carol the Second categorically declared for the prohibition of political parties and on March 30, 1938, the decree-law on the dissolution of party organizations was adopted. Thus, a fundamental element of the democratic regime and modern society was liquidated. Alternatively, the sovereign decided to establish a single party, made up of the former groups that supported him before February 10 [10, p. 241] (among them there were: The Agrarian Party of C. Argetoianu, The Romanian Front of Al. Vaida-Voivod, N. Iorga's Nationalist-Democratic Party, The Liberal Group of Gh. Tătărescu, The National-Peasant Group of A. Călinescu, etc. [10, p. 245]). On December 16, 1938, the National Renaissance Front was established, as "the only political organization in the state". [10, p. 255] The king allowed the operation of political organizations belonging to ethnic minorities, which changed their name from "party" to "community" [10, p. 245]. Although the histori-

² On the same day, September 5, 1940, by royal decree no. 3.051, General Ion Antonescu was appointed president of the Council of Ministers and was charged with the formation of the new government. Based on the royal decree no. 3,053 of the same day, September 5, 1940, General Ion Antonescu was appointed President of the Council of Ministers, with full powers to lead the Romanian state.

cal parties – the National-Peasant Party and the National-Liberal Party – were against the Carl-ist regime, they were not subjected to repression because the king knew that they had real political influence [10, p. 245]. Propaganda was mobilized against the old political parties [10, p. 241], to denigrate the Legionary Movement [10, p. 245] and to praise the king and the new regime [10, p. 247].

Following the adoption of the 1938 Constitution, there was a new territorial-administrative reorganization of Romania, decreed on August 14, 1938 [4, p. 2-32], being the last important territorial-administrative modification of the country from the interwar period, including Bessarabia. The law came with territorial and administrative changes.

Along with the old territorial-administrative units - the commune, the locality, the county -, the novelty of the reform consisted in the division of Romania's territory into ten regions (art. 53), each headed by a royal resident, appointed by royal decree for a period of six years. The regions were: Olt (with residence in the city of Craiova), Bucegi (Constanta), Dunărea de Jos (Galați), Dniester (Chișinău), Prut (Iași), Suceava (Cernăuți), Mureș (Alba Iulia), Someș (Cluj) and Timiș (Timișoara).

The largest part of the territory of Bessarabia formed the Dniester region. It included the counties of Lăpușna, Orhei, Tighina and Cetatea Albă: the Bessarabian counties of Ismail and Cahul were part of the region Dunărea de Jos, Bălți and Soroca counties – from the Prut region, and Hotin county - from the Suceava region. Grigore Cazacliu was appointed royal resident of the Dniester region.

After the reform of 1938, there followed a series of mergers and separations of communes, changes of toponyms, establishment and dissolution of networks, relocation of residences, etc.

The law of August 14, 1938 marked the last territorial-administrative transformation of Romania until the territorial losses suffered in the summer of 1940.³ The subsequent re-

³ In 1940, Romania lost the counties of Bessarabia, northern Bucovina and Herța region, the counties of Durostor, Caliacra, Maramureș, Satu Mare, Sălaj, Someș, Năsăud, Ciuc,

organization of Bessarabia took place after its liberation from the Soviet occupation, based on Decree-Law no. 790 of September 3, 1941 "For the Organization of Bessarabia and Bucovina" [1, p. 169-182], by which the administrative "dismantling of the old centralism" was carried out. The old administrative organization by counties, localities and communes was returned, with some territorial changes: parts of Cetatea Albă and Ismail counties formed a new county - Chilia county, with the capital at Chilia Nouă, and Hotin county was included in Bucovina province.

The Carlist regime fell following the territorial losses suffered by Romania in the summer of 1940. Carol the Second abdicated on September 6, 1940, in favor of his son Mihai I. Previously, on September 4, 1940, Carol the Second authorized General Ion Antonescu to form the government, and the following day he invested Ion Antonescu with full powers [7, p. 2]. Thus, Romania continued to remain under a dictatorship regime (then followed by the communist one).

4. CONCLUSIONS.

The rise of far-right formations, as well as the inefficiency of political parties in governing the country, led King Carol the Second to establish a regime of personal dictatorship. Under the pretext of order ensuring, but in re-

ality to establish and keep the situation under control, a state of siege was instituted, which limited citizens' rights and freedoms, instituted censorship. Along with the establishment of the new regime, it was necessary to adopt a new Constitution. It was quickly drawn up and approved (with 99% of the votes), in an anti-democratic way, by a national referendum organized on February 24, 1938. Under the Constitution, the king assigned legislative, executive and judicial power. A new electoral law had to be adopted, according to which the deputies were to be elected based on the uninominal ballot, which was a novelty for the Romanian electoral system. A new category of senators was those appointed by the king. Another novelty of the regime was the establishment of the Crown Council, with an advisory role, made up of prominent personalities of the country, with the title of "royal advisers". Multipartyism was liquidated and the *National Renaissance Front* was established - the only legal political formation. Propaganda was mobilized to denigrate far-right formations and praise the king. The regime also resorted to a new territorial-administrative reform - the last until the territorial losses in 1940 -, the novelty of which was the division of the country into ten regions, each headed by a royal resident, appointed by the king.

Odorhei, Trei Scaune, most of the counties of Bihor, Cluj and Mureș, as well as several villages from Târnave and Brașov; the territory that remained from Cluj county and several villages from Mureș were joined to Turda county, forming Cluj-Turda county (Ion Agrigoroaiei, Gheorghe Palade, Bessarabia within whole Romania (1918-1940). Universitas Publishing House, Chișinău, 1993, p. 12). After the liberation of Bessarabia and northern Bucovina in 1941, the old territorial-administrative organization was returned, with some changes: parts of Cetatea Albă and Ismail counties formed a new county - Chilia county, with the capital at Chilia Nouă; Hotin county was included in Bucovina province.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. National Archive of the Republic of Moldova, fund 706 "The civil-military cabinet for the administration of Bessarabia, Bucovina and Transnistria", inv. 1, file 38.
2. Grecu Fl., The regime and principles of the 1938 Constitution. In: Sfera Politicii, 2012, no. 6 (172), p. 70-82.
3. Ilie C., The 1938 Constitution blindly voted by the Romanians. In: Historia, 2005, V year, no. 42, July, <http://old.historia.ro/articol.html?artid=192>, accessed on 10 April 2015.
4. Monitorul Oficial of Romania, no. 187, 14 August 1938.
5. Monitorul Oficial of Romania, no. 34, 11 February 1938.
6. Monitorul Oficial of Romania, Part 1, no. 48, 27 February 1938.
7. Monitorul Oficial of Romania. Part 1, no. 205, 5 September 1940.
8. Monitorul Oficial of Romania. Part 1, no. 42, 20 February 1938.
9. Scurtu I., Contemporary History of Romania (1918-2007). Bucharest: The Romania of Tomorrow Foundation Publishing House, 2007.
10. Scurtu I., The history of the Romanians during the four kings (1866-1947). Second edition, revised and added. Volume III. Carol the Second. Bucharest: Encyclopedic Publishing House, 2004.
11. Troncotă Cr., Mihail Moruzov and the secret front. Bucharest: Elion Publishing House, 2004.
12. Lebedev N. I., The collapse of fascism in Romania. Moscow: Science, 1976.

DESPRE AUTOR

Pavel MORARU,

*associate professor, PhD,
Department of International Relations, Security
Studies and Political Science,
University "Lucian Blaga" from Sibiu,
e-mail: pavel.moraru@ulbsibiu.ro
ORCID ID: 0000-0002-5438-472X*

CZU 343.85

DOI 10.5281/zenodo.10926729

Ion POSTU,
PhD
dr.

Svetlana GHEORGHIEVA,
PhD student
doctorand

ACCESS TO INFORMATION TECHNOLOGY AND PROSPECTS OF DISTANCE EDUCATION IN PENAL INSTITUTIONS IN MOLDOVA

This research examines the current issues of implementing distance education and information technology in the penitentiary system. The legislative provisions governing inmates' access to educational and information resources are analyzed and the challenges faced by both inmates and institutions in implementing distance education programs are discussed. The article emphasizes the importance of ensuring equal access to education and information technologies for all inmates and offers practical solutions to improve current educational practices in the penitentiary system. The conclusion discusses the prospects for the development of distance education and the use of information technologies in penitentiary institutions in order to improve their effectiveness and safety, as well as to prepare inmates for successful reintegration into society after serving their sentences.

Keywords: distance education, information technology, penitentiary system, legislative provisions, equal access, reintegration, effectiveness.

ACCESUL LA TEHNOLOGIA INFORMAȚIONALĂ ȘI PERSPECTIVELE EDUCAȚIEI LA DISTANȚĂ ÎN INSTITUȚIILE PENITENCIARE DIN REPUBLICA MOLDOVA

În acest articol științific se examinează aspectele curente ale implementării educației la distanță și a tehnologiilor informaționale în sistemul penitenciar. Se analizează prevederile legislative care reglementează accesul deținuților la resursele educaționale și informaționale, și se dezbate provocările cu care se confruntă atât deținuții, cât și instituțiile în implementarea programelor de educație la distanță. Se subliniază importanța asigurării unui acces egal la educație și tehnologii informaționale pentru toți deținuții, și se propun soluții practice pentru îmbunătățirea practicii educaționale curente din sistemul penitenciar. În concluzie, se discută perspectivele dezvoltării educației la distanță și a utilizării tehnologiilor informaționale în instituțiile penitenciare în scopul creșterii eficienței și securității acestora, precum și pregătirii deținuților pentru reintegrarea lor cu succes în societate după executarea pedepsei.

Cuvinte-cheie: educație la distanță, tehnologii informaționale, sistem penitenciar, prevederi legislative, acces egal, reintegrare, eficiență.

1. INTRODUCTION.

Currently, with the rapid development of information technologies, education is un-

dergoing radical changes. However, despite the fact that distance learning, correspondence education, and information technologies

of distance education may seem relatively new concepts, they have become important elements of the modern educational system. In previous decades, they were rarely mentioned in the literature and rarely were the focus of academic research. However, with the development of information technologies, these concepts have become an integral part of our daily lives and have undoubtedly affected the field of education.

In particular, distance learning is being introduced as a new form of education, coexisting with already established methods such as face-to-face, correspondence, and external studies, and becoming an integral part of the system of lifelong learning. This form of education, made possible by information technologies, opens up new opportunities and challenges, rethinking the ways knowledge is transmitted and access to education is provided.

2. METHODOLOGY.

Theoretical, normative, and empirical materials were used. The study of the relevant topic became possible due to the application of a number of scientific research methods, characteristic of the theory of activity of special research activity: historical method, method of comparative analysis, system analysis, logical-legal analysis, as well as other procedures based on logic (deduction, induction, analogy, etc.).

The research topic required extensive use of the comparative method, through which the content of legal acts regulating access to education and information technologies in different countries was studied. The application of the historical method allowed to consider the evolution of legislation in this area and identify trends in development.

Empirical material was obtained through the analysis of data on the current state of the education system and the availability of information technologies in Moldova, as well as an assessment of the impact of the COVID-19 pandemic on the educational process and problems of access to online learning.

Normative material included an analysis of Moldova's legislative acts regulating access to education and information technologies,

taking into account their application in the penitentiary system. This analysis helped identify obstacles and propose legislative changes to improve the situation.

System analysis methods were also applied to identify interconnections between various aspects of the education system and optimize their interaction.

3. RESULTS.

3.1. Analysis and significance of distance education in penitentiary institutions.

Following authors Shelyudko V.N., Tupik V.A., and Lysenko N.V. present distance education as a modern form of learning that utilizes various information technologies for delivering educational materials, self-study, and communication with instructors and other learners [10]. They emphasize that distance education is not limited by place or time, providing learners with greater flexibility in organizing their learning. The general definition given by the authors is accurate and precisely reflects the essence of distance education, its advantages, and fundamental principles. We agree with the authors' opinion since the definition of distance education as a synthetic, integral form of learning based on the use of a wide range of information technologies and devoid of constraints regarding place and time. This definition effectively encapsulates the main principles and benefits of distance education, such as flexibility in organizing the learning process and the absence of restrictions on location and time.

The use of information technologies allows learners to access educational materials and communicate with instructors and fellow learners anytime and anywhere. This is particularly important for those in remote regions or with limited access to traditional forms of education. Additionally, distance learning enables learners to flexibly organize their study time, allowing them to balance work and education and avoid scheduling conflicts and other circumstances.

Thus, defining distance education as a synthetic form of learning based on information technologies and devoid of constraints regarding place and time is accurate and reflects

the essence of this form of education.

With the invention of the Internet, educational technologies have advanced significantly. In the 1980s, real-time learning technologies became popular, successfully utilized by companies and educational institutions. Today, over 80% of European universities have the necessary technical solutions and faculty for conducting distance education (e-learning). For 75% of universities, the development of e-learning is a top priority [5, pp.107-113]. This indicates that distance learning has gained widespread acceptance and recognition in the educational community, not only in Europe but also in other countries worldwide, including Moldova. Despite certain issues with the legislative framework and implementation of distance education in penitentiary institutions, modern technologies can help address the situation and provide prisoners with opportunities to receive quality education and develop skills, even while incarcerated. It is necessary to develop and implement appropriate distance learning programs and methodologies, provide access to the Internet and educational resources, and conduct necessary educational work with both teaching staff and prisoners. The development of distance education in Moldova can significantly improve the education and training of prisoners and help them successfully reintegrate into society after serving their sentences.

Distance education is defined by key factors such as geographical separation of instructors and learners, use of educational materials to ensure course content assimilation, interaction between instructors and learners, prioritization of self-control over instructor control [5, p.9]. These factors greatly enhance the accessibility, flexibility, and effectiveness of education.

It is important to emphasize that distance education entails interaction between instructors and learners, as well as among learners within the educational process, but this interaction is facilitated by special internet technologies or other interactive means [8]. It should be noted that such interaction does not require geographic proximity between instructors and students, which significantly increases the ac-

cessibility and makes education more flexible and effective.

In the near future, the development of distance education will continue to focus on improving technical and technological tools and forms of learning, as well as methodological and didactic content of distance education. Efforts by developers will primarily focus on enhancing the accessibility, flexibility, intensity, and personalization of the educational process using telecommunication and virtual network technologies, as well as on integrating local-corporate and regional-national learning systems into the global mega-system of planetary scale [9, pp.1-9]. This approach allows for a substantial expansion of geographical coverage and accessibility of education, as well as increased flexibility and adaptability to student needs.

Currently, education is one of the key factors in the successful rehabilitation of prisoners and their subsequent integration into society. Educating prisoners is also an important element in enhancing their qualifications and preparing them for employment after release. However, in the conditions of the penitentiary system, education faces a number of specific organizational-pedagogical and psychological problems related to student employment, access to educational materials and technical means, as well as the peculiarities of organizing the learning process in prison conditions.

3.2. The Role of IT Technologies in Moldova's Education During the COVID-19. Pandemic Due to the COVID-19 pandemic, many countries, including Moldova, were forced to transition educational institutions to remote learning. Ensuring the continuity of distance education using information and communication technologies became a top priority for Moldova's education system in response to the COVID-19 pandemic. Considering that the Internet penetration rate in Moldova was 79.9% in 2019 (significantly lower than the EU's penetration rate of 90% in 2019), distance learning proved to be a challenging task for approximately 16,000 students (4.8% of the total) and 3,000 teachers (10.6% of the total) who lacked access to IT technologies (laptops, tab-

lets, or internet access) [7]. However, the lack of access to IT technologies became an issue for some educators and learners. Despite this, with the support of external partners, the Moldovan government swiftly took steps to address the issue. The Ministry of Education and Research of the Republic of Moldova implemented numerous measures to ensure the continuation of the educational process in new conditions, including the development of a readiness and response plan for COVID-19, as well as methodologies and norms for distance learning with the support of national and international partners. Overall, this underscores the importance of using IT technologies to ensure the continuity of the educational process in crisis situations.

As a result, several initiatives related to the computerization of education by both the public and private sectors were introduced. For example, with the support of "Orange Moldova," the Ministry of Education and Research of the Republic of Moldova launched the "Uniting Teachers" campaign, while "Moldtelecom" and "Moldcell," in collaboration with the Ministry of Education and Research of the Republic of Moldova, provided free internet access to teachers for two months. Additionally, websites such as www.educatieonline.md under the guidance of the Chisinau City Hall and <https://invat.online> under the leadership of the Association of ICT Companies are two examples of converting educational content into electronic format to facilitate the process of distance learning. The platform <https://studii.md>, developed by "Simpals," provides unique opportunities for managing the educational process. This allows teachers and school administrations to more effectively organize and manage the learning process, including monitoring student progress and grades, as well as interaction between teachers and students [7]. Furthermore, the use of such tools can significantly streamline the educational organization management process, which can enhance the efficiency and quality of education.

These initiatives can also contribute to the development of IT infrastructure in education in Moldova, which in the long term may lead to lower prices for technologies and ser-

vices related to education. This, in turn, can make education more accessible and economically efficient for all participants.

Thus, computerization of education and the development of IT infrastructure can help not only overcome the challenges associated with distance learning during the pandemic but also make education more accessible and effective in the long term. However, efforts should continue to improve the accessibility of IT technologies for all participants in the educational process, especially in remote and underprivileged areas of the country.

To effectively exercise the right to education, access to appropriate technologies, including terminals with internet access, is currently necessary. Access to technologies is also necessary for education and work in places of detention. "Individuals deprived of their liberty who wish to independently use a computer, the Internet, or distance learning, or who need to search for information on the Internet and use it, should also have access to suitable connected equipment" [3]. Therefore, governmental institutions and organizations should ensure that suitable equipment and technologies are available for these purposes.

3.3. Ensuring Access to Distance Education in Correctional Facilities: Challenges and Perspectives.

Correctional facilities in Moldova face the issue of Internet accessibility for inmates, as in some cases, access to the Internet is prohibited according to legislation, particularly in Article 208, Paragraph 6 of the Criminal Code of Moldova [4]. However, this can create challenges for inmates who wish to pursue distance education or use the Internet for their work. In light of this, alternative solutions are possible, such as utilizing local networks or organizing access to educational materials and resources through other communication channels, such as compact discs or flash drives. Nevertheless, regardless of the approach taken, it is essential to adhere to the rules and regulations of the correctional facility to avoid legal violations or security threats.

Thus, to ensure the right to education and the use of information technologies in Mol-

dovan correctional facilities, alternative means of accessing information and educational materials that do not contradict legislation and institutional rules need to be explored.

Authors A.A. Andreev and V.I. Soldatkin express the viewpoint on distance educational technologies as technologies primarily implemented using information and telecommunication technologies in indirect (remote) or partially indirect interaction between the learner and the educator [1, pp.14-21]. We agree with this viewpoint, as distance educational technologies indeed utilize IT for learning, conducted through the Internet or other communication technical means. They allow learning remotely without the need for physical presence in the classroom or face-to-face interaction with instructors. However, it is worth noting that distance educational technologies may not be entirely indirect, such as during online consultations or webinars with instructors. Additionally, they do not exclude opportunities for students and instructors to interact in person, meet in classrooms, or discuss lecture materials live. Overall, distance educational technologies provide a flexible and convenient way of learning, enabling knowledge and skill acquisition anywhere and anytime. They are becoming increasingly popular, especially amid the COVID-19 pandemic, when physical presence in classrooms could be impossible or undesirable.

However, the current legislation in Moldova does not define the concept of "distance education" nor specify mechanisms and procedures for its implementation. This has led to difficulties in organizing the educational process during the pandemic. Therefore, we believe that improving legislation in Moldova regarding distance education is necessary to ensure more effective organization of the educational process in the future. This will help facilitate a more efficient organization of the educational process in the future, both during pandemics and in regular times. Legislation should define the concept of "distance education," establish clear procedures and mechanisms for its implementation, and set standards, methodologies, and norms to be used in the educational pro-

cess. This will enable educational institutions, instructors, and students to be better prepared for transitioning to distance learning and ensure higher quality education. Furthermore, clear norms and procedures for distance education will help educational institutions and instructors to adapt more quickly and efficiently to any crisis situations in the future.

Providing access to distance education and corresponding technologies in correctional facilities can have a positive impact on such institutions. Firstly, it can help inmates acquire the education and qualifications necessary for successful reintegration into society upon release. Secondly, education can help occupy inmates, reducing the likelihood of conflicts within the facility and enhancing overall safety. Additionally, education can serve as a tool to reduce recidivism and increase the chances of successful rehabilitation and career retraining for inmates.

In 1998, UNESCO proposed the creation of "prison universities" to provide inmates with opportunities for higher education. Today, universities abroad have experience in distance learning, which can be utilized for educating inmates. Moreover, having a higher education is becoming increasingly necessary for employers, which is particularly important for those serving sentences who need to secure future employment. To achieve this, conditions for educating inmates must be created and access to appropriate technologies provided.

The prison university program represents a significant step in rehabilitating inmates and preparing them for successful reintegration into society after serving their sentences. Education plays a crucial role in the rehabilitation process, helping inmates develop skills, acquire knowledge, and gain perspectives for their future lives.

Access to education through distance learning opens up wide opportunities for inmates, especially considering the limitations imposed on their freedom of movement. Distance learning technologies enable inmates to receive quality education even while incarcerated, contributing to their personal and professional growth. This also contributes to re-

ducing recidivism, as educated individuals are more likely to return to society as productive members ready to contribute to its development. Ultimately, investing in the education of inmates benefits society as a whole, leading to a reduction in crime rates and an increase in the overall education and qualifications of the population.

4. CONCLUSIONS.

Thus, considering distance education as a means of realizing the right to education in correctional facilities is a relevant and important topic. It is necessary to clarify formulations in the legislation to avoid inaccuracies and contradictions in the understanding of this type of education, as well as to make appropriate changes and additions to the Executive Code of the Republic of Moldova and the Rules of Internal Order of correctional institutions to eliminate possible difficulties in the practical implementation of the right to education for inmates.

In conclusion, it can be noted that distance education and access to information technologies represent significant potential for improving education and enhancing the quality of life in places of incarceration. This article has examined various aspects of distance education in the context of correctional facilities, emphasizing the importance of providing ac-

cess to education and technologies for inmates.

By learning remotely, inmates can acquire higher education and professional skills, thereby increasing their chances of successful reintegration into society upon release. This can also contribute to reducing conflicts within institutions, enhancing security, and decreasing the likelihood of recidivism.

The legislation of some countries, including Moldova, grants inmates the right to education, including higher education. However, access to distance education may be limited by various factors, such as resource availability, permissions for education, etc. Therefore, it is important to take additional measures to ensure the accessibility of education for all inmates.

Distance education in correctional facilities can serve as tools for improving the quality of life of inmates and their prospects for the future. Government, institutions, and educational organizations must work together to create accessible and effective education systems in places of incarceration, taking into account technical and organizational aspects.

Overall, distance education in the context of correctional facilities can have a positive impact on the lives of inmates and society as a whole if suitable conditions and resources are provided for its implementation.

Svetlana GHEORGHIEVA,

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Андреев А.А., Солдаткин В.И., Дистанционное обучение и дистанционные образовательные технологии //Электронный журнал Cloud of Science, 2013, № 1, стр. 14-21.
2. Бутенко Т.П., Образование осужденных к лишению свободы: уголовно-исполнительный аспект/ Монография Благовещенск, 2011, стр.163.
3. Генеральный контролер за лишением свободы. (2019). Avis du 12 décembre 2019 relatif à l'accès à internet dans les lieux de privation de liberté» (NOR: CPLX2003262V), Journal officiel de la République Française n 0031, 6 февраля 2020 г. Text n. 110. доступно по адресу <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000041536278/>, по состоянию на 8 октября 2020 г.
4. Исполнительный кодекс Республики Молдова от 24.12.2004 Опубликован: 05.11.2010 в Monitorul Oficial Nr. 214-220.
5. Корнеев А.Н., Толоконникова Е.В., Дистанционное обучение: будущее развития образования. Учебно-методическое пособие– М.: Мир науки, 2019, стр. 9.
6. Никулина Т.В., Информатизация и цифровизация образования: понятия, технологии, управление / Т.В. Никулина, Е.Б. Стариченко // Педагогическое образо-

- вание в России. № 8, 2018, стр. 107–113.
7. Образование и COVID-19 в Республике Молдова: Использование возможностей, предоставляемых кризисом в образовании, с целью создания более устойчивой системы образования Координируемая ООН. Целевая группа по образованию в области COVID-19. Серия тематических документов. рабочий перевод с английского Август 2020г., доступно по адресу.
 8. https://www.unicef.org/moldova/media/4241/file/Working%20Paper%20Education%20and%20COVID-19%20in%20the%20Republic%20of%20Moldova_FINAL%20Russian%20Version.pdf%20.pdf, по состоянию на 12 марта 2024 г.
 9. Полат Е.С., Вопросы интернет-образования.– доступно по адресу [http://](http://vio.uchim.info/Vio_19/cd_site/articles/art_1_21.htm)
 10. Степанов С.Ю., Дистанционное обучение как ресурс развития непрерывного образования: риски и возможности / С.Ю. Степанов. Текст: электронный // Непрерывное образование: XXI век: научный электронный журнал, вып. 4 (24), 2018, стр. 1-9, доступно по адресу. <http://elibrary.petrso.ru/books/47718>, по состоянию на 01 ноября 2023 г.
 11. Шелудько В.Н. и др. Дистанционное обучение: история и перспективы. Современное образование: содержание, технологии, качество. Материалы XXVI международной научно-методической конференции. Изд-во СПб ГЭТУ «ЛЭТИ», 2020, стр. 628.

Ion POSTU,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Universitatea Liberă Internațională din Moldova,
e-mail: ion.postu@yahoo.com
ORCID ID: 0000-0002-5993-8250

DESPRE AUTORI
doctorand, Universitatea de Stat din Moldova,
asistent universitar,
Catedra „Drept public”,
Universitatea de Stat din Comrat,
e-mail: 72svg@mail.ru
ORCID ID: 0000-0002-7494-1351

CZU 343.343.5

DOI 10.5281/zenodo.10926811

Simion CARP,
dr., prof. univ.
PhD,
University Professor

Dianu GORDILĂ,
doctorand
PhD student

DEZERTAREA MILITARILOR DIN ARMATA SOVIETICĂ ÎN TIMPUL CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

În articol autorii întreprind o cercetare amănunțită în vederea elucidării cauzelor și circumstanțelor părăsirii câmpului de luptă de către militarii ruși, care au dezertat în masă din Armata Sovietică în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și au trecut de partea dușmanului. Astfel, se menționează că în anul 1941 erau în floarea vieții mulți militari din rândul celor care au suferit în urma revoluției bolșevice din 1917, luptei împotriva culăcimmii, căzăcimmii precum și în urma altor represiiuni, deci nu e de mirare că mulți militari sovietici au trecut de partea inamicului.

Mai mult, pe parcursul a peste două decenii a avut loc și un amplu proces de epurare în cadrul Armatei Sovietice cu scopul eliminării militarilor neloiali regimului. În acest sens sunt prezentate cazuri de dezertare, de complicitate la dezertare și de instigare la dezertare săvârșite de etnicii ruși înrolați în Armata Sovietică. Printre ei erau și militari care s-au automutilat și alții care simulau diferite boli pentru a se eschiva de la mobilizare și de la serviciul militar în timpul războiului. Aceștia recurgeau la asemenea metode pentru a nu merge pe front. În aceste condiții, pentru a suplini locurile dezertorilor ruși în Armata sovietică au fost înrolați reprezentanți ai diferitelor popoare din URSS, inclusiv basarabeni. Prin urmare, adevărul e că militarii ruși comiteau crime pe teritoriul Basarabiei și României în timp ce mulți conaționali de ai noștri luptau pe fronturile celui de-al Doilea Război Mondial.

Cuvinte-cheie: Armata Sovietică, regim totalitar comunist, al Doilea Război Mondial, dezertare, infrațiuni militare, Ordinul nr. 227.

DESERTION OF MILITARY FROM THE SOVIET ARMY DURING THE SECOND WORLD WAR

In the article, the authors undertake a research in order to elucidate the causes and circumstances of leaving the battlefield by Russian soldiers, who deserted en masse from the Soviet Army during the Second World War and went over to the side of the enemy. Thus, it is mentioned that in the year 1941 many soldiers were in the prime of life among those who suffered as a result of the Bolshevik revolution of 1917, the fight against kulaks, the cossacks as well as other repressions, so it is not surprising that many Soviet soldiers passed on the side of the enemy.

Moreover, during more than two decades there was also an extensive purge process within the Soviet Army with the aim of eliminating soldiers disloyal to the regime. In this regard, the cases of desertion, complicity in desertion and instigation to desertion committed by ethnic Russians enlisted in the Soviet Army are presented. Among them, there were self-mutilated soldiers and others who faked illnesses to avoid mobilization and military service during the war. They used such methods to avoid going to the front. Under these conditions, representatives of various peoples of the USSR, including Bessarabians, were enlisted to replace Russian deserters in the Soviet Army. Therefore, the truth is that Russian soldiers were committing crimes on the territory of Bessarabia

and Romania while many of our compatriots were fighting on the fronts of the Second World War.

Keywords: Soviet Army, communist totalitarian regime, the Second World War, desertion, military crimes, Order no. 227.

1. INTRODUCERE.

În ultimele trei decenii în Federația Rusă a luat amploare o campanie propagandistică fără precedent în cadrul căreia este glorificată Armata Sovietică, pentru victoria obținută asupra fascismului în cel de-al Doilea Război Mondial. În cadrul multiplelor acțiuni desfășurate atât în țară cât și peste hotare în țările ce se află în sfera de influență a Rusiei, insistent se promovează cultul soldatului rus, pe care propagandiștii îl asociază cu soldatul sovietic „eliberator” al tuturor popoarelor de sub jugul fascist. În baza unui șir de eroi creați artificial se educă tânăra generație din Federația Rusă și din unele republici post-sovietice. În același timp, cetățenii sunt avertizați de către serviciile secrete ale acestei țări să nu denigreze armata sovietică și să nu atenteze la autoritatea armatei Federației Ruse.

Astfel, s-a revenit la practica din timpul regimului totalitar comunist de a falsifica istoria și de a tăinui informații despre crimele săvârșite de militarii sovietici care sunt asociați cu militarii ruși. Chiar și la începutul anilor '90 se ofereau răspunsuri evazive de către exponenții regimului totalitar comunist atunci când erau întrebați despre cazurile de dezertare a militarilor sovietici, de părăsire a câmpului de luptă și de trecere a lor de partea inamicului. Se repeta situația din trecut când sistemul desfășura cu regularitate acțiuni „pentru a remodela gândirea oamenilor, conceptele și rezultatele experienței erau amestecate și rearanjate pentru a folosi propagandei proprii... Totodată, dincolo de ridicarea în slăvi a „mărețelor realizări” din toate domeniile „construcției societății socialiste multilateral dezvoltate”, erau total interzise informațiile interne referitoare la criminalitate, cerșetori, handicapați, copii orfani ș.a.m.d. Conform principiului „despre ce nu se vorbește, asta nu există”, ideologii comunismului încercau acreditarea ideii că asemenea fenomene negative nu se

întâlnesc în societatea socialistă, ele fiind specifice doar capitalismului.” [1, p. 73].

2. METODOLOGIE.

În limitele de studiu ale acestui articol au fost aplicate metodele: istorică, analiza, sinteza, comparația și conștientizarea logică. Au fost utilizate publicații ale savanților din domeniu, materiale de arhivă precum și legislația relevantă.

3. REZULTATE.

În cărțile tipărite în URSS nu se menționa nimic despre acte de lașitate și de părăsire a câmpului de luptă de către militarii sovietici. În acest sens un val de isterie a provocat în rândul propagandiștilor o întrebare lansată de către cetățeanul sovietic R. Umiev redacției unei reviste de istorie militară. Acesta dorea să obțină informații ample despre militarii ruși, care au dezertat în masă din Armata Sovietică în timpul Războiului Mondial și au trecut de partea dușmanului.

În mod special se interesa de soarta militarilor ce s-au înrolat benevol în „Armata Rusă de Eliberare” condusă de generalul Andrei Vlasov, care în timpul războiului a luptat împotriva URSS. La această întrebare s-a angajat să ofere răspuns scriitorul sovietic V. Bușin, intervenind cu atac la persoană: „Iată ce a spus R. Umiev <<De ce toți tac despre soldații noștri care au luptat împotriva noastră? A existat și un asemenea fenomen...>> Să se mire de asemenea fapte pot doar oamenii naivi... Dacă luăm în calcul faptul că în anul 1941 erau în floarea vârstei mulți militari din rândul celor care au suferit în urma revoluției, luptei împotriva culăcimii, căzăcimii și altor represiuni, atunci nu avem de ce ne uimi că unii militari sovietici au trecut de partea inamicului. Nu e de mirare că dușmanul a găsit pe teritoriul nostru adepți, e uimitor că a găsit foarte puțini...” [2, p. 28]

În urma acestor afirmații am considerat

necesar să investigăm cazuri de dezertare, de complicitate la dezertare și de instigare la dezertare săvârșite de etnicii ruși înrolați în Armata Sovietică. Amintim că dezertarea este o infracțiune comisă de militari atât pe timp de război cât și pe timp de pace. Pentru săvârșirea unei asemenea infracțiuni în legislația sovietică era prevăzută pedeapsa cu închisoare și pedeapsa complementară, degradarea militară și privarea de unele drepturi. O formă agravată a acestei infracțiuni era dezertarea săvârșită pe timp de război, majoritatea celor ajunși pe banca acuzaților în asemenea circumstanțe fiind condamnați la moarte.

Un număr mare de militari sovietici suspecți că intenționează să dezerteze au fost împușcați de către comandamentul unităților în lipsa unei cercetări penale. În URSS, „Conform Legii de la 7 august 1932 se considerau infracțiuni militare pe timp de război: predarea în mâinile inamicului de către un șef al forțelor ce i-au fost încredințate; retragerea samovolnică [deliberată - n.a.] de către un șef al forțelor de pe pozițiile de luptă unde trupele au fost repartizate conform dispoziției; părăsirea samovolnică a câmpului de luptă; corespondența pe timp de război cu persoane ce aparțin efectivului armatei inamice; jefuirea militarilor răniți sau căzuți pe câmpul de luptă; manifestarea comportamentului criminal față de populația aflată în zona acțiunilor militare; comportamentul degradant aplicat față de prizonieri; încălcarea acordurilor internaționale, ce se referă la folosirea emblemei Crucii Roșii.

Variante agravante ale infracțiunilor militare săvârșite pe timp de război se consideră: insubordonarea, opunerea de rezistență, forțarea nejustificată, părăsirea neautorizată, dezertarea sau neprezentarea la timpul stabilit, eschivarea de la recrutare și mobilizare, autoutilizarea, pierderea și deteriorarea tehnicii și echipamentului militar, încălcarea cerințelor regulamentelor militare cu privire la serviciul intern, abuz de putere, depășirea atribuțiilor de serviciu.” [3, p. 5, 4, p. 59]

În unele cărți editate în URSS se oferă exemple de eroism manifestate de organele represive sovietice, ce în primele zile de război au

identificat dezertori și trădători care acordau ajutor inamicului. Astfel, „În timpul unui atac aerian al aviației inamice asupra or. Moscova în noaptea spre 29 iulie 1941, sergentul de miliție N. I. Vodeașkin, aflându-se la un turn de supraveghere a observat cum cineva din preajma gării „Kiev” transmitea semnale de lumină avioanelor germane. Ajuns la fața locului împreună cu doi soldați, s-a constatat că semnalele se făceau din casa Nr. 10 de pe strada Malaia Dragomilovskaia. La scurt timp făptașul a fost reținut. În timpul percheziției la sectorul de miliție în valiza acestuia au fost depistate 60 000 de ruble sovietice, 1000 de dolari, monete de aur din perioada țaristă în valoare de 150 de ruble, un felinar electric și alte lucruri.” [5, p.70]

Nu putem ști cu exactitate care a fost motivul adevărat de reținere a acestei persoane, pentru că aviația germană nu avea nevoie de susținerea locuitorilor din or. Moscova. Piloții germani cunoșteau bine itinerarul și erau la curent cu faptul că Trupele de Apărare Antiaeriană sovietice nu sunt capabile să doboare avioanele pilotate de ei în condițiile dezastrului din Armata Sovietică. Situația reală a fost descrisă în cadrul unei anchete de serviciu desfășurată la începutul lunii iunie 1941 din care reiese că: „pe 15 mai 1941 un avion german Iu-52 a survolat fără probleme, nefiind interceptat, spațiul aerian sovietic pe ruta Belostok, Minsk, Smolensk și Moscova. De Trupele de Apărare Antiaeriană nu a fost întreprinsă nicio acțiune pentru a împiedica zborul acestui avion... Din cauza organizării proaste a serviciului respectiv, acest avion a fost identificat doar atunci când a pătruns 29 km în adâncul URSS, însă din cauza că militarii nu cunoșteau modelele avioanelor germane, ei l-au confundat cu un avion de rută sovietic de tipul DS-3 și deci nu au anunțat pe nimeni despre apariția avionului Iu-52. Aeroportul din Belostok, de asemenea, nu a anunțat comandamentul Brigăzii de Apărare Antiaeriană Nr.4 și a Diviziei mixte Nr. 9, din cauza că militarii acestei unități au rupt intenționat cablul care asigura legătura telefonică cu celelalte unități militare, iar comandamentul unității nu a întreprins măsurile necesare pentru a restabili legătura. În asemenea

condiții, nimeni nu l-a anunțat despre apariția avionului german pe comandantul zonal al Forțelor Antiaeriene, generalul-maior de artilerie Sazonov, dar nici pe șeful statului major al Brigăzii de Apărare Antiaeriană Nr.4, care au aflat despre incident mult mai târziu, primind informații de la Moscova. Ceilalți comandanți au fost informați despre acest caz neplăcut doar pe 17 mai... Totodată Direcția Principală a Aviației militare a Armatei Roșii nu a întreprins măsuri pentru a stopa zborul avionului Iu-52. Mai grav e că generalul-maior de aviație Volodin și locțiitorul său, generalul-maior de aviație Grendal, cunoscând despre faptul că avionul Iu-52 a traversat neautorizat spațiul aerian sovietic, nu au întreprins acțiuni pentru a reține nava, dar chiar au acordat asistență pilotului în timpul zborului acestuia deasupra Moscovei și în timpul aterizării lui pe unul din aeroporturile din oraș. Cele relatate vorbesc despre situația deplorabilă în care se află Trupele de Apărare Antiaeriană, despre organizarea slabă a serviciului și despre lipsa de profesionalism a efectivului..." [6, p. 45-46]

În baza acestui ordin pentru neglijența manifestată de comandament, câteva persoane au fost sancționate doar cu mustrare și observații. Ancheta de serviciu a fost semnată de comisarul Apărării URSS, mareșalul S. Timošenco, și de șeful Cartierului General al Armatei Roșii, generalul de armată Gh. Jukov. Ambii ulterior au devenit „Eroi ai Uniunii Sovietice”.

Evident că situația s-a schimbat doar odată cu ajutorul acordat de SUA, Anglia și alte țări care au contribuit esențial la victoria asupra nazismului. În primele zile de război militarii sovietici și populația din URSS au fost cuprinși de panică. În pofida pedepselor aspre pentru părăsirea câmpului de luptă, în timpul războiului au fost înregistrate dezertări în masă a soldaților și ofițerilor ruși. În multe cazuri aceștia erau capturați din cauza incompetenței unor comandanți sovietici, printre care se numără și mareșalul S. Budionni. Se cunoaște că „În perioada iulie-septembrie 1941, Budionni a fost Comandantul Suprem al forțelor sovietice ale Direcției sud-vest (Frontul sovietic de

sud-vest și Frontul sovietic de sud) care trebuiau să facă față atacului Germaniei naziste în timpul invaziei Ucrainei începută în iunie. Aceste forțe au fost încercuite în timpul bătăliilor de la Uman și de la Kiev, fiind distruse în totalitate în poate cea mai mare înfrângere rusească din istorie. Aceste dezastre au costat Uniunea Sovietică pierderea a peste 1,5 milioane de oameni uciși sau luați prizonieri. În septembrie Stalin l-a destituit pe Budionni și l-a înlocuit cu Semion Timošenco. Primul a fost pus la comanda Frontului de rezervă (septembrie-octombrie 1941), comandant al Frontului Caucazul de Nord (mai-august 1942) și al demodatei cavalerii sovietice (din 1943). În ciuda faptului că era responsabil de mai multe înfrângeri sovietice catastrofale (e adevărat, urmând neabătut ordinele lui Stalin), Budionni a continuat să se bucure de protecția dictatorului și nu a fost pedepsit în vreun fel.” [7]

Au avut loc cazuri când S. Budionni a părăsit de frică câmpul de luptă, iar ulterior scria în memorii că verifica cum autoritățile sovietice gestionau situația în unele localități pe care el le-a traversat în timpul fugii. Aceste falsuri au fost preluate și de mareșalul Gh. Jukov, care scria precum că S. Budionni i-a povestit că „deplasându-se spre localitatea Maloiaroslaveț a trecut prin Medîn, unde în afară de trei milițieni nu a găsit pe nimeni, populația și puterea locală părăsind orașul.” [5, p.68]

Realitatea e că de multe ori militarii simpli erau lăsați pe cont propriu pe câmpul de luptă și mureau cu sutele de mii. În asemenea condiții mulți civili se eschivau de la mobilizarea obligatorie în Armata Sovietică, iar reprezentanții organelor represive raportau despre deconspirarea rețelelor de spioni identificați în orașele mari ale Rusiei sovietice. În nota informativă expediată în luna august 1941 de către șeful Direcției NKVD a regiunii Leningrad mareșalului K. E. Vorosilov se raportează că „Pe parcursul primelor două luni de război, organele de miliție ale or. Leningrad au identificat și arestat mulți agenți ai serviciilor secrete fasciste, care intenționat provocau panică în rândul populației, distribuind foi volante hitleriste... În iulie, pe strada Skoroho-

dov, lucrătorii miliției l-au reținut cu ajutorul cetățenilor pe un oarecare Kolțov, care a fost observat cum arunca foi volante cu conținut antisovietic. În timpul percheziției, asupra lui au fost găsite și ridicate numeroase foi volante, precum și o armă de foc. În conformitate cu sentința tribunalului militar, agentul fascist a fost împușcat.” [5, p. 69]

Asemenea spioni au fost identificați și în rândul militarilor sovietici, în pofida faptului că începând cu 23 februarie 1918 aceștia au fost educați să manifeste devotament față de regimul bolșevic. Pe parcursul următoarelor decenii au continuat să fie instruiți să dea dovadă de spirit de sacrificiu și nicidecum să dezerteze și să se lase capturați de inamic. Erau atenționați că din misiune nu se întorc doar cei care și-au pierdut viața, în alte cazuri sunt obligați să revină în unitatea militară. Comandanții aveau dreptul să deschidă foc asupra celor care vor încerca să părăsească câmpul de luptă, chiar dacă sunt răniți și nu există nicio șansă de a învinge. Mai erau un șir de alte fapte pentru care militarii puteau fi considerați dezertori și pedepsiți aspru.

Pe parcursul a peste două decenii a avut lor și un amplu proces de epurare în cadrul Armatei Sovietice cu scopul eliminării militarilor neloiali regimului. În acest context autorul român Vasile Șandru menționează următoarele: „Valul de represii a cuprins armata roșie. Ministrul apărării, mareșalul Voroșilov, declara în noiembrie 1938: „În 1937-1938 <<Am epurat>> din armata roșie peste 40 000 de oameni”. Cunoscutul istoric Volkogonov arată de curând că atunci au fost executați 45 la sută din comandanții și comisarii politici ai armatei și flotei, de la comandant de brigadă în sus, printre care mareșalii Tuhacevski și Bliuher. Atmosfera de suspiciune și teamă a cuprins întreaga societate sovietică, iar minciuna a devenit norma propagandei sovietice” [8, p. 77].

În aceeași perioadă, Stalin a făcut o armă de temut din foamete. Criminologul rus Gh. V. Hohreakov cu referință la mulți autori afirmă că „Stalin de facto a declanșat un nou război civil, despre care ne vorbesc următoarele date: doar în Kuban și în Ucraina au murit de foame,

după cele mai superficiale calcule, în jur de 1,5 milioane de oameni, în timp ce guvernul vindea pâine peste hotare și procura tehnică pentru a industrializa URSS. Conform datelor experților, în anii colectivizării și în timpul luptei cu culăcimea au fost deportate în jur de 15 milioane de persoane. Deportările erau strămutați de regulă în Siberia, Extremul Orientul și la Nord, deseori fiind lăsați în taiga cu un singur topor și un ferestrău la câteva familii. Nimeni nu cunoaște câți deportați au supraviețuit [9, p. 145].”

Referindu-se la politica externă promovată de Stalin și adepții lui, autorul român Vasile Șandru a constatat că „Politica externă sovietică și-a dezvăluit natura hegemonică și expansionistă, a cărei expresie directă a fost încheierea, la 23 august 1939, a pactului Molotov-Ribbentrop, cu ocultul protocol secret, prin care cele două regimuri totalitare își împărțeau sferile de influență pe seama statelor independente din Europa de Est, inclusiv a României. În spiritul acestei înțelegeri, U.R.S.S. a atacat la 17 septembrie Polonia, alăturându-se agresiunii Germaniei împotriva acestei țări; în luna noiembrie, ea a declanșat agresiunea împotriva Finlandei, anexând o parte din teritoriul ei; în vara anului 1940 a ocupat țările baltice, pe care le-a transformat în republici sovietice, iar la 28 iunie, în urma ultimatumului adresat României a ocupat Basarabia (cu acordul Germaniei), Bucovina de Nord și ținutul Herța. Cu toate aceste „măsuri pentru asigurarea securității” împotriva unei agresiuni germane, atacul Germaniei și aliaților săi la 22 iunie 1941 a surprins armata roșie nepregătită de război, ca urmare și a epurărilor din 1938-1939, și a decapitării corpului de comandă.

Până în decembrie 1941, armata roșie și flota maritimă militară au pierdut 3,138 milioane de oameni (morți, dispăruți și prizonieri) și 1,336 de milioane răniți și mutilați, 20 mii de tancuri, 10 mii de avioane, 100 mii de tunuri etc., precum și un teritoriu de 1,5 milioane km², cu o populație (înainte de război) de 74,5 milioane de locuitori.” [8, p. 78]

În urma acestor evenimente și a altor care au avut loc mai târziu, Stalin a speculat cu datoria civică și patriotică a cetățenilor sovie-

tici și a emis Ordinul Nr. 227 prin care îi obliga pe toți să-și apere Patria. În acest sens publicăm un succint extras din document: „Pierderea Ucrainei, Bielorusiei, Republicilor Baltice, Donbasului și altor regiuni a însemnat cedarea unor teritorii întinse, și din această cauză avem mai puțini oameni, mai puțină pâine, mai puțin metal, mai puține uzine și fabrici. Noi am pierdut mai mult de 70 de milioane din populație, mai mult de 800 de milioane de puduri de pâine pe an și mai mult de 10 milioane de tone de metal pe an. Noi nu mai avem superioritate față de nemți în resurse umane, și nici în rezerve de pâine. Să ne retragem mai departe înseamnă să pierim noi și să ne pierdem Patria. Fiecare palmă de pământ din teritoriul cedat dușmanului îl va întări în continuare pe acesta și ne va slăbi apărarea și Patria. Astfel, e necesar să curmăm dur discuțiile despre faptul că noi avem posibilitate la nesfârșit să ne retragem, pentru că dispunem de un teritoriu imens, iar țara este mare și bogată, populație avem multă, pâine vom avea destulă. Asemenea vorbe sunt mincinoase și periculoase, ele ne slăbesc pe noi și întăresc dușmanul. Dacă nu vom înceta să ne retragem, vom rămâne fără pâine, fără combustibil, fără metale, fără resurse, fără fabrici și uzine, fără căi ferate. Din toate reiese că trebuie să încetăm cu retragerea. Niciun pas înapoi! Aceasta este principala noastră cerință.” [10, p. 60]

Analizând această perioadă, autorul Călin Hentea scrie: „În anii 1941-1942, regimentele semiinstruite de soldați ai Armatei Roșii erau împinse la contraatacuri sinucigăse în fața tunurilor și mitralierelor Wehrmachtului, anesteziați cu votcă și sub amenințarea mitralierelor unităților NKVD, care aveau ordin de la Stalin să împuște orice soldat care se preda sau se retrăgea” [11, p. 258].

Stalin a recurs la acest truc de teamă pentru viitorul său. Se știe că în primele zile de război acesta era paralizat de frică și nu ieșea din cabinetul de lucru. Treptat a fost îndemnat de unii camarazi care au rămas în anturajul lui să preia cât nu-i târziu controlul asupra situației. Semnând acest document, Stalin și-a salvat propria viață și puterea, sacrificând în acest scop zeci de milioane de oameni. Ulterior propaganda

sovietică a transformat portretul acestui despot într-un model de erou pozitiv, pe care îl prezentau publicului. Nu în zadar menționa Niccolò Machiavelli: „Toată lumea vede ceea ce pari a fi, dar puțini știu ceea ce ești...” [12, p. 283]

Totuși unii lideri străini ce au avut ocazia să comunice cu acest individ controversat care era Stalin au reușit să observe adevăratele lui calități. Realitatea o aflăm din memoriile renumitului general francez Charles de Gaulle, care a vizitat or. Moscova în anul 1944 și a avut mai multe întâlniri cu el, afirmând că acesta era un tip „obosit de stilul de viață al unui conspirator înrăit, care permanent își maschează gândurile și sufletul, om nemilos, ce nu crede în sinceritate și bănuiește că în fiecare se ascunde un eventual pericol pentru el. Permanent operează cu falsuri pentru a înșela lumea. Nu are încredere în oameni și este încăpăținat atunci când are un interes personal. Revoluția, partidul, statul, războiul au fost folosite de el ca mijloace pentru a se menține la putere. Stalin a reușit să se înalțe datorită faptului că a tratat evaziv și contradictoriu tezele lui Marx, a instaurat un regim totalitar necruțător, a autorizat organele represive să aplice forța față de populație cu o cruzime nemaîntâlnită, reușind astfel să-i subjuge pe unii și să-i lichideze fizic pe alții.” [13, p. 24]

Anume un astfel de individ a putut semna ordinul prin care a autorizat împușcarea tuturor militarilor ce se vor retrage de pe câmpul de luptă. Au fost răpuși de gloanțele NKVD-iștilor sute de mii de oameni. În viziunea autorului Vasile Șandru „Eșecurile militare și metodele extrem de dure de mobilizare a eforturilor populației au amplificat nemulțumirile și stările de spirit potrivnice sistemului stalinist. Stalin s-a văzut nevoit să renunțe temporar la unele lozinci comuniste (de exemplu, a fost eliminată din presa militară lozinca „Proletari din toate țările, uniți-vă!”) și să facă apel la sentimentele patriotice naționale. Războiul a fost declarat popular, pentru apărarea patriei (nu a socialismului), s-au instituit Ordinele [distincțiile de stat] „Suvorov” și „Kutuzov”, au fost eliberați numeroși deținuți din lagăre și închisori și trimiși pe front, s-a făcut apel la sprijinul bisericii ortodoxe etc.” [8, p. 78].

Au apărut pe câmpul de luptă unitățile disciplinare formate din persoane condamnate la pedepse privative de libertate. Evident că în timpul Războiului Mondial sporea răspunderea penală pentru militarii care dezertau și executau pedeapsa într-o unitate disciplinară. Acțiunea se considera o faptă de lașitate. Și mai grav erau pedepsiți militarii ce se predau de bună voie în prizonierat și ulterior treceau de partea inamicului. Aceștia erau urmăriți de serviciile secrete pentru faptul că au cauzat daune capacității de apărare a URSS și au favorizat inamicul, fiind etichetați ca trădători de patrie.

Cei mai mulți militari de etnie rusă care au dezertat și au trecut de partea dușmanului s-au înrolat în Armata Rusă de Eliberare cunoscută și ca „Armata lui Vlasov”. Aceasta a fost constituită dintr-un „grup de forțe militare formate în mod covârșitor din etnici ruși, care au luptat de partea Germaniei naziste în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.” [14]

După război, mulți dintre militarii acestei armate au fost condamnați la moarte sau la ani grei de închisoare: „Guvernul i-au etichetat pe soldații (vlasoviști) drept trădători. Soldații ROA repatriați au fost judecați și condamnați la moarte sau la muncă în lagărele Gulagului pentru termene de cel puțin zece ani. Vlasov și alți câțiva lideri ai ROA au fost condamnați la moarte prin spânzurare. Sentința a fost executată pe 1 august 1946.” [14]

Alături de Vlasov pe banca acuzaților au ajuns și alți etnici ruși în grad de general și ofițeri de rang înalt: „Fostul locțiitor al comandantului frontului Volhov, comandantul armatei a 2-a generalul-locotenent Vlasov Andrei Andreevici, a.n. 1901, originar din satul Lomakino, raionul Gaghin, regiunea Gorki; fostul șef al statului major al Armatei a 19-a generalul-maior Malîșkin Vasili Feodorovici, a.n. 1896, originar din localitatea Markovsk, regiunea Stalin; fostul membru al consiliului militar al Armatei a 32-a, comisarul de brigadă Jilenkov Gheorghi Nikolaevici, a.n. 1910, originar din or. Voronej; fostul locțiitor al șefului statului major al Frontului de Nord-Vest general-maiorul Truhin Feodor Ivanovici, a.n. 1896, originar din or. Kostroma; fostul șef al școlii

Militare-maritime din or. Libava, general-maiorul Blagoveșcenski Ivan Alekseevici, a.n. 1893, originar din or. Iurevți, reg. Ivanovo; fostul comandant al corpului 21 de țințași general-maiorul Zakutnîi Dmitri Efimovici, a.n. 1897, originar din or. Zimovniki, reg. Rostov; fostul șef al sanatoriului Aeroflotei din or. Ialta, colonelul în rezervă Malțev Viktor Ivanovici, a.n. 1895, originar din or. Gus-Hrustalnîi; fostul comandant al brigăzii Nr. 59 de țințași colonelul Buneacenko Serghei Kuzmici, a.n. 1902, originar din satul Koroveakovo, raionul Glușkovsk, regiunea Kursk; fostul comandant al diviziei 350 de țințași colonelul Zverev Grigori Aleksandrovici, a.n. 1900, originar din or. Vorosilovsk; fostul locțiitor al șefului statului major al armatei a 6-a colonelul Meandrov Mihail Alekseevici, a.n. 1894 originar din or. Moscova; fostul ajutor al șefului transmisiuni al armatei frontului Volhov, locotenent-colonelul Korbukov Vladimir Denisovici, a.n. 1900, originar din or. Dvinsk; fostul șef al aprovizionării artileriei Districtului Caucazului de Nord, locotenent-colonelul Șatov Nikolai Stepanovici, a.n. 1901, originar din satul Șatovo, raionul Kotelnicesk, regiunea Kirov.

În cadrul anchetei s-a stabilit că: învinuții... fiind militari cu orientare antisovietică, în perioada de grea încercare pentru Uniunea Sovietică în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei, au încălcat jurământul, au trădat Patria socialistă și în perioade diferite de timp în mod benevol au trecut de partea armatei germano-fasciste...” [15, p. 68-69].

În procesul de urmărire penală unii generali și ofițeri au fost condamnați pentru că, aflându-se în prizonierat, au îndemnat militarii sovietici prin intermediul materialelor propagandistice să dezerteze și să se predea inamicului. Totodată printre dezertorii ce au trecut de partea dușmanului au fost și militari decorați cu distincția supremă a URSS, titlul de „Erou al Uniunii Sovietice”. În acest context unul dintre ofițerii de rang înalt aflați pe banca acuzaților, V. Malțev, afirma că în luna martie 1944 în Armata de eliberare a lui Vlasov au ajuns 10 piloți militari sovietici, printre care „Eroul Uniunii Sovietice căpitanul Bîcikov, pe care eu l-am convins discutând cu el de mai multe ori pe teme

antisovietice... Dintre acești piloți la începutul lunii februarie 1945 am format o escadrilă sub comanda fostului căpitan al Armatei Roșii, Bîcikov, care a fost avansat în grad de maior în cadrul Armatei Ruse de Eliberare.” [15, p. 74]

În componența Armatei Ruse de Eliberare erau câteva divizii: „prima divizie număra în jur de 20 000 de persoane. La școala de ofițeri ai armatei se aflau 1000 de oameni..., în a doua divizie erau înrolați circa 12 000 de oameni..., mai erau câteva batalioane de construcție și o brigadă de rezervă de 5000 de oameni. Prima divizie era dotată cu 100 de tunuri, 12 tancuri, carabine și automate...” [15, p. 80]

Pentru a justifica cumva numărul mare de dezertări în masă a militarilor ruși, criminologul sovietic Iu. Antontean în una din lucrările sale afirmă următoarele: „În opinia noastră, P. S. Daghel are dreptate atunci când afirmă că în literatura juridică în mod neîntemeiat se ia în considerație starea de afect doar în cazurile când se comit omoruri sau vătămări a integrității corporale. În această stare pot fi comise și alte tipuri de infracțiuni: astfel, în stare de afect provocată de frică militarii pot părăsi câmpul de luptă.” [16, p. 57]

Criminologul are în vedere că persoana în această stare nu poate aprecia corect situația și presupusele amenințări. Totodată, el consideră că în stare de afect fiziologic persoana poartă răspundere penală pentru acțiunile sale, dar această stare este considerată drept circumstanță atenuantă.

Realitatea e că autorii sovietici s-au eschivat de la publicarea datelor statistice cu privire la dezertarea și părăsirea câmpului de luptă de militarii sovietici, acoperind această perioadă cu o singură frază: „Un număr extrem de mare de crime deosebit de periculoase au fost săvârșite în timpul Marelui Război pentru apărarea Patriei, din 1941-1945.” [17, p. 193]

În așa mod criminologul lasă să se înțeleagă că e vorba doar de infracțiunile comise de populația civilă, fără a pune în discuție statistica dezertărilor, părăsirii câmpului de luptă, precum și altor crime comise de militarii sovietici. Din informația publicată de autorul român Călin Hentea reiese că Germania nazistă

a avut de partea sa un număr mare de militari ruși din rândul dezertorilor și celor care s-au predat pe câmpul de luptă. Printre aceste trupe se regăsesc cazacii lui Ivan Kononov, Brigada lui Bronislav Kaminski și Armata de eliberare rusă a generalului Andrei Vlasov și din Caucaz.” [11, p. 323]

În multe surse se menționează că cel mai notabil exemplu al unor dezertori sovietici este cazul ce vizează „Regimentul de infanterie nr. 436, care a trecut în august 1941 de partea germanilor cu tot efectivul, inclusiv ofițerii. Comandantul acestui regiment, maiorul I. N. Kononov, era un cazac de pe Don. El a avut o carieră de succes în armata germană, sfârșind războiul cu grad de general-maior în cadrul Corpului al XI-lea SS de cavalerie, sub comanda generalului Helmuth von Pannwitz. Cei mai mulți ofițeri cazaci din cadrul SS au fost executați sau au pierit în lagărele de muncă ale Gulagului sovietic. Cazacii de rând din SS au fost de asemenea repatriați cu forța în URSS și au fost trimiși în Gulag.” [14]

În mod paradoxal, „Ivan Kononov este singurul general rus al Wehrmacht-ului care a supraviețuit represaliilor. El a murit pe 15 septembrie 1967 în Australia.” [18]

E necesar să remarcăm faptul că în perioada postbelică erau urmăriți operativ și militarii de etnie rusă aflați în închisorile din RSSM, care desfășurau propagandă antisovietică. În nota strict secretă semnată de șeful Secției Nr.1 a Direcției închisori a MAI RSSM, căpitanul Nertik, pe 12 ianuarie 1949 se conține următoarea informație: „au fost audiați toți ofițerii operativi cu privire la deconspirarea în lagăre și închisori a grupurilor de deținuți ce merită să fie documentate. A fost dată indicația de a crea o rețea de agenți pentru a urmări contingentul deosebit de periculos, în mod special reprezentanții comandamentului din armata lui Vlasov, Bandera și alte formațiuni antisovietice... În timpul lucrului cu rețeaua de agenți a fost obținută informație confidențială despre activizarea elementelor antisovietice. Astfel, în a doua jumătate a lunii decembrie 1948 de la agentul „ZIMIN” a parvenit informația că în instituția OLP N1 OITK MAI RSSM se forma-

ză un grup antisovietic cu intenții de a provoca revolte.

Acțiunile vor fi desfășurate de către acest grup în caz dacă pe plan internațional se vor agrava relațiile dintre SUA și URSS. Persoana de bază, în jurul căruia se consolidează grupul antisovietic, din informația agentului, este Popov Aleksandr Emelianovici, a.n. 1903, originar din regiunea Kursk, fost membru de partid, rus, cu studii medii, fost locotenent-colonel al Armatei Sovietice, grănicer, condamnat pe 2-4 septembrie 1948 în baza Decretului 4/VI-1947 pentru furt la 7 ani privațiune de libertate. Fostul militar a reușit să formeze în jurul lui un grup de condamnați din rândul celor care au locuit pe teritoriul Basarabiei. Acestora Popov le insuflă că este bine informat despre situația politică din țară pentru că a activat pe timpuri în serviciul de pază al CC VKPB, al Kremlinului, și a asigurat paza liderului partidului și a membrilor guvernului. Drept urmare desfășoară agitație dușmănoasă și antisovietică, defăimează conducătorii politici și guvernul sovietic, operând cu presupuse probe. În baza celor relatate atenționăm că Popov, manifestând un asemenea comportament, se bucură de autoritate în rândul condamnaților ce nu au pregătire politică și le formează viziuni contrarevoluționare.” [19, p. 182-183]

Despre urmărirea dezertorilor de către serviciile secrete sovietice se menționează în nota informativă strict secretă semnată pe 7 iulie 1947 de locțiitorul ministrului Afacerilor Interne al RSSM, generalul-maior Orlov, din care reiese că pe teritoriul RSSM „există grupuri de militari ale inamicului care nu au reușit să părăsească republica, și cei care au fost lăsați special să desfășoare activități de spionaj. Aici au ajuns trădătorii și complicii inamicului, care au fugit împreună cu dușmanul din Caucazul de Nord, Kuban, Don, Ucraina... Au rămas și trădătorii Patriei, care au trecut benevol de partea dușmanului... Ministerul Afacerilor Interne al RSSM a mobilizat toate structurile sale și desfășoară foarte activ lucrul pentru curățirea teritoriului republicii de aceste elemente dușmănoase.” [20, p. 201]

Și în alte fonduri de arhivă din Republica

Moldova au fost identificate materiale cu privire la militarii de etnie rusă care au fost înrolați în armata germană și au luptat împotriva armatei sovietice. Astfel, mai mulți militari ruși au fost deținuți în lagărele pentru prizonieri de război din RSSM: „În total 22 de persoane.” [21, p. 81]

Este adevărat că pe teritoriul RSSM și-au găsit refugiu mulți militari ruși, care au dezertat din armata sovietică. Unii au fost identificați și reținuți peste șapte ani de la încheierea războiului. Despre aceasta scrie în memoriile sale generalul de divizie Ion Costăș, citându-l pe istoricul Ruslan Șevcenco. Este vorba de o pseudo-unitate militară formată în 1942 de ofițerul rus Nikolai Pavlenko care „a adunat în jur de două sute de dezertori, persoane ce se eschivau de la mobilizare și criminali, din rândul cărora pe cei mai loiali i-a avansat în grad de «ofițer»... în baza documentelor false cu privire la «fapte eroice» escrocul a reușit să obțină pentru «unitatea» sa peste 230 de distincții militare.” [22, p. 90]

Printre ei erau și militari care s-au autotulit și alții care simulau anumite boli pentru a se eschiva de mobilizare și de serviciul militar în timpul războiului. Aceștia recurgeau la asemenea metode pentru a nu merge pe front. În prealabil obțineau informații de la medici cu experiență pentru a induce în eroare comisia medicală de recrutare. În opinia unor autori, „Simulantul nu posedă decât puține cunoștințe de medicină. Dacă însă respectă indicațiile de specialitate necesare, nici măcar medicul nu-l poate demasca...” [23, p. 162]

În cele din urmă, în anul 1952 activitatea rețelei formate din dezertori, condusă de căpitanul N. Pavlenko, care s-a autodeclarat colonel, a fost deconspirată, el fiind condamnat în 1955 la moarte. Unii dezertori s-au ales cu termene mari de închisoare, iar funcționarii de partid din RSSM și URSS, care au asigurat protecția acestei organizații, au fost sancționați cu mustrare pe linie de partid. După cum menționează generalul de divizie Ion Costăș, „În viziunea puterii sovietice, aceștia nu au comis încălcări mari în raport cu un țaran care era condamnat la închisoare doar pentru că avea în posesie o treierătoare...” [22, p. 91]

Odată cu obținerea accesului la asemenea informații, majoritatea autorilor ruși încercau să salveze onoarea Armatei Sovietice declarând că oamenii trebuie „să audă și să citească despre faptul cum în timpul Marelui Război pentru apărarea Patriei soldații noștri au salvat femei și copii în Germania, Ungaria, România și le ofereau hrană pregătită la bucătăria de campanie.” [2, p. 23]

Asemenea autori ar trebui să cunoască și alte opinii. În acest sens, istoricul român Constantin I. Stan oferă o succintă informație despre crimele comise de militarii sovietici pe teritoriul unor localități din județul Buzău, România, afirmând că „În pofida repetatelor demersuri care aveau loc la nivel național și local, abuzurile trupelor sovietice de ocupațiune continuau. Astfel, Maria Ghiuță din comuna Grăjdana, Județul Buzău, declara că în seara zilei de 1 septembrie 1945 între orele 23-24 a auzit la vecina sa Maria Istudor strigăte de ajutor și țipete de copii. „După ce au plecat am mers la vecină acasă unde se plângea că i-au luat toate lucrurile din casă [...] nu au vorbit românește decât numai rusește așa că eu cred că jefuirea s-a făcut de ruși care umblă fără rost.” La rândul său, comerciantul Iancu C. Ene din comuna Cioranca, județul Buzău, reclama la 6 ianuarie 1946 că „ostașii sovietici ies în calea căruțelor care fac transporturi de vin, ridică forțat din vin, se îmbată și apoi venind prin sate provoacă scandaluri și conflicte cu locuitorii, intră prin curți, sperie copiii, sparg geamurile și îi terorizează pe locuitori. Se pun în legătură cu elemente rele ale comunei, care sub protecția lor se dedau la furturi și jafuri.” Inginerul Iarca Oprișan a înaintat la 3 ianuarie 1946 o reclamație prefectului județului Buzău: Au venit autocamioane sovietice care au ridicat fără nicio formă legală 500 dcl. vin și au vărsat cu această ocaziune încă circa 200 dcl. vin... Unitățile sovietice au făcut numeroase rechiziții fără plată după 23 august 1944 și până în anul 1946. Astfel în plasa Mihăilești din județul Buzău au fost confiscate cu forța 144 cabaline, 125 bovine, 2317 ovine, 236 porci, 1543 tone de cereale, 506 tone de furaje, 689 căruțe, 21 trăsuri, două autoturisme, 524 tractoare, lucruri casnice în valoare

de 479 530 de lei. Valoarea totală a bunurilor rechiziționate s-a ridicat la 187 951 115 lei.” [24, p. 67]

Asemenea cazuri au fost înregistrate aproape în fiecare localitate din România. La fel se purtau „eliberatorii” și în Basarabia: „Cazuri grave au fost înregistrate în timpul operațiunii de „curățare a teritoriului”, desfășurate de organele NKGB și NKVD împreună cu Brigada a 25-a NKVD, care au comis jafuri, violuri, agresiuni, arestări și chiar execuții. Securiștii sovietici, văzând că nu sunt pedepsiți pentru actele lor, abuzau din ce în ce mai mult, iar șefii lor treceau cu vederea plângerile populației și chiar cele venite de la autoritățile locale. Actele de anarhie, abuzurile, jafurile și delapidările în proporții deosebit de mari caracterizau în mare parte administrația sovietică revenită pe teritoriul Basarabiei.” [25, p. 70]

Adevărul e că un număr mare de militari ruși comiteau crime pe teritoriul Basarabiei și României în timp ce mulți conaționali de ai noștri luptau pe fronturile Războiului Mondial. Grație eforturilor comune armata hitleristă a suportat primele mari înfrângeri. Astfel, „La sfârșitul anului 1942 și începutul anului 1943, ca urmare a eforturilor uriașe ale popoarelor și armatei sovietice, precum și importantului ajutor acordat de SUA în armament, mijloace de transport și materiale, cursul războiului a fost inversat.” [8, p. 78]

Pentru a suplini locurile dezertorilor ruși, în Armata sovietică a fost înrolați reprezentanți ai diferitelor popoare din URSS: „puținii bărbați basarabeni, rămași din fierbinte an 1940-1941, și tinerii maturizați între timp, au fost încorporați cu forța în Armata Roșie și folosiți ca o altă carne de tun, prin focurile războiului sovieto-german. Fiecare al treilea ostaș basarabean nu s-a mai întors. Numărul morților rămași pe pământuri străine, în doar jumătate de an de război, s-a cifrat la circa șaiszeci de mii de basarabeni. Și tot datorită războiului în desfășurare, Basarabia a intrat sub stăpânirea lucrătorilor comisariatelor militare, care, alături de poliția odioasă sovietică, NKVD, au operat o altă teroare nemaîntâlnită în istoria spațiului pruto-nistean: mobilizarea

pe front. Puținii bărbați care scăpau de armată, erau trimiși prin lagăre și pușcării, iar cei care încă nu ajungeau în lagăre erau înrolați cu forța și trimiși pe front.” [26, p. 224]

Despre participarea basarabenilor la lupte pe fronturile celui de-al Doilea Război Mondial au scris și autori sovietici, afirmând că „În operațiile ofensive din 1943 au dat dovadă de eroism zeci și sute de oameni, ostași originari din Moldova Sovietică.” [27, p. 400]

Se evidențiază și perioada „martie-noiembrie 1944, când în Armata Sovietică au fost recrutați mai mult de 240 000 de cetățeni din Moldova... În 1947, către data de 1 iulie, au fost lăsați la vatră și luați la evidența militară după îndeplinirea serviciului militar în termen 132 759 de ostași moldoveni recrutați în anii 1944-1945. Spre comparație, din Azerbaidjan, republică cu o populația de trei ori mai numeroasă ca a Moldovei, au fost demobilizați 93 543 de soldați. Pentru fapte de vitejie în anii celui de-al Doilea Război Mondial, 250 000 de ostași, subofițeri, ofițeri moldoveni au fost decorați cu ordine și medalii...” [28, p. 136]

Începând cu luna august 1944, unitățile militare românești au luptat vitejește împotriva naziștilor. „Un sumar bilanț al contribuției militare românești pe frontul antihitlerist ar cuprinde următoarele cifre seci, dar oglindind o sfortare uriașă, dublată de sacrificii imense raportate la resursele economice și demografice ale României: 263 de zile de luptă, circa 1700 de kilometri parcurși, 12 cursuri importante de apă forțate, eliberarea a 138 de orașe și a mii de localități, dar și scoaterea din luptă (morți, prizonieri) a unor efective inamice echivalente a 14 divizii germane. Pe frontul antihitlerist Armată Română a suferit 169 822 de pierderi (morți, răniți, dispăruți).” [11, p. 359-360]

Astfel nu sunt întemeiate afirmațiile făcute de propaganda Federației Ruse că doar soldații ruși au obținut victoria în Războiul Mondial și au eliberat popoarele de sub jugul fascist. Pentru a obține această victorie și-au sacrificat viața milioane de reprezentanți ai altor naționalități. Spre regret, după război mulți au ajuns victime ale represiunilor regimului totalitar comunist, procesul de reabilitare a cărora

mai continuă și la etapa actuală. Aceste subiecte au fost neglijate de criminologii sovietici, precum și cazurile de dezertare și părăsire a câmpului de luptă de către militarii de etnie rusă în timpul Războiului Mondial. Pentru a acoperi golul cu privire la această statistică, criminologul rus A. Dolgova în manualul său a menționat că „Criminalitatea militară cuprinde, în viziunea lui S. M. Inșakov, o arie de infrațiuni, comise de militari, ce include în sine: 1) infrațiuni generale, adică cele care, conform legislației penale, nu au în calitate de subiect special militarul; 2) cele militare, infrațiuni în care subiectul special este militarul, iar obiectul – ordinea și disciplina militară.

Structura criminalității militare este compusă din compartimente în conformitate cu trupele militare din care fac parte infractorii: criminalitatea în trupele Ministerului Apărării, în trupele de interne ale MAI, în trupele de grăniceri etc. La Ministerul Apărării criminalitatea militară este supusă analizei pe genuri de arme (trupe terestre, flotă) etc. Investigând cauzele care generează acest gen de infrațiuni, cercetătorii iau în calcul condițiile în care trăiesc și activează militarii, precum și atitudinea comandamentului față de efectivul din subordine.” [29, p. 254-255]

Din cauza că abuzurile și crimele comise de militarii sovietici permanent au fost tănuite de către conducerea politică pentru a nu discredită Forțele Armate, situația în Armata Sovietică nu s-a schimbat spre bine. Dezertări au fost înregistrate și ulterior, pe timp de pace. Mai nou, unii marinari ruși spuneau în glumă că „ar fi dezertat de nenumărate ori, însă nu puteau pentru că făceau serviciul pe submarine”. Straniu, dar gluma s-a dovedit a fi adevăr. Foarte mulți marinari au încercat să părăsească unele nave militare sovietice, însă nu au avut posibilitatea să-și împlinească năzuința. Un exemplu în acest sens este cazul submarinului sovietic K-19 (de tip nuclear): „Submarinul a fost construit la șantierul naval din Severodvinsk în Uniunea Sovietică. În timpul construcției, doi muncitori au murit într-un incendiu și șase lucrătoare au fost ucise de vaporii toxici care au fost eliberați la lipirea anumitor componente.

Un electrician a fost zdrobit de un capac al unui tub de torpile. Un inginer a căzut între două compartimente, bilanțul ridicându-se la zece victime. Nava a fost lansată pe 8 aprilie 1959. În timpul primelor teste au fost identificate multe probleme. Prin urmare, submarinul a fost pus în funcțiune abia la 30 aprilie 1961. La prima călătorie, la nord de Oceanul Atlantic, a avut loc o scurgere în data de 4 iulie 1961, în apropiere de coasta de sud a Groenlandei, ceea ce a condus la pierderea completă a lichidului de răcire a reactorului nuclear. Sistemul radio cu rază lungă de acțiune s-a dovedit, de asemenea, defect, ceea ce a făcut imposibilă comunicarea cu Moscova. Șapte membri ai echipajului implicați în munca de urgență au murit într-o lună în urma iradierii acute, iar alți cincisprezece au murit ca urmare a acestui fapt în următorii doi ani. Cercetările au stabilit cauza accidentului ca fiind o greșeală de construcție a sistemului de răcire. Compartimentele radioactive complet contaminate ale submarinului, inclusiv reactorul, au fost aruncate în largul mării Kara, un loc comun pentru deșeurile nucleare. Submarinul a primit porecla Hiroshima după seria de dezastre.” [14]

Despre un alt accident ce a avut loc pe acest submarin au scris autorii H. Abakumova și D. Latîșev, menționând că printre marinarii ce și-au pierdut viața era și un pământean de-al nostru. Este vorba de H. Voloșin, localnic al satului Pocrovca ce se află la nordul Moldovei, localitate înființată de credincioșii de rit vechi, refugiați din Rusia. După cum menționează autorii, „În anul 1970 a fost recrutat în Armata Sovietică și făcea serviciul pe submarinul nuclear înzestrat cu rachete balistice <<K-19>> - prima submarină de acest fel în Uniunea Sovietică. Din cauza multiplelor accidente, această navă a fost poreclită <<Hiroshima>>. Marinarul superior Voloșin H. A. a murit pe 24 februarie 1972 în timpul misiunii de luptă împreună cu 28 de membri ai echipei din cauza unui incendiu care a avut loc în interiorul submarinei. A fost decorat post-mortem cu Ordinul Steaua Roșie.” [30, p. 54]

Paradoxal, dar situația amintită mai sus, cu avionul german ce a aterizat la Moscova înainte de război, demonstrând dezastrul din Armata

Sovietică, s-a repetat în anul 1987. Atunci pilotul german Mathias Rust a aterizat cu un avion de mici dimensiuni pe Piața Roșie din or. Moscova: „Și dacă scopul zborului pilotului Rust în 1987 a provocat diferite comentarii, atunci ruta parcursă de către <<iunkers>> în 1941 deconspiră clar obiectivul țintă: în planul <<Barbarossa>> pe acest itinerar se aflau țintele principale urmărite de trupele germane, și a fost necesar să se verifice starea locurilor iscodite și capacitatea de reacție a Forțelor sovietice de Apărare Antiaeriană. Totodată, aceste două zboruri au multe trăsături comune. Succesul lor constă în următoarele: au descoperit neglijența și lipsa de coordonare a acțiunilor efectivelor Aviației Militare și ale Trupelor de Apărare Antiaeriană, lipsa unui sistem de alarmare, pregătirea slabă a militarilor, calitatea joasă a tehnicii militare și a armamentului.” [31, p. 43-44]

Informația publicată este o dovadă în plus ce confirmă faptul că regimul totalitar comunist sovietic a rămas cu aceleași probleme. În memoriile sale, editate la începutul anilor '90, Boris Elțin constată că schimbările în URSS nu se produc din cauza sistemului vicios: „Idea în esență este una „ideală”. Există un oarecare om – Ivanov sau Petrov, n-are importanță –, avansează el pe scara ierarhică, și Sistemul îi oferă la prima etapă un nivel de facilități speciale... Se ridică mai sus – beneficiază de un alt pachet de înlesniri și favoruri, și cu cât mai sus se ridică, cu atât mai multe bucurii speciale i se oferă în viață. Și iată Ivanov începe să creadă că el însuși este o persoană deosebit de importantă. Mănâncă bucate la care alții doar visează, se odihnește acolo, unde alții nu sunt lăsați să se apropie nici de gard. Și nu înțelege prostul de Ivanov, că nu el este venerat, ci funcția pe care o deține. Și dacă el va înceta să servească cu devotament Sistemul, să lupte pentru el, atunci în locul lui va fi numit un oarecare Petrov sau altul. Nimic în cadrul acestui Sistem nu aparține omului. Stalin în acest sens a reușit să construiască un mecanism care funcționează „perfect”. Sistem în care camarazilor lui nu le aparțineau nici propriile lor soții. Acestea aparțineau Sistemului, iar Sistemul putea să-i lipsească cu ușurință de soții, așa cum s-a procedat cu Kalinin și cu Molotov, care

nici n-au încercat măcar să crâcnească. Evident că timpurile s-au schimbat, dar în esență Sistemul a rămas același.” [32, p. 127]

4. CONCLUZII.

Reieșind din cele relatate este clar că un asemenea sistem nu poate asigura condiții normale de viață populației și cetățenii nu vor fi devotați unei asemenea conduceri politice. În cadrul investigațiilor am constatat că regimul totalitar a realizat zeci de campanii de epurare a persoanelor neloiale și nu a reușit să transforme cetățenii în fanatici ai acestui sistem

criminal. Totodată, frica de organele represive sovietice, neîncrederea în liderii politici și în comandamentul militar sovietic, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial au favorizat dezertarea, părăsirea câmpului de luptă, predarea benevolă dușmanului, înrolarea în formațiuni militare ce au luptat împotriva URSS a sutelor de mii de etnici ruși din cadrul Armatei Sovietice. Astfel, ipoteza că Armata Sovietică de una singură a obținut victoria asupra nazismului este un mit, la fel cum este un mit declarația că soldatul rus este eliberator al tuturor popoarelor de sub jugul nazist.

BIBLIOGRAFIE BIBLIOGRAPHY

1. Ficeac Bogdan. Tehnici de manipulare. Ediția a VI-a, Editura C. H. Beck, București, 2006.
2. Бушин Владимир. Мы не рабы, рабы не мы. Военно-исторический журнал № 12, Москва, 1989.
3. Советское право в период Великой Отечественной войны, ч. II, М.: Юридическое издательство Министерства юстиции СССР, 1948.
4. Крикунов В. П. Штрафники, Военно-исторический журнал? № 6, Москва, 1990.
5. Крылов С. М., Косицын А. П., Биленко С. В. и др. История советской милиции, Москва, 1977, Том 2.
6. Приказ Народного Комиссара Обороны Союза ССР N. 0035. 10 июня 1941 г. О факте беспрепятственного пропуска через границу самолета Ю-52 15 мая 1941 года. // Военно-исторический журнал № 6, Москва, 1990.
7. Budionnii Semion, aliatul de nădejde al lui Iosif Vissarionovici Stalin, <https://ro.m.wikipedia.org> Semion Budionnii.
8. Șandru Vasile. Federația Rusă // Magazin istoric. Serie nouă. Anul XXVIII, nr. 6 (327), iunie 1994.
9. Хохряков Г. В. Криминология, Москва, Юрист, 2000.
10. Крикунов В. П. Штрафники // Военно-исторический журнал № 6, Москва, 1990.
11. Hentea Călin. Mereu nerostita istorie a luptelor Românilor din antichitate până în zilele noastre. Chișinău: Cartier, 2018.
12. Machiavelli Niccolo, citat de Jonatan Powel în: Noul Machiavelli. Cum se gestionează puterea în lumea modernă. Chișinău: Cartier, 2014.
13. Шарль де Голль. Шеренга. Перевод с французского В. Н. Воронова // Военно-исторический журнал № 3, Москва, 1990.
14. ro.m.wikipedia.org
15. Катусев А. Ф., Оппоков В. Г. Иуды (Власовцы на службе у фашизма) // Военно-исторический журнал №6, Москва, 1990.
16. Антонян Ю. М. Роль конкретной жизненной ситуации в совершении преступления. Москва, 1973.
17. Кузнецова Н. Ф. Преступление и преступность. Москва: Издательство Московского университета, 1969/
18. ro.frwiki.wiki
19. Arhiva MAI a Republicii Moldova. Dosarul nr. 3, vol. III, fond 51, opis 6, ex. 77, fila 182-183.
20. Arhiva MAI a Republicii Moldova. Dosarul nr. 23, vol. III, fond 103, opis 5, ex. 58, fila 201.
21. Varta Ion, Carp Simion. Prizonierii de război. Istorie în documente. (Lăgărele din RSSM) Volumul II, Chișinău, 2014.
22. Косташ Ион. Дни затмения: Хроника необъявленной войны: Павшим за

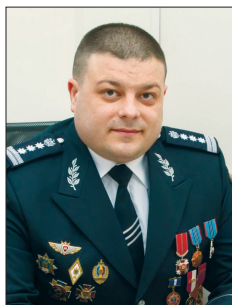
- целостность Республики Молдова посвящается. Кишинев: Издательство „Универсул”, 2010.
23. Knill M. Influențarea psihologică în timpul războiului. În: Efecte stresante ale câmpului de luptă, Studii și articole din publicații militare străine, București: Editura Militară, 1992.
24. Stan Constantin I. Refugiații basarabeni și bucovineni (1944-1945) // Destin românesc. Revistă de istorie și cultură. 2/2002, An IX, Nr. 34, Chișinău-București, 2002.
25. Postică E. Rezistența antisovietică în Basarabia. 1944-1950, citată de Pavel Moraru în: „Urmașii lui Felix Dzerjinski: Organele Securității Statului în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească 1940-1991”, București, 2008.
26. Mârzencu Gheorghe. Minciuna mai mare decât războiul sau cum eroul Lomakin a murit de trei ori. Chișinău: „Pontos”, 2020.
27. Țaranov V. I. et.al., Istoria RSS Moldovenești, Chișinău: Știința, 1984.
28. Carp Simion. Strămoșilor le datorăm viitorul, Chișinău, 1999.
29. Долгова А. И. Криминология, Москва, 2001.
30. Абакумова Н. В., Латышев Д. И., Старообрядческая Покровка. Кишинев, 2014.
31. Ивашов Л. Г. От «юнкерса» 1941 года к «цесне» 1987-го // Военно-исторический журнал, № 6, Москва, 1990.
32. Ельцин Борис. Исповедь на заданную тему. Свердловск-Бендеры, 1990.

Simion CARP,

*doctor în drept, profesor universitar,
cercetător științific principal
al Departamentului știință,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: carp.simion@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0003-4772-8325*

DESPRE AUTORI**Dianu GORDILĂ,**

*doctorand,
Școala doctorală „Științe penale
și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: dianu.gordila@mai.gov.md
ORCID ID: 0009-0003-6565-5198*

Marcel BOȘCANEANU,
dr., conf. univ.

PhD,
associate professor

IMPACTUL INFRAȚIUNILOR ECONOMICE ASUPRA RELAȚIILOR ECONOMICO-FINANCIAR-FISCALE DIN R. MOLDOVA

În prezentul studiu științific se analizează spectrul larg al infracționalității economice asupra relațiilor economice. Este o introducere în sfera unor fapte și procese concrete legate de această infracționalitate care de fapt reprezintă un fenomen global al zilelor noastre și are efecte devastatoare semnificative asupra economiei, societății și nu în ultimul rând asupra încrederii în sistemul juridic. Astfel, constatăm că criminalitatea economică reprezintă, astăzi, o problemă destul de gravă pentru societate și organele statului, ce are diverse forme din ce în ce mai complexe și sofisticate în era digitală. Studiul conține elemente despre infracționalitatea din Republica Moldova și identifică factorii care au impact asupra criminalității economico-financiare.

Obiectivul acestui studiu este de a contribui la discuția cercetătorilor asupra problemelor economice actuale și de a sublinia responsabilitatea în managementul companiilor. Considerăm că contribuția acestui studiu pentru teorie și practică este de a evidenția fenomenul social nedorit cu dimensiune nu doar națională, ci și internațională.

Cuvinte-cheie: infracționalitate, infracțiuni economice, criminalitate economică, relații economico-financiare, legislație financiar-fiscală, antreprenori, agenți economici, afaceri.

THE IMPACT OF ECONOMIC CRIMES ON ECONOMIC-FINANCIAL-FISCAL RELATIONS FROM MOLDOVA

In the present scientific study, the broad spectrum of economic criminality on economic relations is analyzed, where there is an introduction of concrete facts and processes related to this criminality, which actually represents the global phenomenon of our days and has significant devastating effects on the economy, society and not lastly, on trust in the legal system. Thus, we find that economic crime represents, today, a rather serious problem for society, state organs, which has various forms and is increasingly complex, sophisticated in the digital age. The study contains elements about crime in the Republic of Moldova and identifies the factors that have an impact on economic and financial crime.

The purpose of this study is to contribute to the researchers' discussion on current economic problems and to highlight responsibility in the management of companies. We believe that the contribution of this study for theory and practice is to highlight the unwanted social phenomenon with not only a national but also an international dimension.

Keywords: criminality, economic crimes, economic crime, economic-financial relations, financial and fiscal legislation, entrepreneurs, economic agents, business.

1. INTRODUCERE.

Infrațiunile economice reprezintă, prin gravitatea sa, amploarea prejudiciului material cauzat, precum și a prejudiciului imaterial incalculabil, caracterul internațional și legătura cu crima organizată, problemă gravă pentru politica penală. Deseori această criminalitate creează circumstanțe, combinații infracționale, în așa fel ca organele de drept să izbutesc să ajungă cu mare dificultate pentru a sesiza și cerceta ilegalitățile. Altfel spus, criminalitatea economică se desfășoară și se finalizează invizibil și bine gândit.

Dacă privim lucrurile retrospectiv până la schimbarea structurii sociale, până la declararea independenței, este necesar să subliniem un fapt important. Definițiile individuale ale infracțiunilor în domeniul economiei au fost stabilite, interpretate, dar în special aplicate în perioada respectivă în așa fel încât să asigure o protecție necondiționată a principiilor sistemului economic socialist, prin proprietate colectivă. Acest lucru, desigur, a condus la o supraestimare a importanței dreptului penal în protejarea economiei. Astfel, infracționalitatea economică s-a regăsit într-un capitol separat în Codul penal din 1961 [4], și anume la capitolul VI intitulat infracțiuni economice.

Protejarea relațiilor economice și mijloacelor de producție a fost considerată nu numai de facto, ci și de iure drept baza sistemului economic din acea perioadă.

În opinia autorului I. M. Samson, desființarea proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție a generat apariția întreprinderilor de stat reorganizate ca societăți comerciale, ce au funcționat după principiile economiei de piață. Totodată, s-a dat curs liber inițiativei private în economie, ceea ce a determinat apariția unui sector privat cu pondere din ce în ce mai mare în realizarea produsului intern brut în economia moldovenească, aceasta devenind astfel o economie de piață. Potrivit aceluiași autor, concluzia ce se impune este că economia națională a Republicii Moldova este o realitate obiectivă, aflată în plin proces de transformare, și ea se înscrie printre valorile fundamentale ale societății, care trebuie să se bucure de ocrotire juridico-penală [12, p.153].

Odată cu declararea independenței Repu-

blicii Moldova, odată cu democratizarea societății și desființarea proprietății socialiste s-au format noi condiții socio-economice și politice ce au creat un domeniu relativ larg pentru apariția și aplicarea unor forme încă necunoscute, adică forme noi de săvârșire a criminalității. Acestea au inclus, în special, spălarea banilor, traficul de droguri, noi forme de șantaj și în special noi forme a criminalității economice. Acest fenomen s-a manifestat ulterior nu numai în viața publică și economică a întregii societăți, ci și în afaceri private, individuale.

Lupta cu infracțiunile economice are o importanță deosebit de mare, acest moment fiind luat în considerare de legiuitor, ce a păstrat și în noul Codul penal al Republicii Moldova (în continuarea CP RM) un Capitol separat – capitolul X: „Infracțiuni economice” [5].

În context legislativ, de mai bine de 21 ani de la adoptarea noului Cod penal, au fost adoptate multe modificări la acest CP RM pentru a răspunde acelor situații, noilor forme de criminalitate, prin care a trecut societatea și relațiile economice.

Mai mult decât atât, relațiile economice au fost statuate și în legea fundamentală – Constituția Republicii Moldova [7], la Titlul IV Economia națională și finanțele publice, iar art.126 se intitulează Economia. Potrivit acestui articol, economia Republicii Moldova este una de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe cea publică, antrenate în concurență liberă. Sub același context legislativ, statul trebuie să asigure: a) reglementarea activității economice și administrarea proprietății publice ce-i aparține în condițiile legii; b) libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție; c) protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară; d) stimularea cercetărilor științifice; e) exploatarea rațională a pământului și a celorlalte resurse naturale, în concordanță cu interesele naționale; f) refacerea și protecția mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic; g) sporirea numărului de locuri de muncă, crearea condițiilor pentru creșterea calității vieții; h) inviolabilitatea investițiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine.

Prezentul studiu științific deschide o debateră pe tema antreprenoriatului responsabil social și descrie unele măsuri de prevenire pentru eliminarea criminalității economico-financiare. Criminalitatea economică modernă reprezintă o amenințare majoră la adresa relațiilor economice naționale, internaționale și a economiei mondiale în ansamblu.

Astfel, *obiectivul și scopul principal al lucrării* este de a estima raporturile juridice și sistemul de măsuri adoptate în scopul prevenirii activităților antisociale sub formă de infracțiuni economice. Am ales mai multe obiective parțiale în interesul atingerii obiectivului nostru principal, și anume: scoaterea în evidență a mai multor puncte de vedere asupra conceptului de criminalitate economică; examinarea instrumentelor juridice adecvate aplicării în Republica Moldova; analiza tendințelor actuale a infracționalității economice; confirmarea opiniei că procesul de detectare și investigare a infracțiunilor economice este caracterizat de complexitatea realizării.

2. METODOLOGIE.

În vederea executării prezentului studiu, au fost utilizate mai multe metode: analiza, deducția, comparativă, logico-juridică, de sinteză și sistematică. Totodată, cercetările întreprinse se bazează pe studierea doctrinei și legislației în vigoare, existentă în domeniul dat.

3. DISCUȚII.

La moment capitolul X din CP RM, este unul foarte voluminos (art.236-258) și conține mai multe fapte infracționalecu caracter economic. De aceea în doctrina de specialitate authtonă există multe opinii legate de problema criminalității economice, toate având un numitor comun.

Autorul I. M. Samson menționează că infracțiunile economice aduc atingere relațiilor sociale din sfera producției materiale, care trebuie să asigure respectarea intereselor persoanei, ale societății și statului. Piața, libera inițiativă economică, concurența loială sunt factori de bază ai economiei [12, p.154].

În accepțiunea autorului Al. Tighineanu, infracțiunile economice sunt acele fapte social periculoase care atentează la relațiile în dezvoltarea aserțiunilor date, menționează că obiectul juridic generic al infracțiunilor economice este constituit din relațiile sociale cu privire la economia națională, bazate pe următoarele principii de desfășurare a activității economice: libertatea activității economice; exercitarea activității economice în temeiuri legale; concurența loială a subiectelor activității economice; buna credință a subiectelor activității economice; interzicerea formelor vădit infracționale ale conduitei subiectelor activității economice [13, p.11].

Autorul Al. Borodac consideră că infracțiunile economice sunt acțiunile sau inacțiunile prejudiciabile, comise intenționat, care periclitează sau produc daune prejudiciabile ordinii de efectuare a activităților economice în producția, repartiția, schimbul și consumul bunurilor și serviciilor materiale [1, p.304].

Autorii S. Brînză, X. Ulianovschi, V. Stati, Vl. Grosu și I. Țurcanu formulează următoarea definiție a noțiunii infracțiunilor economice: infracțiunile economice reprezintă faptele prejudiciabile comise cu intenție sau din imprudență, care lezează prin excelență, relațiile sociale economice, răspunderea penală pentru care se prevede în art.236-258 CP RM [2, p.415].

În opinia autorilor S. Brînză și V. Stati, prin infracțiuni economice se au în vedere faptele socialmente periculoase, săvârșite cu intenție sau din imprudență, care aduc atingere, prin excelență, relațiilor sociale cu privire la economia națională, răspunderea penală pentru care se stabilește în art.236-258 CP RM [3, p.17].

Apelând la aspectul practic, așa cum am menționat la începutul lucrării, criminalitatea economică se desfășoară și se finalizează invizibil și bine gândit. Acest fapt este confirmat și de statisticile-rapoartele de activitate ale poliției. În Raportul privind activitatea poliției pentru 12 luni a anului 2022 [11], la genurile de infracțiuni în care există cele mai multe fapte cu autori nedescoperiți se regăsesc infracțiunile economice (25,71%). Potrivit aceluiași raport, în cele 12 luni ale anului 2022 s-au atestat creșteri la unele genuri de infracțiuni, comparativ cu anul 2021, unde la fel se regăsesc infracțiunile economice, cu 32,91% [11].

Un moment foarte important atestat conform raportului este că din totalul de infracțiuni înregistrate, infracțiunile economice au un grad

de creștere de 0%.

În ciuda importanței acestui fenomen, criminalitatea economică nu a fost încă definită clar în sistemul juridic al Republicii Moldova, nu are un conținut uniform din punct de vedere conceptual, respectat în general, nici în teoria dreptului penal, nici în criminologie.

De fapt criminalitatea economică reprezintă o dimensiune mai largă, deoarece include nu numai infracțiunile economice reglementate de capitolul X din partea specială a CP RM, ci și infracțiunile patrimoniale reglementate de capitolul VI din partea specială a CP RM. Conform definițiilor și textelor legale adoptate la nivelul Uniunii Europene, infracțiunea economică este considerată a fi și de cartel, fraudă, abuz de situație economică de către companii transnaționale sau infracțiuni de mediu, patrimoniale.

Spre deosebire de infracțiunile contra patrimoniului, crimele economice reprezintă doar o mică parte din numărul total de infracțiuni care au fost descoperite. Latența lor este mare, iar veniturile generate de acestea reprezintă profituri relativ mari pentru autorii lor, în comparație cu infracțiunile contra patrimoniului. Criminalitatea economică a crescut mai ales odată cu procesele de privatizare, odată cu reintroducerea mecanismelor pieței libere după căderea comunismului, iar autorii acestora au exploatat lacunele legislative.

Criminalitatea economică afectează în ultima perioadă din ce în ce mai mult un procent tot mai mare al populației. Devine o problemă de zi cu zi pentru noi toți, în special pentru guvernanți și, prin urmare, este necesar să creștem gradul de conștientizare cu privire la răspunderea penală a managerilor economici cu funcții de conducere, în special creșterea acțiunilor de prevenire pentru încălcarea relațiilor economico-financiar-fiscale.

Criminalitatea economică reprezintă fenomenul nedorit al relațiilor economice și pune în pericol afacerile și antreprenoriatul cu toate procedurile acestuia, afectează integritatea angajaților, precum și prejudiciază reputația companiei. Mai important, provoacă și daune considerabile, la diverse entități. Cea mai mare creștere a criminalității economice se înregistrează în domeniul antreprenoriatului. În sistemul internațional, antreprenoriatul

nu este legat de profit, ci mai degrabă de succes. Acest succes poate fi, de asemenea, un efort de autoîmplinire în domenii în care o persoană angajată nu și-a putut realiza, sau, respectiv, un antreprenor își satisface nevoile.

Posibilul eșec al antreprenorului în activitatea sa reprezintă un risc de afaceri care trebuie suportat de către antreprenorul însuși. Acest fapt este confirmat și de definiția legală a antreprenoriatului. Principala reglementare juridică care cuprinde definițiile celor mai importante noțiuni pe segmentul antreprenoriatului este Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi [9], unde la art. 1, alin.1) specifică că „Antreprenoriat este activitatea de fabricare a producției, executare a lucrărilor și prestare a serviciilor, desfășurată de cetățeni și de asociațiile acestora în mod independent, din proprie inițiativă, în numele lor, pe riscul propriu și sub răspunderea lor patrimonială cu scopul de a-și asigura o sursă permanentă de venituri”. Conceptul de antreprenoriat astfel definit presupune îndeplinirea mai multor premise, care trebuie realizate cumulativ. Absența vreunuia dintre ele reprezintă motivul pentru care activitatea în cauză nu poate fi considerată antreprenoriat sau desfășurare de afaceri.

În plus, articolul 9 alineatul (3) din Constituția stabilește în mod obligatoriu din punct de vedere juridic interesul Republicii Moldova de a proteja și promova concurența, menționând că „Piața, liberă inițiativă economică, concurența loială sunt factorii de bază ai economiei”. În aceeași ordine de idei, legiuitorul vine să cimenteze această poziție în Constituție la articolul 126, alineatul.1: „Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă”.

În opinia noastră, aceste standarde impun obligația tuturor autorităților de stat ale Republicii Moldova, cetățenilor, asociațiilor acestora, de a se comporta în așa fel încât să protejeze și să promoveze concurența în relațiile relevante sociale, economico-financiar-fiscale. Aceste prevederi nu garantează dreptul individual la concurență economică și nici dreptul de a participa la aceasta, ci pur și simplu stabilesc principiile politicii economice a Republicii Moldova. Acestea nu fac altceva decât să promoveze și să protejeze un mediu economic com-

petitiv, să creeze căi de atac și garanții legale împotriva restricțiilor concurenței, care sunt marcate de lege ca fiind ilegale.

3. REZULTATE.

Cu toate acestea, a face afaceri nu ține doar de libertatea personală și potențialul câștig financiar, ci și de numeroasele riscuri și responsabilități asumate de un viitor antreprenor. Premisele subiective ale afacerilor includ caracteristici individuale capabile să realizeze un anumit tip de afacere. Acestea depind de o persoană, de capacitatea sa, de pregătirea, dar și de motivația pentru a face afaceri. Este extrem de important ca fiecare antreprenor să înțeleagă reglementările legale aplicabile, finanțele, contabilitatea, taxele și impozitele. O condiție prealabilă a cultivării calității de antreprenor este ca, pe lângă educație, el să aibă simțul responsabilității și respectul pentru adevăr.

Diversitatea în a face afaceri este legată și de responsabilitatea socială, de capacitatea de a recunoaște răspunderea penală. Dreptul penal național, ca și cel din alte state europene (francez, olandez etc.), în calitate de subiect al răspunderii penale recunoaște persoana juridică. Răspunderea persoanei juridice în legea penală națională este una cu specific, cu trăsături distincte, deoarece nu se încadrează în componența de infracțiune specifică persoanei fizice, ci impune mai multe reguli proprii, diferite de cele aplicabile persoanei fizice. Astfel, pentru incriminarea persoanei juridice se va ține cont de prevederea de la alin.(3) art.21 din Codul penal al Republicii Moldova [5]: „persoană juridică, cu excepția autorităților publice, este pasibilă de răspundere penală pentru o faptă prevăzută de legea penală dacă aceasta nu a îndeplinit sau a îndeplinit necorespunzător dispozițiile directe ale legii ce stabilesc îndatoriri sau interdicții privind efectuarea unei anumite activități și se constată cel puțin una din următoarele circumstanțe: a) fapta a fost săvârșită în interesul persoanei juridice respective de către o persoană fizică împuternicită cu funcții de conducere, care a acționat independent sau ca parte a unui organ al persoanei juridice; b) fapta a fost admisă sau autorizată, sau aprobată, sau utilizată de către persoana împuternicită cu funcții de conducere; c) fapta a fost săvârșită datorită lipsei de supraveghere

și control din partea persoanei împuternicite cu funcții de conducere”, iar la alin.(4) se specifică un moment special că „persoanele juridice, cu excepția autorităților publice, răspund penal pentru infracțiunile pentru săvârșirea cărora este prevăzută sancțiune pentru persoanele juridice în partea specială din cod”.

Este bine știut că crimele economice ale firmelor și agenților economici destabilizează relațiile economice și degradează buna reputație a acestora pe piață. Având în vedere creșterea și gravitatea acestora, este important să găsim modalități eficiente de a le depista și lua măsuri pentru a le preveni. Suntem de părere că tendințele globalizării și schimbările din lumea actuală a managementului impun ca managerii să-și actualizeze educația prin diferite forme suplimentare de instruire, cu scopul de a crește gradul de conștientizare juridică, în special în domeniul relațiilor economico-financiar-fiscale.

Criminalitatea economică-financiară este adesea percepută în mod eronat ca o infracțiune fără victime. Chiar dacă criminalitatea economico-financiară organizată nu are neapărat un impact direct asupra indivizilor, în realitate are o influență socială semnificativă în ceea ce privește pierderea profitului, pierderea reputației și deteriorarea standardelor naționale. Un nivel ridicat de astfel de infracțiuni poate descuraja crearea de noi afaceri, poate descuraja potențialii investitori și poate denatura concurența.

Conforma Legii [10]. prin standardizare națională se înțelege acea standardizare care se desfășoară la nivelul unei țări. Conform aceleiași legi, la art.3 [10] legiuitorul a prevăzut că activitatea de standardizare națională este activitate de interes public general și are următoarele obiective: a) creșterea competitivității economiei naționale; b) înlăturarea barierelor tehnice din calea comerțului; c) protecția sănătății și vieții oamenilor, precum și a intereselor consumatorilor; d) protecția mediului și utilizarea durabilă a resurselor; e) asigurarea interschimbabilității și compatibilității produselor; f) promovarea rezultatelor inovării și progresului tehnic; g) facilitarea aplicării legislației naționale; h) reprezentarea intereselor naționale în activitatea de standardizare internațională, europeană și interstatală.

Cu toate acestea, reglementarea adec-

vată dată de către legiuitor sau alte autorități publice nu este suficientă. În găsirea soluțiilor la aceste probleme este necesar să se adopte o abordare responsabilă de către toți subiecții implicați în vederea construirii unor relații economice corecte.

Într-o altă abordare conceptuală, complexitatea criminalității economice se manifestă prin faptul că include criminalitatea financiară. În opinia noastră, infracțiunea financiară poate fi definită ca parte specifică a criminalității economice, care este etichetată drept unul dintre cele mai importante domenii ale criminalității economice ce atentează la buna funcționare a sistemului bancar, a pieței de capital și a instituțiilor financiare, în principal băncilor, burselor, fondurilor și companiilor de investiții, fondurilor de pensii, asiguraților și altor instituții financiare, care au un rol important de jucat în cadrul economiei de piață, deoarece determină în mare măsură dinamica dezvoltării economiei.

Criminalitatea economică este pe bună dreptate clasată pe primul loc în ceea ce privește valoarea prejudiciului financiar cauzat. Ceea ce este interesant, așa cum am văzut din Raportul privind activitatea poliției pentru 12 luni ale anului 2022 [11], infracțiunile economice se regăsesc printre genurile de infracțiuni în care există cele mai multe fapte cu autori neidentificați. Din acest fapt rezultă că procesul de depistare și clarificare a unei infracțiuni economice este relativ complex și se bazează pe dovezi documentare specifice, opinii ale experților în domeniul economiei, cunoștințe teoretice, precum și experiență practică. În acest sens, este nevoie de anumite cunoștințe nu numai din dreptul penal, ci și din dreptul financiar, fiscal și comercial.

Condiția prealabilă pentru depistarea cu succes a acestor infracțiuni este ca toate instituțiile relevante (instituțiile statului, agenții economici, antreprenorii, întreprinderile) să acționeze împreună cu unicul scop de a clarifica consecințele infracțiunii și de a preveni continuarea activității criminale. Infracțiunile săvârșite în domeniul economic prezintă un grad ridicat de latență, care se datorează în primul rând dinamicii relativ puternice de dezvoltare, în special în domeniul tehnologiilor informaționale,

care se reflectă în apariția constantă a noilor forme precum și în noile modalități de comitere a acestor infracțiuni. În acest context, este necesar să subliniem faptul că infracțiunea economică este adesea legată de criminalitatea transfrontalieră și internațională.

Cât privește identificarea factorilor care au impact asupra criminalității economice, putem menționa că acest tip de infracțiune se caracterizează prin destabilizarea diferiților factori ai vieții sociale, cum ar fi relațiile economice, sociale și juridice. Rolul specific în criminalitatea economică îl joacă personalitatea făptuitorului, controlul și prevenirea acestuia prin intermediul relațiilor dreptului penal. În căutarea soluțiilor și atingerea unui nivel mai ridicat al ratei descoperirilor criminalității în domeniul economiei este necesar să se analizeze atât factorii obiectivi, cât și subiectivi care determină această activitate.

În opinia noastră, pentru tălmăcirea celor menționate mai sus, se va ține cont de următorii factori: a) cunoștință juridică; b) cunoștințe profesionale ale infractorilor; c) prevenire și control insuficient.

Un alt factor semnificativ care afectează criminalitatea economică este conștientizarea juridică a persoanei care comite infracțiunea. Conștientizarea juridică este o condiție fundamentală pentru a face afaceri în mod corespunzător și legal. Cunoașterea aspectelor juridice include diferența dintre actele legale și cele ilegale. În general, regula este că necunoașterea legii nu este o scuză, respectiv se aplică regula răspunderii pentru orice încălcare a legii. Destul de des, accentul este pus pe diferitele competențe și aptitudini ale persoanelor care activează în domeniul relațiilor economice, cu toate acestea nu întotdeauna putem găsi printre aceste seturi de competențe și abilități cheie conștientizarea juridică sau alfabetizarea juridică.

Pe baza celor menționate supra, putem concluziona că nu mai puțin important este faptul că cunoașterea dreptului și aplicarea corectă a acestuia în relațiile de afaceri de zi cu zi fac parte inevitabil din conștientizarea juridică. O parte din conștientizarea juridică reprezintă, de asemenea, capacitatea de a interpreta corect norma juridică relevantă. Un anumit nivel de conștientizare juridică reprezintă garanția că legea nu va fi încălcată

și, astfel, formează condițiile esențiale de eficacitate ale legii, adică măsura în care legiuitorul urmărește scopurile specifice în alcătuirea normelor legislative. O bună cunoaștere a normelor juridice în vigoare este mai importantă decât un bun simț al justiției.

Un factor nu mai puțin important ce are impact asupra criminalității economice îl reprezintă competența profesională a făptuitorilor, aceștia adeseori fiind foarte sofisticati și inteligenți. Mai mult, pot avea cunoștințe personale și locale bune despre problematici economico-financiar-fiscale. În practica judiciară este bine știut că în mare parte infracțiunile economice sunt comise intenționat, natura problemei sugerând că acești infractori nu sunt naivi sau fără experiență. Dimpotrivă, au o mai mare dexteritate în relațiile economice, așteaptă un profit de pe urma infracțiunii comise și urmăresc obiectivul de a obține un venit ilegal în domeniul lor economic, în activitățile de afaceri. Criminalitatea economică devine din ce în ce mai periculoasă, deoarece tranzacțiile frauduloase au loc „virtual” de la un cont la altul, în timp ce tehnologia informației este din ce în ce mai utilizată. Infractorii au cunoștințe ce le sunt necesare în domeniul tehnologiilor informaționale și le folosesc eficient în scopul comiterii acestui tip de infracțiuni.

Pe altă undă de idei, monitorizarea respectării cadrului normativ în vederea neadmiterii ilegalităților asupra relațiilor economico-financiar-fiscale din Republica Moldova este realizată de organele statului împuternicite în acest sens, printr-o activitate numită control financiar. Existența controlului financiar este obiectiv determinată și de faptul că finanțelor, ca o categorie economică, le este caracteristică nu numai funcția de repartitie, dar și cea de control [14, p. 73]. Prin urmare, utilizarea finanțelor de către stat, în realizarea obiectivelor stabilite, presupune inevitabil și exercitarea unui control asupra acestui proces [8, p. 37].

Datorită faptului că entitățile economice au abuzat de lacunele din reglementările legale în domeniul fiscalității, a fost introdusă administrare fiscală. Astfel, conform art.9 Codul fiscal al Republicii Moldova [6], „administrarea fiscală reprezintă activitatea organelor de stat împuternicite și responsabile de asigurarea colectă-

rii depline și la termen a impozitelor și taxelor, a penalităților și amenzilor în bugetele de toate nivelurile, precum și de efectuarea acțiunilor de urmărire penală în caz de existență a unor circumstanțe ce atestă comiterea infracțiunilor fiscale”, iar conform art.10 alin. (1), organizarea activității și funcționarea organelor cu atribuții de administrare fiscală sunt reglementate de legislația națională și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. În acest sens, toate organele de control trebuie să interacționeze în cel mai strâns și înalt mod posibil, în vederea asigurării unei interacțiuni complexe cu sistemul economico-financiar-fiscal.

5. CONCLUZII.

În concluzie reiterăm că infracțiunile economice au un impact puternic asupra relațiilor economico-financiar-fiscale ale Republicii Moldova. Evaluând rezultatele cercetării noastre, suntem convinși că am reușit să atingem obiectivele stabilite. Am analizat o problemă foarte actuală a cercetării juridice naționale și internaționale. Pe baza informațiilor și faptelor esențiale cuprinse în acest studiu științific, se poate concluziona că criminalitatea economică modernă reprezintă o problemă serioasă în relațiile economico-financiar-fiscale. Dezvoltarea afacerilor în Republica Moldova după anul 1990, după obținerea independenței, este însoțită și de fenomene negative în societate, care reprezintă în principal criminalitatea economică. Faptele, realitatea și dovezile, la ziua de azi, ne sugerează că criminalitatea economică devine din ce în ce mai sofisticată și că numărul infracțiunilor comise într-un mod inteligent este în creștere. Există diferite forme de infracțiuni economice și financiare în sistemul juridic național. În studiul nostru ne-am concentrat pe infracțiunile economice, care sunt cele mai frecvente în relațiile economico-financiar-fiscale. Pe baza anumitor împrejurări am identificat fapte care au un anumit impact asupra infracțiunii în relațiile economice.

Obiectul cercetării noastre l-au constituit raporturile juridice și sistemul de măsuri care vizează prevenirea activității antisociale sub forma infracțiunii economico-financiare. Am folosit sistemul de analiză pentru a evalua instrumentele juridice adecvate aplicate în contextul și

condițiile Republicii Moldova. Pe baza unei date concrete extrase din baza Raportului privind activitatea poliției pentru 12 luni ale anului 2022 a Inspectoratului General de Poliției, am ajuns la concluzia că criminalitatea economică are efecte financiare, iar tendința sa de creștere mai mult se regăsește printre genurile de infracțiuni în care există cele mai multe fapte cu autori neidentificați. Din acest fapt rezultă că depistarea și clarificarea unei infracțiuni economice este un

proces relativ complex și se bazează pe dovezi documentare specifice, opinii ale experților în domeniul economiei, cunoștințe teoretice, precum și pe experiență practică, în ciuda faptului că există un spectru larg de reglementări legale cu privire la combaterea acestui flagel.

În analiză concretă, aceste fapte au confirmat că procesele de descoperire și contracarare a infracțiunilor din domeniul economiei sunt foarte dificil de realizat în practică.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Borodac Al. Manual de drept penal: Partea specială (pentru învățământul universitar), Chișinău: Ed. Tipografia Centrală, 2004. 622 p.
2. Brînză S. ș.a. Drept penal. Partea specială, Volumul II. Chișinău: Ed. Cartier juridic, 2005. 804 p.
3. Brînză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială, Volumul II. Chișinău: Ed. Tipografia Centrală, 2015. 1300 p.
4. Codul penal al Republicii Moldova. Nr.10 din 24.03.1961. În *Veștile R.S.S.M.*, nr.10, art.41.
5. Codul penal al Republicii Moldova. Nr.985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 14.04.2009, nr.72-74.
6. Codul fiscal al Republicii Moldova. Nr.1163 din 24.04.1997. În *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 18.09.1997, nr.62.
7. Constituția Republicii Moldova. Nr.1 din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 29.03.2016, nr.78.
8. Iacob I. Locul și rolul Curții de Conturi în cadrul sistemului organelor de stat. Teză de doctor în drept, Chișinău, 2007, 158 p.
9. Legea nr.845 din 03.01.1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 28.02.1994, nr.2.
10. Legea nr.20 din 04.03.2016 cu privire la standardizarea națională. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 08.04.2016, nr.90-99.
11. Raportul privind activitatea poliției timp de 12 luni ale anului 2022, disponibil pe https://politia.md/sites/default/files/raport_activitate_12_luni_2022_.pdf, accesat la 16.11.2023.
12. Samson I. M. Sistemul infracțiunilor economice în Republica Moldova. Noțiuni generale privind infracțiunile economice. În: *Revista Studia Universitatis Moldaviae*, nr.8(88), 2015, p.153-156.
13. Tighineanu Al. Reglementarea răspunderii penale pentru infracțiunile economice în legislația penală a Republicii Belarus și a Republicii Moldova. În: *Revista Jurnalul Juridic Național: teorie și practică*, 2014, p.10-13.
14. Văcărel I. Finanțe publice. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 2000, 757 p.

DESPRE AUTORI

Marcel BOȘCANEANU,

doctor în drept, conferențiar universitar,

șef al Direcției studii

și management al calității,

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,

e-mail: marcelboscaneanu84@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-4776-9349

Andreea Nicoleta DRAGOMIR,
dr., lector univ.

PhD,
University Lector

DREPTURILE REFUGIAȚILOR ȘI SECURITATEA NAȚIONALĂ

Lucrarea își propune să analizeze drepturile refugiaților în contextul Declarației Universale a Drepturilor Omului și să evidențieze importanța respectării drepturilor fundamentale ale acestor persoane vulnerabile. Printre drepturile protejate se numără dreptul la azil, care conferă persoanelor persecutate sau cu temeri credibile de persecuție dreptul de a solicita și de a primi azil în alte țări. Convenția de la Geneva și Protocolul său stabilesc norme internaționale referitoare la acordarea azilului, inclusiv principiile nereturnării și non-discriminării.

Refugiații beneficiază de drepturi similare cu ceilalți rezidenți ai țării de azil, inclusiv de acces la educație, oportunități de angajare și servicii medicale, iar acordarea azilului este o obligație internațională. Crizele umanitare, conflictele armate și schimbările climatice contribuie la creșterea numărului de refugiați, impunând nevoia unei cooperări internaționale consolidate pentru a aborda originile migrației forțate. Drepturile la viață, la libertate și la siguranță personală, dreptul la educație, precum și dreptul de a participa la viața publică sunt esențiale pentru asigurarea integrității și securității refugiaților. Și dreptul la un standard de trai decent, care vizează sănătatea, bunăstarea, educația și oportunitățile de subsistență, este important și implică promovarea incluziunii și eliminarea discriminării.

Bunele practici internaționale includ politici de integrare eficiente adoptate de țări precum Canada, Suedia, Germania și Norvegia. Aceste state combină sprijinul pentru refugiați cu proceduri stricte de screening și programe de integrare extinse, inclusiv accesul la educație și formarea profesională.

Cuvinte-cheie: refugiați, drepturi, azil, migrație forțată, Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția de la Geneva.

REFUGEES` RIGHTS AND NATIONAL SECURITY

The paper aims to analyze the rights of refugees in the context of the Universal Declaration of Human Rights and highlight the importance of respecting the fundamental rights of these vulnerable people. Among the protected rights is the right to asylum, which gives people persecuted or with a credible fear of persecution the right to seek and receive asylum in other countries. The Geneva Convention and its Protocol establish international norms regarding the granting of asylum, including the principles of non-refoulement and non-discrimination.

Refugees enjoy rights similar to other residents of the country of asylum, including access to education, employment opportunities and medical services, and the granting of asylum is an international obligation. Humanitarian crises, armed conflicts and climate change contribute to the

increase in the number of refugees, imposing the need for strengthened international cooperation to address the origins of forced migration. The rights to life, liberty and personal security, the right to education as well as the right to participate in public life, are essential in ensuring the integrity and security of refugees. The right to a decent standard of living, covering health, well-being, education and livelihood opportunities, is also crucial and involves promoting inclusion and eliminating discrimination.

International best practices include effective integration policies adopted by countries such as Canada, Sweden, Germany and Norway. These countries combine support for refugees with strict screening procedures and extensive integration programs, including access to education and vocational training.

Keywords: refugees, rights, asylum, forced migration, Universal Declaration of Human Rights, The Geneva Convention.

1. INTRODUCERE

Fenomenul migrației forțate și al solicitării azilului a devenit o problemă globală deosebit de complexă, reflectând schimbări majore în contextul socio-politic și economic al lumii. Într-o eră marcată de conflicte violente, dezintegrare și formare de noi entități statale, persecuții politice, etnice sau religioase, migrația forțată reprezintă nu doar o consecință a acestor realități, ci și o strategie politică utilizată pentru a gestiona teritoriile prin dislocarea maselor de refugiați.

În acest cadru, dreptul la azil și procedurile asociate devin subiecte de interes crescut, atât în cadrul comunității juridice, cât și în sfera publică. Întrucât statutul de refugiat și acordarea azilului reprezintă forme distincte de protecție pentru cei care se confruntă cu persecuții și riscuri grave în țările de origine, este imperios necesar să înțelegem în profunzime aspectele juridice, procedurale și sociale implicate în aceste procese.

Așadar, studiul va aborda aspecte precum drepturile fundamentale ale solicitanților de azil, reglementările internaționale și naționale care guvernează acest domeniu, precum și impactul factorilor politici, etnici, economici și de mediu asupra fenomenului migrației forțate.

2. METODOLOGIE

Elaborarea prezentei lucrări s-a fundamentat pe utilizarea unei game variate de metode de cercetare specifice domeniului juridic. În contextul analizei drepturilor refugiaților și a procedurilor de acordare a acestora, *metoda analizei logice* a fost aplicată pentru dezvoltarea argumentelor raționale și pentru susținerea

interpretărilor legale ale actelor normative relevante. S-a folosit, de asemenea *metoda analizei critice* pentru sintetizarea și examinarea critică a opiniilor din doctrina de specialitate și pentru a aduce în discuție diverse perspective. Procedurile și politicile de azil au fost expuse folosind *metoda clasificării* pentru a identifica și evidenția diferitele entități juridice implicate în subiectul cercetat, inclusiv variantele de protecție internațională.

Pentru investigarea și înțelegerea aspectelor privind protecția refugiaților și drepturile acestora, metoda juridică cea mai eficientă și de impact este studiul hotărârilor anterioare ale CEDO (*analiza jurisprudenței CEDO*) în acest domeniu și identificarea interpretărilor și practicilor judiciare care au influențat evoluția temei la nivel european. Nu în ultimul rând amintim *analiza documentelor juridice relevante* (precum tratatele și convențiile internaționale, legislația națională) și *analiza statisticilor și rapoartelor anuale* privind cererile de azil și deciziile CEDO, materiale ce pot oferi cercetătorilor informații cu privire la tendințe, eficacitatea procedurilor și impactul deciziilor CEDO asupra practicii naționale.

Prin aceste metode de cercetare adaptate la specificul temei, am obținut o analiză riguroasă și argumentată a problemelor juridice legate de azil și a drepturilor refugiaților în contextul Declarației Universale a Drepturilor Omului.

3. REZULTATE

3.1. Definirea conceptelor de bază

Pentru început voi atrage, succint, atenția asupra semnificației termenului de *refugiat*, prin evidențierea diferențelor dintre categori-

ile de migrație, inclusiv aspectele economice, politice și climatice, subliniind, în același timp, amploarea și evoluția actuală a fenomenului la nivel global.

Situații aduse în atenția publicului precum strămutările forțate la nivel global a mai mult de 60 de milioane de oameni ori traversarea periculoasă a Mării Mediterane, folosesc termenii *refugiat* și *migrant* în mod alternativ, ca sinonime, generând confuzii. De aceea se impune o clarificare a termenilor, distincția lor normativă având consecințe semnificative pentru ambele categorii de populație [1].

Refugiații sunt cei care fug de conflict armat sau persecuție, traversând frontierele naționale în căutare de siguranță. Definiți și protejați de dreptul internațional, aceștia beneficiază de prevederile Convenției de la Geneva din 1951 și ale Protocolului său adițional din 1967, care stabilesc drepturile de bază și principiile fundamentale, cum ar fi nereturnarea în situații de pericol. Această definiție pune accentul pe caracterul involuntar al migrației și pe imposibilitatea sau reticența individului de a se întoarce în țara sa de origine din cauza pericolelor iminente.

Migranții aleg să-și părăsească țara natală pentru a-și îmbunătăți viața, căutând locuri de muncă sau alte oportunități, fără a se confrunța cu amenințări directe la întoarcere. Guvernele gestionează aceste două categorii în moduri distincte, conform legislației și proceselor lor de imigrație.

Trebuie evitată confuzia între acești doi termeni pentru a se asigura respectarea drepturilor și protecția adecvată a fiecărei categorii. UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) subliniază importanța distincției pentru a susține măsurile legale și de protecție necesare refugiaților, evitând subminarea sprijinului public într-un moment critic pentru aceștia. De asemenea, se cere un răspuns legal adecvat pentru refugiați în lumina situațiilor lor specifice, tratând totodată cu respect și demnitate drepturile migranților.

Distincția dintre diversele categorii de migranți devine importantă din perspectiva diversității motivelor care stau la baza deplasării populațiilor. *Migrația economică* [2, p. 132]

se referă la deplasarea indivizilor în căutarea unor oportunități de muncă, beneficii economice sau condiții de trai mai bune. În contrast, *migrația politică* se axează pe necesitatea evitării persecuției sau a conflictelor politice, în timp ce *migrația climatică* este determinată de schimbările climatice, adesea impunând mutări datorită dezastrelor naturale sau degradării mediului înconjurător. Economia, interesele geopolitice și legăturile globale constituie catalizatorul fluxurilor de migrație. În contextul migrației, direcțiile sau fluxurile transnaționale coincid cu asimetriile derivate ale puterilor economice și politice ale statelor lumii [3, pp. 33-53].

Conform ultimelor statistici furnizate de Agenția Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR) [4], numărul refugiaților la nivel global a atins cote alarmante. În ultimii ani, crizele umanitare, conflictele armate și instabilitatea politică au contribuit semnificativ la creșterea numărului acestora. În prezent, milioane de oameni se confruntă cu necesitatea de a căuta adăpost în afara granițelor țărilor lor, fiind nevoiți să se confrunte cu incertitudini majore și condiții dificile.

3.2. Documente internaționale care reglementează drepturile refugiaților

Amploarea acestui fenomen indică o creștere îngrijorătoare, cu cifre ce depășesc adesea capacitatea organizațiilor internaționale de a furniza asistență adecvată. Această creștere semnificativă a numărului de refugiați evidențiază nevoia imperativă de a dezvolta și implementa politici și strategii eficiente la nivel global pentru gestionarea și soluționarea crizei refugiaților.

Principalele documente internaționale care reglementează drepturile refugiaților sunt:

Convenția de la Geneva din 1951 privind Statutul Refugiaților [5] este cel mai important document internațional care definește statutul juridic al refugiaților și stabilește drepturile și responsabilitățile statelor față de aceștia. Convenția a fost adoptată pentru a răspunde la nevoile refugiaților din timpul celui de-al Doilea Război Mondial și definește termenul de *refugiat* și drepturile acestuia.

Protocolul din 1967 privind Statutul Refugiaților [6], act adițional la Convenția de

la Geneva, elimină restricțiile geografice ale Convenției din 1951, extinzând astfel aplicabilitatea acesteia la nivel global.

Convenția pentru Refugiați a Unității Africane (1969) [7], cunoscută și sub numele de „Convenția de la OUA”, a fost adoptată în cadrul Organizației Unității Africane (OUA). Ulterior, OUA stabilește drepturile și responsabilitățile statelor africane în ceea ce privește protecția refugiaților.

Declarația de la Cartagena asupra Refugiaților (1984) [8], adoptată în America Latină și Caraibe, a extins definiția refugiaților din Convenția de la Geneva, incluzând persoanele care fug din cauza „evenimentelor care tulbură serios ordinea publică”. Aceste documente constituie baza legală internațională pentru protejarea și respectarea drepturilor refugiaților, definind statutul lor și stabilind principiile care guvernează acordarea azilului și protecției internaționale.

3.3. Migrația forțată și efectele ei

În contemporaneitate, deplasarea masivă a refugiaților este adesea generată de fenomene precum desfacerea sau constituirea unor entități statale și persecuțiile de natură politică, etnică sau religioasă, apărute în cadrul unor conflicte violente, de multe ori de natură internă. Cauzele principale ale solicitărilor de azil includ conflictele civile și violențele induse de stat asupra propriilor cetățeni. Migrarea forțată nu reprezintă doar o consecință a războiului, ci și o strategie politică utilizată pentru a câștiga teritoriu prin deplasarea maselor de refugiați. În regiunea balcanică, această realitate tragică s-a evidențiat prin transferuri de populație în urma războaielor, inclusiv la încheierea Primului Război Mondial. Cu toate acestea, în anii ce au urmat, aceste fenomene au implicat genocid.

Războaiele iugoslave au fost cauza celei mai extinse migrații de populație după al Doilea Război Mondial, cu milioane de oameni constrânși să-și părăsească țara. Totodată, Serbia a adoptat o politică de eliminare a diversității etnice, în special în regiunea Kosovo. Această situație a actualizat preocuparea cu privire la chestiunea refugiaților în Europa, subliniind faptul că deja existau mecanisme juridice elaborate pentru administrarea

mișcărilor de populație, spre deosebire de perioada din prima jumătate a secolului XX.

În anii 1990, deplasările ample ale populației au fost caracterizate de natura ad-hoc a acestora, concentrându-se pe fenomene precum: filtrarea etnică, exterminarea fizică și crimele îngrozitoare pe o scară extinsă. Cu toate diferențele istorice, aceste evenimente au avut un rezultat comun: creșterea numărului de refugiați. După încheierea Războiului Rece, accentul s-a mutat asupra refugiaților proveniți din sud, ajunși în țările Europei Occidentale folosind diverse mijloace de transport. Chiar dacă numărul lor nu era semnificativ, cu siguranță aceștia au fost percepuți ca o potențială nouă amenințare la stabilitatea și bunăstarea țărilor gazdă.

Fenomenul migrației către țările dezvoltate s-a intensificat încă din anii '60, dar, în contextul politic al Războiului Rece, nu a fost considerat o problemă. Totuși, odată cu schimbările politice, refugiații europeni au fost priviți diferit față de cei din „lumea a treia”, iar imaginea „normală” a refugiatului a fost asociată cu „albul” și „anticomunistul”.

Societatea internațională a interpretat criza refugiaților din afara Europei ca pe un fenomen nou și neașteptat, ignorând faptul că refugiații au existat și înainte de 1951 și că motivele pentru migrație nu s-au schimbat semnificativ. Totuși, unele state au perceput-o ca pe o criză generată de factori economici. Într-un context în care oferta locurilor de muncă scădea, statele au redus programele de integrare, impunând restricții solicitanților de azil. Sfârșitul Războiului Rece a eliminat și motivațiile anticomuniste din asistența acordată refugiaților.

Odată cu aceste schimbări, distincția clară între migranții economici și refugiații politici s-a estompat, toți fiind văzuți ca solicitanți de azil. Astfel, persoanele refugiate au devenit un element esențial al întregului fenomen migrator, influențat de aspecte precum factorii politici, etnici, economici, de mediu, dar și de respectarea drepturilor omului [9, p. 23].

Regimul lui Putin și acțiunile de agresiune ale Rusiei în Ucraina au dus la o serie de conflicte armate și tensiuni, având ca rezultat apariția unui număr semnificativ de refugiați ucraineni. În timpul crizei din 2014, care a inclus anexarea Crimeii

de către Rusia, conflictele dintre estul Ucrainei între forțele ucrainene și separatiștii susținuți de Rusia, dar și cele cauzate de războiul ruso-ucrainean, încă în desfășurare, un număr mare de oameni au fost nevoiți să-și abandoneze casele pentru a căuta siguranță. Acești refugiați ucraineni s-au îndreptat fie către alte regiuni ale Ucrainei, fie către țări vecine precum Polonia, Slovacia, România, Republica Moldova sau Ungaria. Criza umanitară din Ucraina a atras atenția comunității internaționale asupra impactului resimțit de populația civilă și a provocat eforturi umanitare majore pentru ajutorarea refugiaților.

3.4. Drepturile refugiaților în contextul Declarației Universale a Drepturilor Omului

Analiza drepturilor fundamentale ale refugiaților în contextul Declarației Universale a Drepturilor Omului subliniază importanța respectării drepturilor umane ale acestor persoane vulnerabile. Astfel Declarația Universală a Drepturilor Omului se aplică și protejează următoarele drepturi ale refugiaților:

3.4.1. Articolul 14. Dreptul la azil [10] este recunoscut la nivel internațional, conferind indivizilor persecutați sau cu temeri credibile de persecuție în țările lor de origine posibilitatea de a solicita și a de primi azil în alte țări.

Convenția de la Geneva din 1951 privind Statutul Refugiaților și Protocolul său din 1967 stabilesc regulile și normele internaționale privind acordarea azilului. Aceste documente definesc cine este considerat refugiat și stabilesc drepturile și obligațiile statelor în ceea ce privește protecția refugiaților. Acordarea dreptului de azil se face respectând următoarele două principii:

- Nereturnarea (non-refoulement) – se interzice expulzarea sau returnarea refugiaților într-o țară în care viața sau libertatea lor ar fi amenințată.

- Principiul non-discriminării – toți solicitanții de azil trebuie să beneficieze de protecție, fără nicio discriminare bazată pe rasă, religie, naționalitate sau apartenență la un anumit grup social.

De remarcat este că reglementările referitoare la refugiați, în special cele instaurate pe plan regional și intern în numeroase state, au tendința de a absorbi dreptul la azil, care este, în

mod obișnuit, consacrat la nivel constituțional, abordând în mod global instituții care nu sunt uniforme [11]. Este imperios necesar ca statele să instituie proceduri eficiente și echitabile pentru examinarea cererilor de azil, garantând astfel că toți cei care necesită protecție benefică de posibilitatea de a solicita azil, fiind supuși unei evaluări imparțiale a statutului de refugiat.

Refugiații sunt investiți cu drepturi comparabile cu cele ale altor rezidenți ai țării de azil (accesul la educație, oportunități de angajare și servicii medicale). Aceștia sunt protejați de expulzare către țările de origine sau către alte destinații în care ar fi susceptibili la persecuție. Drepturile și responsabilitățile asociate acordării azilului transcend granițele naționale și reprezintă o obligație internațională, pe care comunitatea globală trebuie să o împărtășească.

Cauze precum crizele umanitare, conflictele armate și schimbările climatice contribuie semnificativ la exacerbarea numărului de refugiați, generând presiuni substanțiale asupra sistemelor internaționale și naționale de azil. O consolidare a cooperării internaționale devine esențială pentru a descoperi originile migrației forțate și pentru a perfecționa sistemul de azil, garantând, în consecință, o protecție corespunzătoare a refugiaților și respectarea fermă a dreptului la azil.

Interpretarea articolului 14 (al.1.) din Declarația Universală a Drepturilor Omului a generat două abordări diferite una pledează pentru dreptul oricărei persoane persecutate de a primi azil, iar cealaltă impune sintagma „a beneficia de azil” [12, p. 85].

Dreptul de a primi sau de a beneficia de azil, ce incumbă statelor conform convențiilor regionale, este evidențiat în articolele 22 alineatul 7 al Convenției Americane a Drepturilor Omului, art. 27 al Declarației Americane asupra Drepturilor și Îndatoririlor Omului și art. 12 alineatul 3 al Cartei Africane a Drepturilor Omului și Popoarelor. Cu toate acestea, Carta Europeană a Drepturilor Omului [13, p. 7.] nu include dreptul de a solicita azil, iar această lipsă este evidențiată în articolul 18 al Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. Aceasta face trimitere la drepturile garantate de Convenția de la Geneva din 1951, Protocolul din 1967 privind

statutul refugiaților și tratatele Uniunii Europene. De asemenea, se subliniază fragilitatea dreptului la azil în contextul normelor constituționale existente, care coexistă cu conceptul de „azil convențional”, referindu-se la Convenția O.N.U. din 1951 privind refugiații [15].

Dreptul la azil este supus dispozițiilor dreptului internațional și ale dreptului intern, inclusiv constituției și alte acte normative. O similitudine esențială constă în caracterul ambelor instituții ca forme de protecție acordată străinilor [16, pp. 24-25]. Din perspectivă istorică, dreptul la azil a fost reglementat anterior stabilirii statutului de refugiat. Din perspectivă juridică, atât conferirea statutului de refugiat, cât și acordarea statutului de azilant intră în atribuțiile statului gazdă, reprezentând astfel exercitarea suveranității acestuia [17, pp. 120-121].

Statutul de refugiat include elementele specifice dreptului la azil și exclude durata protecției, stabilită ca temporară, interzicând solicitantului dreptul la ședere permanentă. Drepturile și responsabilitățile persoanelor sub protecție sunt guvernate de Convenția de la Geneva din 1951 pentru cei care solicită statutul de refugiat, inclusiv procedurile de acordare, încetare, retragere sau anulare, în contrast cu situația azilanților. Refugiaților li se aplică legislația țării de origine, dar cu toate acestea sunt necesare măsuri pentru integrarea lor în statul gazdă. Conferirea statutului de refugiat nu are consecințe pentru membrii familiei beneficiarului [18, p. 18].

În ansamblu, dreptul la azil și protecția refugiaților reprezintă elemente esențiale ale respectării drepturilor omului și ale solidarității internaționale în fața situațiilor de suferință umană.

3.4.2. Articolul 3 și 9. Dreptul la viață, libertate și siguranță personală [18] reprezintă un pilon fundamental al respectării drepturilor umane, având o relevanță deosebită în contextul refugiaților. Aceste drepturi, așa cum sunt precizate în articolele 3 și 9 ale Declarației Universale a Drepturilor Omului, au o importanță deosebită pentru asigurarea integrității și securității individuale a celor care se confruntă cu migrația forțată.

Articolul 3 din Declarația Universală a

Drepturilor Omului consacră principiul fundamental conform căruia „Orice persoană are dreptul la viață, la libertate și la siguranța persoanei”. Această prevedere capătă o importanță deosebită în cazul situațiilor referitoare la migrația forțată generată de conflicte armate sau persecuții, ce amenință existența indivizilor în țările lor de origine. Astfel, protejarea dreptului la viață devine un imperativ umanitar și juridic, iar asigurarea deplină a acestui drept, în cazul refugiaților, reprezintă o prioritate esențială.

În același context, Articolul 9 subliniază că „Nimeni nu trebuie să fie arestat, deținut sau exilat în mod arbitrar”. Acest drept se dovedește crucial pentru refugiații, care se confruntă cu riscul iminent de a fi arestați sau deținuți în țările de origine, fie din cauza conflictelor, fie din cauza statutului lor de refugiat. Dreptul la libertate și siguranță personală funcționează ca un mecanism de protecție împotriva persecuției arbitrare, oferind condiții necesare pentru continuarea vieții într-un mod demn și securizat.

Aș dori să fac aici referire la contestația unor prevederi legale [19] (Legea nr. 122/2006 privind azilul în România) care condiționează acordarea protecției umanitare. Autorii contestației au susținut că aceste prevederi ar limita acordarea protecției doar în situația în care există o temere bine întemeiată de persecuție bazată pe motive precum rasă, religie, naționalitate, opinii politice sau apartenența la un anumit grup social, conform definiției Convenției O.N.U. din 1951. Contestația s-a bazat pe premisa că restricționarea respectivă încalcă dreptul fundamental la viață și integritate fizică și psihică, precum și dreptul la protecție împotriva torturii, așa cum sunt garantate de prevederile constituționale și tratatele internaționale la care România este parte. În ciuda acestui argument, instanța a respins excepția, susținând că normele legale criticate sunt conforme cu aceste drepturi, impunând doar condiția ca străinul să prezinte motive temeinice de a crede că, în cazul întoarcerii în țara sa de origine, ar fi expus unui risc semnificativ de tortură, tratamente inumane sau degradante [20].

Numărul mare de refugiați exerci-

tă presiuni semnificative asupra sistemelor internaționale și naționale de azil, afectând capacitatea acestora de a furniza o protecție adecvată. Pentru a aborda aceste provocări complexe și a asigura respectarea drepturilor refugiaților, este necesară consolidarea cooperării internaționale. Aceasta implică sprijinirea țărilor de refugiu și implementarea eforturilor eficiente de prevenire a conflictelor.

3.4.3. Articolul 21. Dreptul de participare la viața publică [20] este un element esențial al drepturilor omului, subliniat de documente internaționale precum Declarația Universală a Drepturilor Omului și Pactul Internațional cu privire la Drepturile civile și politice. În contextul refugiaților, acest drept își păstrează importanța și relevanța, deși adesea pot apărea provocări semnificative.

Dreptul de participare la viața publică este recunoscut ca un drept fundamental care implică posibilitatea persoanelor de a lua parte la procesele decizionale, de a-și exprima opinia și de a fi implicate în aspectele relevante ale comunităților în care trăiesc.

Refugiații se confruntă frecvent cu bariere semnificative în exercitarea dreptului de participare la viața publică. Limitările de natură culturală, lingvistică, legală și socială pot impune restricții asupra capacității lor de a se implica activ în sfera publică. Diferențele de limbă și de cultură pot constitui obstacole semnificative în înțelegerea și participarea la procesele decizionale și la activitățile comunitare.

Anumite jurisprudențe pot impune constrângeri asupra drepturilor politice și de participare ale refugiaților, limitându-le astfel capacitatea de a se angaja în viața publică. Aceste restricții pot adăuga un element suplimentar de complexitate și potențială marginalizare în contextul în care accesul la drepturile civice este necesar pentru integrarea corespunzătoare a refugiaților.

Pentru a aborda aceste impedimente, comunitățile de primire și organizațiile internaționale trebuie să promoveze activ incluziunea refugiaților la procesele decizionale și activitățile comunitare. Furnizarea de informații și educația adecvată cu privire la drepturile și responsabilitățile civi-

ce reprezintă un aspect esențial în sprijinirea conștientizării și facilitarea participării refugiaților la viața publică. Totodată, implicarea comunității internaționale este imperativă în vederea asigurării unui sprijin considerabil pentru promovarea drepturilor civice și politice ale refugiaților. Aceasta ar facilita integrarea lor în comunitățile de primire și ar contribui la crearea unui climat favorabil pentru participarea lor activă la viața publică. De asemenea adaptarea legislației, eliminând restricțiile inutile și discriminatorii, reprezintă un alt aspect important de construire a unui mediu propice pentru implicarea refugiaților la viața publică. Dreptul de participare la viața publică nu doar consacră un principiu fundamental al drepturilor omului, ci și reprezintă un element vital pentru integrarea și dezvoltarea armonioasă a refugiaților în societățile de primire. Prin abordarea eficientă a obstacolelor și promovarea unui mediu incluziv, pot fi create condiții propice pentru ca refugiații să-și exercite acest drept și să aducă contribuții semnificative la comunitățile lor adoptive.

3.4.4. Articolul 25. Dreptul la standard de trai decent care asigură sănătate și bunăstare reprezintă un principiu fundamental al drepturilor omului, cu o relevanță deosebită în contextul refugiaților, aflați în situații precare și frecvent vulnerabile. Astfel, refugiații devin titularii dreptului la o locuință adecvată, care să le ofere condiții de viață sigure, sănătoase și demne.

Asigurarea accesului echitabil la servicii de sănătate de calitate, inclusiv la îngrijire medicală de bază, tratament și asistență psihologică, este esențială pentru refugiați, iar acest drept trebuie să corespundă standardelor acordate întregii populații.

Dreptul la un standard de trai decent include accesul la o alimentație adecvată și suficientă.

Educația și oportunitățile de subzistență sunt și ele componente esențiale ale dreptului la un standard de trai decent, oferind refugiaților șansa de a se dezvolta și de a contribui la dezvoltarea comunității ce i-a primit.

Taberele de refugiați se confruntă adesea cu provocări legate de suprapopulare și resurse limitate, aspecte ce pot afecta negativ

calitatea standardului de trai oferit refugiaților. Discriminarea și excluderea socială reprezintă amenințări la adresa dreptului refugiaților la un standard de trai decent în țările de primire, impunând necesitatea eforturilor sustenabile pentru eliminarea acestor obstacole.

Promovarea integrării refugiaților în societățile de primire și facilitarea auto-susținerii lor prin intermediul accesului la educație și la oportunități de angajare reprezintă demersuri cheie pentru asigurarea unui standard de trai decent și durabil. Eforturile constante pentru eliminarea discriminării și pentru promovarea incluziunii sociale sunt fundamentale pentru crearea unui mediu în care refugiații să trăiască cu demnitate și în condiții decente.

3.4.5. Articolul 26. Dreptul la educație constituie o componentă esențială pentru facilitarea integrării armonioase și a dezvoltării durabile a refugiaților în comunitățile gazdă. Individizii afectați adesea de conflicte și persecuții în țările de origine, refugiații, se confruntă cu dificultăți semnificative în accesarea educației; de aici rezultă necesitatea unei responsabilități globale în garantarea acestui drept.

Refugiații beneficiază de dreptul de acces echitabil la educație, indiferent de proveniența lor sau de circumstanțele refugiului. Eliminarea barierelor financiare, lingvistice și culturale se impune ca necesitate pentru a asigura participarea neîngrădită la procesul educațional. Dreptul la educație cuprinde accesul la învățământul primar și secundar, contribuind la dezvoltarea competențelor fundamentale și la facilitarea integrării sociale a refugiaților. Totodată, accesul la învățământul superior este recunoscut, oferind oportunități de dezvoltare a abilităților avansate și contribuții semnificative la societate.

Programele de educație destinate refugiaților trebuie să fie elaborate având în vedere realitățile locale și particularitățile culturale, facilitând astfel integrarea eficientă în comunitate. Infrastructura educațională în zonele de primire a refugiaților poate fi insuficientă în multe situații, generând dificultăți de furnizare a unei educații adecvate. Diferențele lingvistice și culturale reprezintă obstacole semnificative în ceea ce ține de procesul de

învățare, impunând necesitatea adoptării de abordări adaptate la caracteristicile grupurilor de refugiați. În același timp, lipsa resurselor financiare constituie o provocare în vederea implementării programelor educaționale pentru refugiați, afectând calitatea și accesibilitatea educației. Mobilizarea resurselor financiare la nivel internațional este esențială pentru sprijinirea programelor educaționale adecvate și depășirea constrângerilor financiare. În situația refugiaților proveniți din medii cu acces limitat la educație formală, dezvoltarea programelor de alfabetizare reprezintă un aspect important pentru integrarea lor în sistemul educațional. Programele educaționale promovează incluziunea socială, facilitând interacțiunea și integrarea refugiaților în comunitățile locale.

Asigurarea dreptului la educație pentru refugiați nu numai că îndeplinește un imperativ umanitar, ci și contribuie la construirea unui viitor mai stabil și mai prosper pentru acești indivizi și pentru societățile gazdă.

3.4.6. Articolul 12. Dreptul la intimitate reprezintă un aspect esențial de promovare a unei existențe cu demnitate și respect în contextul societăților de primire. Refugiații sunt adesea expuși unor contexte traumatice și vulnerabile în țările de origine, fiind investiți cu prerogativa de a-și menține intimitatea și de a fi feriți de orice intervenții arbitrare în sfera privată a vieții lor.

În ceea ce privește confidențialitatea medicală, refugiaților li se recunoaște dreptul de a beneficia de protecție, asigurându-se că informațiile referitoare la starea lor de sănătate și tratament sunt păstrate în siguranță și nu vor fi dezvăluite fără consimțământul lor explicit. Dreptul la intimitate cuprinde, în mod concret, apărarea împotriva hărțuirii și violenței în toate manifestările acestora. Asigurarea unui mediu sigur pentru refugiați, ferit de amenințări la adresa vieții lor private, reprezintă un imperativ.

În contextul procedurilor de acordare a azilului, este esențial să se respecte confidențialitatea dosarelor individuale ale refugiaților, protejând astfel identitatea acestora și informațiile sensibile asociate persecuției sau riscurilor în țările lor de origine.

În privința provocărilor și obstacolelor

ce intervin la asigurarea dreptului la intimitate, aglomerarea spațiilor în cadrul centrelor de refugiați poate limita abilitatea refugiaților de a-și păstra intimitatea, aflându-se în condiții de viață colective. Și absența locuințelor private determină refugiații să împartă spații comune, reprezentând o altă dimensiune a provocărilor. Solicitorilor de azil trebuie să li se asigure nevoile de bază (un loc de odihnă, lenjerie de pat adecvată pentru climă, facilități de duș, produse de igienă și haine curate etc). Este imperativ ca aceștia să beneficieze de dreptul de a purta propriile haine și de a se bucura de intimitate în timpul dușului și folosirii toaletei, respectând în același timp standardele de securitate specifice acelei unități [21].

Recomandările relevante includ beneficiul acordat refugiaților prin programe de educație și conștientizare cu privire la drepturile lor la intimitate, promovând astfel respectul reciproc în comunitățile de primire. Dezvoltarea infrastructurii adecvate în centrele de refugiați, furnizând spații private și condiții de viață conforme cu dreptul la intimitate, este, de asemenea, imperativă. Personalul implicat în gestionarea afacerilor legate de refugiați ar trebui să fie pregătit profesional, pentru a înțelege și a respecta drepturile la intimitate ale acestora. Adoptarea și implementarea unei legislații și politici adecvate marchează un pas important pentru asigurarea respectării dreptului la intimitate pentru refugiați. Prin intermediul conștientizării, al infrastructurii adecvate și al măsurilor legislative corespunzătoare, comunitatea internațională poate contribui semnificativ la asigurarea unei protecții eficiente a acestui drept fundamental pentru refugiați.

3.4.7. Articolul 8. Dreptul la remediere juridică eficientă reprezintă un pilon fundamental al sistemului internațional al drepturilor omului, iar în cazul refugiaților devine o dimensiune de vârf pentru asigurarea respectării acestui drept. Refugiații sunt frecvent supuși la persecuții și încălcări ale drepturilor fundamentale în țările de origine, necesitând un acces corespunzător la mecanisme judiciare eficiente pentru a obține remediere în fața abuzurilor suferite.

Afirmarea dreptului la remediere juri-

dică eficientă pentru refugiați presupune că aceștia au acces la un sistem judiciar imparțial, accesibil, transparent care să respecte principiile statului de drept. Astfel, refugiaților li se oferă posibilitatea de a contesta deciziile administrative sau legale care le pot afecta statutul de azilant sau drepturile fundamentale.

Întrucât refugiații pot întâmpina provocări semnificative în accesarea remedierii juridice (bariere lingvistice, diferențe culturale și limitări financiare) este esențial ca statele și organizațiile internaționale să implementeze măsuri specifice pentru a facilita acest acces. Asigurarea unor servicii juridice gratuite sau la costuri reduse, furnizarea de interpreți și consilieri cu expertiză în domeniul drepturilor refugiaților reprezintă inițiative vitale pentru a sprijini refugiații în exercitarea dreptului la remediere juridică eficientă. În același timp, protecția împotriva represaliilor și a discriminării în procesul legal, precum și asigurarea confidențialității în cadrul procedurilor judiciare legate de statutul lor de refugiați, sunt elemente esențiale pentru a menține integritatea și eficacitatea dreptului la remediere juridică.

Iată un exemplu: Conform Legii nr. 142.31/1998 cu privire la azil (Elveția) [22, p. 51-52], accesul la statutul de refugiat este guvernat de regulile Convenției de la Geneva din 1951 privind refugiații. Persoanelor ale căror vieți, integritate corporală sau libertate sunt amenințate din cauza rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un grup social sau opiniilor politice în țara de origine li se acordă statutul de refugiat. Pentru a obține acest statut, cererea trebuie motivată temeinic și, pe cât posibil, susținută de probe. Autoritățile elvețiene pot solicita intrarea în țară a solicitantului în situația în care viața sau integritatea sa corporală este amenințată în țara de origine. Cu toate acestea, protecția refugiaților în Elveția are limite, fiind acordată de obicei pe durata conflictelor armate interne în țările de origine ale solicitanților sau pe durata stării de război în țările respective. Dacă cererea de acordare a protecției este respinsă, accesul la justiție este asigurat solicitanților respinși prin intermediul recursului promovat în fața autorităților locale și federale, a căror decizie este definitivă.

Un alt exemplu prin care evidențiez un aspect favorabil este procedura de azil din Marea Britanie, introdusă în 2007. Aspectul favorabil constă în alocarea unui singur funcționar responsabil de caz pentru fiecare solicitant, asigurându-se astfel familiarizarea cu situația solicitantului pe întreaga durată a procedurii. Procedura se desfășoară în fața Tribunalului pentru Azil și Imigrație, cu posibilitatea de a face recurs la Curtea de Apel. Solicitanții sunt împărțiți în cinci categorii, incluzând persoanele considerate ineligibile și minorii. Cu toate acestea, procedura accelerată [23, p. 56] este criticată, în special pentru că solicitantul este plasat în detenție până la adoptarea deciziei finale, iar aceasta duce la o proporție ridicată de respingeri (până la 99%).

Dreptul la remediere juridică eficientă pentru refugiați nu numai că reflectă principiile fundamentale ale drepturilor omului, dar și consolidează statutul juridic și uman al acestor indivizi în societățile de primire, contribuind la promovarea unui cadru juridic echitabil și protector pentru cei care au căutat adăpost în afara țărilor lor de origine.

3.4.8. Articolul 2. Interzicerea discriminării

Discriminarea, bazată pe criterii de origine națională, rasă, religie, apartenență la un anumit grup social sau orientare sexuală, subminează principiile fundamentale ale drepturilor omului și afectează în mod negativ integritatea refugiaților. Interdicția discriminării în contextul refugiaților este consfințită de numeroase instrumente internaționale care stipulează că refugiații beneficiază de aceleași drepturi și libertăți ca și restul populației, fără a fi supuși unor tratamente discriminatorii.

În practică, refugiații pot întâlni diverse forme de discriminare, inclusiv la nivelul accesului la locuință, educație, ocupație și asistență medicală. Statele și organizațiile internaționale au responsabilitatea de a implementa măsuri eficiente pentru prevenirea și combaterea discriminării, asigurând astfel că refugiații se bucură de drepturi egale și sunt protejați împotriva prejudiciilor injuste.

În România, garanția nediscriminării, conform Legii nr. 122/2006 [24] privind azilul, se

aplică tuturor persoanelor, fără a face distincții bazate pe rasă, naționalitate, religie, etnie, limbă, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV sau apartenență la o categorie defavorizată. Această lege promovează egalitatea și interzice privilegiile și discriminarea între indivizi. Nediscriminarea include respectarea egalității și se extinde la diversele forme de discriminare, cum ar fi măsurile legale, administrative, polițienești sau judiciare aplicate în mod discriminatoriu. Actele de persecuție care justifică acordarea protecției includ, de asemenea, diferite forme de discriminare, cum ar fi acuzații sau pedepse disproporționate sau discriminatorii. Acestea pot implica abuzuri sau acte de discriminare în funcție de genul solicitantului, precum și, în cazul copiilor, abuzuri sau acte de discriminare specifice.

Promovarea conștientizării și educației privind interzicerea discriminării în rândul comunităților de primire reprezintă instrumente cheie de combatere a acestui fenomen. Dezvoltarea unor politici și practici care să favorizeze incluziunea și respectul reciproc în societățile gazdă este esențială pentru asigurarea unui mediu echitabil și non-discriminatoriu pentru refugiați.

În final, aplicarea strictă a principiului interzicerii discriminării în contextul refugiaților este esențială pentru conformitatea cu normele internaționale ale drepturilor omului și pentru construirea unei societăți juste și solidare, în care fiecare individ, indiferent de statutul său de refugiat, să se poată dezvolta într-un cadru de respect și egalitate.

Analiza drepturilor fundamentale ale refugiaților în lumina Declarației Universale a Drepturilor Omului subliniază respectul pentru demnitatea umană și protejarea drepturilor lor în situații de deplasare forțată, contribuind astfel la crearea unui cadru juridic internațional pentru protejarea refugiaților.

3.5. Securitatea națională și amenințările actuale

Securitatea națională reprezintă o preocupare centrală pentru statele suverane, având în vedere complexitatea amenințărilor care pot afecta stabilitatea și integritatea teri-

torială. În contextul geopolitic contemporan, fenomene precum migrația forțată și prezența refugiaților constituie elemente de impact semnificativ asupra securității naționale, generând provocări complexe pentru statele gazdă.

Adesea migrația forțată și fluxurile de refugiați sunt rezultatul unor situații precum conflictele armate, instabilitatea politică, persecuția și crizele umanitare. Aceste fenomene, deși au la bază suferințe umane și dreptul la azil, pot fi percepute de anumite state ca amenințări la adresa securității lor naționale.

Aspectele legate de securitatea națională în cazul refugiaților includ atât impactul direct, cât și potențialul de exploatare a vulnerabilităților sistemelor statale. Printre amenințările percepute se numără posibile riscuri pentru ordinea publică, destabilizarea economică, presiuni asupra infrastructurii sociale și, în unele cazuri, potențialul de infiltrare a agenților ostili în fluxurile migratorii.

Fenomenul migrației forțate, abordat din perspectiva securității naționale, implică un echilibru delicat între asigurarea protecției și respectării drepturilor refugiaților și responsabilitatea statelor de a proteja securitatea lor națională. Astfel, din perspectiva securității naționale, monitorizarea și evaluarea adecvată a fluxurilor migratorii, împreună cu dezvoltarea unor mecanisme de identificare a potențialelor amenințări, sunt imperative. Totodată, promovarea soluțiilor durabile pentru conflictele regionale și sprijinirea eforturilor umanitare contribuie la reducerea presiunilor generate de migrația forțată.

3.6. Bune practici internaționale

Există mai multe țări care au adoptat politici eficiente de protejare a drepturilor refugiaților, fără a compromite semnificativ securitatea națională. Iată câteva exemple notabile:

Canada s-a remarcat prin adoptarea unor politici de integrare și sprijin pentru refugiați. Programul lor de refugiați particulari acordă sprijin semnificativ familiilor și individualilor care au nevoie de protecție. Deși sprijină în mod deschis refugiații, Canada păstrează **proceduri stricte de screening** pentru a asigura securitatea națională, incluzând verificări amănunțite

ale antecedentelor [25]. Solicitantul depune o cerere de azil în Canada la un punct de intrare sau de trecere a frontierei, la Centrul de Procesare a Cererilor de Azil (CPCA) sau la aeroport, ori pe teritoriul canadian. Solicitantul primește o evaluare preliminară a eligibilității pentru azil. Dacă este eligibil, va trece printr-un interviu pentru a detalia motivele solicitării de azil. Solicitantul participă la un interviu cu un ofițer de azil pentru a explica motivele cererii. Furnizarea de documente sau de dovezi de sprijin este esențială pentru susținerea cazului. Agenția pentru Refugiați din Canada (Immigration and Refugee Board - IRB) evaluează cazul pe baza motivelor de persecuție sau de teamă de tortură, tratamente crude sau degradante. Solicitantul are o audiere la IRB, unde un membru al consiliului ascultă argumentele și decide acordarea azilului. Dacă cererea este respinsă, există posibilitatea de a face apel la instanța superioară. Solicitanții au dreptul la asistență juridică pe tot parcursul procesului de azil. Ei pot solicita și asistență socială și asistență medicală. În cazul în care cererea de azil este aprobată, solicitantul poate deveni rezident permanent în Canada și ulterior poate solicita cetățenia acestui stat. Refugiații beneficiază de acces la servicii sociale, la educație și la dreptul de a lucra.

Suedia a implementat politici care facilitează accesul refugiaților la educație și locuri de muncă, promovând astfel integrarea lor în societate. **Abordarea umanitară** a Suediei a inclus asigurarea unor condiții de trai decente și sprijin psihologic pentru refugiați [26]. Solicitantul depune o cerere de azil la Agenția pentru Migrație (Migrationsverket) imediat după intrarea în țară sau la punctul de trecere a frontierei. El participă la un interviu în cadrul căruia furnizează informații despre motivele solicitării azilului. Agenția pentru Migrație evaluează riscul de persecuție sau tratament inuman în țara de origine. Solicitanții sunt direcționați către centre de primire, unde li se oferă adăpost temporar și asistență socială. Agenția pentru Migrație emite o decizie inițială privind acordarea sau respingerea azilului. Dacă cererea este respinsă, solicitantul poate face apel la instanțele superioare, cum ar fi Curtea de Apel pentru Migrație și Curtea Supremă Administra-

tivă. Solicitanții au dreptul la asistență juridică pe tot parcursul procedurii de azil. Ei pot solicita asistență socială și medicală. Dacă cererea este aprobată, solicitantul primește statutul de refugiat și are dreptul la rezidență permanentă în Suedia. Refugiații beneficiază de acces la servicii sociale, educație și posibilitatea de a lucra.

Germania a implementat programe extinse de integrare care includ cursuri de limbă și programe de formare profesională pentru refugiați. Pentru a facilita integrarea, Germania a făcut **investiții semnificative în infrastructura socială**, inclusiv în sectoarele sănătății și educației [27]. Solicitantul de azil trebuie să depună o cerere de azil la Amt für Migration und Flüchtlinge (Agenția pentru Migrație și Refugiați) în timp util de la intrarea în Germania. Cererea poate fi depusă personal sau prin intermediul unui reprezentant legal. Solicitanții sunt direcționați către centre de primire unde li se asigură un adăpost temporar și li se acordă asistență medicală și socială. Solicitantul va participa la un interviu pentru a furniza informații detaliate privind motivele pentru care solicită azilul. Autoritățile vor evalua riscul de persecuție sau de tratament inuman în țara de origine. Pe baza evaluării, se va lua o decizie inițială privind acordarea sau respingerea azilului. Dacă cererea este respinsă, există posibilitatea de a face apel. În cazurile cu circumstanțe speciale sau în cazul deciziei negative, solicitantul poate face apel la Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Agenția Federală pentru Migrație și Refugiați). Pentru cazurile urgente sau în care există riscul de deportare, solicitanții pot solicita un „Eilantrag” (cerere de urgență) pentru a opri deportarea până la finalizarea procesului de apel. Dacă cererea de azil este aprobată, solicitantul va primi statutul de refugiat și va avea dreptul la rezidență în Germania. Refugiații au acces la servicii sociale, la educație și pot solicita permis de muncă.

Norvegia a dezvoltat procese de azil eficiente, asigurând un răspuns rapid la solicitările refugiaților și oferind sprijin în timpul procedurilor legale. **Cooperarea strânsă cu organizațiile umanitare** a facilitat implementarea programelor de ajutor și integrare [28]. Solicitantul de azil trebuie să depună o cerere la

Politiets utlendingsenhet (Unitatea de Imigrare a Poliției) sau la un alt punct de intrare autorizat în țară. Cererea poate fi depusă personal sau de un reprezentant legal. Autoritățile norvegiene vor evalua cererea de azil pentru a stabili eligibilitatea solicitantului. Evaluatorul va lua în considerare motivele de persecuție sau amenințare la adresa solicitantului. Solicitantul de azil va participa la un interviu cu autoritățile pentru a furniza informații detaliate privind motivele pentru care solicită azilul. Pe baza evaluării și a interviului, se va lua o decizie preliminară privind acordarea sau respingerea azilului. Solicitantul va fi informat cu privire la decizie. În cazul în care există circumstanțe speciale sau dacă decizia este negativă, solicitantul are dreptul să facă apel. Dacă cererea de azil este aprobată, solicitantul va primi statut de refugiat sau altă formă de protecție, cum ar fi permisul de ședere pe motive umanitare. Refugiații obțin drepturi specifice, inclusiv dreptul la muncă și acces la serviciile sociale și de sănătate. Ei vor primi sprijin și orientare pentru a se integra în societatea norvegiană.

Uruguay a adoptat o abordare neconvențională prin acordarea de azil permanent unui număr semnificativ de refugiați sirieni, oferindu-le astfel stabilitate și securitate pe termen lung [29]. Principalul document care reglementează aceste aspecte este Legea nr. 18.076 din 2006 privind azilul și protecția internațională. Această urmează standardele internaționale și regionale referitoare la protecția refugiaților. Eligibilitatea pentru azil în Uruguay este determinată de riscul de persecuție sau alte amenințări grave la adresa solicitantului din motive de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinii politice. Solicitantul de azil trebuie să depună o cerere la Dirección General de Secretaría del Comité Nacional para los Refugiados (COMAR), prezentând motivele pentru care solicită azilul și va oferi toate informațiile relevante cu privire la persecuția sau amenințarea la adresa sa. După depunerea cererii, COMAR va evalua solicitarea și va decide dacă solicitantul îndeplinește condițiile pentru a primi statutul de refugiat. În cazul în care cererea de azil este aprobată, solicitantul va primi statutul de refugiat în Uruguay. Există proceduri prin care

solicitanții de azil au dreptul să ceară revizuirea deciziilor negative și să prezinte noi argumente în sprijinul cererii lor.

Aceste exemple elucidează posibilitatea de a găsi un echilibru între asigurarea protecției drepturilor refugiaților și gestionarea preocupărilor legate de securitatea națională. Prin adoptarea unor politici bine gândite, care includ proceduri de screening riguroase și programe eficiente de integrare, statele pot gestiona impactul migrației forțate fără a compromite securitatea lor.

4. CONCLUZII

Dreptul la azil, la viață, la libertate și la siguranță personală, la participare la viața publică, la un standard de trai decent și la

educație sunt aspecte esențiale pentru asigurarea demnității și bunăstării refugiaților. În același timp, gestionarea migrației forțate în contextul securității naționale implică un echilibru delicat, necesitând politici bine articulate care să protejeze atât drepturile refugiaților, cât și interesele de securitate ale statelor.

Comunitatea internațională trebuie să coopereze în mod imperativ la abordarea rădăcinilor profunde ale migrației forțate, precum conflictele armate, crizele umanitare și schimbările climatice. Prin consolidarea eforturilor la nivel global, statele pot dezvolta soluții durabile, menite să ofere protecție adecvată refugiaților și să creeze condiții propice pentru integrarea lor în societățile de primire.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. UNHCR, Edwards Adrian, Refugiat sau migrant, 03.09.2015, articol disponibil online: <https://www.unhcr.org/ro/380-refugiat-sau-migrant-cum-este-corect-punctul-nostru-de-vedere.html>, accesat la 18 decembrie 2023.
2. Filipov Iana, Understanding the Migration Experience: Theorizing the Concept, Sci. J. Cahul St. U. Bogdan Petriceicu Hasdeu, Vol. XVII, Nr. 1, 2023.
3. Haruța Cristina, Migrația ca fenomen social. Perspective și abordări teoretice transdisciplinare, Revista Transilvană de Științe Administrative, 2(43) / 2018.
4. UNHCR, Raportul anual al UNHCR România, articol disponibil online: <https://www.unhcr.org/ro/15355-unhcr-overview-2022.html>, accesat la 18 decembrie 2023.
5. UNHCR, Convenția privind statutul refugiaților, încheiată la Geneva la 28 iulie 1951, document disponibil online: https://www.unhcr.org/ro/wp-content/uploads/sites/23/2016/12/1951_Convention_ROM.pdf, accesat la 18 decembrie 2023.
6. UNHCR, Protocol privind statutul refugiaților, încheiat la New York la 31 ianuarie 1967, document disponibil online: https://www.unhcr.org/ro/wp-content/uploads/sites/23/2016/12/1967_Protocol_ROM.pdf, accesat la 18 decembrie 2023.
7. Refworld, Convenția care guvernează aspectele specifice ale problemelor refugiaților în Africa („Convenția OUA”), document disponibil online: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=3ae6b36018&skip=0&query=African%20Unity%20Convention%20on%20Refugees>, accesat la 20 decembrie 2023.
8. UNHCR, Declarația de la Cartagena privind refugiații, Colocviul privind protecția internațională a refugiaților din America Centrală, Mexic și Panama, document disponibil online: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b36ec.html>, accesat la 20 decembrie 2023.
9. Vergatti Cristina Narcisa, Statutul juridic al refugiaților, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 2009.
10. Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948, document disponibil online: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/22751>.
11. Vergatti Cristina Narcisa, Statutul juridic al refugiaților, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 2009.
12. Zlătescu Moroianu Irina, Drepturile omu-

- lui – un sistem în evoluție, Editura IRDO, București, 2008.
13. Reid Claire, *International Law and Legal Instruments*, Cambridge University Press, 2005.
 14. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (2012/C 326/02), document disponibil online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT>, accesat la 12 decembrie 2023.
 15. Vergatti Cristina Narcisa, *Statutul juridic al refugiaților*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 2009.
 16. Năstase Adrian, *Drepturile omului – religie a sfârșitului de secol*, Editura Institutului European, București, 1992.
 17. Aurescu Bogdan, *Noua suveranitate. Între realitate juridică și necesitate politică în sistemul internațional contemporan*, Ed. All Beck, București, 2003.
 18. Vergatti Cristina Narcisa, *Statutul juridic al refugiaților*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 2009.
 19. Articolul 26 din Legea nr. 122/2006 a fost supus examinării de constituționalitate, însă excepția a fost respinsă.
 20. Decizia nr. 648/2006, pronunțată de Curtea Constituțională în cauzele: Ahmed Mohamed Ahmed Abbas, Ike John și Jonson Kawa în Dosarele nr.6.831/RF/2005 (43.126/3/2005), nr.47.428/3/2005 și, respectiv, nr.44.006/3/2005 (7.122/RF/2005) ale Tribunalului București.
 21. Refworld, Ghid privind custodia publică, document disponibil online: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/open-docpdf.pdf?reldoc=y&docid=51b198514>.
 22. Catrinciuc P., *Regimul juridic al străinilor*, ed. II, editura C.h.beck, București, 2008.
 23. Oakley Sharon, Crew Katrina, *Working against the clock: inadequacy and injustice in the fast track system*, publ. de Bail for Immigration Detainees, London, 2006.
 24. Cap. 5 al Legii nr. 122/2006 privind azilul în România.
 25. Alinks.org, *Procesul de azil în Canada*, material disponibil online: <https://www.alinks.org/ro/asylum-process-in-canada>, accesat la 12 decembrie 2023.
 26. Alinks.org, *Cum se solicită azil în Suedia?*, material disponibil online: <https://www.alinks.org/ro/cum-s%C4%83-solicite-azil-%C3%AEn-Suedia>, accesat la 12 decembrie 2023.
 27. Alinks.org, *Cum se solicită azil în Germania?*, material disponibil online: <https://www.alinks.org/ro/how-to-apply-for-asylum-in-germany>, accesat la 12 decembrie 2023.
 28. Alinks.org, *Cum se solicită azil în Norvegia? Refugiații și solicitanții de azil în Norvegia*, material disponibil online: <https://www.alinks.org/ro/how-to-apply-for-asylum-in-norway>, accesat la 12 decembrie 2023.
 29. Alinks.org, *Cum se solicită azil în Uruguay*, material disponibil online: <https://www.alinks.org/ro/how-to-apply-for-asylum-in-uruguay>, accesat la 12 decembrie 2023.

DESPRE AUTOR

Andreea Nicoleta DRAGOMIR,
lector universitar, doctor,
Facultatea de Drept,
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu,
România,
e-mail: andreea.dragomir@ulbsibiu.ro,
ORCID: 0000-0002-9358-8098

Liliana CREANGĂ,
dr., conf. univ.
PhD,
Associate Professor

Mariana GOLOVATII

POLITICI PASIVE DE MUNCĂ ÎN EUROPA – EXEMPLUL ITALIEI

Una dintre caracteristicile reformelor din domeniul muncii este creșterea ratelor de înlocuire și a duratei prestațiilor, precum și extinderea condițiilor de obținere a drepturilor care necesită, în mod evident, cheltuieli suplimentare. În schemele de tip asigurare, angajații și companiile contribuie direct la finanțarea beneficiilor. Astfel de contribuții sunt, în general, considerate a fi extrem de asemănătoare cu plata impozitelor, iar o acoperire mai largă a prestațiilor care necesită contribuții mai mari ar putea duce la crearea de locuri de muncă mai puține. Se estimează, totuși, că aceste reforme vor permite pieței muncii și economiei să își îmbunătățească funcționarea pe termen mediu, contribuind la generarea de venituri fiscale mai mari din veniturile de muncă, deși cu rentabilitate descrescătoare a sumei cheltuite pentru prestațiile de șomaj și măsuri de activare.

Cuvinte-cheie: politici de muncă, politici sociale, angajați, angajatori, progres social.

PASSIVE WORK POLICIES IN EUROPE – THE EXAMPLE OF ITALY

One of the features of the labor reforms is the increase in replacement rates and the duration of benefits, as well as the expansion of the conditions for obtaining rights that obviously require additional expenditure. In insurance-type schemes, employees and companies contribute directly to the funding of benefits. Such contributions are generally considered to be very similar to paying taxes and a wider coverage of benefits requiring higher contributions could lead to the creation of fewer jobs. These reforms are, however, expected to allow the labor market and the economy to improve their functioning in the medium term, helping to generate higher tax revenues from labor income, albeit with diminishing returns on the amount spent on unemployment benefits and activation measures.

Keywords: labor policies, social policies, employees, employers, social progress.

1. INTRODUCERE.

Politicile pasive de muncă, cunoscute și sub denumirea de amortizoare sociale, urmăresc să definească ce intervenții publice au ca scop susținerea veniturilor persoanelor al căror raport de muncă este suspendat sau al celor care rămân șomeri involuntar în urma unei concedii

eri sau a încheierii perioadei de angajare precognizate [1]. Prin urmare, cei care beneficiază de aceste politici sunt cei disponibilizați și șomerii subvenționați. La nivel european, politicile pasive includ pensionarea anticipată, deoarece reprezintă o alternativă la prestațiile de șomaj.

De fapt, politicile de muncă, conform ca-

tegorisirii europene LMP (Labour Market Policies), sunt împărțite în trei macro-tipologii [2]:

- Servicii (categoria 1);
- Măsuri de activare sau politici active (categoriile 2-7);
- Intervenții de sprijinire a veniturilor sau politici pasive (categoriile 8 și 9).

Categoria 8 include intervenții de sprijin în cazurile de absență de la muncă, în timp ce categoria 9 se referă la pensionarea anticipată. Pentru Italia, așadar, categoria 8 conține intervenții de susținere a venitului atât pentru lucrătorii suspendați, parțial sau total, cât și pentru șomeri.

În urma reprojectării și raționalizării implementate prin Legea locurilor de muncă sau prin Decretul Legislativ Nr. 148/2015 (reorganizarea plaselor de protecție socială), există următoarele instrumente [3]:

- 1) cu referire la lucrătorii suspendați:
 - fond de concediere obișnuit (indemnizație obișnuită - Cigo), rezervat angajaților companiilor industriale și întreprinderilor de construcții artisanale, dacă activitatea companiei este suspendată sau redusă din cauza unor evenimente temporare și tranzitorii;
 - fond de concediere extraordinar (indemnizație extraordinară - CIG), rezervat angajaților companiilor industriale cu peste 15 angajați și companiilor comerciale cu peste 50 de lucrători, care se confruntă cu o situație de criză gravă și care au nevoie de restructurare și reorganizare;
 - fond de integrare salarială (FIS), rezervat tuturor angajaților companiilor cu mai mult de cinci angajați neacoperiți de Cigo sau CIG;
 - fonduri suplimentare de solidaritate, pe bază teritorială sau sectorială, cu apartenență pe bază de negociere colectivă.

2) cu referire la cei care și-au pierdut locul de muncă:

- noi asigurări sociale pentru ocuparea forței de muncă (NASpI), pentru toți angajații [4];
- DisColl (indemnizație lunară de șomaj, rezervată colaboratorilor coordonați, cercetătorilor și doctoranzilor);
- indemnizație de șomaj agricol, pentru lucrătorii cu durată determinată din sectorul agricol.

Istoria reglementării diverselor instrumente ale politicilor pasive de muncă este foarte articulată: de-a lungul anilor s-au schimbat foarte mult condițiile pieței muncii, ideile de reglementare, echilibrele dintre instrumente, precum și însăși extinderea acoperirii politicilor pasive [5]. Până aproape de sfârșitul secolului trecut, specificul italian a fost recurgerea la concedieri, foarte importantă pentru companiile mari în fiecare fază de criză sau restructurare, și uneori amânate de zeci de ani, în timp ce subvențiile pentru șomaj erau din ce în ce mai consolidate abia din ultimul deceniu al ultimului secol [6].

În ultimii douăzeci de ani, s-a ajuns la o structură mai puțin categorică, mai omogenă a politicilor pasive pentru fiecare lucrător, fără distincție de sector, mărime a companiei sau chiar de vârstă [7].

Scopul studiului este de a oferi o analiză cât mai detaliată a politicilor actuale de muncă, descriind în mod specific politicile pasive și comparând legislația europeană și cea italiană. Aceste politici vizează promovarea economiei, coeziunii sociale și teritoriale.

2. METODOLOGIE.

În vederea realizării scopului și a obiectivelor trasate ne-a ghidat de un complex de metode teoretice și empirice: la nivel teoretic – analiza literaturii metodice, juridice, istorice, psihologice în domeniul problemei cercetate; generalizarea, analogia, sinteza materialului empiric, interpretarea, modelarea. La nivel experimental – observația.

3. REZULTATE.

3.1. Prezența șomerilor în Italia

Conform statisticii reieșite din datele privind ocuparea forței de muncă în Italia, aferente lunii ianuarie 2022, numărul de ocupați rămâne stabil la 59,2% față de decembrie 2021 [8]. Datele ISTAT (Institutul național de statistică) precizează că rata șomajului scade printre populația între 15 și 24 de ani până la 25,3 la sută.

Din datele ISTAT [9] referitoare la ocuparea forței de muncă, în Italia, numai în prima lună a anului 2022 rata șomajului s-a micșorat până la 8,8%, în scădere cu 0,2 puncte procen-

tuale față de luna precedentă, și cu 1,5 puncte față de ianuarie 2021. Cifra este legată de creșterea ratei de inactivitate (+0,2 puncte total, +0,4 pentru femei) [10]. De altfel, comparativ cu luna precedentă, rata de ocupare a rămas stabilă la 59,2%. Șomeri au fost în ianuarie 2.192.000, cu o scădere de 51.000 de unități față de decembrie și de 326.000 față de ianuarie 2021 [11].

În ianuarie 2022 s-a confirmat stabilitatea ocupării forței de muncă, observată în decembrie 2021. Rata de ocupare pentru prima lună a anului 2022 rămâne de 59,2%. Stabilitatea ocupării forței de muncă rezultă din sinteza creșterii numărului de bărbați angajați, angajați permanenți, sub 25 de ani și peste 50 de ani, și scăderea în rândul femeilor, angajaților temporari și a celor aparținând grupelor de vârstă intermediare [12]. Rata de ocupare a crescut pe o bază de trend în fiecare grupă de vârstă, dar cea mai mare cifră a fost înregistrată la grupa între 25 și 34 de ani, cu o creștere de 4,5 puncte [13].

De anul trecut, în ianuarie 2022, s-a înregistrat o creștere de circa 730.000 de persoane angajate, iar rata de ocupare a crescut cu 2,4 puncte procentuale. Comparativ cu decembrie, sunt cu aproximativ 77.000 de femei mai puține angajate și cu 69.000 de bărbați în plus [14].

Rata de ocupare a bărbaților între 15 și 64 de ani în ianuarie a fost de 68,1%, cu o creștere de +0,4 față de decembrie 2021 și de +2,5 față de ianuarie 2021. Rata de ocupare a femeilor, însă, pentru grupa de vârstă între 15 și 64 de ani în ianuarie 2022 a fost de 50,3% [15].

Analizând datele comparativ cu nivelurile pre-pandemice (februarie 2020), rata de ocupare este de 59,2%, cu 0,2 puncte mai mare. Comparând trimestrul noiembrie 2021 - ianuarie 2022 cu cel anterior (august - octombrie 2021), nivelul de ocupare a forței de muncă este cu 0,5% mai mare, egal cu 120.000 de persoane ocupate în plus [16]. Creșterea ocupării forței de muncă înregistrată în comparația trimestrială este legată de scăderea numărului de persoane aflate în căutarea unui loc de muncă (-1,8%, egal cu -41.000 unități) și a celui inactiv (-1,4%, egal cu -188.000 unități) [17].

În ianuarie 2022, stabilitatea salariilor este rezultatul creșterii angajaților permanenți

(+0,2%), scăderii angajaților temporari (-1,0%) și stabilității persoanelor care desfășoară activități independente [18]. În ultimele 12 luni, ocuparea forței de muncă a crescut datorită creșterii numărului angajaților permanenți (+2,8%), dar și al celor temporari (+11,5%). O ușoară creștere s-a înregistrat și pentru cei care desfășoară activități independente (+0,3%). Prin urmare, dintr-un număr de 22.817 angajați [19]:

– numărul de angajați în ianuarie 2022 este de 17.911, sau -8.000 față de decembrie 2021, și +4,1% față de ianuarie 2021. Angajații permanenți sunt 14.889 și 3.021 temporari;

– numărul lucrătorilor independenți în ianuarie 2022 a fost de 4.907, adică stabil față de decembrie 2021 și +0,3% față de ianuarie 2021.

Rata șomajului în ianuarie 2022 scade la 8,8% per total. Adică, cifra este de -0,2 puncte față de decembrie și -1,5 față de ianuarie 2021 [20]. Și șomajul în rândul tinerilor scade drastic la 25,3% (-1,3 puncte față de decembrie 2021).

Mai exact, rata șomajului masculin în ianuarie 2022 a fost de 8% (-0,4 față de decembrie 2021 și -1,6 față de ianuarie 2021). În schimb, rata șomajului feminin în ianuarie 2022 a fost de 9,8% (+ 0,1 față de decembrie 2021 și -1,3 față de ianuarie 2021) [21].

Scăderea numărului de solicitanți de muncă (-2,3%, egal cu -51.000 de unități față de decembrie 2021), înregistrată de ISTAT, se observă în rândul bărbaților și pentru toate grupele de vârstă, cu singura excepție a grupei de vârstă între 35 și 49 de ani [22]. Creșterea numărului de persoane inactive cu vârste cuprinse între 15 și 64 de ani (+0,6%, egal cu +74.000 unități) este rezultatul creșterii observate în rândul femeilor și al celor sub 50 de ani. Rata de inactivitate crește la 35,0 % (+0,2 puncte față de decembrie 2021) [23].

Comparativ cu ianuarie 2021, în prima lună a anului 2022 a scăzut atât numărul persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă (-12,9%, egal cu -326.000 unități), cât și al celor inactive, cu vârste cuprinse între 15 și 64 de ani (-5,0%, egal cu -684.000) [24].

Spre exemplu, rata de inactivitate a bărbaților pentru grupa de vârstă între 15 și 64 de ani în ianuarie 2022 a fost de 25,9% (la fel față

de decembrie 2021 și -1,3 față de ianuarie 2021). În schimb, rata de inactivitate a femeilor pentru grupa de vârstă între 15 și 64 de ani în ianuarie 2022 este egală cu 44,1% (+0,4 față de decembrie 2021 și -1,3 față de ianuarie 2021) [25].

3.2. Strategia italiană de integrare a șomerilor de lungă durată

Una dintre cauzele care stau la baza inegalității și excluziunii sociale este în mod clar șomajul de lungă durată, deoarece poate duce la pierderea veniturilor și a competențelor, poate avea un efect negativ asupra sănătății și poate duce la creșterea sărăciei gospodăriilor (nucleelor familiare) [26]. Pentru a combate acest fenomen, Consiliul UE prin recomandarea din februarie 2016 privind integrarea șomerilor de lungă durată pe piața muncii recomandă țărilor membre [27]:

1) să încurajeze înregistrarea persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, precum și o mai mare orientare pe piața muncii a măsurilor de integrare, în special printr-o legătură mai strânsă cu angajatorii;

2) să ofere o evaluare individuală șomerilor de lungă durată;

3) să ofere un acord de intrare pe piața muncii, dacă șomerii au ajuns cel târziu la 18 luni de șomaj.

Prin urmare, UE sfătuiește țările membre să încurajeze solicitanții să se înregistreze la un serviciu de ocupare a forței de muncă, în special printr-o mai bună informare cu privire la sprijinul disponibil [28]. Practicile de evaluare și abordare individuală trebuie apoi puse în aplicare de către serviciile de ocupare a forței de muncă, împreună cu alți parteneri, ca să sprijine intrarea acestora pe piața muncii prin oferirea de îndrumări specifice pentru fiecare șomer care s-a înregistrat, cel târziu la împlinirea a 18 luni de șomaj [29]. O astfel de evaluare ar urma să arate indivizilor perspectivele lor de angajare, impedimentele în calea angajării lor, precum și încercările anterioare de a găsi un loc de muncă, inclusiv prin intermediul serviciilor europene de ocupare a forței de muncă sau EURES (EUROPEAN EMPLOYMENT SERVICES – o rețea de cooperare la care participă serviciile publice de ocupare a forței de muncă din țările Spațiului Economic European și asociațiile patronale și

sindicale, coordonate de Comisia Europeană. În Italia EURES este coordonat de Ministerul Muncii) [30].

Un alt aspect al recomandării este utilizarea instrumentelor de negociere care vizează angajarea cetățenilor și a serviciilor de ocupare a forței de muncă: de exemplu, în cele 18 luni de șomaj, șomerului înregistrat trebuie să i se ofere un acord de plasare a unui loc de muncă care să includă cel puțin o ofertă individuală de servicii care vizează găsirea unui loc de muncă și identificarea unui singur punct de contact, bazat, de exemplu, pe un cadru de coordonare între diferite instituții [31]. În funcție de disponibilitatea în țările membre și de circumstanțe, aranjamentul de plasare a unui loc de muncă ar putea include sprijin pentru căutarea unui loc de muncă, validarea învățării non-formale și informale, consiliere și orientare, educație, reabilitare, formare profesională, experiență de muncă, asistență socială, servicii de îngrijire a sănătății și îngrijire pe termen lung, îngrijire timpurie, precum și consiliere și management al mobilității [32].

Pentru a crește numărul de oportunități de angajare pentru șomerii înregistrați, Consiliul UE sugerează stabilirea unor legături mai strânse cu angajatorii:

– sunt încurajate și dezvoltate parteneriatele între angajatori și cele sociale, serviciile de ocupare a forței de muncă, autoritățile publice, serviciile sociale, fiind susținuți furnizorii de educație și formare;

– dezvoltarea serviciilor pentru angajatori, cum ar fi monitorizarea locurilor de muncă vacante, mentorat și formare la locul de muncă, plasare și sprijin;

– posibile stimulente concentrate pentru angajare.

De asemenea, acțiunile transversale trebuie să se refere la evaluarea și monitorizarea plasamentelor, evaluarea furnizării de servicii publice de ocupare, schimbul de experiențe, precum și la schimbul de bune practici în cadrul procesului de învățare comparativă al rețelei europene a serviciilor publice de ocupare creată prin Decizia 573/2014/UE a Parlamentului European și a Consiliului, privind o cooperare mai bună între fondurile europene structurale și de

investiții pentru o utilizare mai eficientă a serviciilor publice de ocupare a forței de muncă [33].

Un instrument eficient pentru a face față șomajului de lungă durată este Strategia italiană, care se bazează pe Recomandarea Consiliului UE din 15 februarie 2016. În definirea acestei strategii ne-am bazat pe conceptul de „șomaj de lungă durată”, utilizat de Eurostat pentru persoanele care nu au un loc de muncă și care îl caută de cel puțin 12 luni. Strategia pleacă de la o abordare personalizată și multidimensională, prin care să reunească diversele instrumente și resurse utilizate de actorii instituționali, garantând flexibilitatea implementării intervențiilor în teritorii, în conformitate cu programarea și prioritățile la nivel regional [34].

Pe de o parte, este esențială creșterea sinergiei dintre serviciile teritoriale de serviciu personal, consolidarea și recalificarea acestora, armonizarea instrumentelor și metodologiilor de intervenție. Pe de altă parte, este important să proiectăm căi personalizate de preluare a controlului, orientând din nou atenția către oameni, nevoile acestora și alegerile lor de dezvoltare profesională, mai ales atunci când există condiții de fragilitate multiformă, prin oferirea de răspunsuri concrete, flexibile și direcționate. Regiunile pot direcționa șomerii pe căi de reintegrare care sunt finanțate din resurse naționale, regionale sau chiar din fondul social european.

Strategia se concentrează pe:

- verificarea aprofundată a situației personale după primele 12 luni de șomaj;
- definirea unui acord de intrare pe piața muncii;
- evoluția centrului de locuri de muncă ca punct unic de contact;
- consolidarea infrastructurii informaționale pentru înregistrarea și activarea șomerilor de lungă durată.

După 12 luni, șomerul va fi contactat de centrele de ocupare pentru a-și evalua situația personală în vederea verificării perspectivei sale de angajare, a eventualelor obstacole, examinând și acțiunile de căutare a unui loc de muncă implementate în lunile precedente. Șomerii vor fi direcționați și informați cu privire la potențialele oferte de locuri de mun-

că de pe piață și, dacă se consideră oportun, și în alte teritorii, inclusiv posibilitățile din rețeaua EURES. Pentru verificarea nivelului competențelor de bază ale șomerului pot fi folosite instrumente de autoevaluare precum PIAAC Online (Programul pentru Evaluarea Internațională a Competențelor Adulților), pregătit de Comisia OCDE-UE (Organization for Economic Co-operation and Development), care este testat în o sută de centre de angajare [35].

În cazul în care șomerul este orientat spre munca pe cont propriu, operatorul Centrului de Ocupare va ajuta utilizatorul să se îndrepte către servicii care însoțesc definirea proiectului de afaceri, tot în legătură cu Uniunea Camerelor de Comerț, Industrie și Meșteșuguri, cu Organismul Național de Microcredite, precum și cu alte organisme regionale care activează în sector. Pentru șomerii care au o vârstă mai mare de 60 de ani și care nu au dobândit încă dreptul la limită de vârstă sau la pensionare anticipată, se va examina implicarea în proiecte de muncă de utilitate publică, conform prevederilor art. 26 din Decretul Legislativ Nr. 150/2015 [36].

Experiența ultimilor ani, atât la nivel național, cât și local, referitoare la măsurile de incluziune socială pentru persoanele defavorizate, demonstrează importanța îngrijirii integrate printr-un Punct Unic de acces la rețeaua de servicii locale. De fapt, asigură mai multe informații utilizatorului, facilitând accesul la serviciile disponibile [37].

Crearea de Puncte unice de contact și acces este esențială pentru simplificarea dialogului șomerilor cu serviciul public, încurajând coordonarea interinstituțională și cooperarea între diverși actori care funcționează într-un sistem integrat, având de fapt rolul de legătură între contextul productiv, sistemul de formare, serviciile sociale, piața muncii și realitatea lumii asociative. Având în vedere specificul țintei șomerilor de lungă durată, este esențial să se aibă în vedere o strategie de intervenție conectată între serviciile de ocupare a forței de muncă, sistemele de formare profesională și educație a adulților, în vederea învățării pe tot parcursul vieții și a validării învățării formale, informale și non-formale, a certificării califică-

rilor și competențelor, în ceea ce privește utilizarea acestora pe piața muncii.

Centrele de ocupare a forței de muncă vor oferi informații și acces direct la oportunități de angajare și experiență de muncă, la sistemul de formare profesională și educație a adulților, la servicii de atestare sau certificare a competențelor obținute atât în contexte informale, cât și non-formale [38].

Persoanelor care nu beneficiază de instrumente de susținere a veniturilor, Centrele de ocupare a forței de muncă le vor oferi informații cu privire la veniturile de incluziune, acționând ca intermediar între utilizator și oficiile competente [39]. În plus, ținând cont de specificul teritorial și de gradul necesar, regiunile și provinciile autonome vor pune la dispoziția Centrelor de ocupare a forței de

muncă informații despre servicii care simplifică reconcilierea dintre viața personală și muncă, cum ar fi: îngrijirea copiilor, concesiunile de transport public, sprijin pentru locuințe, precum și servicii sociale și sanitare [40].

4. CONCLUZII

Pentru sistemul european de protecție socială sunt extrem de importante prestațiile de șomaj. Acestea protejează lucrătorii și familiile acestora de pierderea locului de muncă și le oferă o plasă de siguranță vitală împotriva sărăciei [41]. Mai mult, acționează ca stabilizatori ai ciclului economic, susțin veniturile celor care și-au pierdut serviciul și sunt în căutarea unui alt loc de muncă, facilitând realocarea forței de muncă în economie, în vederea recalificării șomerilor [42].

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro...>, accesat la 02.01.2024.
2. Anastasia B. Politiche passive per il lavoro, su www.disuguagliazesociali.it, 2019.
3. <https://publications.europa.eu/code/ro/ro-410...>, accesat la 02.01.2024.
4. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-expla...>, accesat la 02.01.2024.
5. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro...>, accesat la 02.01.2024.
6. Anastasia B., Mancini M., Trivellato U. Il sostegno al reddito dei disoccupati: note sullo stato dell'arte. Tra riformismo strisciante, inerzie dell'impianto categoriale e incerti orizzonti di flexicurity, Working paper Isae, 2009, p. 112.
7. <https://economedia.ro/rata-de-ocupare-a-for...>, accesat la 02.01.2024.
8. <https://servicii.gov.md/ro/event/C6>, accesat la 03.01.2024.
9. Istat, Occupati e disoccupati, www.istat.it, marzo 2022.
10. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro...>, accesat la 03.01.2024.
11. <http://anofm.md/ro/node/63>, accesat la 03.01.2024.
12. <http://www.anofm.md/ro/node/63>, accesat la 03.01.2024.
13. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-expla...>, accesat la 04.01.2024.
14. <https://infocons.ro/stiri-scurte/in-2022-s-a-inr...>, accesat la 04.01.2024.
15. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-expla...>, accesat la 04.01.2024.
16. <https://statistica.gov.md/ro/forta-de-munca-o...>, accesat la 04.01.2024.
17. <https://www.stiripesurse.ro/ins-rata-de-ocupa...>, accesat la 04.01.2024.
18. <https://economedia.ro/rata-de-ocupare-a-for...>, accesat la 05.01.2024.
19. <https://social.gov.md/wp-content/uploads/202...>, accesat la 05.01.2024.
20. <https://conf.ro/wp-content/uploads/2019/10...>, accesat la 05.01.2024.
21. <https://www.ceccarbusinessmagazine.ro/rata...>, accesat la 05.01.2024.
22. <https://www.forbes.ro/ins-populatia-activa-a-...>, accesat la 05.01.2024.
23. <https://www.forbes.ro/rata-de-ocupare-a-locu...>, accesat la 06.01.2024.
24. <https://anofm.md/files/elfinder/Nota-analitica...>, accesat la 06.01.2024.
25. https://ro.wikipedia.org/wiki/Agenția_Naționa..., accesat la 06.01.2024.

26. <https://servicii.gov.md/ro/event/C6>, accesat la 08.01.2024.
27. https://ro.wikipedia.org/wiki/Agencia_Naționa..., accesat la 08.01.2024.
28. <https://europa.eu/youreurope/business/selling...>, accesat la 08.01.2024.
29. Anpal, Strategia italiana per l'integrazione dei disoccupati di lungo periodo nel mercato del lavoro, Raccomandazione del 16.02.2016.
30. Giorgi F. La recente evoluzione dell'indennità di disoccupazione in Italia, in Questioni di economia e finanza, Banca d'Italia, 2018, p. 459.
31. Pirrone S., Sestito P. Disoccupati in Italia. Tra Stato, Regioni e cacciatori di teste, Bologna, Il Mulino, 2016.
32. <https://www.infozoom.ro/articole/10-de-sfatu...>, accesat la 08.01.2024.
33. Ufficio Parlamentare di Bilancio, Gli ammortizzatori del mercato del lavoro dopo il Jobs Act, Focus tematico, 2018.
34. Altamura R., Spattini S. Best Practices nella lotta alla disoccupazione di lunga durata, www.csmb.unimo.it, 2018.
35. Commissione Europea, Scheda Tematica Per Il Semestre Europeo Prestazioni Di Disoccupazione, 2017.
36. <https://wb2021.fic.ro/ro/forta-de-munca>, accesat la 08.01.2024.
37. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/ro/natio...>, accesat la 08.01.2024.
38. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro...>, accesat la 09.01.2024.
39. <http://anofm.md/ro/node/63>, accesat la 09.01.2024.
40. <http://www.anofm.md/ro/node/63>, accesat la 09.01.2024.
41. <https://wb2021.fic.ro/ro/forta-de-munca>, accesat la 09.01.2024.
42. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/ro/natio...>, accesat la 09.01.2024.

Liliana CREANGĂ,

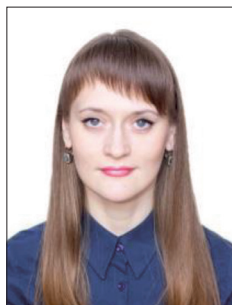
*conferențiar universitar, doctor în drept,
Catedra „Drept public, securitate a frontierei,
migrație și azil”,
Academia „Ștefan cel Mare” a
MAI al Republicii Moldova,
e-mail: lilianacreanga28@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-7118-9715*

Mariana GOLOVATII,

*licențiată în Guvernanța Organizațiilor
Publice, Facultatea de Economie
a Universității Ca'Foscari
din Veneția, Italia,
e-mail: mariana.golovatii@yahoo.it*

CZU 343.1

DOI 10.5281/zenodo.10952806

Sofia PILAT,
dr., conf. univ.
PhD,
Associate Professor

Artiom PILAT,
dr.
PhD

ARGUMENTAREA ACTELOR PROCESUALE ÎN CADRUL URMĂRIII PENALE*

Articolul respectiv este dedicat analizei rolului și importanței argumentării actelor procesuale în cadrul urmăririi penale. În lucrare este evidențiată importanța argumentării persuasive și a motivării actelor procesuale în fiecare fază a procesului penal.

Argumentarea este privită ca o condiție prealabilă a unui proces echitabil, legal și prin urmare care contribuie la transparența justiției. Orice act procesual emis în cadrul urmăririi penale în fiecare caz în parte ar trebui să fie un document solid atât din punct de vedere logic, cât și structural, conținând o analiză completă a poziției juridice ce aparține celui care l-a elaborat, precum și o evaluare a probelor existente.

Așadar, argumentarea prin sine contribuie la validarea oricăror acte emise în cadrul procesului penal privit în ansamblu.

Cuvinte-cheie: argumentare, logică, inducție, deducție, motivare, persuasiv, act procesual, raționament, gândire, poziție.

ARGUMENTATION OF PROCEDURAL DOCUMENTS WITHIN THE FRAMEWORK OF THE CRIMINAL PROSECUTION

This article is dedicated to the analysis of the role and importance of the argument of procedural acts in criminal proceedings. The article highlights the importance of persuasive argumentation and motivation of procedural acts in each phase of the criminal proceedings.

Argumentation is seen as a prerequisite for a fair and legal trial and therefore contributes to the transparency of justice.

Any procedural act issued in the course of criminal proceedings in each particular case should be a logically and structurally sound act containing a full analysis of the legal position of the person issuing it as well as an assessment of the existing evidence.

Therefore, the reasoning, in itself, contributes to the validation of any act issued in the framework of the criminal proceedings considered as a whole.

Keywords: argumentation, logic, induction, deduction, reasoning, persuasive, procedural act, reasoning, thinking, position.

*Lucrarea este elaborată în cadrul Proiectului cu cifrul 8721195417031 „Consolidarea cercetării, scrierii și argumentării juridice în Republica Moldova”, implementat de NCSC, Programul ALRW din R. Moldova.

1. INTRODUCERE.

Argumentarea privită ca o îndeletnicire intrinsecă cu preocupările lingvistice, pe bună dreptate este omniprezentă în toate sferile activității umane precum: politica, jurisprudența, știința, arta, mass-media etc.

Trăind într-un mediu social, orice persoană în viața de zi cu zi comunică cu lumea din jur și întreține diverse dialoguri bazate pe descrierea unor evenimente, fapte, împrejurări, argumentări etc.

Comunicând, involuntar fiecare din noi intră într-un proces continuu de argumentare persuasivă a propriilor idei, viziuni, poziții, opinii, concepții, convingeri etc. Argumentarea se bazează pe acceptarea unei poziții despre anumite realități ce ne înconjoară și pe respingerea altora.

Prin urmare, argumentarea constituie instrumentul de bază și indispensabil pentru susținerea unei poziții și convingerea interlocutorului de valabilitatea și posibilitatea existenței acesteia.

2. METODOLOGIE.

În scopul realizării obiectivelor propuse, în prezentul articol științific s-au utilizat următoarele metode: metoda logică bazată pe analiza deductivă și analiza inductivă, metoda comparativă, metoda sistemică.

În procesul elaborării materialului de față au fost consultate lucrările științifice ale autorilor: Ivin A., Lalande A., Osoianu T., Ostavciuc D., Perelman C., Алексеев А., Берков В., Зайцев Д. ș.a.

3. REZULTATE.

De asemenea, au fost consultate următoarele acte legislative: Codul de procedură penală al Republicii Moldova, Decizia Curții Constituționale Nr. DCC123/2019 din 25.11.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 129g/2019 cu privire la excepția de neconstituționalitate a articolului 342, alineatele (2) și (3) din Codul de procedură penală (motivarea încheierii de refuz privind audierea martorilor apărării).

Termenul „argumentare” provine de la latinescul „argumentum”, care se traduce dovadă. Conform opiniei autorului Chaïm Perelman,

teoria argumentării constă în „Folosirea rațiunii pentru a ne dirija acțiunea și pentru a o influența pe a celorlalți” [8, p. 14].

Scopul oricărei argumentări este „De a provoca sau de a spori adeziunea spiritelor la tezele prezentate asentimentului lor: o argumentare eficace este cea care reușește să crească această intensitate de adeziune astfel încât să declanșeze la auditori acțiunea prevăzută (acțiune pozitivă sau reținere), sau, cel puțin, să le creeze o înclinație către acțiune, care se va manifesta la momentul oportun” [8, p. 14].

Așadar, procesul propriu-zis de argumentare este constituit din raționamente logice, prin intermediul cărora se deduc unele concluzii sau dovezi, menite să valideze teza propusă în accepțiunea persoanei căreia îi este adresată respectiva informație. Întregul proces de argumentare se statuează pe aplicarea unor tehnici și strategii de demonstrare adaptate în coraport cu scopul urmărit.

Fundamentul esențial al oricărei argumentări se construiește în baza unor raționamente, care constituie „Operații discursive prin care se concludă precum că una sau mai multe propoziții (premise) includ adevărul, probabilitatea sau falsitatea unei alte propoziții (concluzie)” [5, p. 132].

Deci, raționamentul este o operațiune logică de gândire, ce începe cu lucruri cunoscute și evidente, ajungând treptat la cele necunoscute în scopul de a le face posibile de a fi înțelese, operațiune denumită inferență logică. Respectivul raționament se divizează în două mari categorii interdependente și complementare ca: deducția și inducția.

Deducția privită ca o categorie a raționamentului reprezintă un principiu de inferență logică care interpretează lucrurile pornind de la general spre particular. Astfel, raționamentul deductiv constituie un element de bază al gândirii logice, care servește la realizarea unei analize critice și identificarea unor soluții corecte pentru rezolvarea diferitelor tipuri de situații și elaborarea, prin urmare, a unor concluzii logice.

Raționamentul inductiv, la rândul său, constituie o formă de inferență logică care interpretează lucrurile pornind de la particular

către general. Acest tip de raționament este adeseori utilizat în științe, în procesul de cercetare, având drept punct de plecare realitatea empirică pentru a se ajunge la construcția teoretică care naște legi universale. În argumentare, raționamentele realizate prin inducție sunt fondate pe fapte particulare, în urma cărora se ajunge la o concluzie generală. De asemenea, un argument inductiv poate fi obținut printr-o simplă schimbare a propozițiilor dintr-un argument deductiv [3, p. 175].

În doctrină se disting două tipuri de inducție, și anume: inducția completă și inducția amplificantă.

Inducția completă permite realizarea unei concluzii prin analiza exhaustivă a unui șir de fapte și fenomene relevante, iar *inducția amplificantă* se bazează pe cercetarea unui anumit eșantion de fapte și fenomene, deci, cea din urmă este cu mult mai îngustă din punct de vedere al cercetării.

Totodată, este important de menționat faptul că raționamentul inductiv nu rezultă întotdeauna de la interpretarea particulară spre cea generală, ci se bazează și pe unele concluzii realizate din analiza unor fapte particulare. Un exemplu elocvent în acest sens ar fi examinarea cauzei de către ofițerul de urmărire penală, care deseori pornește de la indicii particulari, concluzionând, prin urmare, existența sau absența legăturii dintre fapta comisă și persoana bănuită.

În cele din urmă, ambele tipuri de inferență logică, atât deductivă, cât și inductivă, fac parte din procesul de argumentare. Respectiv, inferențele permit trecerea consecutivă de la premise la concluzie, creează posibilitatea urmăririi direcției de argumentare, oferindu-i un anumit sens.

Analizând conceptul de argumentare, deducem importanța majoră a acestuia în cadrul procesului penal atât în faza de urmărire penală, cât și în cea de judecată.

De fapt, „Forma procesual-penală determină caracterul înscris al actelor procesului penal. Întocmirea actelor procesuale, în conformitate cu legea, este o condiție de respectare a formei procesual-penale. Această trăsătură este conferită urmăririi penale de faptul că, pe

de o parte, au relevanță juridică în fața instanței numai actele cuprinse în dosar sub formă scrisă” [7, p. 245-246].

De aici rezultă și necesitatea unei argumentări persuasive a actelor procesuale în cadrul urmăririi penale, fapt specificat și în Decizia Curții Constituționale Nr. DCC123/2019 din 25.11.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 129g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 342, alineatele (2) și (3) din Codul de procedură penală (motivarea încheierii de refuz privind audierea martorilor apărării), punctul 166, unde se menționează că „...Relevanța mărturiei și caracterul suficient al motivelor prezentate de partea apărării în circumstanțele cauzei vor determina domeniul de aplicare și nivelul de detaliere al aprecierii tribunalelor cu privire la necesitatea de a asigura prezența și audierea martorilor. Prin urmare, cu cât sunt mai solide și mai grele argumentele avansate de partea apărării, cu atât mai atent trebuie să fie controlul și mai convingătoare trebuie să fie motivarea tribunalelor, dacă refuză cererea părții apărării de a audia un martor” [2].

Așadar, trăsătura inerentă a argumentării constituie efectul său persuasiv asupra subiecților. Or, argumentarea impregnează întregul conținut al procesului penal și se manifestă prin legalitate, validitate, motivare și corectitudinea oricărui act procesual emis.

Reieșind din faptul că mecanismul social de interacțiune între oameni este unul complex și include acțiunile desfășurate între membrii grupului social, precum și efectele acestora asupra lor, deducem că, în cadrul procesului penal, grație statutului specific al participanților, interacțiunea este una dinamică și asigură trecerea de la o fază a procesului penal la alta într-o calitate reînnoită. Prin urmare, în cadrul procesului penal, sunt abordate și rezolvate conflictele sociale de natură penală, are loc un schimb de opinii între participanții la raporturile juridice procesual penale și, nu în ultimul rând, se realizează printr-o procedură organizată transferul de informații de la un subiect al raportului juridic la altul.

Prezentarea argumentelor și contraargumentelor între subiecții procesului penal se

manifestă sub forma unor constatări de fapte fără examinarea lor detaliată. În cazul în care faptele se discută, se analizează, se justifică, se confirmă sau se infirmă, schimbând în consecință poziția subiectului sau a subiecților prin intermediul raționamentelor logice, un astfel de procedeu capătă denumirea de argumentare.

Argumentarea este un element constitutiv atât al fazei de urmărire penală, în care predomină forma scrisă, cât și al fazei de judecată, căreia îi este specifică forma orală. În procesul penal, ea capătă un caracter transversal, atotcuprinzător, manifestându-se tangibil în legalitatea, justificarea, motivarea, echitatea și corectitudinea actelor procesuale.

Tradițional, procesul penal se împarte în două etape distincte: 1) urmărirea penală; 2) judecata. Argumentarea însoțește întregul proces penal, dar cu unele excepții se realizează în faza de urmărire penală, unde ea primește o exprimare mai limitată în coraport cu predominanța constatării elementelor de fapt. Spre deosebire de faza de judecată, unde predomină principiul contradictorialității, fiecare parte la proces are posibilitatea legală de a prezenta probe și a argumenta necesitatea acestora în coraport cu probele celeilalte părți.

Procesul penal, prin sine, constituie o cale legală de soluționare a conflictului iscat între părți, a cărui finalitate este stabilirea adevărului, ce se consemnează sub forma unui act juridic, de regulă hotărâre judecătorească.

Astfel, prezentarea intereselor statului și apărarea propriilor interese se realizează prin intermediul argumentării, care presupune corectitudinea legală a întocmirii actelor procesuale și cea logică a discursului ce se manifestă prin gândirea tactică, sistematizată, structura retorică și consecvență, subminând haosul.

În orice argumentare există cel puțin trei elemente structurale:

1) teza – o afirmație care exprimă poziția unuia dintre subiecții argumentării.

2) argumentele – enunțuri folosite de subiect în procesul de argumentare.

3) forma legăturii dintre argumente și teză.

De asemenea, este important să mențio-

năm că argumentarea are ca scop convingerea cu poziția propusă, iar justificarea constă în demonstrarea accesibilității poziției propuse [12, p. 24].

O caracteristică inerentă a argumentării este efectul său persuasiv asupra destinatarului, unde persuasiunea este privită ca o varietate a activității intelectual-verbale. O interpretare destul de variată și interesantă a argumentării a fost oferită de filosofii Platon și Aristotel, care au definit acest concept fiecare într-un mod individual.

Astfel, Platon a afirmat că a argumenta înseamnă a convinge, ce presupune a insufla o opinie destinatarului [13, p. 30].

La rândul său, Aristotel a precizat că persuasiunea, privită ca o caracteristică proprie a argumentării, presupune existența unei opinii proprii; opinia este strâns legată de convingere, iar convingerea este persuasiunea [10, p. 431].

În accepțiunea largă, „Prin convingere se subînțelege un gând pe care cel ce îl diseminează îl apără oferindu-i un anumit sens, o încărcătură morală și emoțională și o relativă stabilitate” [9, p. 30].

Însă în procesul de judecare a cauzei, instanța nu poate fi convinsă de poziția propusă de către subiecții procesului penal, ci sarcina argumentatorilor este mai modestă, constând în convingerea instanței să ia în considerare argumentele prezentate și întărite prin probe.

Faza de urmărire penală, spre deosebire de faza de judecată, are un caracter semicontradictoriu, iar organul de urmărire penală este obligat să argumenteze toate deciziile și actele emise, evitând încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Acest fapt este expres prevăzut și în conținutul Codului de procedură penală: art. 6 pct. 12¹ „Expertiză judiciară – activitate de cercetare științifico-practică desfășurată în cadrul procesului penal, în scopul aflării adevărului prin efectuarea unor cercetări metodice, cu aplicarea de cunoștințe speciale și procedee tehnico-științifice pentru formularea unor concluzii argumentate cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, corpul și psihicul uman, ce pot servi drept probe într-un

proces judiciar”; art. 296 alin. (2) „...Rechizitoriul se compune din două părți: expunerea și dispozitivul. Expunerea cuprinde informații despre fapta și persoana în privința căreia s-a efectuat urmărirea penală, analiza probelor care confirmă fapta și vinovăția învinutului, argumentele invocate de învinuit în apărarea sa și rezultatele verificării acestor argumente, circumstanțele care atenuează sau agravează răspunderea învinutului, precum și temeiurile pentru liberarea de răspundere penală conform prevederilor art.53 din Codul penal dacă constată asemenea temeiuri. Dispozitivul cuprinde date cu privire la persoana învinutului și formularea învinuirii care i se incriminează cu încadrarea juridică a acțiunilor lui și mențiunea despre trimiterea dosarului în instanța judecătorească competentă”; art. 495 alin. (2) „Ordonanța de trimitere a cauzei în instanța de judecată, în afară de prevederile art.255, trebuie să conțină toate circumstanțele cauzei stabilite la urmărirea penală, temeiurile pentru aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, precum și argumentele apărătorului și ale altor persoane care resping temeiurile de aplicare a acestor măsuri, dacă acestea au fost expuse” etc. [1].

Din punctul de vedere al autorului A.A. Ivin „Argumentarea nu este doar un procedeu de convingere cu o anumită poziție, ci și totalitatea argumentelor (convingeri) ce se află într-o interdependență strânsă între ele” [4, p. 7].

Autorul V.F. Berkov a precizat că „Argumentarea este doar un anumit element constitutiv al procesului comunicativ, iar pentru o cunoaștere mai avansată a acesteia este necesară studierea legăturii dintre argumentare și întrebările propuse” [11, p. 26]. De asemenea, el a propus și o clasificare a întrebărilor, aplicabilă în cadrul procesului penal care, la rândul său, ar asigura desfășurarea mai rapidă și eficientă a urmării penale și ulterior a judecării cauzei. Răspunsurile la respectivele întrebări ar putea avea orientări diferite în funcție de subiecții procesului penal și interesele lor în cadrul procesului.

Întrebările și răspunsurile la acestea ar asigura eliminarea incertitudinilor apărute în cadrul examinării cauzei penale. Deoarece cunoașterea faptei infracțiunii constă nu numai în

presupuneri, judecăți, acte de gândire afirmativă, dar și în punerea întrebărilor și primirea răspunsurilor la acestea.

Conform divizării realizate de către autorul V.F. Berkov, structura logică a unei întrebări în procesul penal este următoarea:

- 1) Identifică adevărul.
- 2) Conține cunoștințe prealabile [11, p. 35].

Din punct de vedere structural, întrebările pot fi împărțite în simple, care presupun răspunsuri scurte și laconice, și complexe, care conțin în sine mai multe întrebări simple, unite între ele prin intermediul conjuncțiilor precum: și, sau, dacă, atunci etc.

La examinarea cauzelor în cadrul urmăririi penale, predomină întrebările închise, care îl supun pe respondent unor condiții stricte și care necesită o claritate, spre deosebire de întrebările deschise, care permit respondentului să dea răspunsurile într-un mod liber și într-o formă relaxată. Alegerea tipului de întrebare depinde în mare parte de acțiunea de urmărire penală realizată și de subiecți (bănuț, învinuit, parte vătămată, martor ș.a.).

Prin urmare, audierea ca un procedeu probatoriu începe cu o relatare liberă a persoanei audiate despre circumstanțele faptei. Ulterior, după relatarea liberă, persoana responsabilă de audiere pune întrebări persoanei audiate. Narațiunea liberă cu care începe audierea reprezintă temei pentru întrebările ulterioare adresate.

Relatarea liberă se distinge de argumentare, deoarece cel care relatează circumstanțele faptei nu are obligația de a argumenta fiecare detaliu cu scopul de a convinge pe cel care ascultă.

Argumentarea actelor procesuale, în cadrul urmăririi penale, își atinge scopul atunci când destinatarul a înțeles esența și a acceptat teza celui care argumentează. În acest caz, în procesul de argumentare, pe larg, se utilizează o serie de elemente logice (definiția, certitudinea, inconsistența, contradicția, suficiența etc.), epistemologice (obiectivitatea, dezvoltarea, interrelația etc.), juridice (legalitatea, egalitatea în fața legii, suficiența etc.) și metodele rituale [6, p. 15].

4. CONCLUZII.

Noțiunea de „argumentare” nu se întâlnește în legislația procesual-penală autohtonă, dar acoperă un segment enorm la capitolul cerințelor înaintate față de actele procesuale penale, precum: legalitatea, validitatea, temeinicia faptelor relatate, motivarea, echitatea și

alte condiții de fond și de formă. Fiind prezentă în toate fazele procesului penal, ea constituie forța motrice a acestuia. De asemenea, orice act procesual bine argumentat contribuie mult la formarea certitudinii juridice, precum și la crearea unei practici uniforme de aplicare a normelor juridice.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 104-110 din 07.06.2003.
2. Decizia Curții Constituționale Nr. DCC123/2019 din 25.11.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 129g/2019 cu privire la excepția de neconstituționalitate a articolului 342, alineatele (2) și (3) din Codul de procedură penală (motivarea încheierii de refuz privind audierea martorilor apărării).
3. Frans H. van Eemeren, Garssen Bart. Reflections on Theoretical Issues in Argumentation Theory. Amsterdam: Ed. Springer, 2015. 307 p. ISBN-10: 3319211021. ISBN-13: 978-3319211022.
4. Ivin A.A. Teoriya argumentatsii. Moscow: Gardariki, 2000. 308 p. ISSN 582970059X.
5. Lalande André. Vocabulaire technique et critique de la Philosophie, 16e éd. Paris: Ed. Karthala, 2005. 1323 p.
6. Makeeva E.A. Pravovaya argumentatsiya kak ob'ekt gnoseologicheskogo analiza. Moscow: Region Stare University, 2003. 124 p. ISSN 2707-6350.
7. OSOIANU Tudor, OSTAVCIUC Dinu. Ur-mărirea penală. Curs universitar. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2021. 494 p. ISBN 978-9975-157-58-2. CZU 343.123.1(075.8)=111=61.1. 0-85.
8. Perelman Chaim, Olbrechts-Tyteca Lucie. Tratat de argumentare. Noua Retorică. Iași: Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2012. 690 p. ISBN: 978-973-703-742-8.
9. Алексеев А.П. Аргументация. Познание. Общение. Москва: Издательство МГУ, 1991. 150 с.
10. Аристотель. Сочинения. Том 1. Москва: Мысль, 1976. 550 с.
11. Берков В.Ф. Аргументация и вопрос. În: Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Серыя 3. Гісторыя. Філасофія сіхалогія. Паліталогія. Сацыялогія. Эканоміка. Права. Беларусь, 1992. 25-29 с.
12. Зайцев Д.В. Теория и практика аргументации. Москва: Форум, 2010. 223 с. SBN:978-5-8199-0328-5.
13. Платон. Сочинения. Том 2. Москва: Мысль, 1970. 610 с.

DESPRE AUTORI**Sofia PILAT,**

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Procedură penală, criminalistică
și securitate informațională”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: sofia-chirita@yandex.ru
ORCID ID: 0000-0002-1517-8886*

Artiom PILAT,

*doctor în drept,
lector universitar,
Catedra „Procedură penală, criminalistică
și securitate informațională”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: artiom92@yandex.ru
ORCID ID: 0000-0002-6606-1952*

CZU 94(4)

DOI 10.5281/zenodo.10952989

Iustin-Florin VANCEA,
asist. univ.

University Assistant

ACTIVITĂȚILE, PRIVILEGIILE ȘI IMUNITĂȚILE ATAȘATULUI MILITAR CA PARTE COMPONENTĂ A DIPLOMAȚIEI MILITARE

Deși atașatii militari au servit ca „soldați diplomați” de secole, există foarte puține publicații care discută rolurile pe care ei le-au jucat în modelarea sau promovarea politicii interne și externe sau impacturile pe care le-au avut în dezvoltarea relațiilor diplomatice. Atașatii militari pot fi descriși cel mai bine drept ofițeri militari desemnați la ambasaderele din întreaga lume ca reprezentanți ai ministerelor naționale de apărare.

De asemenea, în cadrul studiului relațiilor internaționale și al celor de drept diplomatic, poziția atașatului militar a făcut obiectul unei atenții relativ reduse. De fapt, practic nu există studii privind poziția acestuia în dreptul intern și în cel internațional. Între timp, creșterea cooperării militare în întreaga lume și dezvoltarea diplomației militare au condus la o majorare multiplă a numărului de atașatii militari, navali și aerieni dislocați în misiunile diplomatice din întreaga lume, lucru care a generat situații în care poate apărea incertitudine juridică cu privire la statutul general al unui atașat militar ca agent diplomatic sau la înțelegerea imunității sale diplomatice.

Cuvinte-cheie: Ambasadă, legatie, atașat militar, diplomație militară, drept internațional, imunități diplomatice.

ACTIVITIES, PRIVILEGES AND IMMUNITIES OF MILITARY ATTACHE AS A COMPONENT PART OF MILITARY DIPLOMACY

Although military attaches have served as —soldier diplomats for centuries, very few publications exist that discuss the roles they have played in shaping or promoting intrenal and foreign policy or the impacts they have had in the development of diplomatic relations. Military attachés can best be described as military officers assigned to embassies around the world as representatives of their national Defense Ministries.

Also, in the study of international relations and those of diplomatic law, the position of the military attaché has been the object of relatively little attention, studies on his position in domestic and international law, being practically non-existent. Meanwhile, the increase in military cooperation around the world and the development of military diplomacy have led to a multifold increase in the number of military, naval and air attachés deployed in diplomatic missions around the world, which has led to situations where legal uncertainty may arise regarding to the general status of a military attaché as a diplomatic agent or to the understanding of his diplomatic immunity.

Keywords: Embassy, Legation, military attache, military diplomacy, international law, diplomatic immunities.

1. INTRODUCERE

În această lucrare, vom încerca să realizăm o scurtă analiză a poziției atașatului militar sau al apărării în dreptul internațional. Sarcina este, în primul rând, de a încerca să aplicăm regulile generale de drept internațional la funcția particulară a atașatului militar, identificând în același timp puținele norme specifice acestei poziții. Analiza se va concentra pe principiile juridice care guvernează activitățile atașatului militar, sfera privilegiilor și imunităților sale în cadrul reglementărilor internaționale.

De regulă, atașatul apărării este singurul membru militar al misiunii diplomatice, iar acest lucru poate face ca activitățile lui să fie uneori prost înțelese, suspecte sau chiar periculoase, dacă statul de reședință nu consideră prezența sa ca fiind pe deplin amiabilă, iar activitățile sale pot fi catalogate ca subsumate celor de spionaj.

În cea mai mare parte, rolul atașatului militar este tratat doar indirect de prevederile dreptul internațional. În acest sens, cel mai important act juridic, la care vom face și noi referire, este Convenția cu privire la relațiile diplomatice, încheiată la Viena pe 18 aprilie 1961.

2. METODOLOGIE

La baza elaborării studiului au fost utilizate un cumul de metode de cercetare, respectiv: metoda observării și a documentării (cercetarea conceptelor fundamentale abordate), metoda analizei de conținut (cercetarea lucrărilor din acest domeniu) și metoda analizei logice, aplicarea căreia a permis argumentarea juridică a opiniilor.

3. REZULTATE

3.1. Scurt istoric al apariției și rolului atașaturii apărării în cadrul diplomației militare

Unul dintre pilonii de bază ai diplomației militare este reprezentat de activitatea atașatilor militari ca principali promotori ai intereselor naționale de politică externă în domeniul apărării. În cadrul studiilor de drept diplomatic, funcția de atașat militar a făcut obiectul unei atenții relativ reduse.

De la însăși crearea rolului său, atașatul

militar sau al apărării – fie că este dislocat ca reprezentant militar general al statului trimitător, fie pentru a reprezenta o anumită ramură a forțelor sale armate, cum ar fi un atașat terestru, aerian sau naval, a fost întotdeauna un membru al forțelor armate, mai precis – un ofițer. Indiferent de relația sa cu șeful civil al misiunii, atașatii majorității statelor rămân subordonați direct Ministerului Apărării sau șefului de Stat Major al acestor țări, mai degrabă decât Ministerului de Externe. Atașatul militar este ofițer atunci când este trimis în străinătate, rămâne așa pe durata misiunii și continuă să fie în această calitate după finalizarea misiunii sau după expirarea mandatului său.

Înainte de a trece la normele specifice care le guvernează poziția și activitățile, este util să precizăm, pe scurt, motivul pentru care majoritatea statelor mențin poziții permanente de atașat militar în întreaga lume.

Încă din cele mai vechi timpuri, chiar din perioada antică, militarii erau folosiți pentru a afla informații cât mai exacte despre forțele deținute de adversari, despre oportunitatea realizării de alianțe și cel mai adesea interveneau în luptele dintre pretendenții la conducerea unui stat. Pentru aceste misiuni erau folosiți soli, iscoade sau ostatici.

Astfel, statele au încercat mereu să obțină informații militare despre rivalii lor, atașatul militar fiind o resursă primordială a acestui obiectiv. Reciprocitatea permite atașatilor să facă observații similare. Totuși, cu cât un atașat militar este mai eficient, cu atât observațiile sale și informațiile rezultate sunt mai bune.

Utilizarea personalului militar în scopul exclusiv al obținerii de informații militare, și nu numai, este consemnată în istoria romană. În instrucțiunile sale către un ofițer roman, Sextus Julius Frontinus include serviciile de spionaj ca funcție exercitată de ofițer [1, pp. 3-4]. El relatează că, atunci când generalul roman Publius Cornelius Scipio I-a trimis pe Caius Lelius în tabăra lui Syphax (rege al tribului Masaesyli din vestul Numidiei, actuala Algeria), sub pretextul unei ambasade, acestaa luat cu el mai mulți ofițeri de armată deghizați ca ajutoare ale sale, pentru a aduna informații militare de specialitate.

Trebuie precizat faptul că denumirea expertului militar, component al misiunii diplomatice, a cunoscut diferite nuanțe: pentru început expert, apoi consilier sau plenipotențiar militar (denumire adoptată de Rusia și Germania înainte de Primul Război Mondial), pentru ca ulterior cea mai uzitată să fie de atașat militar cu componentele sale de uscat, aero și naval, iar în prezent s-a generalizat treptat cea de atașat al apărării [2, p. 16].

Pacea de la Westfalia din anul 1648, cea care a pus capăt luptelor religioase, a instaurat în Europa principiul echilibrului de putere și a afirmat principiul suveranității și al egalității în drepturi a statelor, iar în aceste condiții rolul militarilor a devenit din ce în ce mai important pe plan internațional. Aceștia au fost trimiși ca reprezentanți personali ai suveranilor pe lângă omologii lor, cu scopul de observare și analizare a celorlalte forțe armate sau chiar în calitate de ambasadori [2, pp.17-18].

Birourile atașatilor militari pe lângă ambasade au apărut în secolul al XIX-lea. Practica atașatilor militari a fost inaugurată de Austria, Prusia și Rusia [3, p. 15], fiind ulterior preluată de alte țări. La fel ca și celelalte state moderne europene, România a preluat rapid această inițiativă, stabilind atașati militari imediat ce normele de drept internațional i-au permis acest lucru [3, p.14].

Conform *Dicționarului Diplomatic*, atașatul militar reprezintă o „funcție diplomatică îndeplinită de cadre ale armatei, care funcționează pe lângă reprezentanțele diplomatice permanente ale statelor acreditate. Denumirea desemnează pe atașatii militari ai armatei de uscat, atașatii militari navali, atașatii militari aero și pe adjuncții lor” [4, p.117].

Prima referire la atașatul militar, în sensul modern al termenului, a apărut ca urmare a Congresului de la Viena din 1815, care a reglementat situația internațională și practica diplomatică dintre state după sfârșitul războaielor napoleoniene, context în care a fost elaborat Regulamentul cu privire la rangul reprezentanților diplomați.

Potrivit articolului 1 al Regulamentului, șefii misiunilor diplomatice erau împărțiți în trei clase, respectiv: clasa ambasadorilor,

legaților și nunțiilor; clasa trimișilor, indiferent de faptul dacă se numesc miniștri sau în alt mod, acreditați pe lângă suveran și cea a însărcinaților cu afaceri, acreditați pe lângă ministrii afacerilor externe [5].

În articolul 4 al documentului era stabilită ierarhia funcționarilor diplomați, printre care și atașatii militari [6, p. 218]. Congresul a realizat codificarea dreptului diplomatic cu privire la rangurile funcționarilor diplomați, aceștia devenind elemente de bază în activitatea de informare a guvernelor acreditate.

Articolul 5 obligă statele acreditate a stabili reguli uniforme de primire a agenților diplomați din clasele respective. Motivele care au determinat guvernele unor țări să acrediteze și să trimită ofițeri pe lângă misiunile lor diplomatice din străinătate au avut la bază nevoia de informații despre armatele mari sau cele vecine, din punct de vedere al noutăților și al progreselor crescânde în domeniile strategic-tactic, tehnic, organizare, dislocare, dotare, potențial de război etc., modul în care aceste noutăți erau introduse în organizare și întrebuințate de aceste armate, motiv pentru care ele trebuiau cunoscute de conducerea superioară a armatei pe care atașatii militari o reprezentau, pentru ca aceasta să nu fie surprinsă în plan politico-militar, iar armata țării lor nu trebuia să devină anacronică, din lipsa unor astfel de informații [2, p. 174]. Drept urmare, atașatilor militari le-au fost încredințate, aproape exclusiv, toate chestiunile de ordin militar care puteau să-i ajute la observarea țării străine și reprezentarea armatei proprii țării sau la protecția și supravegherea armatei proprii țării sau protecția și supravegherea conaționalilor militari proprii pe teritoriul țării în care aceștia se aflau.

Atașatilor militari, pe lângă funcțiile (rolul) lor de consilieri și consilieri tehnici, li s-a adăugat și cea de ofițeri de informații, de a reprezenta armata lor în străinătate și, într-o oarecare măsură, de „șefi de corp” din punct de vedere al ordinii și disciplinei, față de militarii proprii armatei, aflați în trecere ori în diverse misiuni (la cursuri, ca observatori, internați medicali etc.) în țara de reprezentare [2, p. 175]. În calitate de consilier militar al

șefului de misiune diplomatică, atașatul militar are datoria de a-l informa pe acesta despre problemele de ordin militar și de a-l aviza cu diferite evoluții de natură militară privitoare la țara de acreditare, de a-i pune la dispoziție unele studii privind fenomenul politico-militar și situația militară din alte țări sau zone etc.

3.2. Aspecte referitoare la activitățile, privilegiile și imunitățile atașatului militar

Dreptul diplomatic contemporan, sub formă de tratate sau de drept cutumiar, nu evidențiază atașatul militar într-un mod distinct și cuprinzător, astfel că, pentru a înțelege poziția acestuia, trebuie analizată poziția generală a unui agent diplomatic, care apoi să fie aplicată poziției specifice a atașatului militar.

De asemenea, dreptul internațional general nu impune statelor nicio obligație de a intra în relații diplomatice unele cu altele, de a trimite sau a primi agenți diplomați, stabilirea de relații diplomatice între state și trimiterea de misiuni diplomatice permanente făcându-se prin consimțământ mutual. Cu toate acestea, din motive evidente, statele nu se vor retrage din aceste relații decât dacă motive deosebit de grave le obligă să facă acest lucru. În același mod, statele nu sunt obligate nici să trimită atașați militari și nici să-i accepte pe teritoriul lor, totuși o vor face, deoarece relațiile internaționale contemporane, fie pe timp de pace, fie în caz de conflict armat, cu greu pot fi imaginate fără cooperare militară și de securitate adecvată, în care atașatul militar joacă un rol de importanță capitală.

Acolo unde există relații diplomatice, funcția misiunilor permanente și a personalului acestora va fi reglementată de dreptul diplomatic, una dintre cele mai vechi ramuri ale dreptului internațional al cărei statut, atât în dreptul cutumiar, cât și în cel al tratatelor, nu este în litigiu. Astăzi, cea mai relevantă sursă a normelor dreptului diplomatic este Convenția de la Viena din 1961 privind relațiile diplomatice.

Conferința internațională întrunită în anul 1961 la Viena, sub egida Organizației Națiunilor Unite a adoptat Convenția cu privire la relațiile diplomatice, prin care, pe baza propunerilor Comisiei de drept internațional a O.N.U., au fost codificate și dezvoltate normele

juridice consacrate de cutuma internațională în privința statutului misiunilor diplomatice permanente [7].

În preambulul documentului, părțile semnatare au arătat „că o convenție internațională privind relațiile diplomatice, privilegiile și imunitățile ar contribui la dezvoltarea relațiilor de prietenie între națiuni, indiferent de sistemele lor constituționale și sociale diferite”, și „că scopul unor astfel de privilegii și imunități nu este pentru a beneficia indivizii, ci de a asigura îndeplinirea eficientă a funcțiilor misiunilor diplomatice de reprezentare a statelor” [7].

În sensul Convenției, atașatul militar este considerat membru al personalului diplomatic și, prin urmare, un agent diplomatic cu privilegii și imunități depline care decurg din acest statut, având rang diplomatic. Spre deosebire de numirea șefilor de misiune, în cazul cărora statul acreditant trebuie să se asigure că persoana pe care intenționează să o acrediteze în statul acreditat a primit acordul acestuia, dreptul diplomatic nu necesită acordul prealabil al statului primitor pentru trimiterea unui atașat militar. Statul acreditat poate să refuze acordarea acordului, situație în care nu este obligat să comunice statului acreditant motivele respectivului refuz.

Cu toate acestea, „numirea atașatilor militari poate fi în supusă aprobării prealabile a statului respectiv, în cazul în care acesta o cere ... sub rezerva dispozițiilor articolelor 5, 8, 9 și 11, statul trimițător poate numi liber membrii personalului misiunii. În cazul atașatilor militari, navali sau aerieni, statul de reședință poate cere ca numele acestora să fie prezentate în prealabil, spre aprobare” [8, art. 7].

Putem afirma astfel că, din prevederile Convenției se poate înțelege că numirea atașatilor militari în cadrul unei misiuni diplomatice va depinde de relațiile diplomatice dintre statele în cauză, unde, în practică, acestea pot renunța la dreptul lor de aprobare prealabilă, astfel încât trimiterea de atașați militari va fi supusă unei simple notificări, la fel ca în cazul oricărui alt agent diplomatic în afara șefului misiunii.

Potrivit Convenției „statul acreditant notifică Ministerului Afacerilor Externe al statului acreditat sau oricărui alt minister asupra căruia

se va fi convenit, asupra numirii membrilor misiunii, sosirea lor și plecarea lor definitivă sau încetarea funcțiilor lor la misiune” [8, art. 10] (același lucru se întâmplă la sosirea și plecarea definitivă a unei persoane aparținând familiei unui membru al misiunii și, dacă este cazul, faptul că o persoană devine sau încetează de a fi membru al familiei unui membru al misiunii).

Cu toate acestea statul acreditar poate oricând, și fără a trebui să motiveze hotărârea, să informeze statul acreditant că șeful sau orice alt membru al personalului diplomatic al misiunii, inclusiv atașatul militar, este declarat persona non grata sau că orice alt membru al personalului misiunii nu este acceptabil. În acest caz, statul acreditant va rechema persoana în cauză sau va pune capăt funcțiilor sale în cadrul misiunii, după caz. De asemenea, Convenția prevede că o persoană poate fi declarată non grata sau inacceptabilă chiar și în cazul în care aceasta nu a apucat să ajungă pe teritoriul statului acreditar.

Potrivit Convenției, „dacă statul acreditant refuză să execute sau nu execută într-un termen rezonabil obligațiile de rechemare a persoanei sau de încheiere a funcțiilor deținute în cadrul misiunii diplomatice, statul acreditar poate refuza să recunoască persoanei în cauză calitatea de membru al misiunii” [8, art. 9].

Atunci când este trimis într-o misiune în străinătate, atașatul militar va beneficia de toate imunitățile și privilegiile ce revin celorlalți membri ai personalului diplomatic.

Persoana atașatului militar este inviolabilă; el nu poate fi supus niciunei „forme de arestare sau detențiune, statul acreditar fiind obligat să ia toate măsurile corespunzătoare pentru a împiedica orice atingere adusă persoanei, libertății și demnității sale” [8, art.29]. „Locuința particulară, documentele, corespondența și bunurile acestuia se bucură de aceeași inviolabilitate” [8, art.30], cu anumite excepții enumerate în mod specific (de ex. atunci când acestea sunt utilizate într-un mod incompatibil cu funcțiile misiunii).

Convenția prevede libertatea de circulație, pentru a-ți rezolva atribuțiile de serviciu, atât în interiorul statului de reședință cât și în state terțe, ale căror teritorii este nevoit să le

tranziteze. „Sub rezerva legilor și regulamentelor sale referitoare la zonele în care accesul este interzis sau reglementat din motive de securitate națională, statul acreditar asigură libertatea de deplasare și de circulație pe teritoriul său tuturor membrilor misiunii” [13, art. 26]. „Dacă agentul diplomatic traversează teritoriul sau se găsește pe teritoriul unui alt stat, care i-a acordat o viză de pașaport, în cazul în care această viză este cerută, pentru a merge să-și asume funcțiile sau să-și ia în primire postul sau pentru a se întoarce în țara sa, statul terț îi va acorda inviolabilitatea și toate celelalte imunități necesare pentru a-i permite trecerea sau întoarcerea” [8, art. 40].

În ceea ce privește activitățile atașatului militar, acesta trebuie să se conformeze cerințelor articolului 41 din Conferință și, ca toți ceilalți agenți diplomatici, „acesta este obligat să respecte legile și regulamentele statului de reședință și să nu se amestece în treburile interne ale acestui stat”.

Referitor la corespondența atașatilor militari, „statul acreditar trebuie să permită și ocrotească comunicarea liberă a misiunii în orice scopuri oficiale. Pentru a comunica cu guvernul, precum și cu celelalte misiuni și consulate ale statului acreditant, oriunde se găsesc acestea, misiunea poate folosi toate mijloacele de comunicare potrivite, inclusiv curierii diplomatici și mesajele în cod sau cifrate, corespondența oficială a misiunii fiind inviolabilă. Prin expresia „corespondența oficială” se înțelege întreaga corespondență referitoare la misiune și la funcțiile sale, valiza diplomatică neputând fi nici deschisă, nici reținută” [8, art. 27].

Imunitatea diplomatică începe îndată ce agentul diplomatic „pătrunde pe teritoriul statului acreditar pentru a-și lua în primire postul său, dacă ea se află deja pe acest teritoriu, de îndată ce numirea sa a fost notificată Ministerului Afacerilor Externe sau oricărui alt minister asupra căruia se va fi convenit” [8, art. 39] și expiră după încheierea misiunii. Trebuie precizat faptul că, ulterior încheierii misiunii, imunitatea agenților diplomatici continuă în ceea ce privește actele îndeplinite de către această persoană în exercitarea funcțiilor sale ca membru al misiunii.

4. CONCLUZII

Relațiile internaționale contemporane nu pot fi imaginate fără o interacțiune și o cooperare militară directă, aspect de neconceput fără o rețea bine dezvoltată de atașați militari care să acționeze ca punți de legătură și de colaborare între statele lumii.

Practica internațională a confirmat, de-a lungul timpului, că recunoașterea imunităților, privilegiilor și facilităților diplomatice și consulare este esențială la asigurarea condițiilor corespunzătoare și protecției necesare pentru funcționarea eficientă a misiunilor diplomatice și consulare, pentru menținerea și dezvoltarea unor relații normale între statele suverane, precum și pentru favorizarea unor relații de amicitie între țări, indiferent de diversitatea regimurilor lor politice și constituționale. Această recunoaștere este guvernată, în ansamblu, de cerințele reciprocității, iar nerespectarea lor de către sta-

mul acreditat ar putea atrage repercusiuni față de diplomații săi din partea statului acreditant.

Conform prevederilor internaționale, atașatul militar este un reprezentant diplomatic al statului trimițător, iar actele sale pot fi atribuite aceluia stat și pot chiar implica responsabilitatea sa internațională, dacă acestea constituie o încălcare a dreptului internațional.

Fiind atât membri ai forțelor armate, cât și ai unei misiuni diplomatice, atașatii militari sunt supuși unui regim mai complex decât acela care guvernează activitățile altor diplomați. Atașatul militar în calitate de agent diplomatic este investit cu drepturi și îndatoriri specifice, conforme dreptului internațional. Astfel, atașatul militar este supus aplicării dreptului intern atât al statului trimițător, cât și al celui găzduitor, bucurându-se de imunitate generală în țara de reședință.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Vagts A., *The Military Attache*, N.J.: Princeton University Press, Princeton, 1967. 408 p.
2. Detot M., Anghel F., Ilie N., *Diplomația română a apărării. Un secol și jumătate sub zodia Minervei. Scurt istoric*, Editura Medro, București, 2007. 233 p.
3. Medar S., *Diplomația apărării*, Editura CTEA, București, 2006. 285 p.
4. Alexie M., Bărbulescu P., *Dicționar Diplomatic*, Editura Politică, București, 1979. 1060 p.
5. Codification of the international law relating to diplomatic intercourse and immunities: Memorandum prepared by the Secretariat, YILC, 1956. Vol. II, p. 132. Disponibil pe www.unhcr.org/refugees/refugees.html
6. Dohotaru I. (coord.), *Direcția Informații Militare între ficțiune și adevăr*, București, 1994, 260 p.
7. Decret Nr. 566 din 8 iulie 1968 pentru ratificarea Convenției cu privire la relațiile diplomatice, încheiată la Viena la 18 aprilie 1961. Publicat în: *Buletinul Oficial* Nr. 89 din 8 iulie 1968. Disponibil pe legislatie.just.ro, accesat la 15.12.2023.
8. Convenția cu privire la relațiile diplomatice, încheiată la Viena la 18 aprilie 1961. Disponibil pe legislatie.just.ro, accesat la 15.12.2023.

DESPRE AUTORI

Iustin-Florin VANCEA,

asistent universitar,

Departamentul de Relații Internaționale,

Studii de Securitate și Științe Politice.

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu,

România,

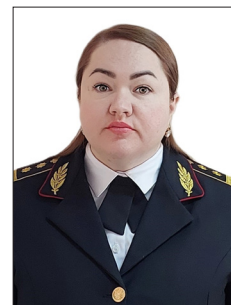
e-mail: iustin.vancea@ulbsibiu.ro

CZU 343.144.5:343.8

DOI 10.5281/zenodo.10953029

Andrei LUNGU,
doctorand
PhD student

Ludmila ZGHIBARȚĂ

ABORDĂRI PROACTIVE: INTEGRAREA METODELOR PSIHOLOGICE ȘI A POLIGRAFULUI ÎN ADMINISTRAREA JUSTIȚIEI PENITENCIARE

Articolul abordează adoptarea tehnologiei poligraf și a metodelor psihologice în sistemul administrației penitenciarelor, evidențiindu-le ca strategii eficiente și respectuoase față de drepturile omului, în conformitate cu standardele internaționale. Această abordare este aliniată la principiile consacrate în tratate internaționale precum Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice (1966) și Convenția ONU împotriva torturii, susținute de majoritatea statelor membre ale OSCE, inclusiv Republica Moldova. Articolul explorează potențialul poligrafului ca instrument de evaluare a sincerității și tehnicilor psihologice detaliate pentru oferirea unei perspective aprofundate asupra comportamentului delinvențial. Tematica dată vizează promovarea strategiilor personalizate pentru prevenirea recidivei și reabilitare eficientă, contribuind astfel la un sistem de justiție penală mai uman și mai eficace. De asemenea, articolul subliniază importanța conformării cu principiile etice și practice în aplicarea acestor metode în mediul penitenciar, accentuând rolul lor pentru îmbunătățirea siguranței și eficienței sistemului, în armonie cu angajamentele internaționale privind drepturile omului și prevenirea violenței.

Cuvinte-cheie: tehnologie poligraf, metode psihologice, drepturile omului, recidivă, reabilitare.

PROACTIVE APPROACHES: INTEGRATING PSYCHOLOGICAL METHODS AND POLYGRAPH IN THE ADMINISTRATION OF PENAL JUSTICE

The article addresses the adoption of polygraph technology and psychological methods in the penal system, highlighting them as effective and human rights-respecting strategies, in accordance with international standards. This approach is aligned with the principles established in international treaties such as the International Covenant on Civil and Political Rights (1966) and the UN Convention against Torture, supported by the majority of OSCE member states, including the Republic of Moldova. The article explores the potential of the polygraph as an instrument for assessing truthfulness and detailed psychological techniques in providing a deepened perspective on delinquent behavior. This integration aims to promote personalized strategies for preventing recidivism and effective rehabilitation, thus contributing to a more humane and efficient criminal justice system. Additionally, the article emphasizes the importance of complying with ethical and practical principles in applying these methods in the penal environment, highlighting their role in improving the safety and efficiency of the system, in harmony with international commitments on human rights and violence prevention.

Keywords: polygraph technology, psychological methods, human rights, recidivism, rehabilitation.

1. INTRODUCERE.

Sistemul de justiție penitenciară se află într-o permanentă căutare de soluții eficiente pentru reabilitarea și reintegrarea socială a persoanelor private de libertate. În acest context, integrarea metodelor psihologice și a poligrafului se conturează ca o abordare proactivă, cu un caracter umanitar și respectând standardele internaționale.

Beneficiile implementării:

➤ Poligraful poate oferi indicii valoroase cu privire la intențiile și tendințele delincvențiale ale deținuților, contribuind la elaborarea strategiilor personalizate de prevenire a recidivei [1].

➤ Tehnicile psihologice permit o analiză aprofundată a factorilor care au condus la comportamentul delincvențial, oferind o perspectivă detaliată asupra profilului psihologic al deținuților [2].

➤ Informațiile obținute prin metode psihologice și poligraf pot fi utilizate pentru a crea programe personalizate de reabilitare, adaptate la nevoile specifice ale fiecărui deținut [3].

➤ Utilizarea poligrafului poate contribui la prevenirea infracțiunilor și incidentelor în interiorul penitenciarelor, sporind siguranța atât a deținuților, cât și a personalului [4].

Integrarea metodelor psihologice și a poligrafului se realizează în conformitate cu principiile consacrate în tratate internaționale precum Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice (1966) și Convenția ONU împotriva torturii (1984). Implementarea acestor metode se bazează pe respectarea demnității umane și a drepturilor fundamentale ale deținuților [5].

Este important ca aplicarea metodelor psihologice și a poligrafului în mediul penitenciar să se realizeze cu respectarea principiilor etice și a standardelor profesionale. Personalul calificat trebuie să asigure o utilizare responsabilă a acestor instrumente, protejând drepturile și demnitatea deținuților [6].

Considerăm că adoptarea unei abordări proactive în justiția penitenciară, prin integrarea metodelor psihologice și a poligrafului, are un impact benefic și semnificativ asupra eficacității și umanizării sistemului. Această

abordare contribuie la reabilitarea eficientă a deținuților, reducând riscul de recidivă și sporind siguranța în penitenciare, în concordanță cu angajamentele internaționale privind drepturile omului și prevenirea violenței.

Scopul principal al acestui articol este de a explora modalitățile prin care o abordare proactivă, bazată pe utilizarea judicioasă a tehnicilor psihologice și a poligrafului, poate îmbunătăți eficacitatea și practicile corecte din punct de vedere etic în sistemul administrației penitenciarelor.

2. METODOLOGIE.

Cercetarea va fi realizată prin valorificarea metodelor de cercetare specifice teoriei și doctrinei juridice, cum ar fi: metoda logică, metoda analizei comparative, analiza sistemică, descrierea, deducția, metoda istorică. Materiale utilizate în vederea realizării studiului: publicații ale cercetătorilor din domeniu, materiale analitice ale practicienilor, legislația relevantă. De asemenea, baza științifică a cercetării este constituită din diverse studii cuprinse în culegeri de materiale ale conferințelor, articole științifice, comentarii aplicative etc.

3. REZULTATE.

Sistemul administrației penitenciarelor se confruntă cu provocări complexe, care pun în pericol siguranța atât a deținuților și personalului din penitenciar, cât și a societății în ansamblu. Supraaglomerarea, recidiva, violența în detenție sau dificultățile de reintegrare socială afectează negativ funcționarea sistemului și subminează încrederea publicului în justiția penală. Abordările proactive sunt necesare pentru a contracara aceste probleme, **în vederea îmbunătățirii** eficienței și corectitudinii sistemului, protejând drepturile individuale și asigurând siguranța publică.

Integrarea metodelor psihologice și a poligrafului în administrarea justiției penitenciare are un potențial considerabil de a atinge obiectivele respective. Această abordare inovatoare oferă instrumente valabile pentru:

3.1. Evaluarea complexă a deținuților.

Evaluarea riscului pe care deținuții îl prezintă pentru societate este esențială pentru

luarea de decizii informate și dezvoltarea unor programe individualizate de reabilitare:

➤ Evaluare psihologică

Utilizarea instrumentelor standardizate și validate științific, cum ar fi testele de personalitate, inventarul clinic multiaxial Millon (MCMI) sau chestionarele de sănătate mintală, oferă informații despre problemele psihologice, traumele subiacente, impulsivitate, toleranța scăzută la frustrare, gestionarea sentimentelor de furie și orice tulburări mentale care ar putea crește posibilitatea de recidivă.

➤ Analiza dosarelor penale

Examinarea istoricului infracțional, a gravității infracțiunilor, a eventualelor condamnări anterioare și a altor indicatori comportamentali din dosarele penale completează evaluarea riscului, ajutând la identificarea tiparelor infracționale și a tendințelor antisociale.

➤ Interviuri individuale

Interviurile structurate și semi-structurate cu deținuții contribuie la stabilirea unei relații de încredere, permițând specialiștilor să evalueze atitudinile, percepțiile și motivațiile infracționale. Aceste interviuri oferă o viziune mai profundă asupra nivelului de conștientizare socială, a mecanismelor de gestionare a emoțiilor și a factorilor interni ce pot influența comportamentul.

De exemplu:

– Instrumentul OASys (Offender Assessment System) [7]

Este utilizat de Serviciul Penitenciar al Marii Britanii pentru evaluarea și gestionarea deținuților. OASys este conceput pentru a evalua riscul de recidivă și necesitățile criminale ale deținuților.

– Programe de reabilitare bazate pe terapie cognitiv-comportamentală (CBT) [8]

Aceste programe sunt concepute pentru a aborda distorsiunile cognitive și comportamentele antisociale care stau la baza comportamentului infracțional. Ele se concentrează pe schimbarea gândirii și comportamentului pentru a reduce riscul de recidivă.

– Dezvoltarea planurilor de reabilitare individualizate

Aceste planuri sunt concepute pentru a aborda nevoile specifice ale fiecărui deținut și

pentru a dezvolta strategii personalizate de re-integrare în societate.

Exemplele furnizate ilustrează diverse aspecte ale evaluării și reabilitării deținuților în cadrul sistemului penitenciar. În ceea ce privește evaluarea complexă a deținuților, instrumentul OASys (Offender Assessment System) se evidențiază ca un element central al procesului. Utilizat de Serviciul Penitenciar al Marii Britanii, OASys este conceput pentru a evalua riscul de recidivă și necesitățile criminale ale deținuților. Acesta oferă o perspectivă holistică asupra profilului infracțional al individului și poate fi utilizat pentru a identifica factorii de risc și a dezvolta planuri de intervenție individualizate.

Pe lângă evaluarea riscului de recidivă, programele de reabilitare bazate pe terapie cognitiv-comportamentală (CBT) joacă un rol semnificativ în ceea ce ține de reducerea comportamentului infracțional al deținuților. Aceste programe se concentrează pe schimbarea gândirii și comportamentului pentru a reduce riscul de recidivă și pentru a promova reintegrarea socială. Ele pot include intervenții personalizate pentru a aborda distorsiunile cognitive și comportamentele antisociale specifice ale fiecărui individ.

În plus, dezvoltarea planurilor de reabilitare individualizate completează procesul de evaluare și intervenție. Aceste planuri sunt concepute pentru a aborda nevoile specifice ale fiecărui deținut și pentru a dezvolta strategii personalizate de re-integrare în societate. Ele pot include terapie cognitiv-comportamentală, programe educaționale și de formare profesională, consiliere psihologică și alte intervenții relevante. Prin abordarea individualizată a nevoilor și riscurilor fiecărui deținut, sistemul administrației penitenciarelor poate maximiza șansele de succes ale reintegrării sociale și de reducere a recidivei.

Exemplele furnizate subliniază importanța programelor de reabilitare combinate în cadrul sistemului penitenciar. Studiile efectuate în penitenciarele din SUA au demonstrat că intervențiile care combină terapia cognitiv-comportamentală (CBT) cu educația și pregătirea profesională sunt mai eficiente în vederea

reducerii comportamentului infracțional al deținuților. Aceste programe integrate oferă un pachet comprehensiv de strategii și alternative comportamentale prosoziale, contribuind la dezvoltarea unui model holistic de reabilitare și reintegrare.

3.2. Prevenirea infracțiunilor și incidentelor în penitenciare.

Detectarea intențiilor infracționale reprezintă o parte importantă a asigurării securității în cadrul sistemului penitenciar. Mai multe metode pot fi folosite pentru a identifica și preveni potențialele acțiuni ilegale ale deținuților:

➤ Testul poligraf

Utilizat în mod etic și în conformitate cu standardele internaționale, poligraful poate ajuta la detectarea intenției de evadare, conspirațiilor infracționale, traficului de droguri, contrabandei sau altor comportamente interzise în detenție. Prin evaluarea răspunsurilor fiziologice ale subiecților, poligraful poate oferi informații utile pentru prevenirea și contracararea activităților ilegale.

➤ Observarea și analiza comportamentală

Personalul penitenciarului, instruit responsabil, poate identifica schimbările subtile în comportamentul deținuților, cum ar fi agitația, nervozitatea excesivă sau contactul cu alți deținuți asociați cu activități infracționale. Aceste semne pot indica planificarea sau pregătirea unei infracțiuni și pot servi drept avertismente pentru posibilele amenințări.

➤ Analiza și examinarea informațiilor

Colectarea și integrarea informațiilor din surse interne și externe, cum ar fi convorbirile telefonice, vizitele, rapoartele de informații etc., pot contribui la identificarea rețelelor criminale care operează în interiorul penitenciarului. Printr-o analiză atentă a acestor date, autoritățile pot interveni prompt pentru prevenirea incidentelor și menținerea securității în instituția penitenciară.

De exemplu:

– Experiența din Israel

Un program pilot în Israel a implementat poligraful pentru screening-ul de rutină al deținuților suspecți de planificarea de infracțiuni în detenție. Acest program a implicat

testarea periodică a deținuților pentru a detecta eventualele intenții infracționale. Prin utilizarea poligrafului, autoritățile au reușit să-i identifice cu o rată de acuratețe de 90% pe cei care intenționau să comită infracțiuni în detenție. Rezultatele pozitive ale acestui program au demonstrat eficacitatea folosirii poligrafului la prevenirea și descurajarea activităților infracționale în mediul penitenciar.

– Programe de prevenire a violenței în penitenciarele din Marea Britanie

În Marea Britanie, penitenciarele au implementat programe concentrate pe înțelegerea și intervenția în tiparele de gândire criminale ale deținuților predispuși la violență. Aceste programe sunt combinate cu alte metode de evaluare și intervenție, inclusiv consiliere psihologică și programe educaționale. Prin abordarea holistică și personalizată, aceste programe au condus la o scădere semnificativă a actelor de violență în penitenciare, creând un climat de detenție mai sigur și mai stabil atât pentru deținuți, cât și pentru personalul penitenciar.

– Programa pentru infractorii sexuali eliberați din Marea Britanie [9]

Începând cu anul 2012, Marea Britanie a implementat un program de testare cu poligraful ca parte a unei strategii cuprinzătoare de reducere a ofensării repetate în cadrul infracțiunilor sexuale împotriva copiilor. Scopul acestui program este de a descuraja recidiva și de a identifica potențiale riscuri prin intermediul testării cu aplicarea poligrafului a infractorilor sexuali eliberați. Acest program reprezintă un exemplu de inițiativă inovatoare în domeniul justiției penale, care vizează prevenirea și reducerea recidivei în infracțiunile sexuale împotriva copiilor prin intermediul utilizării tehnologiei poligraf și a unui cadru de intervenție bazat pe evaluare și gestionare a riscului.

3.3. Asigurarea siguranței publice.

Pentru a contribui la obiectivul general al asigurării veridicității declarațiilor în mediul penitenciar, se recurge la diverse tehnici și instrumente specializate. Printre acestea, două aspecte cheie sunt reprezentate de testul poligraf și analiza discursului și a indicilor nonverbale.

➤ Testul poligraf [10]

Acesta este un instrument valid în procesul de evaluare a veridicității declarațiilor în situații precum investigații interne, audieri disciplinare sau evaluări pentru eliberare condiționată. Utilizarea poligrafului asigură o evaluare riguroasă și precisă, oferind informații critice pentru luarea deciziilor corecte în diverse contexte penitenciare.

➤ Analiza discursului și a indiciilor non-verbale

De asemenea, o atenție deosebită este acordată analizei discursului și a indiciilor nonverbale, care completează procesul de evaluare a veridicității declarațiilor. Prin intermediul acestei tehnici, personalul penitenciar este instruit să identifice inconsecvențe sau discrepanțe între discursul verbal și exprimarea nonverbală, furnizând astfel o perspectivă amplă și detaliată pentru evaluarea corectă a declarațiilor.

De exemplu:

– Cazurile de eliberare condiționată

În Statele Unite, utilizarea poligrafului în procesul de luare a deciziilor de eliberare condiționată a dus la rate mai scăzute de recidivă. Acest instrument oferă informații valoroase despre remușcările deținutului, angajamentul personal de schimbare și nivelul de sinceritate privind intențiile sale post-eliberare, ceea ce contribuie la creșterea eficienței sistemului de justiție penală și la protejarea societății.

Un studiu din California a constatat că deținuții evaluați cu poligraf aveau o rată de recidivă cu 25% mai mică decât cei care nu au fost testați [11].

– Programe specifice pentru delincvenții sexuali

În penitenciarele din Canada, psihologii utilizează o gamă variată de instrumente și tehnici pentru evaluarea delincvenților sexuali, inclusiv evaluarea verbală și instrumente specializate, precum pletismografia peniană. Uneori, aceste evaluări sunt completate de testul poligraf, oferind o imagine mai cuprinzătoare a riscului continuu pe care îl prezintă acești infractori după eliberare. Aceste informații sunt esențiale pentru instanțe în procesul de luare a deciziilor și contribuie la protejarea societății

împotriva infracțiunilor sexuale [12].

3.4. Abordări etice și orientate spre rezultat.

Integrarea eficientă a metodelor psihologice și a poligrafului în administrarea justiției penitenciare implică respectarea strictă a principiilor etice și a standardelor internaționale, precum și o concentrare continuă pe rezultate pozitive.

➤ Drepturile omului

Este imperativ ca toate aplicațiile metodelor psihologice și ale poligrafului să respecte demnitatea umană și drepturile fundamentale ale deținuților, conform documentelor internaționale precum Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile [13] și Politice și Convenția ONU împotriva Torturii [14].

➤ Consimțământ informat

Deținuții trebuie să primească explicații clare cu privire la scopul evaluării și proceduri, utilizarea rezultatelor și implicațiile acestora asupra situației lor. Consimțământul informat este obligatoriu înainte de orice aplicare a testului poligraf sau a altor evaluări psihologice.

➤ Transparență și responsabilitate

Protocoloalele și procedurile de utilizare a poligrafului și a metodelor psihologice trebuie să fie clare, transparente și supuse supravegherii periodice pentru a asigura respectarea standardelor etice și eficacitatea procesului.

➤ Instruire și competență profesională

Formarea adecvată a personalului penitenciar și a specialiștilor în domeniul psihologic este o condiție obligatorie, cu accentele puse pe administrarea, interpretarea și aplicarea etică a testelor poligraf și a instrumentelor psihologice.

➤ Evaluarea continuă

Monitorizarea și evaluarea constantă a programelor care implementează metodele discutate sunt necesare pentru a măsura succesul, a identifica și corecta deficiențele și pentru a se asigura că drepturile deținuților sunt protejate în toate etapele.

Considerăm că integrarea tehnicilor psihologice și, acolo unde este necesar, a poligrafului în sistemul administrației penitenciarelor are potențialul de a îmbunătăți semnificativ eficacitatea reabilitării, a reduce recidiva și a spori

siguranța publică. Abordările proactive bazate pe această integrare, în conformitate cu standardele etice și internaționale, pot contribui la un sistem de justiție mai uman, mai eficient și mai sigur, aliniat la obiectivele de resocializare și de prevenire a violenței. Prin aplicarea acestor metode într-un mod responsabil și echitabil, putem crea un mediu penitenciar care să ofere șanse reale de recuperare și reintegrare pentru deținuți, și, în același timp, să protejeze mai eficient societatea de viitoare infracțiuni.

3.4. Limitări și riscuri asociate.

În ciuda potențialului considerabil, integrarea metodelor psihologice și a poligrafului în sistemul administrației penitenciarelor poate fi afectată de o serie de aspecte negative și riscuri.

Printre acestea se numără posibilitatea ca metodele psihologice să nu fie întotdeauna suficient de precise sau adecvate pentru evaluarea corectă a deținuților. De asemenea, utilizarea poligrafului poate fi controversată din cauza nevoii de interpretare a rezultatelor și a posibilelor erori sau inexactități. Există, de asemenea, preocupări legate de respectarea drepturilor individuale și a confidențialității datelor în timpul aplicării acestor tehnici, ceea ce poate genera conflicte etice și legale. În plus, există riscul ca utilizarea excesivă sau necorespunzătoare a acestor metode să ducă la stigmatizarea sau discriminarea deținuților, ceea ce ar putea afecta negativ procesul lor de reintegrare și reabilitare.

Prin urmare, **considerăm că** este necesar să se ia în considerare cu atenție toate aceste aspecte și să se adopte măsuri corespunzătoare pentru a minimiza riscurile și pentru a se asigura că utilizarea acestor tehnici este justificată și benefică în contextul sistemului penitenciar.

➤ Eroare de măsurare

Niciun instrument psihologic sau test poligraf nu este imun la erori. Tehnicile avansate folosite în prezent au redus semnificativ aceste greșeli, însă rămâne o marjă de imprecizie. Este important ca rezultatele să fie interpretate în contextul altor informații disponibile, pentru a minimiza eventualele erori de apreciere. De exemplu, instrumentele psihologice de evaluare a riscului, cum ar fi LSI-R (Level of Service

Inventory-Revised), sunt recunoscute pentru fiabilitatea lor, dar încă există un procent mic de predicții incorecte [15].

➤ Subiectivitate

Interpretarea rezultatelor testelor psihologice, în special a celor proiective, poate implica un grad de subiectivitate. De aceea, este esențială formarea specializată a profesioniștilor în psihologie și standardizarea procedurilor de evaluare. Utilizarea instrumentelor validate științific ajută la reducerea influenței factorilor subiecțivi. De exemplu, chiar și instrumente obiective precum MCMI (Millon Clinical Multiaxial Inventory) necesită interpretarea de către un psiholog clinician pentru a conecta rezultatele sale cu un diagnostic precis și o evaluare corectă a personalității [16].

➤ Manipulare

Există riscul ca persoanele evaluate să încerce să manipuleze rezultatele testelor psihologice sau ale poligrafului, fie prin disimulare, fie prin furnizarea de răspunsuri dezirabile social. Examinatorii trebuie să fie vigilenți și bine pregătiți în vederea detectării tentativelor de manipulare și să aplice metode adecvate de contracarare a acestora. De exemplu, în timpul testelor poligraf, există riscul de obținere a unor rezultate false, negative, din cauza familiarizării deținuților cu procedurile și a aplicării de contramăsuri de manipulare a înregistrărilor fiziologice.

➤ Prejudecăți sau stereotipuri

Evaluările psihologice efectuate în medii multiculturale, cum ar fi penitenciarele într-o lume din ce în ce mai globalizată, sunt susceptibile la riscul de apariție a unor prejudecăți sau de aplicări a unor stereotipuri. Prin urmare, este necesară asigurarea sensibilității culturale a instrumentelor și interpretărilor, precum și familiarizarea personalului cu riscurile legate de potențialele prejudecăți inconștiente. De exemplu, anumite instrumente de evaluare a personalității dezvoltate în Occident pot să nu fie adaptate perfect normelor culturale ale deținuților originari din alte regiuni cu valori și convenții sociale diferite, fapt ce ar putea conduce la erori de interpretare a rezultatelor.

➤ Confidențialitate

Rezultatele evaluărilor psihologice și, în

special, ale testelor poligraf conțin informații sensibile, iar asigurarea confidențialității acestor date este importantă pentru protejarea drepturilor individuale și a demnității deținuților. Implementarea unor protocoale riguroase de stocare și acces la informații ajută la acest lucru.

Plecând de la premisa că, pentru a atenua limitările și riscurile asociate integrării metodelor psihologice și a poligrafului, este important să adoptăm o politică de gestionare proactivă a acestora, se poate observa că maximizarea beneficiilor și minimizarea efectelor negative devin obiective cheie. În această optică, câteva aspecte importante ale politicii respective devin evidente:

– Validare științifică

Utilizarea exclusivă a instrumentelor validate științific, care sunt sprijinite de cercetări solide și metodologii robuste. Astfel, se asigură o încredere crescută în rezultatele obținute și o mai mare precizie în evaluările efectuate. De exemplu, în Canada, instrumentul OGRS (Offender Group Reconviction Scale) este un exemplu relevant, fiind validat statistic pe diverse categorii de deținuți [17].

– Formare specializată

Este necesară asigurarea unei formări riguroase pentru personalul implicat în administrarea și interpretarea testelor, mai ales în ceea ce privește utilizarea poligrafului. Aceasta necesită programe educaționale specializate, stagii de practică supervizată și evaluări periodice ale competențelor. De exemplu, administrarea corectă a poligrafului implică nu doar cunoștințe tehnice, ci și o înțelegere profundă a aspectelor fiziologice și psihologice implicate [18].

– Supraveghere și revizuire

Implementarea unor protocoale stricte de supraveghere și revizuire periodică a procedurilor și rezultatelor este importantă pentru a asigura respectarea standardelor etice și eficacitatea procesului. Aceasta poate contribui la detectarea și corectarea promptă a eventualelor abateri sau erori.

3.5. Perspective viitoare și domenii de explorare.

Integrarea metodelor psihologice și a poligrafului în administrarea justiției peniten-

ciare se află într-un proces de evoluție continuă. Pe măsură ce tehnologiile avansează și înțelegerea noastră asupra comportamentului uman se aprofundează, devin posibile noi oportunități și aplicații inovatoare.

➤ Tehnici de neuroimagistică

Utilizarea fMRI (imagistica prin rezonanță magnetică funcțională) [19], EEG (electroencefalogramă) sau a altor tehnici de neuroimagistică poate oferi perspective inedite asupra bazelor neurobiologice ale comportamentului criminal persistent. Aceste informații ar putea îmbunătăți acuratețea evaluărilor de risc și ar ajuta la proiectarea unor intervenții psihoterapeutice țintite.

➤ Analiza Big Data

Aplicarea tehnicilor de analiză a volumelor mari de date (Big Data) poate ajuta la identificarea unor tipare infracționale mai complexe, la dezvoltarea unor sisteme de avertizare timpurie pentru recidivă sau la evaluarea pe scară largă a eficienței programelor de reabilitare.

➤ Realitate Virtuală

Utilizarea tehnologiilor de Realitate Virtuală (VR) și Realitate Augmentată (AR) pentru a simula situații din mediul penitenciar sau pentru a crea scenarii de comportament care testează reacțiile deținuților în circumstanțe controlate, deschide un teritoriu de explorare pentru evaluarea mai obiectivă a progresului în programele psihologice sau a riscului de încălcare a normelor sociale.

4. CONCLUZII.

Integrarea tehnologiilor psihologice și a poligrafului în sistemul administrației penitenciarelor reprezintă o abordare inovatoare și plină de promisiuni pentru îmbunătățirea justiției penitenciare. Această integrare poate contribui la crearea unui sistem mai uman, mai eficient și mai sigur, atât pentru deținuți, cât și pentru societate în ansamblul ei.

Este necesar să recunoaștem că, pe măsură ce avansează știința și noile tehnologii, apar noi provocări și oportunități. Prin cercetare continuă, dezvoltare tehnologică și colaborare între diversele domenii implicate, putem asigura implementarea și utilizarea acestor instrumente într-un mod etic și eficient.

De asemenea, trebuie să avem în vedere, că contextul și legislația variază de la o jurisdicție la alta, iar adaptarea la aceste diferențe este importantă pentru succesul și eficacitatea integrării.

Pentru a face față cu succes acestor provocări, trebuie să ne bazăm pe principii etice solide. Respectarea drepturilor individuale, garantarea consimțământului informat și evitarea discriminării sunt fundamentale pentru o integrare corectă și etică a acestor tehnologii în sistemul administrației penitenciarelor.

Colaborarea interdisciplinară și o abordare integrală sunt, de asemenea, importante. Numai prin strânsa cooperare între profesioniști din domenii diverse, precum și prin implicarea societății civile, putem construi politici și programe care să îmbunătățească eficiența siste-

mului și să contribuie la reintegrarea deținuților în societate.

Integrarea tehnologiilor psihologice și a poligrafului în justiția penitenciară nu este doar un proces tehnic, ci și unul uman. Este un efort comun ce urmărește ca drepturile individuale să fie respectate, ca deținuții să primească sprijinul și îndrumarea necesare pentru a-și reconstrui viețile și ca societatea să beneficieze de un sistem mai sigur și mai echitabil. O asemenea abordare implică mai mult decât simpla implementare a tehnologiei, năzuind spre crearea unei culturi a respectului, înțelegerii și recuperării. Este vorba despre tratarea fiecărui individ cu demnitate și empatie, precum și despre oferirea de șanse reale de reabilitare și reintegrare în societate.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

- Gunn J. & Ben-Shakhar G. The Polygraph Test: A Practitioner's Guide. Routledge (2019).
- Hare R. D. & Neumann C. S. Psychopathy: Assessment, Diagnosis, and Treatment. Guilford Press (2008). https://www.researchgate.net/publication/40846618_Psychopathy_Assessment_and_Forensic_Implications (accesat la 11.03.2024).
- Bartol C. R. & Bartol A. M. Criminal Behavior: A Psychological Approach. Sage Publications (2017).
- National Institute of Justice, The Polygraph: An Overview (National Institute of Justice, 2020).
- Arendt H. (2017). Eichmann in Jerusalem: A Report on the Banality of Evil. Penguin Books.
- American Psychological Association (2013). Ethical Principles of Psychologists and Code of Conduct. American Psychological Association.
- Welsh B. C. & Dowden C. (2013). The Offender Assessment System (OASys): A review of research and practice. Journal of Criminal Justice, 41(5), 374-383.
- National Institute of Mental Health (n.d.). Cognitive Behavioral Therapy (CBT). <https://www.apa.org/ptsd-guideline/patients-and-families/cognitive-behavioral>.
- Quality Control Committee. „UK Post Conviction Sex Offender Testing (PCSOT) Quality to Control, 26 Feb. 2024. [https://polygraph.org.uk/uk-post-conviction-sex-offender-testing-pcsot/#:~:text=Post%20Conviction%20Sex%20Offender%20Testing%20\(PCSOT\)%20is%20an%20important%20tool,the%20likelihood%20of%20re%2Doffending](https://polygraph.org.uk/uk-post-conviction-sex-offender-testing-pcsot/#:~:text=Post%20Conviction%20Sex%20Offender%20Testing%20(PCSOT)%20is%20an%20important%20tool,the%20likelihood%20of%20re%2Doffending). accesat la 13.03.2024.
- Testare cu utilizarea poligrafului – totalitate de acțiuni netraumatizante, inofensive pentru viața și sănătatea omului (incluzând testarea la poligraf), orientate spre verificarea de către poligrafolog a veridicității informațiilor comunicate de persoana testată. Legea Nr. 269 din 12 decembrie 2008 „Privind aplicarea testării la detectorul comportamentului simulat (poligraf)” Republica Moldova, publicată în Monitorul Oficial Nr. 57-58 (20 martie 2009).
- California Department of Corrections and Rehabilitation. Several Poor Administrative Practices Have Hindered Reductions in Recidivism and Denied Inmates Access to

- InPrison Rehabilitation Programs. REPORT 2018-113, January 2019. www.auditor.ca.gov (accesat la 13.03.2024).
12. Mugford R., Bourgon G., Hanson R. K. & Coligado M. Offender risk assessment practices vary across Canada (Research Report 2017-R015). Public Safety Canada: Ottawa, ON (2017).
 13. Organizația Națiunilor Unite. Adunarea Generală. „Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice”. Adoptat la 16 decembrie 1966. Intrat în vigoare la 23 martie 1976. A/RES/2200A(XXI).
 14. Organizația Națiunilor Unite. Adunarea Generală. „Convenția împotriva torturii și altor pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante sau umilitoare”. Adoptată la 10 decembrie 1984. Intrată în vigoare la 26 iunie 1987. A/RES/39/46.
 15. New South Wales Department of Corrective Services. (2014). The Utility of the Level of Service Inventory-Revised (LSI-R) in Predicting Recidivism in New South Wales. Research and Statistics Bulletin No. 29. Sydney, Australia. <https://correctiveservices.dcj.nsw.gov.au/documents/research-and-statistics/rb29-utility-of-level-of-service-inventory-.pdf>.
 16. Millon Clinical Multiaxial Inventory (MCMI). (n.d.). In: Elsevier ScienceDirect. <https://www.sciencedirect.com/topics/nursing-and-health-professions/millon-clinical-multiaxial-inventory> (accesat la 13.03.2024).
 17. Howard P., Francis B., Soothill K. & Humphreys L. (2007) OGRS3: the revised Offender Group Reconviction Score. Research Summary 7/09. London, UK: Ministry of Justice. https://www.researchgate.net/publication/258365273_OGRS3_the_revised_Offender_Group_Reconviction_Score.
 18. Regulamentul cu privire la atestarea poligrafologului, precum și înregistrarea poligrafologului și asistentului acestuia, aprobat prin Hotărârea Comisiei de stat pentru testări cu utilizarea poligrafului nr. 1 din 24.04.2015. https://www.cna.md/public/files/hotarirea_CSTUP_nr_1_din_24.04.2015.PDF.
 19. Walton, G. M., & Wilson, T. D. (2019). The cognitive psychology of crime. *Cognitive Research: Principles and Implications*, 4(1), 1-14. <https://doi.org/10.1186/s41235-019-0179-y>.

DESPRE AUTORI**Andrei LUNGU,**

*doctorand,
Școala Doctorală „Științe penale
și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
master în drept, master în psihologie,
e-mail: andrei.lungu@mai.gov.md
ORCID ID: 0000-0002-2474-5299*

Ludmila ZGHIBARȚĂ,

*directoare a Centrului de instruire
al Administrației Naționale a Penitenciarelor,
comisar principal de justiție,
e-mail: l.zghibarta@anp.gov.md*

TÂNĂRUL CERCETĂTOR

CZU 343.13

DOI 10.5281/zenodo.10953070

Elena-Ana DUDA,
doctorandă
PhD student

PARTICULARITĂȚI IDENTIFICATE ÎN CERCETAREA SUBIECTULUI ACTIV AL INFRAȚIUNII PREVĂZUTE LA ARTICOLUL 200 ALIN. (1) COD PENAL AL ROMÂNIEI

Acest articol are la bază fundamentarea juridico-penală a calificării infracțiunii prevăzute de art.200 alin.(1) CP al României, ca formă atenuantă a infracțiunii de omor. Din studierea doctrinei a reieșit că legiuitorul contemporan admitea criteriile de ordin social care afectau procesul nașterii unui copil nedorit, tulburările fizice și psihice putându-se manifesta cu asemenea intensitate, încât puteau duce la exercitarea de acte vătămătoare cu violență asupra corpului nou-născutului de către mamă, urmate de moartea acestuia.

Cuvinte-cheie: ucidere, nou-născut, mamă, autor, instigare, complicitate, acțiuni vătămătoare, protecție legală, pedeapsă.

PARTICULARITIES IDENTIFIED IN THE RESEARCH OF THE ACTIVE SUBJECT OF THE CRIME PROVIDED FOR IN ARTICLE 200 PARAGRAPH (1) OF THE CRIMINAL CODE OF THE ROMANIA

This article is based on the legal-criminal substantiation of the qualification of the crime provided for by art. 200 paragraph (1) of the Criminal Code of Romania, as a mitigated form of the crime of murder. From the study of the doctrine it emerged that the contemporary legislator admitted social criteria that affected the process of giving birth to an unwanted child, physical and mental disorders could manifest themselves with such intensity that they could lead to the exercise of harmful acts with violence on the body of the newborn, followed by of his death.

Keywords: murder, newborn, mother, author, instigation, complicity, harmful actions, legal protection, punishment.

1. INTRODUCERE

Subiectul infracțiunii prevăzute de art.200 alin.(1) Cp al României este numai mama nou-născutului. În cazul infracțiunii analizate, persoana care își omoară copilul nou-născut are calitate de subiect activ, unic și nemijlocit, și trebuie să fie mama naturală/gestațională a copilului. Aceasta poartă denumirea în tratatele de medicină și de mamă gestațională sau uterină. Mama gestațională nu trebuie să fie asimilată cu mama genetică, care oferă ovulul în vederea fecundării, sau cu mama care înfiază nou-născutul după nașterea copilului de la parturientă. Calitatea specială pe care o deține subiectul activ al infracțiunii de ucidere a nou-născutului constituie circumstanță personală, ce se are în vedere la individualizarea sancțiunii aplicate, pedeapsa fiind mai redusă în comparație cu cea a infracțiunii de omor.

2. METODOLOGIE

Acest articol se bazează pe studierea atât a doctrinei penale cât și a jurisprudenței din ambele norme penale din România, unde se observă că la nivelul celor ce comit activități de instigare sau complicitate (în raport cu suprimarea vieții copilului nou-născut după naștere, dar nu mai târziu de 24 de ore, săvârșită de către mama aflată într-o stare de tulburare psihică), acestea constituie obiectul unei vaste și cunoscute controverse în literatura penală de specialitate. De asemenea, au fost studiate normele penale din alte state, cum ar fi Republica Moldova, Italia sau Finlanda. Au fost identificate mai multe puncte de vedere, pe care le vom analiza prin prisma activității de determinare la comiterea infracțiunii cercetate, ce urmează să o calificăm ca modalitate de instigare, respectiv de complicitate la infracțiunea prevăzută la art.200 alin.(1) din CP al României.

3. REZULTATE

Crima prevăzută la art. 200 alin. (1) din CP al României este în esență o infracțiune de omor, aceasta fiind susceptibilă de a fi săvârșită de mai multe persoane. Regăsim și în legislațiile penale ale altor state, cum ar fi în Codul Penal al Republicii Italia, reglementarea prevăzută expres pentru tratamentul penal al

participanților la pruncucidere. Din studierea legislației italiene s-a constatat că legiuitorul a incriminat fapta de pruncucidere în condiții de abandon material și moral, enunțând în articolul 578 din titlul XII intitulat Despre delictе contra persoanei, capitolul I - Despre delictе împotriva vieții și integrității individuale, textul de lege conform căruia „mama care provoacă moartea propriului nou-născut imediat după naștere, sau a fătului în timpul nașterii, când fapta este determinată de condiții de abandon material și moral legate de naștere, este pedepsită cu închisoare de la 4 la 12 ani” [1].

Regăsim, cu privire la participanții care concură la fapta prevăzută la articolul 578 din Codul penal italian, pedeapsa pentru infracțiunea de omor, cu închisoarea de cel mult 21 de ani. În continuare, legiuitorul a prevăzut ipoteza în care complicii au acționat doar prin acordarea de ajutor a mamei, ca pedeapsa să fie micșorată de la o treime la două treimi, fără a se aplica agravantele prevăzute în art. 61 din norma penală italiană, respectiv „dacă aceștia au acționat doar cu scopul de a sprijini mama” [1]. În legislația penală a Italiei limitele de pedeapsă stabilite pentru subiectul activ, în speță mama, sunt mult mai ridicate față de normele prevăzute atât în vechiul CP al României de la 1969, cât și în cel actual, pe o marjă de 1-5 ani. Aceeași observație se poate face și cu privire la pedeapsa prevăzută pentru infracțiunea de pruncucidere, stipulată la art.147 și de legiuitorul din Republica Moldova, care este închisoarea pe un termen de până la 5 ani.

În cazul în care mama în calitate de subiect activ al infracțiunii prevăzute la art.200 alin.(1) CP al României, în rezultatul acțiunilor vătămătoare va ucide doi sau mai mulți nou-născuți (în ipoteza unei sarcini multiple), pluralitatea victimelor „atrage reținerea unui concurs de infracțiuni”.

Analizând situația juridică a participanților care ajută, instigă sau sprijină activitatea mamei de a ucide copilul nou-născut imediat după naștere, dar nu mai târziu de 24 de ore, identificăm aceleași limite de sancționare penală, de până la 20 de ani, conform sancțiunii aplicate pentru omor.

3.1. Participația penală

Este de conceput ca mama să poate fi instigată sau ajutată la uciderea copilului ei nou-născut de o altă persoană, care poate fi membru de familie sau fără afiliație la familie. Or, problema sancționării celui care instigă sau ajută mama săucidă copilul a ridicat dificultăți în practica judiciară, generând dispute ale unor puncte de vedere diferite. Practica judiciară este neunitară în acest sens, unele instanțe apreciind că persoana care ajută mama la uciderea copilului trebuie sancționată pentru complicitate la infracțiunea de ucidere a copilului nou-născut, iar altele consideră că participantul care a ajutat mama să ia viața pruncului trebuie sancționat pentru complicitate la infracțiunea de omor, prevăzută de art. 188 CP al României. „În această viziune, circumstanțele privind calitatea de mamă și starea de tulburare psihică a acesteia devin relevante ca element constitutiv, se obiectivizează și se repercutează asupra gravității și calificării faptei în întregul său ca infracțiune de pruncucidere și, în consecință, ele se răsfrâng și asupra participanților (instigatori, complici), în măsura în care aceștia le-au cunoscut și le-au prevăzut” [9].

Conținutul infracțiunii prev. de art. 200 alin.(1) are efecte asupra participanților conform regulilor comune, nu în direcția că s-ar atribui acestora o calitate pe care nu o au, ci în sensul că au avut cunoștință despre acea calitate și condiția psihofizică a mamei și astfel au determinat-o sau au ajutat-o să își ucidă nou-născutul. Teza autonomiei normative a infracțiunii marchează „caracterul de infracțiune autonomă, distinctă, conferit de lege pruncuciderii – al cărui subiect activ este calificat și exclusiv, numai mama – și principiul unității de faptă penală, în materia participației, determină și justifică această soluționare” [6]. Față de natura juridică a pluralității ocazionale, ca unitate de faptă, nu este posibilă realizarea unei încadrări juridice distincte a faptei instigatorului sau a complicelui față de cea a subiectului activ care comite fapta de ucidere a nou-născutului. Dacă nu s-ar realiza în aceste condiții, analiza juridică ar devia de la regula caracterului secundar de determinare sau înlesnire la comiterea faptei principale, care ar simboliza admiterea tezei

participației, aceasta fiind într-o lipsă de armonie cu concepția normativă ce este adoptată în legislația penală.

3.2. Raportul causal în materie de complicitate

Cu privire la raportul causal în materie de complicitate, identificăm opinii care combat teza de mai sus. Recurgând la o mai amplă dezbateră referitoare la modul de analizare a circumstanțelor personale ale autoarei și a celor care au participat în calitate de instigatori sau complici, trebuie să se facă distincție între circumstanțele „personale” și cele „pur personale”, după cum influențează sau nu gravitatea faptei și calificarea ei legală. „La săvârșirea faptei pot contribui și alți subiecți care vor răspunde însă pentru omor” [7]. În referire la circumstanțele personale, acestea implică o încadrare juridică distinctă a faptei, transformându-se în elemente ale conținutului constitutiv al faptei, care se răsfrâng asupra tuturor participanților la comiterea faptei, pe când circumstanțele pur personale constau în starea de antecedentă penală, cum ar fi starea de ebrietate sau intoxicație, sau cum ar fi starea de minoritate.

Aceste circumstanțe se deosebesc din punct de vedere calitativ. Practica judiciară din perioada socialistă a înclinat spre teza enunțată, invocând caracterul distinct al celor două infracțiuni, de omor și pruncucidere, prev. de art.177 CP al României de la 1969 în contextul principiului unității de infracțiune în materie de participație penală. În acest sens, Tribunalul Suprem pronunță că una și aceeași faptă, realizată prin participație, nu poate fi despărțită în două activități de sine stătătoare, corespunzătoare a două infracțiuni diferite: omor și pruncucidere [16]. Tribunalul Suprem a revenit asupra deciziei, unde a stipulat că atât calitatea subiectului activ cât și starea de tulburare a mamei pricinuită de naștere constituie circumstanțe personale ale acestui subiect, care nu se răsfrâng asupra participanților. În consecință, „persoanele care determină, înlesnesc sau ajută în orice mod mama copilului nou-născut să săvârșească acțiunea sau inacțiunea de pruncucidere, vor răspunde penal pentru instigare, respectiv complicitate la omor calificat sau deosebit de grav, după caz,

și nu ca participanți la pruncucidere” [17]. O situație asemănătoare este și cazul în care s-a reținut o activitate ilicită de instigare.

Din studierea practicii judiciare, s-a constatat că instigatorul sau complicele va răspunde pentru un omor simplu și nu calificat, chiar dacă cel care a săvârșit nemijlocit fapta avea calitatea de soț sau rudă apropiată față de victimă și indiferent dacă participanții au cunoscut sau nu aceasta [18]. Se relevă faptul că decizia privește doar persoanele care, cu intenție, au înlesnit sau au ajutat subiectul activ să comită infracțiunea, nu și în condițiile în care mama determină sau ajută alte persoane să ucidă copilul ei nou-născut, în condițiile în care aceasta se afla într-o stare de tulburare pricinuită de naștere. În acesta ultimă situație expusă, nu este posibil ca mama să fie pedepsită pentru instigare sau complicitate la omor, întrucât nu am mai avea autor la infracțiunea de pruncucidere, ce are ca element material subiect activ propriu, care se află într-o stare de tulburare psihică, situată temporal imediat după naștere, dar nu mai târziu de 24 de ore.

Față de CP al României de la 1969, unde starea de tulburare era condiționată de actul nașterii, actuala reglementare penală pentru art.200 alin.(1) are în vedere orice stări psihice. Acestea pot fi asociate atât cu contextul social cât și cu cel medical datorat sarcinii, leuziei sau respingerii imediate a nou-născutului de către parturientă.

Dacă fapta nu a fost determinată de tulburările psihopatologice apărute în timpul sau în perioada imediat următoare nașterii, stare „cunoscută sub denumirea de perioadă post partum, perioadă puerperală sau puerperiu” [11] (cele mai cunoscute sunt provocate de febra puerperală, respectiv, de pătrunderea unui agent patogen în uterul femeii), se dezvoltă ideea că dacă femeia nu s-a aflat sub imperiul acestor stări psihopatologice, care să influențeze asupra responsabilității sale în momentul comiterii actelor de violență asupra copilului, aceasta va răspunde pentru infracțiunea de omor. Unii autori emit că „se impune o interpretare restrictivă a noțiunii de tulburare psihică în context cu rațiunea incriminării faptei prev. de art.200 alin.(1) CP al României, care

conceptual are un caracter de excepție, sugerând o relație de cauzalitate între procesul nașterii și starea de tulburare psihică ce determină acțiunile mamei” [2].

Din studierea practicii judiciare în domeniu în vechea lege penală, Tribunalului Suprem a decis că există infracțiunea numai dacă uciderea copilului nou-născut de către mamă s-a produs din cauza tulburării pricinuite de naștere, astfel încât „eventualele stări conflictuale anterioare și extrinseci nașterii, cum ar fi teama de reacția părinților, soțului sau socrilor ori oprobiul celor din jur, oricât de grave ar fi fost, nu au nicio relevanță pentru existența infracțiunii prevăzute de pruncucidere” [19].

În speță „inculpata s-a găsit într-o stare conflictuală premergătoare și exterioară nașterii, care a fost de natură a-i influența trăsăturile caracteriale și psihologice, afirmând în mod mincinos atât față de soțul său, cât și pe părinții acestuia „că nu era în stare de gravitate anterior căsătoriei. Această temere față de reacția soțului, precum și a socrilor și a părinților săi și de oprobiul celor din jur, după aflarea adevărului, nu constituie decât explicații lămuritoare ale actului de ucidere, mobiluri ale săvârșirii faptei, cărora nu li se poate da efect juridic în înțelesul de tulburare pricinuită de naștere” [19]. În acest sens, Decizia nr. 3865 a Tribunalului Suprem, secția penală, arată „complexul de situații conflictuale, frica de reacție a părinților sau de oprobiul public, constituie împrejurări lăaturalnice procesului fiziologic al nașterii” [19], respectiv „sunt considerate mobiluri ale săvârșirii faptei și nu li se poate da efect juridic în înțelesul tulburărilor pricinuite de naștere unele din ele pot constitui circumstanțe personale de care se va ține seama la individualizarea pedepsei; aceste împrejurări, chiar dacă au fost de natură să influențeze starea psihică a inculpatei, nu constituie decât mobilul săvârșirii faptei, fără vreo semnificație în ceea ce privește existența tulburării la care se referă articolul” [20].

Reținem că în vechea reglementare era „necesar să se facă dovada că făptuitoarea s-a aflat într-o stare de tulburare pricinuită de naștere. În situațiile când, în raport cu comportarea acesteia înaintea și în timpul nașterii,

precum și ulterior, o atare stare de tulburare nu se confirmă, uciderea copilului constituie infracțiunea de omor calificat” [21].

Intenția mamei de a suprima viața nou-născutului trebuie să fie determinată de starea de tulburare psihică care conform actualei norme penale poate fi de orice natură: asociată gravidității, nașterii sau generată de contextul socio-familial; calificarea infracțiunii fiind aceea prevăzută la art.200 alin.(1) și nicidecum cea prevăzută de art. 180 alin. (1) CP al României, iar din studierea jurisprudenței a reieșit că, prin Decizia penală nr.740/2020 din 05.08.2020 a Curții de Apel Suceava, secția penală, se constată că, prin concluziile scrise depuse la dosarul cauzei, avocatul ales al inculpatei apelante L.M. a solicitat schimbarea de încadrare juridică din infracțiunea de omor prevăzută de art.188 rap. la art.199 alin.1 CP în infracțiunea de uciderea noului născut imediat după naștere săvârșită de către mama, faptă prevăzută de art.200 alin. (1) CP. Acest lucru arată că este întrunită latura obiectivă a infracțiunii de ucidere a nou-născutului de către mamă imediat după naștere, atât în ceea ce privește prima condiție, respectiv ca fapta să fie comisă în maxim 24 de ore de la naștere, chestiune îndeplinită așa cum rezultă din probele administrate în cauză, cât și în ceea ce privește condiția ca mama să se afle într-o stare de tulburare psihică.

Important este faptul că, spre deosebire de vechea reglementare, nu se mai prevede ca tulburarea să fie provocată de actul nașterii. Deci simpla existență a tulburării psihice face să fie îndeplinită cea de-a doua condiție. Forma de vinovăție este doar intenția directă sau indirectă, ceea ce nu există în cazul de față. Așa cum s-a arătat în cererea de schimbare a încadrării juridice, din raportul de expertiză psihiatrică nr.171/E2 întocmit de către Serviciul de Medicina Legală, rezultă că inculpata avea personalitate dizarmonică de tip histero-impulsiv. Din înscrisurile depuse la dosarul cauzei, rezultă că această tulburare este de natură psihică, așa cum apare în lista aprobată de Organizația Mondială a Sănătății. În sprijinul solicitării, se arată că s-a depus și Decizia penală nr.421 din 11.12.2014 a Curții de apel T.M., apreciind că motivarea acestei decizii se pliază pe solicita-

rea de schimbare a încadrării juridice [22].

Curtea a respins ca nefondat apelul formulat de inculpată, reținând că „nu există elemente care să ducă la interpretarea existenței unei tulburări psihice determinate sau nu de naștere. Fapta pentru care este cercetată a fost comisă cu discernământ, majorând pedeapsa de la 4 ani și 6 luni închisoare, la 6 ani și 8 luni, prin înlăturarea circumstanței atenuante, prev. de art.75 alin.(2), lit.b) CP, fiind condamnată potrivit art.188 rap. la art.199 alin.(1) CP” [22].

În practica judiciară au fost identificate cazuri în care, la diminuarea discernământului mamei sunt luate în considerare „tocmai suprapunerii durerilor provocate de actul biologic al nașterii (chiar dacă acestea sunt în limite normal admise, în sensul neidentificării unor particularități ieșite din comun în privința desfășurării nașterii), cu un fond psihic labil al mamei, labilitate care este dată de existența unor stări conflictuale preexistente debutului contracțiilor uterine” [8].

Intenția poate să mai fie spontană sau repentă, când rezoluția infracțională este luată într-o tulburare sau emoție și aceasta este pusă în executare imediat sau într-un timp scurt, așa cum reiese din esența infracțiunii [13]. Temele că mama ar putea da naștere unui copil cu malformații sau cu probleme psihice de retard, modifică gândurile și deciziile acesteia în acțiuni de natură violentă, îndreptate împotriva nou-născutului. Starea psihofiziologică provocată exclusiv de procesul nașterii poate apărea ca urmare a unor acțiuni determinate de toxicoze în perioada gravidității, a șocului hemoragic, ceea ce corespunde înțelesului dispoziției articolului cercetat. Totodată, se menționează că această stare poate fi provocată și de nașterea copilului în condiții neobișnuite sau poate avea drept cauză sentimentul de rușine, frică de consecințele sociale, familiale, de reacția părinților, de ostilitatea celor din jur [4].

Cu privire la starea de tulburare fizică, în practică s-a reținut că, prin Sentința penală nr. 116/2020 din 30 septembrie 2020 a Judecătoria Marghita, instanța a stabilit obiectiv, pe baza analizei coroborate și a probatoriului administrat în cauză, împrejurările și modalitatea concretă a comiterii faptei prev. de art.200

alin.(1) CP al României, reținând că „foarte probabil, inculpata a avut discernământul mult diminuat” [23]. Fără delimitarea termenului de „tulburare psihică” prevăzut în reglementarea normei penale în vigoare, aplicarea prevederii în ceea ce privește fapta de ucidere săvârșită de către mamă asupra nou-născutului, se va efectua în baza expertizei medico-legale psihiatrice, care va realiza o evaluare temeinică a subiectului activ, în cuprinsul căruia trebuie să definească, *in concreto*, starea de tulburare psihică sub imperiul căreia se afla la momentul comiterii actelor vătămătoare.

3.3. Particularitățile laturii subiective specifice infracțiunii prevăzute la articolul 200 alin.(1) CP al României

Aflându-ne în sfera stabilirii particularității laturii subiective, nu putem lua în considerare puternica prezumție judiciară a unor situații, așa cum s-a reținut prin decizii de îndrumare, față de situația premeditării actului de ucidere a copilului nou-născut. Apreciem totuși că lucrurile nu pot fi reduse la un criteriu abstract. Practica judiciară a decis că fapta mamei de a consimți, imediat după naștere, ca viața copilului să fie suprimată de o altă persoană constituie complicitate la infracțiunea de omor.

Potrivit unei alte opinii, se reține că „participanții la infracțiunea de pruncucidere trebuie să răspundă independent de încadrarea juridică a faptei penale săvârșite de autorul principal, și anume ei vor răspunde pentru omor” [15]. Autorul Loghin O. arată că încadrarea juridică a faptei, aplicată tuturor participanților la infracțiunea proprie, este atrasă de calitatea specială a subiectului activ, reprezentând o regulă doar atunci când este vorba de existența circumstanței personale, ca element constitutiv al faptei în forma sa de bază [10].

Contrar acestui punct de vedere, autoarea Cora M. emite ipoteza că din moment ce infracțiunea cercetată este o faptă autonomă de omor, proprie, iar dacă calitatea specială a participantului care comite nemijlocit fapta nu este întrunită, situația analizată atrage angajarea răspunderii penale pentru o altă infracțiune, fiindcă nu este îndeplinită cerința esențială a conținutului constitutiv al prunc-

uciderii. În susținerea poziției sale, autoarea argumentează că „întrucât calitatea de mamă a subiectului activ condiționează gravitatea faptei și calificarea legală a faptei, aceasta, pe cale de consecință, va face ca și persoana care ajută mama aflată într-o stare de tulburare pricinuită de naștere să-șiucidă copilul nou-născut, să răspundă pentru complicitate la pruncucidere” [5]. În lumina celor analizate, menționăm că nu putem fi în acord cu opinia sus-menționată.

Cu privire la actuala reglementare penală, reținem că infracțiunea cercetată, fiind o formă atenuantă a omorului, toate persoanele care și-au adus contribuția la comiterea faptei de uciderea nou-născutului vor răspunde pentru omor, iar mama acestuia, în calitate de instigatoare sau complice, chiar dacă s-a aflat în starea de tulburare specifică [3]. Această motivare o identificăm în faptul că nu se poate reține existența infracțiunii de suprimare a vieții nou-născutului la nivelul participăției secundare, deoarece, potrivit legii penale, este atenuată doar răspunderea penală a mamei, care săvârșește nemijlocit omorul, ceea ce este în conformitate cu actualele reglementări în materie de participăție penală.

Analizând situația în care autorul infracțiunii de omor este o persoană ce se află în stare de recidivă, din cauza comiterii a încă unui omor, el va răspunde pentru o faptă de omor calificat, iar participanții secundari doar pentru instigare sau complicitate la infracțiunea de omor în forma tip, chiar dacă aceștia au cunoscut sau au prevăzut antecedentele penale ale executantului principal, care a săvârșit în nod nemijlocit fapta. Astfel, „dacă mama aflată în stare de tulburare instigă sau ajută un terț să vatăme sau să ucidă copilului nou-născut în primele 24 de ore, după finalizarea procesului nașterii, autorul va răspunde pentru omor/loviri sau alte violențe/vătămare corporală/loviri sau vătămări cauzatoare de moarte/violență în familie, în timp ce mama va răspunde pentru instigare sau complicitate la infracțiune prevăzută de art. 200 NCP” [14]. Autorii literaturii de specialitate au constatat aceeași rezoluție, la baza acesteia aflându-se doctrina din vechea normă penală și jurisprudența care, prin Decizia Tribunalului Suprem, a confirmat [18].

În concluzie, pentru identitate de rațiune, soluția trebuie extinsă și în materia infracțiunii prevăzute la art. 200 alin. (1) din CP al României, fiind în acord și cu reglementarea din CP al României din 1969, cu aprecierea emisă în doctrină: „controversele exprimate în privința sancționării participanților la infracțiunea de pruncucidere, din Codul penal de la 1969, se vor menține și în privința sancționării participanților la uciderea nou-născutului săvârșită de către mamă” [12], în sensul că răspunderea instigatorului și a complicei, pentru activitatea realizată, este angajată în funcție de fapta săvârșită de către autor, iar nu în raport de încadrarea juridică dată acesteia.

4. CONCLUZII

Identificăm astfel elementele care fac deosebirea între infracțiunea prevăzută la art. 200 alin. (1) din CP al României și cea de omor prev. la art.188 alin.(1) din CP al României; acestea sunt date de circumstanțele personale ale mamei, în calitate de subiect activ unic și nemijlocit, ce nu ar putea determina și calitatea celorlalte persoane care participă la comiterea faptei de ucidere a nou-născutului imediat după naștere, în calitate de complici sau instigatori.

Apreciem că persoanele care instigă, înlesnesc, sau ajută mama, aflată într-o stare de tulburare provocată de naștere, să suprimă viața nou-născutului, vor răspunde întotdeauna pentru comiterea infracțiunii de omor, indiferent dacă au cunoscut, prevăzut sau nu această calitate și starea specifică, în care s-a aflat mama la momentul comiterii faptei.

În cazul infracțiunii analizate există o faptă de omor, care poate fi săvârșită de persoana care îndeplinește cumulativ condițiile generale cerute de legiuitor și anume: subiectul activ al infracțiunii să aibă calitatea de mamă parturientă și trebuie să se afle sub imperiul tulburărilor psihice. Momentul săvârșirii actelor vătămătoare este situat temporal: imediat după naștere, dar nu mai târziu de 24 de ore. Circumstanțele sunt personale și nu se răsfrâng asupra celorlalți participanți la comiterea faptei prev. la art.200 alin. (1) din CP al României, întrucât tulburările în care se află mama, care își ucide nou-născutul, nu pot fi identificate și la

ceilalți participanți. Astfel, mama beneficiază de regimul juridic atenuat, ceilalți participanți în săvârșirea actelor de suprimare a vieții copilului vor fi trași la răspundere penală pentru omor, iar în cazul în care sunt rude apropiate, se va reține și aplicarea art.177 CP al României.

Legiuitorul român atenuând răspunderea penală a autoarei pentru omorul săvârșit asupra nou-născutului, a luat în considerare existența unui discernământ diminuat la momentul suprimării vieții nou-născutului, stare provocată de tulburări psihice de orice natură.

Participanții care cu intenție determină sau înlesnesc subiectul activ la săvârșirea infracțiunii, prevăzută de art.200 alin.(1) din CP al României, vor fi trași la răspundere penală pentru comiterea infracțiunii de complicitate/instigare la omor. În cazul în care au calitatea de membru de familie în raport cu victima, identificată în persoana nou-născutului, vor fi sancționați pentru complicitate/instigare la violență în familie.

Astfel, scoatem în evidență că starea de subordonare a încadrării juridice a activității participanților secundari față de calificarea juridică a faptei autorului este irealizabilă, în contextul în care o unitate faptică trebuie să prezinte, în raport de alte fapte de participare, un conținut constitutiv cu trăsături particulare distincte.

În situația în care subiectul activ instigă sau ajută altă persoană săucidă copilul nou-născut imediat după naștere, dar nu mai târziu de 24 de ore, autorul faptei va răspunde conform art.188 CP al României, iar mama va purta răspundere pentru instigare sau complicitate la infracțiunea prevăzută de art.200 alin.(1) CP al României.

În urma studiului, propunem următoarea recomandare:

Considerăm că este necesar a se redacta o hotărâre explicativă, care să definească în concret starea/stările de tulburare fizică, care sunt reținute în contextul săvârșirii infracțiunii prev. de art. 200 alin.(1) CP al României, care duc la declanșarea traumelor provocate de procesul biologic al sarcinii și cel al nașterii, cum ar fi post-partum blues, depresie post-partum sau psihoza post-partum, ce conduc la diminuarea discernământului făptuitoarei.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. Codul Penal al Republicii Italia din 1930 în vigoare, actualizat [cit. 05.04.2022] (disponibil la: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Italia-RO.html>).
2. BOGDAN S., SERBAN D. A. Drept penal. Partea specială Infrațiuni contra persoanei și contra înfăptuirii justiției, ed. a 2-a, Editura Universul Juridic, 520 p., ISBN: 978-606-39-0662-6, p.183.
3. BOROI Al. Participația penală în cazul infracțiunii de pruncucidere. Revista de Drept penal, nr.4/1996 (53-57), ISSN: 973-95922-6-0, p.55.
4. BUTMALAI R. Delimitarea eutanasiei de omorul intenționat și pruncucidere. Revista Națională de Drept, nr.9 (84), 2007 (74-77), ISSN:1811-0770, p.76.
5. CORA M. Aspecte teoretice în materia infracțiunii de pruncucidere. Revista Dreptul. Anul XIV, seria a II-a, Nr. 5, 2003 (126-132), ISSN.1018-04-35, p.128.
6. DIACONESCU H. Infracțiunea de pruncucidere și participația penală în cazul acesteia. Revista Dreptul. Anul XI, seria a II-a, Nr. 11/2000 (74-85), pp.84-85.
7. DONGOROZ V., KAHANE S., OANCEA I., et.al. Explicații teoretice ale Codului Penal Român, Partea specială. Vol. III, București: Academia Republicii Socialiste România, 1971, 676 p., p.203.
8. DUNEA M. Considerații privind problematica juridică și medico-legală a pruncuciderii. ASU „Alexandru Ioan Cuza”, Iași. Tomul LIII, Științe Juridice, Ed. Universității „Alexandru Iona Cuza”, Iași, 2007 (199-222), ISSN: 121-8464, p.221. Disponibil [cit. 16.05.2020]: https://www.academia.edu/4850090/CONSIDERA%C5%A2II_PRIVIND_PROBLEMATICA_JURIDIC%C4%82_%C5%9EI_MEDICO_LEGAL%C4%82_A_PRUNCUCIDERII_the_ofence_of_infanticide_in_romanian_criminal_law.?auto=download.
9. DUVAC C. Unele controverse în legătură cu infracțiunile contra persoanei. Devianță și criminalitate: evoluție, tendințe și perspective. Editura Universul Juridic, 2016, (29-39), ISBN: 978-606-673-772-2, p.39.
10. LOGHIN O. Sancționarea participanților în cazul pruncuciderii. Revista Română de Drept, nr.1, 1973, p.94.
11. STOICA O. A. Unele considerații cu privire la infracțiunea de pruncucidere, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Series Iurisprudentia, Cluj, Anul XVII - 1972 (41-60), ISSN: 1220-045X, p.51.
12. TOADER T., MICHINICI M. I., RĂDUCANU R., RĂDULEȚ S., et al. Noul Cod penal. Comentarii pe articole. Editura Hamangiu, 2014, 678 p., ISBN: 978-606-678-921-9, p.350.
13. UDROIU M. Drept Penal. Partea Specială. Ediția a 4-a, București: C.H. Beck, 2017, 625 p., ISBN: 978-606-18-0693-5, p.86.
14. UDROIU M. Fișe de drept penal. Parte generală. Teorie și cazuri practice. București: C.H. Beck, 2020, 449 p., ISBN: 97-60618-0991-2, p.79.
15. VASILIU T., PAVEL D., ANTONIU G., LUCINESCU D., PAPADOPOL V., RĂMUREANU V. Codul penal al Republicii Socialiste România - Comentat și adnotat, Partea specială, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975, 578 p., p.102.
16. Tribunalul Suprem, Colegiul penal, Decizia nr. 23 din 1965, în Culegere de decizii. Vol. III, București, Editura Științifică, 1966, p.100.
17. Plenul Tribunalului Suprem, Decizia de îndrumare nr.2/1976, în Culegeri de Decizii pe anul 1976, București, Editura Științifică, 1978 (44-49), p.45.
18. Tribunalul Suprem, Secția penală, Decizia nr. 103/1956, în Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1968. Vol. II, București, Editura Științifică, 1969, p.561.
19. Tribunalul Suprem, Secția penală, decizia nr.111 din 18 ianuarie 1979, în Culegere de decizii pe anul 1979, p.409.
20. Tribunalul Suprem, Decizia nr.3865/1971,

- Culegeri de decizii pe anul 1971, Editura Științifică, București 1972, pp.297-300.
21. Tribunalul Suprem. Secția penală. Decizia nr. 1101/1984, în Revista Română de Drept nr. 6/1985, p.74.
22. Arhiva Curții de Apel Suceava, secția penală, Decizia penală nr.740/2020 din 05.08.2020.
23. Sentință penală nr.116/2020 din 30 septembrie 2020, Judecătoria Marghita [Accesat: 07.02.2023]. Disponibil la: <https://sintact.ro/#/jurisprudence/534609301/1/decizie-nr-116-2020-din-30-sept-2020-judecatoria-marghita-uciderea-ori-vatamarea-nou-nascutului...?keyword=Uciderea%20sau%20vatamarea%20nou%20nascutului&cm=SREST>.

DESPRE AUTOR

Elena-Ana DUDA,

doctorandă,

Universitatea Liberă Internațională din Moldova,

*comisar șef de poliție în cadrul Brigăzii
de Combatere a Criminalității Organizate*

Constanța, România,

e-mail: elena_oglinda@yahoo.com

CZU 341.222

DOI 10.5281/zenodo.10953114

Corneliu RADU,
doctorand
PhD student

GESTIONAREA FRONTIERELOR UE ÎN CONTEXTUL POLITICII EUROPENE DE VECINĂTATE – EXPERIENȚA REPUBLICII MOLDOVA

Experiența gestionării frontierelor Uniunii Europene poartă un caracter imperativ de implementare și la hotarele Republicii Moldova. Acest articol științific reprezintă o analiză a principalelor abordări conceptuale și practice de gestionare a frontierelor UE ce au impact asupra elaborării și promovării politicii naționale de management al hotarelor moldovenești.

Cuvinte-cheie: frontieră de stat, concepția frontierei, managementul integrat al frontierelor, relații internaționale, funcțiile frontierei, funcționarea frontierei, securitatea frontierei.

MANAGEMENT OF EU BORDERS WITHIN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN NEIGHBORHOOD POLICY – THE EXPERIENCE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

The EU experience of border management is considered imperative for implementation at the borders of the Republic of Moldova. This scientific article represents an analysis of the main conceptual and practical approaches to EU border management that have an impact on the elaboration and promotion of the national Moldovan border management policy.

Keywords: state border, border concept, integrated border management, international relations, border functions, border operation, border security.

1. INTRODUCERE.

Republica Moldova este decisă să-și consolideze locul printre națiunile democratice ale lumii, ca subiect de drept internațional. Amplasată geografic la periferia părții europene a continentului, acolo unde se intersectează interesele geostrategice dintre Occident și statele influente din estul Europei, Republica Moldova este supusă unor riscuri permanente de securitate, încercând să devină verigă sigură în asigurarea securității regionale. Din acest considerent, R. Moldova s-a reorientat și op-

tează pentru racordarea continuă a politicilor și legislației naționale cu „modelul european”. Statul nostru promovează relațiile politice, economice și culturale cu Uniunea Europeană, obiectiv major ce se regăsește pe agenda strategică a țării. În prezent, Republica Moldova își propune să devină membră cu drepturi depline a UE. Pentru asta, țara trebuie să parcurgă perioada de pregătire ce presupune atât consolidarea statalității, democratizarea vieții sociale, cât și ridicarea nivelului de trai al populației.

Uniunea Europeană este concepută drept

spațiu fără niciun fel de obstacole în relațiile dintre țările membre pentru a asigura dezvoltarea uniformă a tuturor ramurilor vitale întru bunăstarea și prosperitatea popoarelor sale. Este important să înțelegem ce valori se propun pentru toate statele care aspiră spre integrarea europeană. Așadar, UE este o comunitate de state europene independente, astăzi în număr de 27, reunite în jurul unor valori politice, economice, culturale și sociale comune. Articolul 2 al Tratatului privind Uniunea Europeană prevede că UE este construită pe șase valori fundamentale care stau la baza societății: respect pentru demnitatea umană, libertate, democrație, egalitate, stat de drept, respectarea drepturilor omului, inclusiv ale minorităților. Aceste valori sunt împărtășite de toate statele UE și garantează o societate în care prevalează pluralismul, toleranța, justiția, solidaritatea, nediscriminarea și egalitatea [16].

UE devine atractivă prin faptul că este percepută ca o regiune cu un nivel de trai al populației mai ridicat. Principiile atribuirii, subsidiarității și proporționalității stau la temelia guvernării Uniunii. În general, arhitectura și funcțiile Uniunii Europene sunt destul de complexe. Relațiile politice, economice, sociale, culturale etc. în interiorul spațiului comunitar, dar și conexiunile cu terții, au strânsă legătură cu formarea și gestionarea frontierelor.

Pentru Republica Moldova, experiența gestionării frontierei acumulată de Uniunea Europeană este foarte importantă și poate juca un rol decisiv în procesul de pregătire a țării pentru aderarea la spațiul comunitar.

2. METODOLOGIE.

La elaborarea acestei publicații au fost folosite materiale teoretice, normative și empirice. Cercetarea subiectului respectiv a fost posibilă prin aplicarea mai multor metode de investigare științifică, specifice teoriei și istoriei relațiilor internaționale: metoda istorică, metoda analizei comparative, analiza sistemică, dar și alte proceduri bazate pe logică (deducția, inducția, analogia etc.). Tema supusă cercetării a impus folosirea pe larg a metodei comparative, prin intermediul căreia s-a putut analiza conținutul actelor normative ce reglementează gestionarea frontierelor.

3. REZULTATE.

Analizând subiectul frontierelor Uniunii Europene este necesar să specificăm că îi sunt caracteristice două dimensiuni diferite: frontierele interne și externe. Cele interne reprezintă frontierele comune terestre ale părților contractante (statele membre), precum și aeroporturile pentru zborurile interne și porturile pentru liniile regulate de pasageri, care au ca punct de plecare sau ca destinație exclusivă alte porturi de pe teritoriile părților contractante, fără escale în porturi din afara acestor teritorii. Frontierele externe sunt reprezentate de frontiera terestră și pe apă, precum și de aeroporturile și porturile părților contractante, dacă nu sunt frontiere interne, deci frontierele externe sunt cele ale statelor membre UE cu țările terțe, non-UE [1].

Fiecare din frontierele enunțate au un regim juridic aparte: cele interne cuprind toate reglementările ce prevăd eliminarea controalelor de frontieră pentru persoane, mijloace de transport, mărfuri și bunuri la frontierele, aeroporturile și porturile deschise traficului internațional ce aparțin statelor membre care au aderat la Acordul privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele lor comune, din 14 iunie 1985 (Acordul Schengen), precum și la Convenția de punere în aplicare a Acordului, din 19 iunie 1990; frontierele externe cuprind toate reglementările cu privire la frontiera de stat și legislația internă aplicată de fiecare stat membru UE la frontiera cu statele terțe.

Uniunea Europeană cuprinde două spații cu abordări diferite a frontierelor: 1) spațiul comunitar (UE) – teritoriile tuturor statelor membre ale Uniunii; 2) zona Schengen – o politică a Uniunii Europene prin care țările acceptate în această zonă sunt de acord să elimine toate tipurile de control la frontierele reciproce. De menționat este și faptul că nu toate țările membre UE fac parte din Zona Schengen, dar au obligația de aderare. Totodată, în zona Schengen intră și țări care nu sunt membre ale UE.

Astfel, Spațiul UE și zona Schengen sunt două concepte diferite, dar cu o suprapunere parțială. Uniunea Europeană este o organizație supranațională cu obiective largi, care includ creșterea comerțului și a cooperării economice,

protejarea drepturilor omului, dezvoltarea infrastructurii și promovarea stabilității politice și economice în Europa întregă.

Pe de altă parte, zona Schengen este un acord interguvernamental între majoritatea statelor membre ale UE, 24 la număr (nu au aderat Bulgaria, Cipru și România), la care se alătură Islanda, Liechtenstein, Norvegia și Elveția, toate patru fiind membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb (AELS)[13]. Acest acord, semnat în 1985, prevede eliminarea controlului la frontierele interne ale acestor țări și crearea unei zone de liberă circulație a persoanelor în această zonă. În mod practic, acest lucru înseamnă că odată ce ajungi într-unul dintre statele membre ale zonei Schengen, poți călători în toate celelalte state membre fără să treci prin controale la frontieră.

Astfel, putem concluziona că spațiul UE este mai larg și mai complex decât zona Schengen, iar aceasta din urmă este o zonă geografică specifică care implică libera circulație a persoanelor între statele membre ale UE și alte țări în conformitate cu acordul Schengen.

Chiar dacă nu toate statele UE mărginesc teritorial cu o țară terță, toate au conexiuni aeriene prin aeroporturi sau maritime prin porturi deschise traficului internațional cu alte state non-UE. Din acest punct de vedere putem considera că fiecare stat membru UE are o frontieră externă. Pentru a asigura libera circulație în interiorul zonei Schengen, toate statele membre iau măsuri de protejare a frontierelor sale externe cu țările non-europene. Deci, toate statele membre, dirijate de instituții unionale, implementează politici similare de protejare a astfel de frontiere.

Cu referire la limitele teritoriale externe ale Uniunii, este de menționat că politicile și activitățile în domeniul frontierelor sunt concepute și realizate în corespundere cu strategiile și conceptele de securitate și apărare ale UE. Distinct, strategia europeană de securitate reprezintă documentul de bază al gândirii și planificării strategice în cadrul UE. Pentru realizarea ei sunt puse în aplicare substrategii care includ strategii și politici regionale și naționale specifice, cu un accent deosebit pus pe vecinătatea europeană. Statele membre sunt princi-

palele responsabile de asigurarea securității interne.

Analiza strategiilor de securitate europene (unionale și naționale) scoate în evidență interconexiunea dintre politicile interne și externe în materie de securitate: doar printr-un sistem de protecție intern viabil poate fi realizată o politică de securitate externă activă. Totodată, prin promovarea unei politici de securitate întru prevenirea amenințărilor și riscurilor externe va fi asigurat nivelul scontat al securității interne a UE. În acest context, este de evidențiat că realizarea politicilor enunțate implică nemijlocit abordări pro-active de gestionare a frontierelor UE, în special ale celor cu țările terțe.

Cu referire la funcționarea frontierelor europene, este de menționat că acele interne implică un concept ce asigură libera circulație a persoanelor, contactul deplin și interacțiunea fără obstacole în toate domeniile de activitate, deci o „Lume fără frontiere”.

La frontierele externe ale Uniunii Europene funcționalitatea lor este cimentată prin realizarea unor acțiuni în care se întâlnesc și se consolidează reciproc diferite domenii de politică ale UE, precum Politica de securitate și migrație a UE, Politica în domeniul azilului, Politica vamală ș.a. Toate sunt asamblate într-un Concept de gestionare integrată a frontierelor. Scopul conceptului urmărește să asigure: un nivel înalt de securitate internă în cadrul Uniunii; managementul eficient al trecerii frontierelor; abordarea provocărilor legate de migrație și alte amenințări la frontierele respective, astfel contribuind la combaterea tuturor formelor de criminalitate transfrontalieră. Politicile enunțate se bazează pe următoarele principii: solidaritatea între statele membre, responsabilitatea comună și cooperarea internațională.

De menționat că Uniunea Europeană se confruntă cu multiple provocări care au influență asupra funcționalității frontierelor sale externe. În contextul actual al creșterii fluxului de migrație ilegală și a amenințărilor la adresa securității naționale, UE a dezvoltat un cadru de gestionare integrată a frontierelor. Gestionarea integrată a frontierelor este considerată o componentă importantă a

securității naționale a Uniunii Europene, având în vedere că frontierele externe ale UE sunt considerate primele linii de apărare împotriva amenințărilor la adresa securității și a siguranței cetățenilor [14]. Astfel, gestionând integrat frontierele externe, Uniunea Europeană asigură un nivel adecvat de securizare a lor. Securizarea frontierei nu presupune și nu înseamnă adoptarea de măsuri care să vină în contradicție cu libera circulație a persoanelor. Obiectivul stabilit este lupta împotriva manifestărilor criminale și de nesocotire a legii.

Ca prim pas către o politică de gestionare comună a frontierelor UE poate fi considerat Acordul Schengen din 1985, completat în anul 1990 prin Convenția de punere în aplicare a acordului. „Un spațiu unic fără controale la frontierele interne – spațiul Schengen – implică și o politică comună în materie de gestionare a frontierelor externe. Articolul 3 alineatul (2) din Tratatul privind Uniunea Europeană prevede „măsuri adecvate privind controlul la frontierele externe”. Prin urmare, Uniunea își propune să stabilească standarde comune cu privire la controalele la frontierele sale externe și să pună treptat în practică un sistem integrat pentru gestionarea acestor frontiere” [17].

Odată cu extinderea Zonei Schengen începând cu anul 2001, Uniunea Europeană se pronunță pentru implementarea conceptului de Management Integrat al Frontierei (IBM – Integrated Border Management) [15], ca urmare a nevoii de a asigura securitatea și protecția frontierelor UE în contextul creșterii fluxurilor migraționale, a riscurilor și a amenințărilor la adresa securității, toate descrise în Strategia europeană de securitate.

În 2002, Consiliul European a adoptat o strategie pentru gestionarea eficientă a frontierelor externe, numită „Planul global de gestionare a frontierelor” (Global Border Management Plan - GBMP), care a urmărit să asigure o abordare coordonată și coerentă a gestionării frontierelor UE, pentru a asigura atât securitatea, cât și libera circulație a cetățenilor UE și a vizitatorilor legitimi.

Pentru detalierea și punerea în aplicare a strategiei a fost elaborat Catalogul de recomandări în vederea aplicării corecte a acquis-ului

Schengen și a celor mai bune practici „Controlul frontierelor externe, returnarea și readmisia” [14] și Codul Comunitar de Frontieră Schengen (Codul Frontierelor Schengen) [1, p. 1].

Catalogul de recomandări conține informații despre bunele practici în domeniul controlului frontierelor externe, returnării și readmisiei. Documentul vizat a devenit unul de bază în privința implementării conceptului MIFS, întruchipând setul de norme și proceduri care reglementează aplicarea Acordului Schengen și a acquis-ului Schengen. Generalizat, catalogul include lista țărilor terțe ale căror cetățeni trebuie să dețină viză pentru a călători în spațiul Schengen, precum și normele privind controlul la frontieră, vizele, permisele de ședere, cooperarea polițienească și judiciară în materie penală ș.a.

Codul Frontierelor Schengen este un document esențial, deoarece reglementează controalele la frontieră realizate de statele membre ale Spațiului Schengen și asigură o abordare comună și coordonată în ceea ce privește gestionarea frontierelor externe ale zonei Schengen. Documentul descrie modurile de acțiune și colaborare între autoritățile de control la frontieră, pentru o gestionare coerentă și eficientă. Acesta include prevederi cu referire la controlul documentelor, verificarea persoanelor, cooperarea între statele membre, accesul și tranzitul persoanelor pe teritoriul Uniunii Europene. De asemenea, sunt incluse prevederi specifice pentru situații de criză, cum ar fi amenințările la adresa securității, valurile de imigranți sau problemele de sănătate publică. Toate le permit autorităților de control la frontieră să ia măsuri de urgență și să colaboreze cu autoritățile din alte state membre Schengen pentru a asigura o reacție rapidă și eficientă.

Așadar, Catalogul Schengen împreună cu Codul Comunitar de Frontieră Schengen pot fi considerate „cărți de căpătâi” ale autorităților statelor membre UE responsabile de managementul frontierelor externe.

Complementar, este de menționat că autoritățile unionale au elaborat și pus în aplicare mai multe decizii, regulamente, directive, ordonanțe etc. care au vizat domeniul de frontieră. Printre ele menționăm:

- Regulamentul (CE) nr. 1931/2006 al Parlamentului și al Consiliului din 20 decembrie 2006 de stabilire a normelor referitoare la micul trafic de frontieră la hotarele terestre externe ale statelor membre și de modificare a dispozițiilor Convenției Schengen [2];

- Regulamentul (CE) nr. 810/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind instituirea unui Cod comunitar de vize (Codul de vize) [3];

- Regulamentul (UE) nr. 1052/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 octombrie 2013 de instituire a Sistemului european de supraveghere a frontierelor (EUROSUR) [7] etc.

Gestionarea frontierelor externe din punct de vedere tehnic se realizează prin aplicarea mai multor sisteme informaționale și tehnologii, cum ar fi:

- Sistemul de Informații Schengen (SIS) [10] – asigură schimbul de informații între statele membre UE necesar pentru gestionarea frontierelor și combaterea criminalității transfrontaliere.

- Sistemul de Management al Frontierelor (BMS) [6] – un sistem informatic care permite controlul fluxurilor de persoane la frontierele externe ale UE. BMS colectează și verifică informațiile privind documentele de călătorie, vizele și alte informații relevante, cum ar fi datele biometrice.

- Sistemul de Informații privind Vizele (SIV) [4] – permite gestionarea cererilor de vize Schengen. VIS colectează și verifică informațiile biometrice și personale ale solicitanților de viză.

- Sistemul european de supraveghere a frontierelor (EUROSUR) [9] – un sistem de monitorizare și schimb de informații între statele membre ale UE. Acesta utilizează o serie de tehnologii și instrumente, cum ar fi camere video, radar, drone și alte echipamente de supraveghere, pentru a monitoriza zonele de frontieră și a detecta orice activitate suspectă sau ilegală.

- Sistemul European de Informații și Autorizare privind Călătoriile (ETIAS) [8] – un sistem informatic care va fi aplicat în viitorul apropiat și care va permite verificarea în prealabil a călătorilor care intră în UE. ETIAS va colecta și verifica informațiile personale și biometrice

ale solicitantului, precum și informațiile despre documentele de călătorie și posibilele riscuri pentru securitatea internă și ordinea publică.

- Sistemul european de gestionare a informațiilor privind azilul (EURODAC) [11] – ajută autoritățile competente să identifice și să prevină solicitările multiple de azil în diferite state membre, precum și să identifice persoanele care au trecut frontierele în mod ilegal.

Gestionarea integrată a frontierei externe a UE implică instituții și agenții unionale de promovare și implementare a politicilor în domeniu. Analiza competențelor acestor instituții ne permite să evidențiem următoarea arhitectură:

- Consiliul UE adoptă reguli și politici privind gestionarea frontierelor, inclusiv legislația relevantă pentru controlul frontierelor, migrație și azil, monitorizează situația la hotarele statelor membre.

- Comisia UE prin intermediul Direcției Generale pentru Afaceri Interne monitorizează și asigură respectarea standardelor UE de control al frontierelor în toate statele membre, sprijinind statele membre în gestionarea frontierelor lor. Comisia UE elaborează și implementează politicile și strategiile privind controlul frontierelor, dezvoltă și furnizează programe de formare și cooperare în domeniul securității frontierelor și sprijină autoritățile naționale în cazuri de criză legate de hotare. Totodată, Comisia ia măsuri împotriva statelor membre care nu respectă standardele de control al frontierelor.

- Instituții și agenții complementare, precum: Agenția Europeană de Apărare (EDA); Oficiul European de Poliție (EUROPOL); Serviciul European de Acțiune Externă (EEAS); Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA); Biroul European de Sprijin pentru Azil (EASO); Autoritatea Europeană pentru Protecția Datelor (EDPS); Agenția Europeană pentru Siguranță Maritimă (EMSA); Agenția Spațială Europeană (ESA); Agenția Europeană pentru managementul operațional al sistemelor informatice la scară largă în spațiul de libertate, securitate și justiție (eu-LISA) ș.a.

- Organizații internaționale, regionale și non-guvernamentale de asistență în ceea ce ține de gestionarea integrată a frontierelor,

precum: Organizația Internațională pentru migrație (IOM); Organizația Mondială a Vărilor (WCO); Organizația Internațională de Poliție Criminală (Interpol); Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE); Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR); Organizația Aviației Civile Internaționale (ICAO); Centrul pentru Controlul Democrat al Forțelor Armate (DCAF); Centrul Internațional pentru Dezvoltarea Politicilor de Migrație (ICMPD); Consultări interguvernamentale privind politicile în materie de azil și refugiați (IGC); Biroul ONU pentru Droguri și Criminalitate (UNODC).

Necesitatea asigurării unui control coordonat și eficient al frontierelor externe ale Uniunii Europene a dus la crearea unei agenții supranaționale cu competențe în domeniu - Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă (FRONTEX) [5]. FRONTEX (acronimul de la „Frontiere externe” în limba engleză) este o structură care își propune să asiste statele membre ale Uniunii Europene la gestionarea și protejarea frontierelor externe ale spațiului Schengen. Înființată în anul 2004, Agenția are rolul de a ajuta statele membre să protejeze frontierelor externe ale UE, prin furnizarea de expertiză, tehnologie, resurse și personal. FRONTEX interacționează cu autoritățile de control la frontieră din statele membre pentru a se asigura că controalele sunt efectuate în conformitate cu regulile și procedurile Uniunii Europene. Totodată, în contextul protecției frontierelor externe, Agenția joacă un rol important în abordarea problemelor legate de migrație și se preocupă de securitatea și libera circulație a persoanelor.

Actualmente managementul integrat al frontierelor europene (IBM) este un proces complex care implică colaborarea între mai multe agenții și organizații, atât la nivel național, cât și la cel european [12].

Realizarea componentelor descrise ține de autoritățile și agențiile responsabile de protecție a frontierelor, care se împart în unionale și naționale. Agențiile unionale coordonează activitățile autorităților naționale cu competențe la frontieră. FRONTEX este umbrela sub care se desfășoară coordonarea IBM (al

frontierei externe) și a spațiului Schengen. Deși Agenția este o structură supranațională cu rol de coordonare al managementului frontierelor, deciziile, recomandările și îndrumarea adusă rămân cu caracter opțional pentru statele membre care decid în baza principiului suveranității naționale cum să acționeze la frontiere, chiar dacă sunt hotare externe ale UE.

Procedural, în cadrul Uniunii Europene, managementul frontierelor este responsabilitatea fiecărui stat membru, fiind realizat în conformitate cu normele și procedurile stabilite de Aquis-ul UE. În acest context vom specifica că toate agențiile de aplicare a legii, autoritățile naționale responsabile pentru controlul la frontiere, trebuie să aibă competențe și atribuții de control și de combatere a infracționalității transfrontaliere, sub toate formele sale de manifestare.

În toate statele membre, la frontierele cu țările terțe sunt prezente mai multe autorități statale, reprezentate prin colaboratori care activează la Ministerul de Interne sau al Apărării Naționale, Ministerul de Finanțe, Ministerul Sănătății ș.a. De controlul frontierelor este responsabil Ministerul de Interne sau cel al Apărării Naționale. Celelalte autorități se consideră complementare, legate de asigurarea diferitelor regimuri: vamale, sanitare etc.

Se pronunță următoarele forme de organizare specifică pentru controlul frontierelor: Poliție Națională, Serviciul de Grăniceri și Poliție de Frontieră cu mai multe variații. Deși există o diferență uneori fundamental conceptuală între tipurile de agenții enunțate, avem însă o zonă comună a activității desfășurate de acestea - cea a procedurilor. Astfel, autoritățile naționale în realizarea activităților de asigurare a funcționalității frontierelor vor porni de la premisele că:

- modul de gestionare a frontierelor externe ale Uniunii Europene trebuie să fie același, indiferent de autoritatea națională care reglementează respectivul segment de frontieră;

- deși au competențe uneori diferite la nivel național, agențiile responsabile de gestionarea frontierelor externe ale Uniunii Europene trebuie să aibă aceleași competențe.

În ultimele două decenii, Uniunea Eu-

ropeană a trecut prin mai multe crize externe și interne, dintre care cele mai dureroase au fost: eșecul adoptării constituției UE, criza datoriilor suverane și șomajul în masă în Europa, criza migrației, Brexit, pandemia globală și consecințele acesteia. În condițiile actuale, consolidarea internă și dezvoltarea unei gândiri strategice flexibile, combinate cu construirea unui nou model de relații cu lumea exterioară au devenit factori de o necesitate stringentă și fără precedent pentru Uniunea Europeană.

Riscurile și crizele în creștere cu care se confruntă comunitatea internațională în prezent, precum și policentrismul în creștere, au un impact asupra modelului tradițional liberal de dezvoltare al actorilor principali ai lumii, inclusiv al Uniunii Europene. Astfel, se vehiculează din ce în ce mai mult ideea că instrumentul tradițional de influență al UE, „puterea soft”, nu mai este considerat singurul mijloc de influență.

Acest lucru este confirmat de Strategia de securitate globală a Uniunii Europene „Viziune comună, abordare comună: o Europă puternică”, adoptată în 2016, care afirmă că propria sa securitate este o prioritate, în primul rând pentru cetățenii și teritoriile UE, fiind, de asemenea, strâns conectată cu viziunea principală a politicii comune de securitate și apărare a comunității europene.

În acest sens, securitatea frontierelor externe ale Uniunii Europene a căpătat o importanță fără precedent, cu măsuri obligatorii de consolidare a acesteia. O componentă importantă a schimbării politicii UE față de hotarele sale este noua strategie de gestionare integrată a frontierelor 2021, care urmărește să consolideze și mai mult securitatea și controlul granițelor UE printr-un set comun de standarde și practici, concentrându-se pe patru domenii cheie: securitate, protecție, guvernanță și mobilitate.

În ceea ce privește securitatea, strategia se concentrează pe consolidarea și dezvoltarea sistemului de protecție al frontierelor UE, cu o atenție deosebită acordată combaterii amenințărilor cum ar fi terorismul, traficul de droguri și contrabanda.

De asemenea, protecția se referă la prote-

jarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor UE și a solicitanților de azil, precum și la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane și a exploatării copiilor.

Managementul se concentrează pe îmbunătățirea capacităților de gestionare a frontierelor, prin promovarea standardelor și a tehnicilor de gestionare a riscurilor, precum și prin dezvoltarea de tehnologii avansate și de sisteme de monitorizare.

Mobilitatea se referă la promovarea în mod regulat a unor politici sigure în domeniu, care să permită un flux eficient și securizat de persoane și bunuri în UE, în același timp asigurând securitatea și protecția frontierelor.

Un pas important spre realizarea prerogativelor menționate se consideră dezvoltarea și operaționalizarea Agenției FRONTEX. Schimbările prevăd:

- extinderea competențelor agenției Frontex pentru desfășurarea misiunilor de gestionare a fluxurilor migratorii și de sprijinire a statelor membre în vederea protejării frontierelor maritime și aeriene;

- sporirea numărului de ofițeri de frontieră ai UE și a capacității de acțiune a agenției, prin furnizarea de echipamente și tehnologii moderne pentru gestionarea frontierelor;

- îmbunătățirea cooperării și a coordonării între statele membre ale UE în ceea ce privește securitatea la frontieră și protecția drepturilor omului, inclusiv în timpul operațiunilor;

- instituirea unui sistem de monitorizare și raportare a incidentelor și abuzurilor care se produc în timpul operațiunilor de frontieră;

- creșterea transparenței și a responsabilității în ceea ce ține de activitățile la frontieră, prin instituirea unui sistem de audit și evaluare a agenției Frontex și prin extinderea competențelor Parlamentului European și ale Autorității Europene pentru Protecția Datelor;

- atenție sporită îndreptată și către activitatea în interiorul zonei Schengen, în spațiul de liberă circulație.

Anul 2022, caracterizat de invazia Rusiei în Ucraina, a accentuat importanța implementării modelului de gestionare integrată a frontierei pe patru niveluri: 1) măsuri în țările

terțe, prin realizarea politicii comune în materie de vize; 2) măsuri în țările vecine, prin operațiuni FRONTEX și alte misiuni europene; 3) măsuri de control la frontierele externe, prin implementarea sistemelor de analiză a riscurilor, gestionare a fluxurilor migratorii și combatere a criminalității de orice formă; 4) măsuri în spațiul Schengen. Succesele tuturor activităților descrise au la bază un nivel înalt de cooperare intra și inter-instituțională între autoritățile, agențiile și organizațiile europene, cooperare internațională la nivelurile strategice, operaționale și tactice cu autoritățile din țările terțe, inclusiv îmbunătățirea componentelor de cooperare transfrontalieră în regiuni.

R. Moldova este un partener strategic al UE în domeniul managementului integrat al frontierelor. În acest sens, Uniunea Europeană oferă asistență cuprinzătoare pentru a se asigura că autoritățile naționale ale Republicii Moldova au capacități juridice, structurale, administrative și tehnice pentru a efectua controale la frontieră în conformitate cu Codul Frontierelor Schengen.

La nivel tehnic, activitățile operaționale din Republica Moldova, coordonate de FRONTEX, sunt planificate și desfășurate în conformitate cu acordul statutar dintre UE și Moldova (Acordul de Asociere) și cu acordurile de operare încheiate de FRONTEX și autoritățile de frontieră competente (în speță Poliția de Frontieră).

UE se străduie, prin agenția FRONTEX, să atingă un nivel adecvat de compatibilitate a procedurilor operaționale naționale de gestionare a frontierelor cu standardele europene. Cooperarea este pe deplin conformă cu legislația UE, inclusiv cu regulile și standardele care fac parte din legislația actuală a UE, chiar dacă anumitul tip de activitate de cooperare se desfășoară pe teritoriul Moldovei (țară terță până la momentul actual). Schimbul de date cu caracter personal respectă cerințele legislației UE privind protecția datelor. În acest sens, a fost instituit un mecanism oficial de schimb de informații și date operaționale cu Poliția de frontieră a Republicii Moldova în timp real, folosind Programul European de Supraveghere a Frontierei (EUROSUR), care permite analiza calitativă a tuturor riscurilor și amenințărilor,

evaluarea situației și reacționarea în consecință pentru a proteja frontierele externe.

De asemenea, pe baza acordurilor încheiate cu statul moldovenesc, Uniunea Europeană organizează, coordonează și realizează operațiuni de frontieră la hotarele sale externe, cu implicarea inclusiv a resurselor de personal, tehnicii speciale și a echipamentelor din cadrul agenției de frontieră moldovenești. Ca urmare a adâncirii crizei migrației, după declanșarea războiului aflat în desfășurare în Ucraina, pe teritoriul Republicii Moldova se realizează operațiuni de sprijin cu implicarea angajaților FRONTEX.

În calitate de țară candidată de aderare la UE, R. Moldova este privilegiată prin proiecte și programe de finanțare directă, consultanță tehnică, instruire sau sprijin cu echipamente tehnice pentru consolidarea capacităților în domeniul managementului frontierelor. Întărirea capacității și implicarea agențiilor de frontieră ale Republicii Moldova într-o asigurare a unui nivel adecvat de securitate a frontierei contribuie la implementarea de către Uniunea Europeană a conceptului de management integrat al frontierei, în special evidențiind nivelul trei de filtrare – activități în țări vecine (terțe).

4. CONCLUZII.

În baza celor relatate, concluzionăm că toate programele de gestionare a frontierelor din Uniunea Europeană vizează în principal asigurarea securității hotarelor externe ale UE, ce presupune securitatea într-un mod îngust, limitat, dar foarte important pentru diminuarea listei UE de amenințări, cum ar fi terorismul, migrația, inclusiv ilegală, infracțiunile grave, traficul de droguri, fraudele internaționale etc. Pentru a extinde zona de securitate prin prevenirea acestor amenințări și riscuri, sunt vizate serviciile de frontieră ale țărilor membre și celor care cooperează cu UE, ale statelor vecine și celor care-și doresc aderarea. Acest lucru se observă clar în cazul Moldovei, a cărei politică de frontieră, realizată sub ghidarea UE, este direcționată în principal spre asigurarea diverselor aspecte ale securității frontierei, ceea ce, desigur, este important, întrucât crește securitatea națională și regională, inclu-

siv în contextul războiului din Ucraina și al referendumului transnistrean nerezolvat. În același timp, considerăm că gestionarea frontierelor moldovenești trebuie să fie orientată și spre îmbunătățirea relațiilor internaționale, dar nu doar prin securizare (în sensul larg al acestui concept), ci și prin sporirea cooperării econo-

mice, culturale și sociale, ceea ce este extrem de important pentru stadiul actual de dezvoltare a Republicii Moldova. Gestionarea în acest mod a frontierei de stat va stimula crearea unor spații și zone de contact interetnic, social, economic, etc., specifice celor create la frontierele interne ale Uniunii Europene.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Regulament (CE) al Parlamentului European și al Consiliului privind crearea unui Cod Comunitar asupra regulilor ce stau la baza liberei circulații a persoanelor peste frontiere - Codul Frontierelor Schengen: Nr. 562/2006 din 15 martie 2006, art.2. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, JO L 105. 13.04.2006.
2. Regulament (CE) al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a normelor referitoare la micul trafic de frontieră la frontierele terestre externe ale statelor membre și de modificare a dispozițiilor Convenției Schengen: nr. 1931/2006 din 20.12.2006. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 405/1, 30.12.2006.
3. Regulament (CE) al Parlamentului European și al Consiliului privind instituirea unui Cod comunitar de vize (Codul de vize): nr. 810/2009 din 13.07.2009. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 243/1, 15.09.2009.
4. Regulament (CE) al Parlamentului European și al Consiliului privind Sistemul de informații privind vizele (VIS) și schimbul de date între statele membre cu privire la vizele de scurtă ședere (Regulamentul VIS), nr. 767/2008 din 09.07.2008. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 218/6013, 08.2008.
5. Regulament (CE) al Consiliului de instituire a Agenției Europene pentru Gestionarea Cooperării Operative la Frontierele Externe ale statelor membre ale Uniunii Europene, nr. 2007/2004 din 26 10.2004. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, JO L 349, p. 1, 25.11.2004.
6. Regulament (UE) al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 952/2013 de stabilire a Codului vamal al Uniunii, nr. 2019/474 din 19.03.2019. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 83/38, 25.03.2019.
7. Regulament (UE) al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a Sistemului european de supraveghere a frontierelor (EUROSUR): nr. 1052/2013 din 22.10.2013. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 295/11, 06.11.2013.
8. Regulament (UE) al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a Sistemului european de informații și de autorizare privind călătoriile (ETIAS) și de modificare a Regulamentelor (UE) nr. 1077/2011, (UE) nr. 515/2014, (UE) 2016/399, (UE) 2016/1624 și (UE) 2017/2226, nr. 2018/1240 din 12.09.2018. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 236/1, 19.09.2018.
9. Regulament (UE) al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a Sistemului european de supraveghere a frontierelor (EUROSUR), nr. 1052/2013 din 22.10.2013. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 295/11, 06.11.2013.
10. Regulament (UE) al Parlamentului European și al Consiliului privind instituirea, funcționarea și utilizarea Sistemului de informații Schengen (SIS) în domeniul cooperării polițienești și al cooperării judiciare în materie penală, de modificare și de abrogare a Deciziei 2007/533/JAI a Consiliului și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1986/2006 al Parlamentului European și al Consiliului și a Deciziei 2010/261/UE a Comisiei: nr. 2018/1862 din 28.11.2018. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 312/56, 07.12.2018.

11. Regulament (UE) al Parlamentului European și al Consiliului privind instituirea sistemului „Eurodac” pentru compararea amprentelor digitale în scopul aplicării eficiente a Regulamentului (UE) nr. 604/2013 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid și privind cererile autorităților de aplicare a legii din statele membre și a Europol de comparare a datelor Eurodac în scopul asigurării respectării aplicării legii și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1077/2011 de instituire a Agenției europene pentru gestionarea operațională a sistemelor informatice la scară largă, în spațiul de libertate, securitate și justiție (reformare), nr. 603/2013 din 26.06.2013. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 180/1, 29.06.2013.
12. Regulament (UE) al Parlamentului European și al Consiliului privind Poliția de frontieră și garda de coastă la nivel european și de abrogare a Regulamentelor (UE) nr. 1052/2013 și (UE) 2016/1624, art. 3, 13.11.2019. nr. 2019/1896 din 13.11.2009. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 295/1, 14.11.2019.
13. Asociația Europeană a Liberului Schimb. Disponibil pe https://ro.wikipedia.org/wiki/Asocia%C8%9Bia_European%C4%83_a_Liberului_Schimb. (data adresării - 27.03.2023).
14. Catalogul Schengen al Uniunii Europene privind controlul la frontierele externe: Returnarea și readmisia – Recomandări și cele mai bune practici. Bruxelles. 2009. Disponibil pe <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7864-2009-INIT/ro/pdf>.
15. Presidency conclusions. Tampere European Council. 15 and 16 October, 1999. Disponibil pe <https://www.consilium.europa.eu/media/21059/tampere-european-council-presidency-conclusions.pdf>.
16. Tratatul privind Uniunea Europeană (versiune consolidată). Articolul 43 (1). În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, C 326/13, 26.10.2012. Disponibil pe https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_1&format=PDF.
17. Gestionarea frontierelor externe. Fișe descriptive despre Uniunea Europeană. Disponibil pe <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/153/gestionarea-frontierelor-externe> (data adresării - 28.03.2023).

DESPRE AUTOR

Corneliu RADU,

doctorand,

*Școala doctorală „Științe sociale
și ale educației”,*

Universitatea de Stat din Moldova,

e-mail: radcor78@gmail.com

ORCID ID: 0009-0005-0959-1956

CZU 347.9

DOI 10.5281/zenodo.10953147

Alexandru CEBAN,
master în drept
Master of Law

ÎMPUTERNICIRILE CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE ÎN LUMINA LEGII NR. 246 DIN 31.07.2023

Subiectul cercetat în articol este unul de o importanță majoră și extrem de actual în contextul Legii nr. 246 din 31.07.2023 Cu privire la modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție). Astfel a fost modificat semnificativ CPC al RM, cu schimbări chiar de ordin conceptual, care vor avea repercusiuni puternice asupra împuternicirilor Curții Supreme de Justiție împotriva deciziilor civile date în apel, implicit asupra rolului instanței supreme pentru uniformizarea și consolidarea practicii judiciare, imposibil de subestimat inclusiv în contextul parcursului european al țării noastre. În lumina noilor modificări, „firul roșu” în întregul cadru normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție este transformarea acesteia într-o veritabilă instanță de casație. Având în vedere că practica judiciară la momentul studiului lipsește, o atenție deosebită s-a acordat anticipării eventualelor probleme de care se vor ciocni practicienii, și, bineînțeles, evitării acestor situații, precum și identificării soluțiilor.

Cuvinte-cheie: recurs, temeiurile recursului, împuternicirile instanței de recurs, instanță supremă, practică uniformă.

THE POWERS OF THE SUPREME COURT OF JUSTICE IN THE LIGHT OF LAW NO. 246 OF 31.07.2023

The subject researched in the article is one of major importance and extremely current in the context of Law no. 246 of 31.07.2023 regarding the modification of some normative acts (modification of the normative framework related to the reform of the Supreme Court of Justice), through which a series of significant changes were made to the CPC of the Republic of Moldova, some even conceptual, which will have strong repercussions on the powers of the Supreme Court of Justice against the civil decisions given on appeal and implicitly the role of the supreme court in standardizing and consolidating judicial practice, impossible to underestimate even in the context of the European course of our country. In the light of the new changes, the "red thread" in the entire normative framework related to the reform of the Supreme Court of Justice is its transformation into a true court of cassation, and considering that the judicial practice at the time of the study is lacking, special attention was paid to the attempt to anticipate the possible problems that practitioners will encounter, and of course avoiding these situations with the identification of solutions.

Keywords: appeal, the grounds of the appeal, the powers of the court of appeal, supreme court, uniform practice.

1. INTRODUCERE.

Hotărârea judecătorească este punctul final al unui drum judiciar deseori anevoios, ale cărui intersecții de raționamente converg spre un rezultat ce ar trebui să rezolve raporturile juridice dintre părți și care, într-un sistem ideal, s-ar bucura de deplina încredere a judecății unei singure instanțe. Suspiciunile nu pot fi ignorate și oricare dintre părțile litigante cugetă, în firea umană, dacă există vreo posibilitate de îndreptare a unor erori strecurate în gândirea judecătorului care a tranșat conflictul. Aici intervine rolul căilor de atac, menite să sporească încrederea că un număr mai mare de judecători va putea să dea o dezlegare justă raporturilor juridice deduse judecății, că sunt mai multe minți luminate care pot să descopere adevărul la care se speră. [1, p. 2]

Astfel, pornind de la ideea că căile de atac, inclusiv recursul, reprezintă mijloacele procesuale prin care participanții la procesul civil își exercită dreptul de a solicita, în condițiile legii, controlul asupra hotărârii judecătorești și desființarea acesteia dacă nu este conformă stării de fapt ori de drept rezultate din circumstanțele cauzei, în prezenta lucrare s-a încercat a cerceta complex și eficient împuternicirile Curții Supreme de Justiție în lumina legii nr. 246 din 31.07.2023, cea mai responsabilă cale de atac, am spune, prin care se finalizează controlul judiciar în procesul civil.

2. METODOLOGIE.

La elaborarea acestei publicații a fost folosit material teoretic, normativ și empiric. Totodată, în cadrul cercetării au fost utilizate următoarele metode, tehnici și procedee: metodele logică (inclusiv a deducției și inducției), istorică, analitică, gramaticală, prospectivă, empirică și comparativ-juridică. Vom enumera obiectivele cercetării după cum urmează: analiza împuternicirilor instanței de recurs împotriva deciziilor civile date în apel în lumina noilor modificări a cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție, intrate în vigoare la 18 august 2023; evaluarea eficacității mijloacelor de apărare a drepturilor justițiabilului în cadrul exercitării recursului împotriva deciziilor civile date în apel; identificarea dificultăților

existente la aplicarea cadrului legal actual; găsirea unor soluții interpretative sau legislative pentru anticiparea și/sau depășirea dificultăților existente.

3. REZULTATE.

Considerăm necesar a începe cu reiterarea unei trăsături specifice și importante a recursului împotriva deciziilor instanței de apel, și anume faptul că acesta nu reprezintă o cale devolutivă de atac, neprovocând o rejudecare a fondului cauzei. Rolul recursului nu este acela de a realiza o nouă judecată în fond după casarea deciziei atacate, ci doar de a asigura efectuarea unui control de legalitate a acesteia. În acest context, s-a opinat justificat că recursul împotriva deciziilor instanței de apel nu reprezintă un al treilea grad de jurisdicție. [2, p. 208]

Totodată, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a atenționat asupra utilității limitării atribuțiilor instanței de recurs doar la chestiunile de drept: „*La examinarea chestiunii privind instanța a treia, statele trebuie să ia în considerare faptul că pricinile au fost deja examinate în alte două instanțe. Plângerile în a treia instanță trebuie depuse, în primul rând, în cadrul acelor pricini care necesită o a treia examinare judiciară, cum ar fi cele care vor evolua dreptul sau vor contribui la interpretarea uniformă a legii. Cercul acestor plângeri poate fi limitat la pricinile care vizează problemele de drept, având importanță pentru întreaga societate. De la persoana care depune plângere urmează de cerut întemeierea faptului că pricina respectivă va contribui la atingerea scopurilor enunțate*”. [3, art. 7]

La determinarea circumstanțelor ce au importanță pentru soluționare corectă a pricinii, instanța de judecată pornește, printre altele, de la normele de drept material ce urmează a fi aplicate. Pe de altă parte, pentru a stabili dacă o normă materială va fi aplicată sau nu, instanța trebuie să cunoască circumstanțele de fapt ale pricinii care formează ipoteza normei de drept potrivite.

Cu toate acestea, instanța de recurs nu este în drept să verifice corectitudinea stabilirii circumstanțelor de fapt ale pricinii prin examinarea suficienței probelor administrate și a

modului de apreciere a lor. Instanța de recurs trebuie să se călăuzească de ficțiunea unei stabiliri corecte a împrejurărilor pricinii expuse în decizia atacată.[4, p. 23-24]

Astfel, prin deciziile adoptate, instanța de recurs previne comiterea repetată a erorilor judiciare, îndrumă activitatea instanțelor inferioare în spiritul legii, îmbunătățind calitatea hotărârilor emise. Existența căii de atac cu recurs stimulează părțile și pe alți participanți la proces să se apere cât mai complet și să invoce instanței încălcările de lege ce ar putea atrage casarea deciziei, deoarece, sperând într-o soluție favorabilă, fiecare participant la proces are interesul să se emită o hotărâre care să nu fie ulterior anulată. [5, p. 282]

În conformitate cu prevederile art. 119 din Constituția Republicii Moldova și cu art. 15 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, statul garantează participanților la proces și altor persoane interesate ale căror drepturi, libertăți ori interese legitime au fost încălcate printr-un act judiciar posibilitatea de a exercita căile de atac împotriva acestuia în condițiile stabilite de lege.

Astfel, recursul împotriva deciziilor instanței de apel este una din aceste căi, fiind reglementat Titlul III, Capitolul XXXVIII, Secțiunea a 2-a din CPC al Republicii Moldova. După cum a fost menționat anterior, acest drept, care atinge apogeul lui prin înaintarea recursului ce urmează a fi examinat de Curtea Supremă de Justiție, este consfințit în art. 119 din Constituția Republicii Moldova, conform căruia „Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii”. Astfel, nicio lege nu poate îngreuna exercitarea căilor de atac, inclusiv a recursului.

În aceeași ordine de idei, conform prevederilor art. 6 paragraful 1 fraza 1 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale „Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra oricărei acuzații în

materie penală îndreptate împotriva sa”. [6, art. 6 paragraf. 1]

Revenind nemijlocit la aspectele cercetate în prezentul articol, reținem că, conform Legii nr. 246 din 31.07.2023 cu privire la modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție), a fost modificat semnificativ CPC al RM. În prezentul studiu am încercat să elucidăm principalele aspecte și raționamente de care s-a condus legiuitorul la adoptarea modificărilor, precum și să identificăm repercusiunile acestora asupra împuternicirilor instanței de recurs.

Astfel, Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 142-148, art. 277) s-a modificat după cum urmează:

Articolul 17 care avea următorul conținut „(1) Pentru aplicarea corectă și uniformă a legislației, Curtea Supremă de Justiție, din oficiu, precum și la propunerea organelor profesionale, create prin lege, ale profesiilor conexe justiției, adoptă și publică hotărâri explicative și opinii consultative privind aplicarea corectă a normelor de drept și soluționarea justă a cauzelor. (2) Hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție și opiniile consultative ale colegiilor Curții Supreme de Justiție au caracter de îndrumare și nu sunt obligatorii pentru instanțele judecătorești”, fiind abrogat.

Legiuitorul, prin abrogarea respectivelor reglementări, a exclus dreptul Curții Supreme de Justiție de a ridica, din oficiu, probleme ce țin de aplicarea corectă și uniformă a legislației, excluzând nemijlocit împuternicirea de emitere a hotărârilor explicative. Având în vigoare prevederile art. 12² „Avizele consultative ale Plenului Curții Supreme de Justiție”, Curtea poate emite doar Avize consultative, și doar dacă este sesizată de către instanțele ierarhic inferioare.

Un alt aspect al modificărilor este că a fost exclus caracterul de îndrumare și faptul că aceste avize consultative nu ar fi obligatorii pentru instanțele judecătorești.

În contextul respectivelor modificări, un moment foarte important îl considerăm faptul că s-a exclus posibilitatea de a ridica din oficiu probleme ce țin de aplicarea corectă și unifor-

mă a legislației. Or, având în vedere noile temeuri de declarare a recursului a) *interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție*; și mai ales în situația celui de al doilea de la lit. b) *prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție*. Pentru a evita și a anticipa aplicarea greșită și neuniformă a legislației și a minimaliza eventualele recursuri pe acest temei, Curtea Supremă de Justiție urmează să aibă dreptul din oficiu și chiar este obligată să se autoseseze în situația în care identifică o practică uniformă.

În actuala redacție a legii, odată cu excluderea art. 17, a rămas incert ce forță juridică vor avea aceste avize consultative, fiind exclus caracterul *de îndrumare și faptul că aceste avize consultative nu ar fi obligatorii pentru instanțele judecătorești*. Unica normă legală care ar face obligatorii respectivele avize exclusiv pentru Curte sunt prevederile art. 12² (4) „*Avizul consultativ al Plenului Curții Supreme de Justiție nu mai este obligatoriu pentru Curte în cazul în care ulterior se modifică legea sau se schimbă modul de punere în aplicare a acesteia.*”, adică, dacă este condiționat caracterul obligatoriu prin careva circumstanțe (*se modifică legea sau se schimbă modul de punere în aplicare a acesteia*) în lipsa acestora, deducem logic că, în actuala reglementare de lege, avizele consultative sunt obligatorii exclusiv pentru Curtea Supremă de Justiție.

În această ordine de idei, în procesul de cercetare și analiză s-au cristalizat două soluții alternative, de principiu, sub aspectul rezolvării problematicei apărute (lege ferenda), prima fiind și cea mai „simplă” de fapt. Reintroducerea posibilității adoptării hotărârilor Plenului CSJ este foarte importantă, inclusiv cu dreptul de sesizare din oficiu și totodată având în vedere „curajul” legiuitorului de a introduce temeuri noi de declarare a recursului prevăzute la lit. a) și lit. b) din art. 432, cu același „curaj” de a consfinți în lege obligativitatea acestor hotărâri ale Plenului CSJ.

Cea de a doua soluție de alternativă este instituirea demersului „în interesul legii” cu care s-a vehiculat activ la faza inițială a refor-

mei, și acordarea dreptului unor subiecți, ca de exemplu președintelui Curții Supreme de Justiție, președinților Curților de apel, Procurorului General, să se pronunțe asupra problemelor de drept care prin hotărâri irevocabile au fost soluționate diferit de către instanțele judecătorești. În respectivul demers urmează a se menționa hotărârile judecătorești irevocabile din care rezultă că problema de drept a fost soluționată diferit, admisibilitatea demersului urmând a se examina de un complet de cinci judecători ai Curții Supreme de Justiție. Demersul declarat admisibil de 11 judecători ai Curții Supreme de Justiție va fi finalizat prin emiterea hotărârii motivate în care se va explica modul de interpretare sau aplicare a legii în viitor.

O deosebită atenție merită modificările „in corpore” ale articolelor 442 și 444, cu următorul conținut:

„*Articolul 442. Limitele judecării recursului*

(1) *Judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărârii contestate prin prisma temeiurilor prevăzute în art. 432. Instanța poate invoca, din oficiu, neatragera în proces a persoanelor, drepturile cărora sunt afectate prin hotărâre.*

(2) *În recurs nu pot fi administrate noi dovezi, cu excepția celor care dovedesc cheltuielile de judecată. Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, cu excepția cazului când se invocă temeinic art. 432 alin. (1) lit. e), sau când Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimitere la rejudecare. La examinarea recursului într-o cauză care a fost trimisă anterior la rejudecare, prevederile art. 372 alin. (1) se aplică în mod corespunzător.*

(3) *Instanța de recurs este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor esențiale invocate în recurs.*

Articolul 444. „*Procedura judecării recursului*

Recursul declarat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. 432 alin. (1) lit. b) și e). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța

cu privire la aspectele din recurs considerate admisibile.”

Reamintim că vechea redacție a respectivelor articole arăta astfel:

„Articolul 442. Limitele judecării recursului

(1) Judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

(2) Instanța de recurs este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în recurs.

...

Articolul 444. Procedura de judecare a recursului

Recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.”

În contextul modificării art. 442, considerăm imperios necesar a ne referi la aspectul ce ține de „limitele judecării recursului”; în legea veche și în cea nouă este inserat destul de explicit și clar faptul că „judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărârii contestate prin prisma temeiurilor prevăzute...”

În aceeași ordine de idei, reținem că legiuitorul, în legea nouă, a extins limitele judecării recursului prin acordarea dreptului instanței de recurs de reapreciere a probelor dată de prima instanță și instanța de apel „când se invocă temeinic art. 432 alin. (1) lit. e)”, care prevede „e) hotărârea sau decizia este arbitrară ori se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor...”

În acest sens atragem atenția la sintagma „se invocă”, și nicidecum „se constată”, acest temei de către instanța de recurs. Astfel în toate cazurile în care se va invoca, fie și temeinic, respectivul motiv nou de recurs, Curtea Supremă de Justiție va relua judecata procesului, va reanaliza starea de fapt prin reaprecierea probelor și încadrarea acestora în cadrul legal pertinent,

contrar caracterului ce nu este devolutiv al recursului menționat anterior.

Legiuitorul nostru a mers mai departe, prevăzând cazul când va fi posibilă reaprecierea probelor (și chiar prezentarea unor probe noi), și anume „când Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimitere la rejudecare”. Este prevăzut expres și faptul că „la examinarea recursului într-o cauză care a fost trimisă anterior la rejudecare, prevederile art. 372 alin. (1) se aplică în mod corespunzător”. Reamintim că, conform prevederilor art. 372 alin. (1), „Prezentarea unor noi probe și pretenții în instanța de apel. (1) Părțile și alți participanți la proces au dreptul să prezinte noi probe dacă acestea respectă prevederile art. 119¹ alin. (2), dacă acestea nu au fost reclamate de către prima instanță la cererea participanților la proces sau dacă au fost restituite în mod nejustificat de către prima instanță.”

4. CONCLUZII.

Extinderea limitelor judecării recursului, după cum a fost arătat mai sus, prin acordarea dreptului instanței de recurs de reapreciere a probelor, chiar și administrarea probelor noi în recurs, după regulile de prezentare a acestor în instanța de apel, dar și examinarea recursului cu înștiințarea și audierea participanților la proces (în cazul în care se invocă (doar se invocă) întemeiat art. 432 alin. (1) lit. b) și e)) constituie de fapt „deschiderea cutiei pandorei” care va transforma Curtea Supremă de Justiție într-o veritabilă judecată în fond – după apel.

În acest sens, vom menționa NOTA INFORMATIVĂ a Guvernului RM, la proiectul Legii cu privire la modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție), conform căruia „Obiectivul de bază al acestui proiect constă în crearea unui cadru normativ coerent prin excluderea oricăror neconcordanțe dintre normele noii Legii cu privire la CSJ și alte prevederi legale ce reglementează domeniul sistemului judecătoresc. Urmare a promovării proiectului menționat supra, CSJ va avea competențe mai restrânse și nu va acționa ca o a doua instanță de apel, cum este în prezent. Aceasta va avea drept efect reducerea numărului hotărârilor

importante emise de CSJ, accentul fiind pus pe ordonarea modului de interpretare și aplicare a legii în sistemul de justiție. De asemenea, va fi debirocratizată procedura de examinare a dosarelor.” [10, pct. 2]

În această ordine de idei sperăm că fiecare din cititorii acestui studiu va face concluziile proprii la acest capitol, nu în ultimul rând prin prisma opiniei Comisiei de la Veneția din 21 octombrie 2022, în care s-a indicat că interpretările obligatorii ale legii deși au sarcina de asigurare a aplicării uniforme a legii, pot afecta independența judecătorilor și dezvoltarea normală a legii, cât și prin prisma hotărârii Curții Constituționale nr. 21 din 22 iulie 2016 prin care s-a stabilit că o hotărâre judecătorească nu poate fi casată doar din considerentul că aceasta este contrară practicii stabilite de Curtea Supremă de Justiție. Or, Curtea Europeană, în jurisprudența sa, a statuat că nu există un drept la o jurisprudență constantă, astfel încât schimbarea jurisprudenței impusă de o abordare dinamică și progresivă este admisibilă și nu încalcă principiul securității juridice (oare nu aceste raționamente au stat intenționat la baza „lăsării în tăcere” a reglementării obligativității practicii stabilite de Curtea Supremă de Justiție?).

Referitor la împuternicirile instanței de recurs, care cu toate că nu au suferit în esență modificări semnificative odată cu adoptarea Legii nr. 246 din 31.07.2023, aplicativitatea în practică a acestora reiese din noile temeuri introduse, schimbate semnificativ, chiar radical, având în vedere legătura foarte strânsă între aceste două instituții juridice care se află într-o interdependență maximă.

Astfel, cu referire la noile temeuri de recurs, care ar condiționa admiterea recursurilor dacă se va constata că hotărârile contestate sunt contrare practicii CSJ, cu părere de rău trebuie să constatăm că legiuitorul practic a desființat cerința de „legalitate” a hotărârii judecătorești sau cel puțin a afectat-o în mod inacceptabil într-un stat de drept, și a substituit-o cu cerința de „conformitate cu jurisprudența CSJ”. Partea bună este că, în cadrul examinării împuternicirilor instanței, am ajuns la concluzia că odată cu noile temeuri de recurs ar trebui să crească aplicativitatea în practică a împuterniciei de

admitere a recursului cu reținerea cauzei și soluționarea acesteia în fond de către CSJ. Cu titlu de consecință se impune micșorarea numărului de cauze trimise la rejudecare, fapt ce va spori eficacitatea și celeritatea examinării cauzelor și o economie procesuală semnificativă.

O deosebită atenție considerăm că urmează a fi acordată repercusiunilor procesuale care vor avea loc odată cu introducerea temeiului de admitere a recursului în cazul în care se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție. Or, la aplicabilitatea acestuia în practică ar apărea un și de nelămuriri, una dintre acestea ținând de aplicabilitatea instrument juridic respectiv de către justițiabili. În mod normal recurenții se plâng pe o viciere a actelor de dispoziție a instanțelor de apel, dar ipotetic, dacă s-ar folosi de temeiul prevăzut la litera b), ar trebui să se plângă exclusiv pe practica existentă a Curții Supreme de Justiție, și ar pune-o pe ultima (CSJ) într-o situație cel puțin jenantă în procesul examinării recursului. Dacă judecătorii din instanța de apel pronunță o decizie legală și întemeiată și conformă practicii Curții Supreme de Justiție, se vor pomeni (în cazul admiterii recursului pe temeiul respectiv) cu decizia casată, în acest caz nu putem să nu menționăm absurditatea respectivei situații: când o decizie este casată având drept temei un fapt (o circumstanță) care apare după emiterea respectivei decizii casate (apare când CSJ decide să-și schimbe practica), adică o hotărâre legală și întemeiată (inclusiv conform practicii la momentul emiterii) este casată pe un temei rușinos am spune (fără existența unei cuple a instanței ierarhic inferioare) - o soluție, considerăm noi, foarte neinspirată a legiuitorului.

Venim cu propunerea de a renunța la respectivele prevederi (temei de înaintare) și optăm pentru aplicarea mecanismelor legale menționate mai sus cu scopul de uniformizare a practicii judiciare, urmând ca CSJ în mod perpetuu să analizeze modul de aplicare a prevederilor legii în instanțele inferioare. În momentul în care va sesiza derapaje (aplicarea greșită și neuniformă a legislației), CSJ va interveni prompt (din oficiu) în vederea clarificării acestora (din fașă) pentru a anticipa și a

minimiza ulterioarele cereri de recurs, fără să „aștepte rușinos” un recurs întemeiat pe lit. b) a art. 432 „prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție...”. Or, după cum a fost menționat, justițiabilii nu vin în fața Curții pentru a-i consolida practica acesteia, dar pentru a-și valorifica un drept prevăzut de lege.

Nu putem să trecem cu vedere repercusiunile procesuale care vor avea loc odată cu introducerea temeiului de admitere a recursului în cazul în care Curtea va decide că hotărârea sau decizia este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor. Introducerea noțiunii „hotărâre arbitrară” este foarte periculoasă, fiind foarte abstractă și interpretativă. Chiar însăși CEDO, utilizând asemenea noțiune, are în vedere: „eroare pe care nicio instanță rezonabilă nu ar fi putut-o comite vreodată”; „în mod grosier arbitrară”; „denegare de dreptate”, iar prin prisma noilor prevederi există riscul asimilării (prin abuz) hotărârii nemotivate, de exemplu a unei decizii arbitrare, care poate avea consecințe și repercusiuni inclusiv sub latura penală.

Revenind nemijlocit la împuterniciri, considerăm că ar fi oportun să i se acorde instanței de recurs posibilitatea de a respinge ca nefondat recursul – și în ipoteza în care critica adusă și găsită întemeiată vizează exclusiv motivarea hotărârii (fie că aceasta lipsește, fie că este necorespunzătoare), cu menținerea soluției din dispozitivul hotărârii atacate, precum și substituirea motivării. Or, dat fiind că situațiile în care recurentul invocă în recurs o motivare neconformă, sau lipsa motivării de-

ciziei contestate cu recurs, sunt foarte puține, iar scopul final al judecării unei cauze ține de efectele executorii ale acesteia, ele vor fi înscrise în dispozitiv, care în situația analizată vor fi conforme legii și respectiv vor fi satisfăcute cerințele justițiabililor.

O deosebită atenție urmează a fi atrasă împuternicirii de remitere a cauzei la rejudecare și temeiului excesiv de abstractizat, fapt care implicit acordă instanței de recurs un câmp larg de interpretare și o doză mare de subiectivism la faza examinării existenței sau lipsei posibilității reale de corectare a erorii judiciare de către însăși instanța de recurs. Instanța de recurs trebuie să facă uz anume de împuternicirea de a reexamina fondul și a emite o decizie în acest sens, iar dispunerea trimiterii cauzei instanței de apel pentru rejudecare să fie o excepție.

Cu titlu de recomandare propunem limitarea cazurilor când pricina urmează a fi trimisă la rejudecare în instanța de apel, și anume exclusiv când se va constata că este necesară administrarea unor probe – doar pentru stabilirea corectă a situației de fapt necesare pentru a concluziona asupra aplicării corecte a legii (și nicidecum în vederea probării temeiniciei acțiunii în sine). Instanța de recurs va indica expres care sunt aceste cazuri și de care raționamentul s-a condus când a decis că respectiva eroare nu poate fi corectată.

În situația respectivă, considerăm că și instanțele de apel se vor responsabiliza la judecarea repetată a pricinii și vor fi direcționate mai eficient în vederea efectuării unui act de justiție calitativ în termeni rezonabili.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Mihail Lohănel. Recurs în procesul civil, Ed. Hamangiu, 2011.
2. Elena Belei, Ana Borș, Felicia Chifa, Igor Coban, Vasile Crețu, Vladislav Gribincea, Ina Jimbei, Gheorghe Macovei, Alexandru Munteanu, Oxana Novicov. Drept Procesual Civil. Chișinău 2016. p. 308.
3. Recomandarea nr. R(95)5 din 07.02.1995 „Cu privire la crearea sistemelor și procedurilor de recurs în materie civilă și comercială și ameliorarea funcționării lor”. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680505f3c (vizitat 28.01.2024).
4. Alexandru Munteanu. „Admisibilitatea recursului împotriva deciziilor instanței de apel”. Teză de doctor.
5. Ciobanu V. M. Tratat teoretic și practic de

procedură civilă. Vol. II. – București: Editura Național, 1997.

6. Convenția nr. 342 din 04-11-1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115582&lang=ro (vizitat 28.01.2024).
7. Opinia Comisiei de la Veneția din 21 octombrie 2022. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2022\)024-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2022)024-e) (vizitat 28.01.2024).

Legislație națională:

8. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. Publicată la 12 august 1994 în Monitorul Oficial Nr. 1 art. p. 5.
9. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova Nr. 225 din 30 mai 2003. Publicat la

03-08-2018 în Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 436.

10. Legea nr. 246 din 31-07-2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție). Publicat: 18-08-2023 în Monitorul Oficial Nr. 318-321 art. 570.
11. 11. NOTA INFORMATIVĂ a Guvernului RM, la proiectul Legii cu privire la modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție). https://www.justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/2023.06.27_pl_conex_csj_nota.pdf (vizitat 28.01.2024).
12. Hotărârea Curții Constituționale nr. 21 din 22 iulie 2016. <https://www.constcourt.md/cc-docview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=587> (vizitat 28.01.2024).

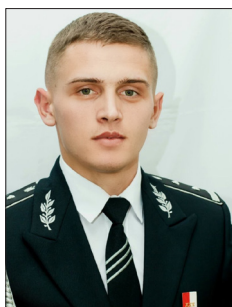
DESPRE AUTOR

Alexandru CEBAN,

*magistru în drept,
judecător în cadrul Judecătoriei Chișinău,
sediul Centru, Republica Moldova,
e-mail: alexandruceban88@gmail.com,
ORCID ID: 0009-0001-8230-0204*

CZU 343.712

DOI 10.5281/zenodo.10953157

Alexandru NEGOIȚĂ

NECESITATEA INCRIMINĂRII TÂLHĂRIEI SĂVÂRȘITE PE TIMP DE NOAPTE ÎN LEGEA PENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Buna dezvoltare a legislației penale naționale și adaptarea la acquis-ul Uniunii Europene trebuie să se întemeieze pe cunoașterea temeinică a infracțiunilor și a tendințelor practice de săvârșire. Cunoașterea sub aspect penal a unei infracțiuni se face prin prisma analizei juridico-penale, axate pe ideea descifrării și interpretării semnelor obiective și subiective descrise de către legiuitor în legea penală. Obiectul de studiu al acestui articol îl constituie infracțiunea de tâlhărie incriminată la art. 188 CP al Republicii Moldova, la care autorul cercetează predilect posibilitatea dozării cadrului incriminator prin raportare la situații faptice care însoțesc elementul material al tâlhăriei. Fiind animat de perspectiva ajustării normelor penale naționale la realitățile practice naționale și extranaționale, care marchează gravitatea faptelor infracționale, autorul a fundamentat ideea prevederii „timpului de noapte” ca circumstanță de agravare a răspunderii penale pentru infracțiunea incriminată la art. 188 CP al Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: infracțiune, pedeapsă penală, componentă de infracțiune, tâlhărie, timp de noapte, formă agravantă.

THE NECESSITY OF NIGHT ROBBERY CRIMINALIZING IN THE CRIMINAL LAW OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

The good development of the national criminal legislation and the adaptation to the European Union acquis must be understood on the basis of thorough knowledge of the crimes and the practical tendencies of their commission. Criminal approach perspective of a crime is completed through the lens of legal-criminal analysis, focused on the idea of deciphering and interpreting the objective and subjective signs described by the legislator in the criminal law. The object of study of this article is the crime of robbery criminalized in art. 188 of the Republic of Moldova, in which the author mainly investigates the capacity of the incriminating frame by reporting the factual situations that accompany the tangible element of the robbery. Being animated by the prospect of perfecting the national criminal norms to the national and international practical realities, which mark the seriousness of the criminal acts, the author founded the idea of the "night time" provision as circumstance to aggravate the criminal liability for the crime incriminated in the art. 188 CC of the Republic of Moldova.

Keywords: crime, criminal punishment, composition of crime, robbery, night time, aggravated form.

1. INTRODUCERE.

Infracțiunea de tâlhărie comportă în sine un grad de pericol social ridicat în comparație cu alte infracțiuni incriminate de legiuitor în Capitolul VI din Partea specială a CP al Republicii Moldova intitulat „Infracțiuni contra patrimoniului”. Acest lucru rezultă în primul rând din gradul de complexitate al obiectului juridic special al infracțiunii. Prin săvârșirea actului tâlhăresc, făptuitorul atentează, pe de o parte, la relațiile sociale care sunt condiționate de protejarea posesiei asupra bunurilor mobile ca drept patrimonial suspus prioritar protecției penale, iar, pe de altă parte, prin recurgerea la aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei, făptuitorul mai atentează nemijlocit și la relațiile sociale condiționate de protejarea sănătății și integrității corporale a persoanei. În al doilea rând, infracțiunea de tâlhărie de fiecare dată implică sub aspectul laturii obiective aplicarea sau amenințarea aplicării unei violențe periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei, fapt care constituie cea mai gravă metodă de sustragere pedepsită de legea penală.

Un alt semn neglijat de legiuitor, care analogic semnelor menționate *supra* marchează gravitatea infracțiunii de tâlhărie, în viziunea noastră îl constituie „timpul de noapte” în care poate fi comis actul tâlhăresc. Acest semn la moment nu este inclus ca subelement circumstanțial în componența infracțiunii de tâlhărie, fapt ce determină imposibilitatea luării în considerare a acestuia la individualizarea pedepsei penale. Plecând de la aceste premisă, în lucrarea de față, se propune examinarea posibilității încorporării în componența art. 188 CP al R. Moldova a timpului de noapte ca semn agravant al infracțiunii de tâlhărie. Demersul propus de autor pare a fi unul dificil, întrucât actualmente în doctrina de specialitate nu au fost realizate abordări, inclusiv critice, prin care s-ar evalua posibilitatea unei asemenea remanieri legislative. La baza unui asemenea demers va sta principiul legalității incriminării, care presupune că „...întreaga activitate statală trebuie să se desfășoare conform legii pentru a evita excesele statului absolutist și abuzurile autorităților” [1].

2. METODOLOGIE.

În vederea efectuării unei cercetări desfășurate și argumentate, în prezenta lucrare au fost aplicate mai multe metode de cercetare, printre care: metodica statistică, metoda analizei, metoda logică, metoda studiului comparat și metoda sistemică. O atenție sporită a fost acordată metodei comparative de studiere a dreptului penal, mai ales prin examinarea bunelor practici legislative ale României în domeniul incriminării infracțiunii de tâlhărie.

3. DISCUȚII.

3.1. Caracterizări ale elementului obiectiv al tâlhăriei. Potrivit prevederilor art. 14 CP al R. Moldova, „Infracțiunea este o faptă (acțiune sau inacțiune) prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție și pasibilă de pedeapsă penală”. Din analiza definiției, deducem faptul că, în baza trăsăturii ilegalității penale, constituie infracțiune doar acel comportament al făptuitorului, care este definit prin diverse particularități și criterii, ce în ansamblu alcătuiesc componența infracțiunii.

Latura obiectivă a oricărei componențe de infracțiune este alcătuită din trei semne de bază: fapta prejudiciabilă care poate îmbrăca forma acțiunii sau inacțiunii, urmările prejudiciabile și legătura de cauzalitate dintre faptă și urmări. În calitate de semne facultative, se enumeră: timpul, locul, împrejurările comiterii infracțiunii. Cu certitudine, stabilirea laturii obiective contribuie la calificarea corectă și justă a faptei penale comise, constituind elementul-cheie în vederea stabilirii vinovăției persoanei suspecte și atragerea la răspundere penală a acesteia, deoarece anume în latura obiectivă se regăsesc semnele substanțiale și tipice ale infracțiunii care, la rândul său, prezintă o importanță majoră pentru delimitarea infracțiunilor.

Conform opiniei autorului Bulai C., prin latura obiectivă se înțelege „manifestarea exterioară a conduitei umane, sub forma unui consum sau a unei înfrânări de energie fizică, prin care s-a produs sau se putea produce o modificare în lumea obiectivă externă” [2, p. 173]. Alți autori, precum Zolyneak M., consideră că

prin latura obiectivă a infracțiunii se înțelege „fapta manifestată sub formă de acțiune sau inacțiune, împreună cu urmările pe care le produce, urmări ce reprezintă atingerea adusă valorilor sociale ocrotite de legea penală” [3, p. 268]. Prin latură obiectivă a infracțiunii trebuie să se înțeleagă „totalitatea condițiilor cerute de norma de incriminare privitoare la actul de conduită pentru considerarea existenței infracțiunii” [4, p. 268].

Analizând dispoziția normei penale prevăzută de legiuitor la art. 188 CP al R. Moldova, „Tâlhăria, adică atacul săvârșit asupra unei persoane în scopul sustragerii bunurilor, însoțit de violență periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei agresate ori de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe” [5], constatăm faptul, că o astfel de infracțiune poate fi comisă doar în forma acțiunii.

Acțiunea reprezintă o comportare pozitivă, o conduită a făptuitorului prin care se face ceva de natură să producă o schimbare în sfera relațiilor sociale [6]. Latura obiectivă a tâlhăriei se manifestă prin două acțiuni, dintre care una este principală, de bază, iar a doua constituie o acțiune adiacentă. Astfel, acțiunea de bază, constă în „atacul săvârșit asupra unei persoane în scopul sustragerii bunurilor, însoțit de violență periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei agresate”, iar a doua acțiune adiacentă se exprimă fie prin „...aplicarea, fie prin amenințarea aplicării violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei”.

Conform DEX-ului, termenul de atac presupune „agresiune împotriva unei persoane” [7]. Potrivit definiției, promovată de către autorul Brînză S., prin atac trebuie de înțeles „acțiunile agresive ale făptuitorului, surprinzătoare pentru victimă, care sunt însoțite de violență sau de amenințare cu aplicarea violenței” [8]. În vederea elucidării interpretărilor noțiunii de atac în sensul art. 188. CP al R. Moldova și a formulării unui înțeles corect a noțiunii respective, Plenul C.S.J. prin hotărârea nr. 23 din 28.06.2004 cu privire la practica judiciară în procesele penale privind sustragerea bunurilor a definit noțiunea de „atac” în felul următor: „acțiunile agresive ale făptuitorului, care sunt însoțite de violență periculoasă

pentru viața sau sănătatea persoanei agresate ori de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe” [9]. Tot aici menționăm faptul că potrivit pct. 6 al hotărârii menționate mai sus, prin „violență periculoasă se înțelege violența care s-a soldat cu vătămare medie sau ușoară a integrității corporale sau a sănătății ori care, deși nu a cauzat aceste urmări, comportă la momentul aplicării sale, datorită metodei de operare, un pericol real pentru viață și sănătate”.

Pentru existența laturii obiective a infracțiunii de tâlhărie, violența trebuie să fie exercitată direct împotriva victimei, iar violența față de lucruri poate constitui o amenințare (de exemplu, ruperea legăturii telefonice, lovirea fundului unei ambarcațiuni pentru a o face să se scufunde, stropirea cu benzină a încărcăturii dintr-un camion cu scopul de a o incendia) [10]. Potrivit autorului Gurev D., „violența reprezintă acțiunea ilegală și intenționată asupra corpului și/sau psihicului unei persoane, săvârșită contrar sau în pofida voinței acesteia, cauzându-i-se un prejudiciu considerabil sau fiind pusă în pericol de a se cauza un astfel de prejudiciu” [11, p. 125].

3.2. Studii cazuistice.

Analizând Codul penal al României din 2009, în special art. 234 alin.(1) lit. e) CP, se regăsește o astfel de agravantă: „tâlhăria săvârșită în timpul nopții”, circumstanță de care legiuitorul român a ținut cont în momentul incriminării faptei, prin prisma anumitor aspecte ce fac rațională și justificată aplicarea acesteia, iar logica incriminării rezultă din faptul, că gradul prejudiciabil al săvârșirii infracțiunii de tâlhărie pe timp de noapte este unul mai ridicat.

Este cunoscut că deseori infracțiunile contra patrimoniului, printre care se înscrie și infracțiunea de tâlhărie, se săvârșesc anume pe timp de noapte, din considerentul că în acest caz probabilitatea de a fi văzut făptuitorul este mult mai redusă decât pe timp de zi. De asemenea, pe timp de noapte potențialului făptuitor îi este mai simplu de a se îndepărta de la locul faptei și nu în ultimul rând vigilența cetățenilor asupra bunurilor proprii este mai redusă. Astfel, era binevenit și oportun dacă legea penală a R. Moldova prevedea împrejurarea „timpul nopții” în calitate de o circumstanță agravantă.

În acest sens, prin prisma celor abordate mai sus, analizând site-ul Portalul Național al Instanțelor de Judecată, constatăm că în majoritatea cazurilor faptele de tâlhărie au fost săvârșite în timpul nopții, iar în cele ce urmează se vor prezenta câteva hotărâri ale instanței de judecată ce prezintă importanță în acest context. Astfel, într-o primă speță din practica judiciară s-a constatat: „Inculpatul X în data de 21 septembrie 2023 aproximativ pe la ora 23:50 împreună cu minorul X, de comun acord și prin înțelegere prealabilă, acționând intenționat și urmărind scopul sustragerii bunurilor altei persoane, după un plan bine chibzuit, sub pretextul deplasării din ***** în or. Soroca, au solicitat serviciul Taxi 14444. La sosirea taxiului, X a urcat pe banca din spate iar X pe banca pasagerului din față și având ambii din timp pregătite câte un cuțit de bucătărie și mănuși din stofă, în timp ce se deplasau cu taxiul din ***** la intrarea din or. Călărași, X i-a pus cuțitul la gâtul cet. X, șofer la compania de taxi 14444 iar X a îndreptat cuțitul în direcția cet. X și amenințându-l cu vătămarea corporală și moartea l-au deposedat de mai multe bunuri materiale” [12].

Într-o altă speță: „La 16.07.2022, aproximativ la ora 02:30, X, în scopul comiterii unui atac tâlhăresc, cu premeditare, luând cu sine la săvârșirea infracțiunii planificate un cuțit de bucătărie de culoare albă cu lungimea de 30 cm, o pereche de mănuși de cauciuc pentru construcții de culoare neagră cu dungă roșie și o mască medicală de culoare alb-albastru, a venit la locul de muncă precedent în serviciul de taxi SRL „*****”, amplasat în or. Taraclia, str. Pervomaiscaia nr.71, apoi îmbrăcând pe față masca medicală și pe mâini mănuși pentru construcții, a luat în mână dreaptă cuțitul indicat, pătrunzând ilegal în încăperea serviciului de dispecerat taxi SRL „*****”, unde cu aplicarea cuțitului de bucătărie, folosindu-l în calitate de armă, a amenințat-o pe dispecerul X cu aplicarea violenței periculoasă pentru viața și sănătatea ei, cerându-i să elibereze toate mijloace bănești din casierie, după care în mod deschis a sustras mijloace bănești în diferite bancnote în valoare de 13.400 lei” [13].

În într-un alt context, instanța de judecată

a constatat, „X, la 25.06.2013 în jurul orei 03⁰⁰, fiind în stare de ebrietate alcoolică, împreună și la o înțelegere prealabilă cu o altă persoană în privința căreia cauza penală a fost disjunsă, urmărind scopul sustragerii deschise a bunurilor altei persoane fiind la domiciliul cet. X din ***** și amenințând cu un cuțit de bucătărie pe cet. X privind aplicarea violenței periculoase pentru viața, i-au cerut banii, telefonul mobil și un laptop, după ce în mod deschis i-au sustras bani în numerar în sumă de 500 lei, telefonul mobil de model „*****” cu costul 2600 lei, un laptop de model „*****” cu costul de 8000 lei, pricinuind astfel cet. X dureri fizice și un prejudiciu material considerabil” [14].

4. REZULTATE.

În lumina studiilor de caz sus-menționate, concluzionăm că în cele mai frecvente cazuri infracțiunile de tâlhărie se săvârșesc în timpul nopții, iar instanțele de judecată nu dispun de un instrumentar legal de a individualiza pedeapsa prin raportare la gravitatea reală a faptei determinată de timpul de comitere a acesteia. În continuare, prezentăm mai multe argumente, în vederea justificării necesității introducerii unei astfel de circumstanțe agravante la art. 188 CP al R. Moldova.

Săvârșirea infracțiunii în timpul nopții îngreunează procesul de acumulare a probelor de la locul săvârșirii faptei, dat fiind că vizibilitatea este mai redusă, respectiv devine complicată procedura de identificare și ridicare/examinare a urmelor existente comparativ cu timpul de zi. De asemenea, în timpul nopții potențialului făptuitor îi este mai simplu să se sustragă de la locul săvârșirii faptei. În același timp, noaptea oamenii sunt mai puțin apărați iar acest lucru determină motivația de a săvârși atacurile tâlhărești anume în timpul nopții. Tot aici vom adăuga că timpul de zi constituie o stânjenire pentru eventualii făptuitori în vederea săvârșirii actelor de tâlhărie.

În CP al R. Moldova, nu identificăm o astfel de circumstanță agravantă precum „tâlhăria săvârșită în timpul nopții”, spre deosebire de CP al României, unde legiuitorul a prevăzut expres astfel de agravantă incriminată la art. 234 alin.(1) lit. e) CP al României, „tâlhăria

săvârșită în timpul nopții” [15].

Potrivit DEX-ului, prin noțiunea „timp de noapte” se are în vedere „intervalul de timp cuprins între apusul soarelui și răsăritul lui, când este întuneric” [16]. Totodată, la aprecierea timpului de noapte, nu se va reține doar criteriul astronomic, ci și noaptea reală, adică momentul când efectiv s-a făcut întuneric. Referindu-ne la „timpul nopții”, textul menționat are în vedere noaptea reală, adică intervalul de timp de când întunericul s-a substituit luminii până când lumina va lua locul întunericului [17].

Este de menționat că utilizarea agravantei „tâlhăria săvârșită în timpul nopții” generează numeroase semne de întrebare și dificultăți în procesul de calificare a infracțiunii; aici ne referim la două situații concrete, una dintre care conferă un caracter subiectiv agravantei, iar alta generează un caracter obiectiv.

În prima situație, se va considera că atacul tâlhăresc s-a săvârșit pe timp de noapte, dacă acțiunea prejudiciabilă a fost efectuată între apusul și răsăritul soarelui. În această ordine de idei, organului de urmărire penală îi revine sarcina de a stabili concret timpul săvârșirii infracțiunii și de a constata, dacă acțiunea prejudiciabilă se încadrează între apusul și răsăritul soarelui. În această accepțiune, suntem în prezența unui caracter obiectiv prin prisma celor justificate mai sus.

În a doua situație ce conferă un caracter subiectiv agravantei respective, atacul tâlhăresc având loc în timpul nopții. Dar întrebarea este dacă timpul de noapte a favorizat săvârșirea infracțiunii, adică dacă făptuitorul efectiv a profitat de această împrejurare. În această situație, agravanta în cauză se va stabili în urma cercetării complete și obiective a circumstanțelor în care s-a produs infracțiunea și dacă timpul de noapte într-adevăr a înlesnit săvârșirea faptei prejudiciabile.

Reieșind din cele menționate mai sus, susținem ideea că, la stabilirea agravantei în cauză, rațional ar fi ca aceasta să fie luată în calcul doar dacă din probele administrate de către organul de urmărire penală rezultă cu certitudine că făptuitorul a profitat de această împrejurare în vederea săvârșirii actului de tâlhărie.

Considerăm că constatarea acestui as-

pect îl va aprecia instanța de judecată, care, în funcție de circumstanțele concrete ale cauzei și în coroborare cu probatoriul administrat, va lua în considerare ori nu această agravantă la adoptarea sentinței motivate. În acest sens, elocvent este exemplul despre un furt a două parfumuri, săvârșit în incinta unui magazin la orele 18:00, locul fiind iluminat artificial. Astfel, prin rechizitoriul întocmit de către procuror, fapta a fost încadrată drept furt calificat, art. 229 alin. (1) lit. b) CP al României „furtul în timpul nopții”. Prima instanță a schimbat încadrarea juridică a infracțiunii din furt calificat în furt simplu art. 228 al (1) CP al României, totodată stabilind și pedeapsa, fapt pentru care procurorul a declarat apel împotriva sentinței invocând că ori de câte ori s-ar săvârși o faptă de furt într-un loc iluminat artificial, nu ar fi posibilă reținerea acestei circumstanțe [18].

Curtea de Apel Galați a respins apelul declarat de către procuror ca fiind nefondat, prezentând în Decizia nr. 696 din 22.06.2021 următoarele argumente: 1) nu poate fi reținută varianta calificată a furtului comis pe timp de noapte deoarece nu este suficient ca la momentul consumării să fie întuneric în mediul înconjurător, ci este necesar ca inculpatul să fi profitat de această împrejurare, în sensul de a se folosi de întuneric pentru a pătrunde sau părăsi mai ușor locul de unde urma să sustragă bunurile ori de a prinde mai mult curaj la comiterea faptei; 2) în cazul comiterii furtului în spațiile închise în care se desfășoară activități și după lăsarea întunericului și în care iluminatul artificial face să fie lipsită de relevanță lăsarea întunericului în mod natural, nu există niciun motiv pentru reținerea agravantei săvârșirii faptei pe timp de noapte” [19].

Totodată, Curtea a reiterat faptul că „fiecare caz de sustragere pe timp de noapte, se necesită a fi efectuată o analiză detaliată, amănunțită, de la un caz la altul, în vederea stabilirii corecte a tuturor împrejurărilor săvârșirii faptei și respectiv după caz a reținerii sau nu a elementului agravant corespunzător”.

Analizând astfel de elemente, precum ora când a fost săvârșită fapta, data calendaristică, condițiile meteorologice regionale existente în acel timp, poziția topografică a regiunii, organul

competent va putea stabili dacă infracțiunea a fost sau nu săvârșită pe timp de noapte. Făcând o referință la speța de mai sus, constatăm că chiar dacă afară se făcuse întuneric, acest lucru nu a servit drept motiv relevant de determinare a făptuitorului să săvârșească actul de sus-tragere a bunurilor respective și acest fapt se justifică prin aceea, că magazinul respectiv se afla în interiorul unui mall, unde era prezentă o iluminare artificială destul de puternică.

În scopul conștientizării gradului de pericol social pe care îl comportă săvârșirea infracțiunii de tâlhărie săvârșită pe timp de noapte, autorul Ungureanu A. explică următoarele: „Pentru stabilirea caracterului grav al pericolului, se va ține seama de natura atacului, de obiectivul urmărit de către agresor, de condițiile personale ale agresorului față de cel agresat și alte asemenea împrejurări; același atac, în anumite împrejurări poate constitui un pericol grav, iar în alte împrejurări un pericol fără gravitate; spre exemplu, un atac pentru jefuire, dacă este săvârșit noaptea, pe stradă, în lipsa altor trecători, este un pericol grav, iar dacă este săvârșit ziua, într-un loc aglomerat,

cu posibilități de intervenire a altor persoane în apărarea agresatului, nu constituie un pericol grav” [20].

5. CONCLUZII.

În eventualitatea existenței unei circumstanțe agravante în legea penală a R. Moldova, prin care s-ar agrava răspunderea penală pentru fapta de tâlhărie pe timp de noapte, când făptuitorul ar alege predilect acest timp de săvârșire a atacului, instanța de judecată ar reține această împrejurare la individualizarea pedepsei penale ce urmează a fi aplicată. Drept urmare, în scopul diferențierii răspunderii penale pentru fapta de tâlhărie, cu titlu de recomandare, considerăm că ar fi oportun de a introduce la categoria circumstanțelor agravate de la art. 188 alin (2) CP al R. Moldova, împrejurarea tâlhăria săvârșită „în timpul nopții”. În astfel de condiții, echitatea socială va fi restabilită la justa valoare și în coraport cu gradul de pericol social generat de acțiunile infractorului, instanța de judecată având posibilitatea de a aplica o pedeapsă penală corespunzătoare gravității faptei săvârșite.

Coordonator științific:

Radion COJOCARU, lect. univ., dr., UGAL, România

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Accesibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/328-336_2.pdf.
2. Bulai C. Manual de drept penal. Partea generală. București: ALL, 1997. 647 p.
3. Zolyneak M., Michinici M. Drept penal. Partea generală. Iași: Chemarea, 1999. 270 p.
4. Dima T. Drept penal. Partea generală. Volumul I București: Lumina Lex, 2001. 169 p.
5. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.04.2009, nr. 72-74.
6. Grama M. ș.a. Drept penal. Partea generală Vol. I. Chișinău: S.n., 2012.
7. <https://dexonline.ro/definitie/atac> (accesat la data de 05.01.2024).
8. Brînză S. Infracțiuni contra proprietății. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, 1999. 346 p.
9. Hotărârea plenului CSJ cu privire la practica judiciară în procesele penale privind sus-tragerea bunurilor nr. 23 din 28.06.2004. Accesibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_plen_csj.php?id=232.
10. Dongoroz V. În: Explicații teoretice ale Codului penal român, vol. III, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971. 646 p.
11. Gurev D. Răspunderea penală pentru răpirea unei persoane. Chișinău: CEP USM, 2018. 342 p.

12. Sentință. Judecătoria Strășeni, sediul Călărași. Dosar nr. 1-225/2023; 1-23145942-48-1-27102023. Accesibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integrati-on/pdf/72018C53-F110-4859-BA49-29F0233DB1CA.
13. Decizia colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul. Dosar nr. 1-22121149-05-1a-12042023. Accesibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integrati-on/pdf/5F5C082D-82C0-4D29-ADE6-E71A-EF8442DC.
14. Sentință. Judecătoria Căușeni. Dosar nr.1-89/2023. Accesibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integrati-on/pdf/FBF0C686-F61C-49C1-AACD-562FE0D050DB.
15. Codul penal român din 17.07.2009. Publicat în Monitorul Oficial nr. 510 din 24 iulie 2009. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/109855> (accesat la 20.02.2024).
16. <https://dexonline.ro/definitie/noapte> (accesat la data de 12.02.2024).
17. Antoniu G., Bulai C., Practica judiciară, vol. III. București. Ed. Academiei, 1988. 303 p.
18. Sentința nr. 501/16.03.2021 a Judecătoriei Galați. Accesibil: <http://portal.just.ro/233/Lists/Jurisprudenta/DispForm.aspx?ID=349>.
19. Decizia nr. 696/22.06.2021 a Curții de Apel Galați, citată în: <https://www.wolterskluwer.com/ro-ro/expert-insights/furtul-savarsit-pe-timpul-noptii>.
20. Ungureanu A. „Drept penal român. Partea generală”. Editura Lumina Lex, 1995. 215 p.

DESPRE AUTOR

Alexandru NEGOIȚĂ,

masterand,

Facultatea Transfrontalieră,

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați,

România,

e-mail: negoita1310@gmail.com

ORCID ID: 0009-0007-1147-0234

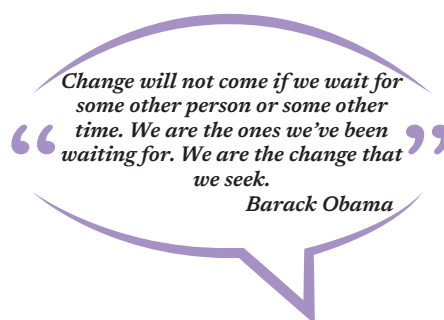
INTERVIURI

*Ina BOGATÎ,
șef al Direcției coordonare asistență externă
și managementul proiectelor a MAI,
comisar-șef*

PROFESSIONAL JOURNEY AND STRATEGIC VISION WITHIN THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

*TRAIECTORIA PROFESIONALĂ ȘI VIZIUNEA STRATEGICĂ ÎN CADRUL
MINISTERULUI AFACERILOR ÎNERNE DIN REPUBLICA MOLDOVA*

Mrs. Bogatii, we would like you to share with us your professional journey that led you to this position within the Ministry of Internal Affairs in the Republic of Moldova. What inspired you to pursue this path, and what were the key milestones of this journey?

I embarked on my professional journey with a passion for making a positive impact in the field of Home Affairs. My inspiration comes from a deep-seated commitment to ensuring the safety and well-being of Moldovan communities. The opportunity to contribute strategi-

cally to Home Affairs projects aligns with my vision of creating resilient, secure, and responsive systems that benefit society as a whole. My dedication to improving processes related to security, public safety, and government operations inspired me to pursue a career path that

eventually led to the role of Director of coordination of external assistance and project management within the MIA HQ.

I obtained a master's degree in international relations and another one in International Law. My theses were related to national and EU security. During my studies I Gained a solid understanding of policy analysis, national security and EU safety strategies.

After the faculty I joined the public sector, starting in an entry-level position within the International Relations Department of MIA. During my 18 years of career I acquired hands-on experience in various operational aspects, including emergency response coordination for assistance during Covid-19 and refugees crises.

Recognized the importance of effective project management in enhancing Home Affairs capabilities I start to lead the specialized Department of MIA.

Pursued the strategic goals for MIA develop-

ment and in line with project management rules I gained expertise in portfolio management. Successfully managed key projects related to improving Home Affairs system and enhancing information-sharing with all the stakeholders on one single platform. The Together 4Home Affairs Platform demonstrate a knack for strategic planning and aligning project objectives with broader governmental goals. This platform defined a strategic vision for the Home Affairs project portfolio – Development Matrix, emphasizing innovation, efficiency, and adaptability and established a culture of collaboration and excellence, fostering a high-performing team.

The Development Matrix of MIA is recognized for consistently delivering successful outcomes, leading to a promotion to the role of Project Management within Home Affairs system. The document offers a holistic understanding of project portfolios, realizing the need for comprehensive oversight.

In your role as a leader, what are the main strategies you implement to ensure the efficiency and success of your team? How do you approach team selection and training to achieve the set objectives, and what are the main criteria in the selection process?

Efficiency and success in portfolio management require a combination of strategic approaches related to team building and ongoing training. Clearly define roles and responsibilities within the portfolio management team ensures that each team member understands their responsibility for contributing to the overall objectives. Build a team with a diverse skill set covering project management, risk assessment, financial analysis, and strategic planning enables the team to address various aspects of portfolio management and share their knowledge effectively. Ensure that team members have a strong understanding of the organization's strategic goals and how portfolio management contributes to achieving these objectives helps in prioritizing projects that align with the overarching strategy.

Implement ongoing training programs to keep the team updated on the latest portfolio management methodologies, best practices,

and emerging trends helps to develop an up-to-date high level of expertise within the team. Invest in the professional development of team members ensures that the team remains at the forefront of portfolio management practices. Encourage collaboration not only within the portfolio management team but also with other departments: financial, public policies, logistic and acquisition, can provide diverse perspectives and foster innovation and cross-sectorial approach. Equip the team with the right portfolio management tools and technology, software, data analytics tools, and reporting systems will facilitate efficient collaboration and decision-making and is our priority for 2024.

By combining these strategies, all governmental entities can create a high-performing portfolio management team that is not only capable of efficiently managing existing projects but also adaptable to changes and future challenges.

What are your specific approaches to team-building in your department, and how do they reflect Ina Bogatîi's personal style? What activities or techniques do you use to encourage collaboration and cohesion within the team?

Building a strong and cohesive team in a Project Management department is crucial for achieving project success. Work together on project proposals, team meetings or workshops with icebreaker activities that simulate project scenarios, share knowledge and encourage teamwork. Organization of regular team meetings to discuss project progress, challenges, and successes provide a platform for open communication and help reinforce a sense of unity within the teams. I encourage collaborative decision-making by involving team members in discussions related to project planning, risk management, monitoring and problem resolution. This approach promotes responsibility, a sense of ownership and engagement. Also, at MIA level I organize sessions

where team members can share their unique skills, experiences, and knowledge Together Talks. This not only enhances team members' expertise but also fosters a culture of continuous learning and collaboration. Thought these meetings I promote collaboration with other departments and project teams from Ministry and from different organizations and entities. Cross-functional collaboration allows team members to learn from different perspectives and share best practices. More than that, a novel approach is the mentorship program where experienced expert that work on a daily basis in our team mentor and give recommendations for improvements. This facilitates knowledge transfer and creates a supportive learning environment.

How do you envision the evolution of attracting and absorbing EU funds in the context of Moldova recently obtaining the status of a candidate country and opening negotiations with the EU?

When a country becomes a candidate for EU membership and opens negotiations, it often gains access to various EU funds and financial instruments. This support is designed to help the candidate country like Moldova to prepare for accession and align its policies and institutions with EU standards.

Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA) is a financial instrument that aims to support candidate countries in their preparation for EU membership. It covers various sectors, including governance, rule of law, and infrastructure development.

As negotiations progress, candidate countries may have access to specific funds earmarked for the alignment of their institutions and policies with EU standards. Upon accession, countries gain access to Structural and Cohesion Funds, which are part of the EU's long-term budget.

These funds aim to reduce development disparities among EU regions and support economic and social cohesion.

Successful absorption of EU funds requires effective administrative structures, transparent governance, and the ability to implement projects according to EU regulations. Countries need to build their administrative and institutional capacities to absorb and manage funds efficiently.

The EU closely monitors the progress of candidate countries in utilizing the funds. Regular evaluations assess the impact and effectiveness of the funded projects, promoting accountability and transparency. Also, EU provides technical assistance to help candidate countries strengthen their administrative and institutional capacities. This assistance aims to enhance the effective absorption of funds and improve overall governance.

Do you believe that the Ministry of Internal Affairs has a sufficiently prepared team to effectively attract EU funds? How do you coordinate the various subdivisions within the Ministry to work together, ensuring close and efficient collaboration to achieve this objective?

Qualifying for receiving funds and effectively utilizing EU funds requires a clarity in the end results. This requires a cooperative, well-prepared and capable team. Ensure the team has a solid understanding of the EU structure, policies, and funding programs, is familiar with the specific funds and instruments available for different sectors is crucial. The team should be aware of monitoring needs, compliance standards and reporting obligations, and training in project management, financial management, and EU regulations is valuable. The team should be able to articulate project ideas clearly, aligning them with EU priorities and demonstrating their potential impact. Another important element is to establish and nurture relationships with relevant stakeholders, including EU representatives, government agencies, local authorities, and potential project partners. Networking is crucial for project identification and collaboration. Also, it is important to build expertise in financial management, monitoring schedule and regular reporting structure to meet EU standards. Team members should understand budgeting, financial control, and reporting procedures specific to EU funds. The team should be skilled in identifying, assessing, and mitigating risks associated with EU-funded projects. It is crucial to ensure team members are proficient in English as a working language

for effective communication with EU representatives and partners is vital. The team should be well-versed in the call requirements and EU regulations to adhere to the highest standards of accountability and transparency.

It is important to foster diversity within the team to bring varied perspectives. Inclusive teams are often more innovative and better equipped to address complex challenges, and that all projects have a main lead and a backup. By preparing the team with these considerations in mind, we enhance our ability to attract, manage and develop through EU funds, contributing to the successful implementation of projects aligned with EU priorities and objectives. Likewise, a good internal communication and cooperation within the whole security sector involved in program and project implementation with the Ministry is a must for our credibility, ensuring that we do not lose an opportunity to grow further through building on an experience instead of standing still at the same level, are a constant managerial challenge. With funding follows responsibility, transparency, and accountability towards strengthening bilateral cooperation. We all just want to get most out of our resources and make sure the increased knowledge gives us the best practice and increased knowledge as an end result.

There is a noticeable interest in infrastructure projects. In this context, how is the training component addressed and developed within funded projects? Who is the reliable partner from the EU in this field? What are the strategies to balance infrastructure needs with professional development and training for project beneficiaries?

Balancing infrastructure needs with professional development and training is crucial for the long-term sustainability and success of infrastructure projects. Seek references and case studies from other projects that your potential partner has been involved in could help in the identification processes of specific needs. A reliable partner should have a history of suc-

cessful collaboration, particularly in integrating training components into infrastructure projects. By adopting these strategies, infrastructure projects can address both immediate development needs and the long-term professional growth of project beneficiaries, ensuring a more sustainable and inclusive approach to project implementation.

Tell us about the most significant achievement of the department you oversee within the Ministry of Internal Affairs. How have you personally contributed to this success, and what were the key factors that enabled the achievement of these objectives?

Ensuring that the MIA project portfolio aligns closely with the Government strategic goals and objectives is crucial. This requires a clear understanding of the Ministry mission and vision. Implementation of a robust prioritization framework helps identify and select projects based on their alignment with strategic objectives, potential impact, and resource availability. Efficient allocation and optimization of resources across projects contribute to maximizing the overall output of the portfolio. This involves careful consideration of budget constraints, skilled personnel, and other critical resources. Implementing effective risk management strategies helps in identifying and mitigating potential risks associated with projects. Proactive risk management ensures the portfolio's resilience to external challenges. Establishing the Development Matrix for regular monitoring and reporting enables the department to track the progress of each project within the portfolio. This real-time visibility allows for timely decision-making and adjustments. Transparent communication with stakeholders, including executives, team members, and external partners, is vital. Engaging stakeholders throughout the portfolio man-

agement process fosters support and alignment. Leveraging advanced project management tools and technologies facilitates effective portfolio management. From this year the MIA team will use a specific tool to assist in data analysis, reporting, and decision support.

Investing in the professional development of portfolio management staff ensures that the team possesses the necessary skills and knowledge to navigate the complexities of managing a diverse portfolio this is why training and certification in project management is a priority. Establishing key performance indicators (KPIs) allows the department to measure the success of portfolio management initiatives. Regularly reviewing these metrics helps in assessing the department's overall performance. Portfolio management should be flexible and adaptable to changing organizational priorities. This agility enables the department to respond proactively to emerging opportunities or challenges.

By focusing on these KPIs, the Department can achieve significant success in optimizing the project portfolio, delivering value to the organization, and contributing to overall strategic objectives.

Where do you see yourself in your career three years from now, and how does this plan align with your personal direction and goals?

In three years, I envision myself as the superhero of the office, with a cape made of successful projects. My personal goal? To conquer

the coffee machine and build a kingdom of productivity. Watch out, world!

How do you adapt to the rapid changes in the field of foreign assistance, and how do you incorporate these changes into your project management strategies?

The field of foreign assistance undergoes continuous evolution, influenced by geopolitical shifts, technological advancements, global challenges, and changing priorities. Several trends and rapid changes have been observed in recent years. The COVID-19 pandemic has

highlighted the interconnectedness of global health and the need for international cooperation. Responses to health emergencies have become a central focus of foreign assistance efforts.

There is a growing recognition of the impact

of climate change on vulnerable populations. Foreign assistance is increasingly directed toward supporting climate resilience, sustainable development, and environmental conservation.

The integration of digital technologies in foreign assistance has accelerated. This includes the use of data analytics, artificial intelligence, and digital platforms for more effective program implementation, monitoring, and evaluation.

Ongoing conflicts and humanitarian crises have led to an increased focus on providing aid and support to displaced populations. Humanitarian assistance includes addressing food se-

curity, shelter, and access to basic services.

Foreign assistance programs increasingly integrate gender considerations. Efforts are made to address gender-based violence, promote women's economic empowerment, and ensure gender equality in development initiatives.

These rapid changes underscore the dynamic nature of foreign assistance, as global actors continually adapt to emerging challenges and opportunities. Flexibility, innovation, and collaboration are key principles guiding efforts to address the evolving landscape of international development.

Considering your significant responsibilities within the Ministry of Internal Affairs, how do you efficiently balance your career with the time spent with your family and personal activities? Do you have any advice for those trying to manage the balance between their professional and personal lives?

Balancing a career with family and personal activities is a common challenge, but with thoughtful planning and prioritization, it's possible to achieve a healthy balance. Understanding what matters most to you will guide your decision-making and help you allocate time accordingly. Focus on the quality of time spent with your family rather than just the quantity. Be present and fully engaged during family activities to make the most of the time you have together. Also it is necessary to Schedule

personal activities and hobbies to ensure you have time for self-care and relaxation. Prioritize activities that bring you joy and help you recharge. Establish regular family rituals or activities that you can look forward to. This could be a weekly family dinner, a weekend outing, or other shared activities.

Striking a balance between work and personal life requires conscious effort and prioritization, but it is essential for overall well-being and happiness.

Thank you for taking the time for this interview. In conclusion, could you share a few thoughts addressed to the readers of the "Legea și Viața" magazine?

Embrace the opportunity to make a positive impact on the lives of others. Stay committed to continuous learning and be adaptable to change. Embrace new technologies, policies, and approaches to ensure you remain effective in your roles.

Network with your colleagues from other countries, share best practices, and build part-

nerships. A collaborative approach strengthens both local and international initiatives. Embrace new ideas, technologies, and methodologies to enhance efficiency and effectiveness. Innovation is essential for addressing complex challenges. Be resilient in the face of setbacks, learn from experiences, and use challenges as opportunities for growth and improvement.

Culegere și paginare computerizată. Bun de tipar 29.03.2024. Formatul 60x84/8. Tipar offset.

Coli conv. de tipar 14.44. Imprimată la tipografia Departamentului editorial poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, mun. Chișinău.